

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Дніпровський державний аграрно-економічний
університет

УО «Гродненский государственный университет
имени Янки Купалы»

Запорізький національний університет

Національний університет «Львівська політехніка»

Одеський національний університет імені І.І.Мечникова

Збірник наукових праць
за матеріалами міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції

«ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СИСТЕМА ТА СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В КРИЗОВІЙ ЕКОНОМІЦІ»

21-22 березня 2019 року

ДДАЕУ
м.Дніпро

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ УКРАИНЫ

Днепровский государственный аграрно-экономический
университет

УО «Гродненский государственный университет
имени Янки Купалы»

Запорожский национальный университет

Национальный университет «Львовская политехника»

Одесский национальный университет
имени И.И. Мечникова

Сборник научных трудов
по материалам международной научно-практической
интернет- конференции

«ФИНАНСЫ, БАНКОВСКАЯ СИСТЕМА И СТРАХОВАНИЕ : СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ В КРИЗИСНОЙ ЭКОНОМИКЕ»

21-22 марта 2019г.

ДГАЭУ
г.Днепр

Фінанси, банківська система та страхування в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці: Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 21-22 березня 2019р.- ДДАЕУ, 2019.- 262с.

Матеріали конференції висвітлюють актуальні проблеми та перспективи фінансування, розвитку банківської та страхової сфери в умовах кризової економіки. Збірник рекомендується для ознайомлення з результатами досліджень студентам, аспірантам, викладачам, науковцям, а також фахівцям-практикам, які цікавляться питаннями розвитку фінансової, банківської та страхової сфер в цілому, так і окремих підприємств різних галузей економіки.

УДК 336.77

Матеріали друкуються в авторській редакції. Погляди, висловлені в публікаціях, є виключно позицією авторів. Відповідальність за науковий рівень публікацій, обґрунтованість висновків, достовірність результатів, наявність плагіату несуть автори.

Материалы публикуются в авторской редакции. Взгляды, изложенные в публикациях, являются исключительно позицией авторов. Ответственность за научный уровень публикаций, обоснованность выводов, достоверность результатов, наличие плагиата несут авторы.

© Автори текстів, 2019

© ДДАЕУ, 2019

Мета конференції – залучення зацікавлених осіб до обговорення актуальних проблем і перспектив фінансування, інвестування, кредитування та страхування; інтеграція теоретичного і практичного досвіду зарубіжних і вітчизняних фахівців у галузі фінансування, банківської та страхової справи.

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

- КОБЕЦЬ А.С.** – голова, доктор наук з держуправління, професор, ректор Дніпровського державного аграрно-економічного університету (ДДАЕУ);
- ГРИЦАН Ю.І.** – доктор біол. наук, професор, проректор з наукової роботи ДДАЕУ (заступник голови)
- ПАВЛОВА Г.Є.** – доктор екон. наук, професор, директор Навчально-наукового інституту економіки ДДАЕУ (заступник голови);
- КАТАН Л.І.** – доктор екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування ДДАЕУ, (заступник голови)
- ЧЕРЕП А.В.** – доктор екон. наук, професор, декан економічного факультету Запорізького національного університету, академік Академії економічних наук
- БОНДАРЧУК М.К.** – доктор екон. наук, професор кафедри фінансів Національного університету «Львівська політехніка»
- ДЕМЧУК Н.І.** – доктор екон. наук, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування ДДАЕУ
- ЖУРАВЛЬОВА Т.О.** - канд. екон. Наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Одеського національного університету імені І.І.Мечникова
- ПЛАТОНЕНКО О.І.** – канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри фінансів та бухгалтерського обліку Гродненського державного університету імені Янки Купали, Республіка Білорусь

ЗАКДАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА НАУКОВІ ІНСТИТУТИ, ПРЕДСТАВНИКИ ЯКИХ ПРИЙМАЛИ УЧАСТЬ В РОБОТІ КОНФЕРЕНЦІЇ

- УО «Гродненский государственный университет
имени Янки Купаль», Республика Беларусь
- УО «Академия Министерства внутренних дел Республики
Беларусь»
- УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
- Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Каспійський університет, Казахстан
University of Cordoba, Spain
- Білоцерківський національний аграрний університет
- ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
- Дніпровський державний аграрно-економічний університет
- Дніпровський національний університет імені Олеса Гончара
- ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього
НАН України”, м. Київ, м. Львів
- Запорізький національний університет
- Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ
- Львівський торговельно-економічний університет
- Національна металургійна академія України, м. Дніпро
- Національний авіаційний університет, м. Київ
- Національний університет «Львівська політехніка»
- Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне
- Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
- Полтавська державна аграрна академія
- Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника, м. Івано-Франківськ
- Сумський державний університет
- Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк
- Український державний хіміко-технологічний університет, м. Дніпро
- Університет державної фіскальної служби України, м. Київ
- Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро
- Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

**СЕКЦІЯ 1.
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА
РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ
В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

**СЕКЦИЯ 1.
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА
РАЗВИТИЯ ФИНАНСОВ
В УСЛОВИЯХ КРИЗИСНОЙ
ЭКОНОМИКИ**

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

І.І. Благун

к.е.н, викладач кафедри менеджменту і маркетингу
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Розвиток фінансового ринку будь-якої країни є індикатором стану його фінансової системи, зокрема її ринкової складової, без врахування стану публічних фінансів. Фінансовий ринок будь-якої країни, незалежно за якою моделлю він побудований повинен створювати максимально ефективні умови для трансформації заощаджень в капітал. Класично, виходячи із домінування активів тих чи інших фінансових посередників на фінансовому ринку виокремлюють дві базові моделі – модель, в якій основними фінансовими посередниками є банки – банкоцентрична (bank-based model) та модель, в якій ключову роль в трансформації фінансових ресурсів відіграє фондовий ринок – ринковоорієнтована (market-based) модель. За цією ознакою фінансовий ринок України тривалий час можна було вважати ринком із суттєвим домінуванням банків, але наразі ситуація поступово змінюється, при чому можна говорити про формування фінансового ринку з суттєвим домінуванням активів, які належать або державним фінансовим установам, в першу чергу банкам, або ж, якщо говорити про фондовий ринок, то це суттєве домінування державних цінних паперів, таких як облігації внутрішньої державної позики, або ж якщо здійснювалась емісія акцій, то це домінування державних емітентів, в тому числі державних банків та державних корпорацій.

В цілому, на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки нажаль можна констатувати, що фінансовий ринок України перебуває в стані стагнації, що підтверджується динамікою основних показників, наведених на рисунку 1. Отже, питома вага активів банків у валовому внутрішньому продукті України має стійку тенденцію до скорочення, що підтверджує і побудований лінійний тренд. Аналогічна тенденція щодо показника обсягу торгів цінними паперами до ВВП, при цьому, звертає на себе увагу показник 2017 року, який знаходиться майже на

нульовому рівні, тобто де факто фондовий ринок в Україні зникає, і якщо раніше можна було аналізувати співвідношення обсягу торгів на позабіржовому та біржовому ринку, то по факту 2017 року сумарно відбулося різке скорочення таких операцій.

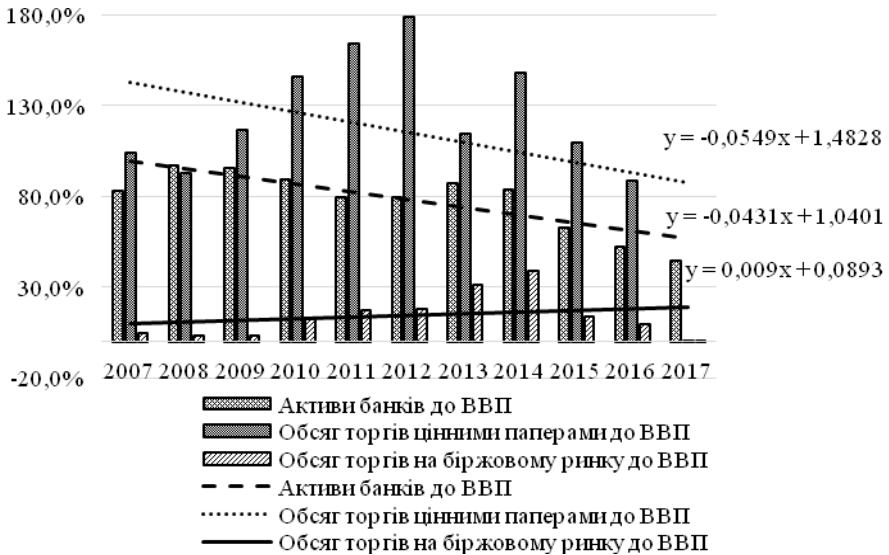

Рисунок 1. Динаміка основних показників, що характеризують стан фінансового ринку України

Джерело: складено автором за даними Національного банку України та Національної комісії з цінних паперів та фондовому ринку України

Дана ситуація обумовлена впливом цілого ряду чинників, як економічного так і інституційного характеру. На наш погляд, в Україні домінуючими є саме чинники інституційного характеру, а економічні є похідними від них. Якщо розглядати чинники інституційного характеру, то їх можна об'єднати в три групи:

1. рівень розвитку інститутів фінансового ринку, включно з ринковою інфраструктурою;
2. транспарентність як учасників ринку так і операцій, які вони здійснюють, а також якість та рівень корпоративного управління;

3. політична стабільність, яка проявляється в стабільності політичної системи, зрілості органів державної влади, ефективність правової системи, рівень розвитку та незалежності регуляторів фінансового ринку.

Стосовно економічних чинників, що впливають на стан розвитку фінансового ринку, то їх можна систематизувати в дві групи, а саме: екзогенні – чинники, що формуються в цілому на макроекономічному рівні, та визначають ззовні ефективність його функціонування, а також ендегенні чинники, які формуються в межах в цілому фінансової системи країни та визначають стан розвитку фінансового ринку зсередини.

Інституційне середовище визначає умови, в яких формується фінансовий ринок України та наразі є таким, що негативно впливає як на розмір так і на ефективність його функціонування. Провідну роль в даному аспекті відіграють фінансові регулятори, в першу чергу Національний банк України та Національна комісія з цінних паперів та фондовому ринку. З одного боку, їх дії є цілком логічними, адже націлені на створення транспарентного середовища, зниження системних ризиків та забезпечення стабільності фінансової системи в цілому, але з іншого - наслідком цього є значне скорочення фінансових активів, практично зупинене кредитування підприємств реального сектору економіки. При цьому продовжує бути актуальною проблема покращення якості корпоративного управління як у фінансових установах, в тому числі банках так і на підприємствах реального сектору економіки, а також однією із найбільш суттєвих проблем. що є основою розвитку фінансового ринку в будь-якій країні є стабільність та захист прав власників активів.

В цілому можна констатувати, що в Україні фінансова криза є перманентною, та наразі ситуація продовжує погіршуватись. Вирішення цієї проблеми лежить в площині прийняття політичних рішень, захисту прав власників, а також, що є ще більш важливим стимулювання розвитку бізнесу, стимулювання виведення з тіні фінансових потоків, що формуються як в реальному так і у фінансовому секторі економіки.

РАЗВИТИЕ ФИНАНСОВ ЧАСТНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В.С.Гальцов

к.ю.н., доцент кафедры экономической безопасности
УО «Академия Министерства внутренних дел Республики
Беларусь»

Анализ данных налоговых органов о субъектах малого и среднего предпринимательства Республики Беларусь, динамике их количества и объемов платежей в бюджет по итогам 2017 года позволяет сделать следующие выводы:

– количество организаций-субъектов ЧП по республике в целом увеличилось по сравнению с началом года на 0,07% и составило на январь 2018 г. 112 371 ед.; количество ИП выросло за тот же период на 0,3% и достигло 236 660 чел.;

– в разрезе регионов динамика сектора ЧП существенно различается: при положительных темпах роста числа его субъектов в г. Минске (102,0%) и Минской области (100,4%), во всех других областях страны наблюдается сокращение как числа малых и средних организаций, так и ИП; наибольшее сокращение количества малых и средних организаций произошло в Могилевской области (на 3,1%), ИП – в Гродненской области (на 2,6%);

– в структуре сектора ЧП увеличилась доля микропредприятий, которая составила на 1 января 2018 г. более 88%, и сократилась доля средних предприятий – менее 2%;

– удельный вес субъектов ЧП в общих бюджетных поступлениях увеличился по всем регионам, за исключением Гомельской и Минской областей, и составил по стране в целом 24,9%, что на 1,5 п.п. выше по сравнению с 2016 г. [1].

Основными факторами, негативно влияющими на процесс развития малого и среднего предпринимательства в Беларуси, являются следующие:

1) Проблемы налогообложения, в том числе высокие ставки налогов и проблемы их администрирования.

Сложившийся уровень фискальных изъятий (с учетом налогов и отчислений в ФСЗН 35-37% от общего объема ВВП) является одним

из ведущих факторов неудовлетворительного финансового состояния субъектов ЧП. На начало 2017 г. 24,4% от общего числа малых и средних организаций имели убытки. В наиболее тяжелой финансовой ситуации оказались средние организации, удельный вес убыточных субъектов среди которых увеличился за последние 5 лет почти в 4 раза (6,2% на 01.01.2012 г.) [2].

Авансовый характер основных платежей существенно снижает не только инвестиционные, но даже воспроизводственные возможности малых предприятий, особенно на стадии их становления или освоения новых видов продуктов. По результатам исследования голландской аутсорсинговой компании TMF Group, касающегося нормативно-правового регулирования, отчетности, бухгалтерии и налогов, Беларусь заняла 16-е место по сложности налоговых и бухгалтерских правил. Это стало худшим результатом среди стран-соседей. Ближайшую к Беларуси позицию заняла Латвия (36-я строка в рейтинге), дальше всех – Украина (72-я строка). Также применяемая субъектом налогообложения упрощенная система налогообложения не снижает налоговой нагрузки и не во многом упрощает ведения отчетности, а в некоторых случаях требует наличие штатного бухгалтера.

2) *Проблемы привлечения заемных средств, в том числе:* высокая цена кредитов, жесткие требования их выдачи, короткий период предоставления денег, недостаток отсрочки по выплате процентов, невозможность получения кредитов на формирование бизнеса «с нулевой отметки». Несмотря на регулярно убывающий уровень инфляции, процентные ставки по кредитам остаются довольно существенными. Анализ структуры новых кредитов в государственной денежной единице, выданных юридическим лицам, продемонстрировал, что только лишь 30,9% из них имеют период кредитования более 1-го года. Ключевая масса кредитов (42,6%) выделяется на период с 3 до 12 месяцев [3]. Кроме этого, значительной проблемой, сопряженной с оформлением кредитов, в особенности для субъектов небольшого предпринимательства считается трудность исполнения всех требуемых процедур.

3) *Проблема аренды помещений.* Основными «болевыми точками» функционирующего механизма реализации арендных взаимоотношений считаются: высокий уровень арендной платы, в особенности для производственных компаний; перманентное повышение объема платежей, в том числе в связи с годичным

повышением базовой арендной величины с учетом перемены индекса потребительских цен.

В итоге расходы на аренду здания стали одной с более ощутимых статей расходов даже в таких трудоемких производствах, как швейные мастерская, ремонт электробытовой техники и радиоаппаратуры, медицинское обслуживание, парикмахерские и др. Часть арендной платы в издержках небольших компаний, в том числе и с учетом предоставляемых льгот, колеблется от 8 до 20 % [2]. В связи с этим в последнее время прослеживается сокращение интереса субъектов коммерциала в аренде муниципальных площадей. Так, с 1 января 2015 г. по 1 января 2018 г. количество сдаваемых в аренду площадей государственной собственности сократилось на 680 тыс. кв.м. (с 4,67 млн. кв.м. до 3,99 млн. кв.м.), в том числе произошло сокращение по республиканской собственности на 220 тыс. кв.м. (с 1,60 млн. кв.м. до 1,38 млн. кв.м.) и по коммунальной собственности на 460 тыс. кв.м. (с 3,07 млн. кв.м. до 2,61 млн. кв.м.) [3].

4) Действующая система формирования и применения мер ответственности за экономические правонарушения.

Многие нормы КоАП и его применения в экономике Беларуси не всегда соответствуют общему направлению административной ответственности, так как они направлены чаще всего именно на наказание за нарушение, а не его предупреждение. Необходима доработка административного процесса его практики, а также гласность и ее повышение при рассмотрении дел по КоАП. Требуется размещения в открытом источнике текстов судебных заседаний, обжалований их результатов.

Таким образом, достижение роста частного бизнеса в Беларуси возможно при выполнении многих условий, которые влияют на экономическую и финансовую составляющую частного предпринимательства.

Литература:

1. Сайт Национального статистического комитета Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – URL: <http://www.belstat.gov.by>.

2. Совет по развитию предпринимательства. Аналитика [Электронный ресурс]. – URL: <http://ced.by/ru/publication/~shownews/2018-08-01-msp>.

3. Белорусский союз предпринимателей – республиканское общественное объединение представителей крупного, среднего и малого частного бизнеса [Электронный ресурс]. – URL: <http://belsp.com/>.

ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ

Г. В. Горин

провідний інженер відділу розвитку територіальних громад
і транскордонного співробітництва
ДУ “Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України”

Обґрунтування методичних підходів щодо оцінювання інвестиційної привабливості регіону в умовах глобалізації світових економічних процесів є актуальною.

На сьогодні існує велике різноманіття методик визначення інвестиційної привабливості регіону. Взагалі, всі розроблені у вітчизняній та світовій практиці методики оцінки інвестиційної привабливості відносно джерела вихідної інформації можна умовно поділити на три великі групи:

- 1) методики, що ґрунтуються на різноманітних оцінках експертів;
- 2) методики, що ґрунтуються на статистичній інформації;
- 3) комбіновані методики, що ґрунтуються на експертно-статистичних розрахунках [1, с. 325].

Базові напрацювання в цій проблематиці започатковані зарубіжними науковцями: А. Маршаллом, Дж. Кейнсом, Дж. Хіксом, Е. Хансеном, М. Портером та ін. Згодом, першу методику оцінювання інвестиційної привабливості розроблено Гарвардською школою бізнесу (Англія) у 60-х р. ХХ ст. Ця методика призначена для визначення критеріїв інвестиційної привабливості країни (регіону). Зокрема, у методиці взято до уваги такі характеристики країни (регіону), як законодавчо-правові умови інвестування, наявність можливостей «вивозу капіталу», стан національної валюти, політична ситуація в країні, рівень інфляції, можливість використання національного капіталу. Багато міжнародних організацій (Moody's Investor Service, Standard and Poor's Rating Services, Fitch Ratings) та світових банків (JP Morgan Chase, IBCA, Merrill Lynch) розробляють індивідуальні методики розрахунку інтегрального рейтингу регіону.

Для порівняння, рейтингова агенція *Moody's Investor Service* включає наступні групи показників: 1) кредитоспроможність; 2)

врахування можливості дефолту; 3) умови доступу до міжнародного валютного ринку.

Standard and Poor's Rating Services містить вісім основних груп оцінювання інвестиційної привабливості: 1) політичні ризики; 2) структура економіки і доходів населення; 3) перспективи економічного розвитку; 4) гнучкість податково-бюджетної політики; 5) державний борг; 6) стабільність цін; 7) гнучкість платіжного балансу; 8) зовнішній борг і ліквідність.

Світовий банк розділив вихідні показники на 7 груп оцінювання інвестиційної привабливості регіону: 1) загальні показники; 2) інфраструктура; 3) фінанси; 4) державна політика та послуги; 5) вирішення суперечок та злочинність; 6) потенціал та інновації; 7) трудові відносини.

Результати досліджень щодо рейтингу регіонів за рівнем інвестиційної привабливості міжнародні організації та банки публікують у щорічному електронному виданні «IMD World Competitiveness Yearbook» або у звіті «IMD World Competitiveness Rankings», в економічних журналах *Euromoney*, *Fortune*, *The Economist*, *The financial times* [1].

У світовій практиці прийнято застосовувати економічні індекси: економічної свободи, сприйняття корупції, інвестиційної довіри, інвестиційної привабливості та залучення прямих іноземних інвестицій.

В сучасних умовах є такі основні методика оцінювання інвестиційної привабливості України :

1.Методика оцінки рівня ділової активності регіону;

2.Методика оцінювання інвестиційної привабливості регіону;

3.Методика розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку.

У006 р. наказом Міністерства економіки України було затверджено Методику оцінювання роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо залучення інвестицій, здійснення заходів поліпшення інвестиційного клімату у відповідних галузях економіки та регіонах [7]. Згідно з методикою таке оцінювання здійснюється для забезпечення проведення відповідних оцінок та аналізу впливу центральних і місцевих органів виконавчої влади на інвестиційний клімат. Її важливість зумовлена необхідністю унормування процесів інвестиційної діяльності на регіональному рівні, посиленням інституційного впливу на становище у сфері залучення інвестицій [7].

Методика розрахунку динамічного рейтингу регіонів
Інституту Реформ [4, с. 23].

I етап. Основні групи показників для розрахунку динамічного рейтингу інвестиційної привабливості регіону.

Група 1. Динамічні показники розвитку регіону: 1) Індекс ВДВ на душу населення; 2) Темп росту промислового виробництва; 3) Темп росту виробництва товарів народного споживання; 4) Темп росту валової продукції с/г; 5) Темп росту загального обсягу роздрібного товарообороту; 6) Темп приросту експорту; 7) Темп росту вкладів населення у банках; 8) Темп росту кредитів населення у банках; 9) Темп росту дебіторської заборгованості по регіонах; 10) Темп росту кредиторської заборгованості по регіонах; 11) Темп росту кредиторської заборгованості суб'єктів господарської діяльності України бюджету; 12) Темп росту емісії акцій; 13) Темп росту інвестицій в основний капітал; 14) Темп росту підрядних робіт; 15) Темп росту інноваційно активних підприємств; 16) Темп росту прямих іноземних інвестицій; 17) Темп росту житлового будівництва; 18) Темп росту реальної зарплати; 19) Темп росту заборгованості з виплати заробітної плати; 20) Темп росту фактичних видатків місцевих бюджетів на освіту та охорону здоров'я.

II етап. Розрахунок часткових індексів регіону по визначених групах не стандартизованих показників проводився за формулою середньої геометричної.

III етап. Розрахунок інтегрального індексу економічного зростання регіону здійснювався як середньозважена арифметична по групах:

$$G_j = \frac{\sum_{i=1}^m x_{ij} \varpi_i}{\sum_{i=1}^m \varpi_i} - 1, \quad 1)$$

де G_j – загальний інтегральний індекс економічного зростання регіону;

x_{ij} – індекс значення i -го показника в j -му регіоні;

w_i – ваговий коефіцієнт i -го показника в оцінці економічного розвитку;

m – кількість показників у сукупності ($m=20$).

Методика комплексної оцінки інвестиційної привабливості регіонів за І. Бланком [2, с. 115].

І етап. Основні групи показників для розрахунку загального рейтингу інвестиційної привабливості регіону.

Група 1. Рівень загальноекономічного розвитку регіону: 1) Обсяг промислової продукції на душу населення; 2) Обсяг сільськогосподарського виробництва на душу населення; 3) Середній рівень заробітної плати; 4) Обсяг капітальних вкладень на душу населення; 5) Обсяг науково-технічних робіт на душу населення.

Група 2. Рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону: 1) Кількість підрядних будівельних підприємств; 2) Виробництво енергетичних ресурсів на душу населення; 3) Щільність автошляхів на 1000 км²; 4) Щільність залізниць на 1000 км².

Група 3. Демографічна характеристика регіону: 1) Частка населення регіону у загальній чисельності населення України; 2) Частка міського населення в регіоні; 3) Питома вага зайнятих; 4) Частка працездатного населення працездатного віку в загальній чисельності населення України.

Група 4. Рівень розвитку ринкових відносин у регіоні: 1) Частка акціонерних товариств серед підприємств колективної форми власності; 2) Кількість діючих банків; 3) Кількість страхових компаній; 4) Кількість товарних бірж.

Група 5. Рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків: 1) Викиди шкідливих речовин на 1 км²; 2) Частка джерел забруднення; 3) Кількість економічних злочинів на 100 тис. осіб населення.

II етап. Проведення ранжування регіонів за групами: “пріоритетний”, “достатньо високий”, “середній” та “низький”.

Методика комплексної оцінки інвестиційної привабливості регіонів за А. Асаулом [1].

І етап. Формування вихідних даних.

Показники, за якими оцінюється інвестиційна привабливість регіонів: 1) Щільність залізниць на 1 тис. км² території; 2) Щільність автодоріг з твердим покриттям на 1 тис. км² території; 3) Забезпеченість населення домашніми телефонними апаратами мережі загального користування, на 100 сімей; 4) Вартість основних фондів у транспорті; 5) Вартість основних фондів у промисловості; 6) Вартість основних фондів у будівництві; 6) Наявність великих транспортних вузлів (аеропорти, морські порти) федерального

значення в регіоні; 7) Обсяг роздрібного товарообороту; 8) Середньомісячна номінальна заробітна плата; 9) Споживчі витрати у розрахунку на душу населення; 10) Індекс споживчих цін, % до попереднього року; 11) Обсяг реалізованої продукції промисловості за видами діяльності; 12) Обсяг реалізованої продукції промисловості за видами промислової діяльності; 13) Частка продукції паливної промисловості в загальному обсязі промислової продукції; 14) Загальна площа земель, км²; 15) Частка земель с/г призначення в загальній площі земель; 16) Частка земель лісового фонду в загальній площі земель; 17) Ліміт збору води, км³; 18) Платежі за користування надрами; 19) Лісові податки і орендна плата за користування лісовим фондом; 20) Платежі, пов'язані з користуванням водними об'єктами; 21) Обсяг ВВП по регіонах; 22) Чисельність економічно активного населення; 23) Капітальні вкладення в кошторисних цінах; 24) Частка населення з вищою освітою; 25) Чисельність безробітних, зареєстрованих в службі зайнятості; 26) Чисельність економічно активного населення; 27) Кредитні вкладення в економіку; 28) Довгострокові кредитні вкладення; 29) Загальна сума статутних фондів комерційних банків; 30) Залишки вкладів у комерційних банках; 31) Зміна прибутку / збитків підприємств від усіх видів господарської діяльності; 32) Обсяг іноземних інвестицій; 33) Кількість зареєстрованих злочинів за окремими видами; 33) Найвне населення; 34) Частка незайнятих трудовою діяльністю громадян, які шукають роботу, у загальній чисельності населення; 35) Частка сімей, які перебувають у постійній бідності; 36) Заборгованість по оплаті праці; 37) Питома вага збиткових підприємств у регіоні; 38) Питома вага збиткових підприємств за видами економічної діяльності; 39) Заборгованість за позиками банків; 40) Прострочена заборгованість за позиками банків; 41) Дебіторська заборгованість; 42) Обсяг інвестицій в основний капітал; 43) Кредиторська заборгованість; 44) Скидання забруднених стічних вод; 45) Фактичний викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел; 46) Дозволений викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел; 47) Територія регіону; 48) Частка збиткових підприємств; 49) Сума збиткових підприємств; 50) Кількість мітингуючи; 51) Доходи населення; 52) Індекс споживчих цін.

II етап. Розрахунок інтегрального показника здійснюється за 3 групами факторів: 1) рівень інвестиційного потенціалу регіону (природно-географічний, трудовий, виробничий, інноваційний, інституціональний, інфраструктурний, фінансовий, споживчий);

2) рівень некомерційних інвестиційних ризиків (законодавчі, політичні, соціальні, економічні, екологічні, кримінальні);
 3) інтегрального показника інвестиційної активності (концентрація і розподіл інвестиційного капіталу, активізація впровадження нових виробничих потужностей, нарощення прямих і портфельних інвестицій).

III етап. Оцінка інвестиційної привабливості здійснюється за такою формулою:

$$I_{\text{заг}} = I_{\text{потенціал}} \times (I_{\text{ризик}} \times 0,1), \quad (2)$$

де $I_{\text{заг}}$ – інтегральний показник інвестиційної привабливості регіону;
 $I_{\text{потенціал}}$ – інтегральний показник інвестиційного потенціалу;
 $I_{\text{ризик}}$ – інтегральний показник інвестиційного ризику.

Узагальнено зарубіжний і вітчизняний досвід щодо методик оцінювання інвестиційної привабливості регіону для розроблення методу оцінювання інвестиційної привабливості РТП регіону.

Література:

1. Асаул А. Н. Инвестиционная привлекательность региона : [Електронний ресурс]. – URL : <http://asaul.com/index.php/spisokpechat>.
2. Бланк И. А. Управление инвестициями предприятия [энциклопедия финансового менеджера] / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. – 480с.
3. Гапонюк О. І. Оцінка інвестиційної привабливості регіонів України [Електронний ресурс]. – URL: <http://www/eir.pstu.edu/bitstream/handle>.
4. Інвестиційний рейтинг регіонів України у I-му півріччі 2002 року. Економічні Есе / Відпов. ред. В. Пинзеник. – К.: Інститут Реформ, 2002. – 52 с. – С. 7-11.
5. Іщук С. О. Теоретико-методичні засади оцінювання інвестиційної привабливості регіону / С. О. Іщук // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Інвестиційна привабливість регіону та механізми її забезпечення : [зб. наук. пр.] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; від. ред. Є.І. Бойко. – Львів, 2010. – Вип. 3 (83). – 401 с. – С. 6-8.
6. Методика розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку [Електронний ресурс]. – URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=022F05AA00>

ПРИМЕНЕНИЕ СИСТЕМНО-ДИНАМИЧЕСКОГО ПОДХОДА К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ФИНАНСОВО-КРЕДИТНОЙ СИСТЕМЫ

Н.И. Демчук

д.э.н., профессор кафедры финансов, банковского дела и страхования

А. Е. Деменкова

асистент кафедры финансов, банковского дела и страхования
Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет

На современном этапе в науке и в бизнесе отмечается повышенный интерес исследователей к вопросу архитектурного моделирования экономических процессов и систем. Несмотря на то, что данное направление является еще достаточно молодым, уже сейчас понятно ключевое преимущество, делающие его столь популярным - это в первую очередь сочетание традиционного IT-фундамента, в подробностях описывающего деятельность организации, и управленческого подхода, направленного на поиск «узких» мест, оптимизацию и повышение внутренней эффективности.

В условиях продолжающихся геополитической напряженности и экономической неопределенности залогом успешности и эффективности любой управленческой команды является четкое понимание взаимосвязи и взаимозависимости стратегии, целей, миссии, бизнес-процессов и ресурсной базы управляемой организации. На фоне значительного замедления темпов роста экономики, затруднения доступа к долгосрочному финансированию на рынке капитала, необходимости сокращения издержек и инвестиционных программ при одновременном наличии задачи повышения внутренней эффективности крупнейшие игроки финансового сектора, в том числе представители банковского дела, всерьез озаботились данной проблемой. Для ее решения управленческие команды уделяют большое внимание совершенствованию методологической составляющей теории развития систем, ищут новые подходы к реализации эффективного синтеза процессов и ресурсов. Серьезный шаг вперед в этом

направлении помогает сделать новая, молодая ветвь экономической науки - архитектурное моделирование экономических систем, связывающая воедино между собой все уровни воздействия на систему: структурный, функциональный, информационный, межинтеграционный и др.

Наиболее удачное и емкое определение архитектуры указано в работе [1]: архитектура экономической системы есть фундаментальное строение организации, увязывающее составляющие ее компоненты в единое целое и обеспечивающее их взаимодействие между собой и с заинтересованными сторонами окружающей среды. Такая дефиниция позволяет в полной мере рассматривать экономическую систему не только как информационную IT- или бизнес-модель, но и как комплекс всех организационно-структурных составляющих в переплетении многообразных взаимосвязей между ними, обеспечивающих единство исследуемой системы.

Необходимо отдельно подчеркнуть, что в основном литературные источники по управлению процессами и архитектурному моделированию организаций рассказывают о методиках, различных подходах и стандартах без привязки к конкретной специфике деятельности в выбранной отрасли, что делает данные материалы слабо применимыми в случае наличия большого количества тонкостей или, например, законодательных ограничений и регуляций. Хорошим примером такой сферы в экономике является банковский сектор. Для получения комплексной архитектурной модели, т.е. модели, охватывающей все аспекты одной из ключевых для российской экономики системы - кредитной организации, необходимо связать все уровни описания крупных блоков, касающихся как непосредственно операционной деятельности организации, так и систем ее управления, четко расставив необходимый набор связей между указанными уровневыми единицами.

Особый интерес представляет установление связей между всеми элементами (подсистемами, доменами) комплексной бизнес-архитектурной модели кредитной организации. Под архитектурным доменом понимается крупная функциональная область, обеспечивающая необходимый набор технологий для реализации конкретного решения. Так, для среднего коммерческого банка можно выделить порядка 15–25 различных доменов, или укрупненных областей деятельности (например, кредитование, операционное

обслуживание, информационные технологии, риски и т.д.), между которыми должно быть установлено как минимум несколько связей, что серьезно усложняет процесс архитектурного моделирования. Отметим, что каждому архитектурному домену свойственна иерархичность — это означает, что для него существует также набор поддоменов, зачастую на пересечении нескольких доменов, к примеру, информационные технологии кредитования или операционные риски.

На данный момент практически все известные исследователи архитектурного направления науки выделяют в зависимости от предметной области от 5 до 10 ключевых архитектурных доменов [2]. Среди основных архитектурных доменов кредитной организации можно выделить следующие: бизнес-архитектура, или область, определяемая высшим менеджментом компании, организационная архитектура, или иерархическая совокупность структурных единиц/подразделений компании; архитектура данных (информации), или набор методов, принципов и стандартов, обеспечивающих все процессы по созданию, применению и хранению информации, необходимой для поддержания работоспособности бизнес-процессов и их долговременного использования; архитектура приложений, или область, устанавливающая перечень прикладных приложений, необходимых для поддержки бизнес-функций, корректного управления данными и их анализа; системная архитектура, или набор технологий, платформа, необходимая для создания рабочей среды для приложений; архитектура общих сервисов и безопасности, или набор компонент (прикладные сервисы, вычислительная инфраструктура), связывающих общепользовательские прикладные программы и минимальный спектр параметров защиты (аутентификация, авторизация, блокировка хакерских атак, защита от мошенничества, физическая безопасность серверов и т.д.).

В зависимости от величины банка или от специфики его деятельности (фокус на розничном или корпоративном кредитовании, привлечение депозитов от крупных клиентов, инвестиционная активность и т.д.) могут выделяться и другие домены (например, архитектура сети продаж или архитектура управления качеством клиентского обслуживания), что лишь подчеркивает необходимость наличия вариативности компонент и постоянного совершенствования архитектуры кредитной организации.

Література:

1. Хитров А.В. Использование архитектурных моделей в финансово-кредитной сфере. [Электронный ресурс] – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-arhitekturnyh-modeley-v-finansovo-kreditnoy-sfere.pdf>
2. Румянцев М.И. Рейнжиниринг операционной деятельности банка средствами имитационного моделирования. [Электронный ресурс] – URL: <https://www.sworld.com.ua/simpoz1/66.htm>

УДК 336.072

РЕАЛІЗАЦІЯ РОЗПОДІЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ФІНАНСІВ

Н.А. Дехтяр

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

І.Л. Босак

студентка гр. Ф-81а

Сумський державний університет

Розподільча функція фінансів зумовлена самою сутністю фінансів як економічної категорії. Слід відмінити, що безпосередньо розподільча функція фінансів пов'язана з тим, що держава, в межах своїх повноважень і завдань, використовує фінанси як інструмент розподілу і перерозподілу ВВП та здійснює формування фондів грошових коштів з метою задоволення загальнодержавних потреб.

Зміст розподільчої функції визначається в розподілі валового внутрішнього продукту між економічними суб'єктами (державою, підприємствами та громадянами) і формуванні їх первинних доходів. Окрім того, з допомогою даної функції здійснюється подальший перерозподіл фінансових ресурсів суб'єктів економіки та створюються умови для формування загальнодержавних фондів суспільного призначення (бюджетів та позабюджетних фондів грошових коштів); визначаються пропорції розподілу суспільного продукту між сферами виробництва, адміністративно-територіальними одиницями, верстами населення.

Необхідно відмітити, що в сучасних умовах розподільча функція фінансів має наступні особливості: характеризує механізм бюджетного регулювання; визначає та обґрунтовує необхідність формування цільових фондів грошових коштів; зосереджує увагу на

значних обсягах фінансових ресурсів; забезпечує маневреність фінансових ресурсів відповідно до чітко визначених пріоритетів та вказує напрямки їх використання; характеризує багатоступінчастість фінансового розподілу однієї і тієї самої частини ВВП; дотримання пропорцій розподілу ВВП [1].

Сфера дії розподільчої функції визначається тим, розподільчий процес охоплює всі стадії суспільного відтворення. Однак безпосередньо дана функція проявляється і функціонує у процесі розподілу, та завдяки цьому впливає на всі інші стадії відтворення (виробництво, обіг і споживання). Також розподільча функція фінансів реалізується на усіх рівнях управління економікою (національному, територіальному, місцевому).

Розподіл і перерозподіл ВВП як основного об'єкта фінансів здійснюється у відповідності до моделі фінансових відносин, що реалізується у кожній державі, відповідно до національних особливостей організації фінансів; ролі, місця та типів державного регулювання економікою. Сучасні моделі фінансових відносин розрізняються за двома ознаками:

- за послідовністю розподілу ВВП;
- за рівнем державної централізації ВВП [2].

Характеристика моделі централізації ВВП через бюджет в Україні за 2013-2017 рр. подано в таблиці 1.

Таблиця 1 – ВВП та видатки Зведеного бюджету України за період 2013–2017 рр., млрд грн [3]

Показник	Рік				
	2013	2014	2015	2016	2017
ВВП	1454,9	1566,7	1979,5	2383,2	2982,9
Видатки зведеного бюджету України	505,8	523,1	679,9	835,6	1057,0
Фактичний рівень перерозподілу ВВП за видатками, %	34,77	33,39	34,35	35,06	35,44
Коефіцієнт соціально-економічної ефективності перерозподілу ВВП через видатки зведеного бюджету України	1,16	1,11	1,03	1,05	1,06

Виходячи із загальноприйнятого підходу до визначення моделей перерозподілу ВВП через бюджет слід відмітити, що Україна реалізує західноєвропейську модель (35-40 %).

Коефіцієнт соціально-економічної ефективності видатків Зведеного бюджету свідчать про значне навантаження видатків бюджету на доходи та відзначається необхідністю пошуку більш ефективних шляхів використання бюджетних коштів.

Література:

- 1.Василик О. Д. Теорія фінансів: підручник. Київ : Нюс, 2003. 416 с.
- 2.Боярко І. М., Дехтяр Н. А., Дейнека. Державні видатки в економіці країни : монографія. Суми : Сумське видавництво ПБКП «Корпункт», 2013. 109 с.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 338.27

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

Л.І. Катан

д.е.н., професор

завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

У структурі державного боргу в розрізі валют погашення частка державного боргу в національній валюті за 2017 рік збільшилась на 0,1 в. п. Найбільшу питому вагу у структурі державних запозичень за видами відсоткових ставок у 2017 році мали боргові інструменти з фіксованою ставкою 68,1%, а з плаваючою – відповідно 31,9%, в тому числі за ставкою LIBOR – 1,5%.

Щодо здійснення операцій з активного управління державним боргом з метою зменшення пікових навантажень на державний бюджет та стимулювання попиту на державні цінні папери з метою зменшення пікових навантажень на державний бюджет з погашення державного боргу у найближчих роках, а також стимулювання попиту на державні цінні папери Мінфіном було здійснено такі активні операції: частина надходжень від випуску ОЗДП 2017 року в обсязі 1,68 млрд. дол. США була використана Україною відповідно до

постанови Кабінету Міністрів України від 18.09.2017 № 696 для здійснення обміну/викупу ОЗДП 2015 року з доходністю 7,75%: з погашенням у 2019 році на основну суму 1,2 млрд. доларів США та з погашенням у 2020 році на основну суму 7 0,4 млрд. доларів США, а також для виплати відсотків, нарахованих до дати здійснення розрахунків, відповідно до умов пропозиції обміну/викупу. Пропозиція щодо викупу мала дуже високий середній показник участі на рівні 44%, при цьому відсоток участі у викупі пріоритетного випуску з погашенням у 2019 році становив 64%. Платежі з погашення ОЗДП (до обміну/викупу)

Перша в історії України активна операція з управління державним боргом знизила ризик рефінансування державного боргу наступних двох років та відкрила шлях для майбутніх правочинів з метою подальшого вирівнювання графіка погашення державного зовнішнього боргу України, а також сприяла стимулюванню попиту інвесторів на ОЗДП 2017 року, обсяг випуску яких сягнув 3,0 млрд. дол. США зі строком погашення 15 років та ставкою 7,375% річних.

Загальні показники зацікавленості з боку інвесторів у новому випуску перевищили 9 млрд. доларів США; відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04.10.2017 № 748 «Про здійснення у 2017 році правочину з державним боргом» Міністерство фінансів України разом з Національним банком України здійснило правочин з державним боргом (репрофайлінг) шляхом обміну облігацій внутрішніх державних позик (ОВДП), що є у власності Національного банку України, на нові ОВДП. млрд. дол. США млрд. дол. США 8 Загальний обсяг портфеля ОВДП у власності Національного банку України становив 360,6 млрд. грн., з них з погашенням у 2017-2021 роках – 209,0 млрд. гривень.

Під репрофайлінг підпали облігації номіналом 219,6 млрд. гривень, з яких близько 145,2 млрд. грн. ОВДП були конвертовані у довгострокові гривневі облігації різної строковості з прив'язкою доходності до рівня інфляції, і ще близько 74,4 млрд. грн. – у довгострокові гривневі облігації різної строковості погашення з фіксованими процентними ставками. Решта портфеля залишилась без змін (з фіксованим рівнем доходності).

У результаті здійснення репрофайлінгу обсяг погашення державного внутрішнього боргу у 2017 році зменшився на 11,1 млрд. грн., у 2018 році – на 46,0 млрд. грн., у 2019 році – на 67,0 млрд. грн., у 2020 році – на 35,4 млрд. грн., погашення портфеля ОВДП

Національного банку України відбуватиметься рівномірно – близько 12 млрд. гривень щороку, що дозволить рівномірно розподілити навантаження на державний бюджет протягом 30 років.

При цьому в 2017 році було забезпечено можливість повноцінного фінансування бюджету та суттєво зменшено ризик недофінансування бюджету в 2018-2020 роках. Наявність одночасно ОВДП з фіксованою та плаваючою ставками забезпечує диверсифікацію відсоткового ризику.

Щодо продовження середнього строку обігу державних цінних паперів У результаті проведення репрофайлінгу за рахунок продовження термінів погашення ОВДП, які знаходяться у власності Національного банку України, та вирівнювання графіка погашення з 2025 по 2047 роки, зменшується навантаження на державний бюджет у майбутніх періодах та, відповідно, ризик рефінансування державного внутрішнього боргу в середньостроковій перспективі.

Середньозважений строк до погашення державного внутрішнього боргу на кінець 2017 року становив 10,8 року проти запланованих 10 років. Також вперше здійснено випуск ОЗДП 2017 року зі строком погашення 15 років, що позитивно вплинуло на показник середньозваженого строку до погашення державного боргу, який на кінець 2017 року становив 8,4 року проти запланованих 7 років.

Планові та фактичні платежі з погашення портфелю ОВДП НБУ (до репрофайлінгу) Планові та фактичні платежі з погашення портфелю ОВДП НБУ (після репрофайлінгу) млрд. гривень млрд. гривень 9 Завдяки активним операціям Мінфіну в 2017 році потреба у державних внутрішніх запозиченнях в 2018 році зменшилась на 46,0 млрд. грн., у 2019 році – на 67,0 млрд. грн. Потреба у державних зовнішніх запозиченнях в 2018 році зменшилась на 35,8 млрд. грн. (1,2 млрд. доларів США), у 2019 році – на 12,8 млрд. грн. (0,4 млрд. доларів США). Щодо регулярного розміщення широкого спектру державних цінних паперів з різними строками обігу відповідно до попиту, підтримки постійного діалогу з учасниками ринку

На виконання положень Бюджетного кодексу України, а також з метою забезпечення фінансування державного бюджету в повному обсязі Міністерством фінансів України протягом 2017 року склалися та оприлюднювалися на офіційному сайті щоквартальні графіки проведення аукціонів з розміщення ОВДП із зазначенням їх

видів та строку обігу для забезпечення прозорості та передбачуваності на ринку державних цінних паперів.

У 2017 році відбулося 91 аукціон з розміщення державних цінних паперів, на яких Мінфіном з метою задоволення потреб різноманітних груп інвесторів пропонувався широкий спектр облігацій, номінованих у національній та іноземних валютах, з термінами обігу від 3 місяців до 5 років. При цьому найбільшим попитом користувалися середньострокові ОВДП (зі строком обігу від 1 до 3 років). З метою підтримки постійного діалогу з учасниками ринку запроваджені щотижневі консультації з первинними дилерами щодо попиту на ОВДП.

Література:

1. Звіт про виконання у 2017 році Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2017-2019роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 01.12.2017р. №905 URL: <https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%BF%D0%BE%20%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97%20%D0%B7%D0%B0%202017.pdf>

УДК 336.74:331.556.46

СВІТОВА ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ МІГРАЦІЙНОГО КАПІТАЛУ ЯК РЕСУРСУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Л. В. Ключник

аспірант відділу регіональної фінансової політики
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долишнього НАН України»

Українська трудова міграція за кордон нині стала важливим джерелом валютних надходжень у формі грошових переказів, які сприяють підвищенню добробуту сімей трудових мігрантів та забезпечують економічне зростання в країні. Однак обсяги та масштаби надходження коштів із закордону, зароблених українськими трудовими мігрантами ми достеменно невідомі, що зумовлено відсутністю виваженої державної еміграційної політики, недосконалістю українського законодавства та непрозорістю схем переказу коштів [1].

Переважна більшість українських заробітчан працює в Російській Федерації (43,2%), Польщі (14,3%), Італії (12,9%) та Чеській Республіці (12,9%) – за даними Звіту щодо методології, організації, проведення та результатів модульного вибіркового обстеження з питань трудової міграції в Україні [2].

Починаючи з 2007 р. до 2013 р. обсяги переказів в Україну мають стійку динаміку до зростання, а зниження цього показника у 2009 р. пояснюється впливом фінансової кризи. А у 2014-2015 рр. відбулося стрімке зниження показника, що пояснюється складною ситуацією в країні. І уже з 2016 року обсяги переказів знову збільшилися.

Україна отримує з-за кордону значні суми приватних трансфертів. За даними Національного банку України у 2016 році в країну було перераховано заробітчанами 5,4 млрд. дол. США, що лише на 31% менше обсягу прямих іноземних інвестицій (7,9 млрд. дол. США), у 2011-2012 рр. сума переказів майже рівнозначна обсягу прямих інвестицій, а у 2013 р. перевищує на 7%.

Значення переказів для України переконливо було підтверджено в роки кризи. У 2009 р. за даними НБУ надходження переказів зменшились на 13% ніж у 2008 р., а з 2014 р. відбулося значне падіння обсягів переказів, незважаючи на таке падіння економічної активності їх співвідношення до ВВП зросло з 3,4% до 4,6% у 2008-2009 рр. та з 4,8% до 5,8% у 2014-2016 рр.

Майже третина домогосподарств вкладає міграційний капітал у придбання житла, що є позитивним інвестиційним капіталовкладенням, також позитивним наслідком трудової міграції є те, що значна частина коштів, отриманих домогосподарствами від трудових мігрантів, спрямовуються на здобуття освіти.

Найпростіший шлях спрямування міграційного капіталу на розвиток країни – контроль за цим фінансовим потоком, оподаткування цих коштів, та частковий переказ певної суми через національні фінансові установи.

Для прикладу, влада Єгипту зобов'язала мігрантів переказувати мінімум 10% міграційного капіталу. У В'єтнамі – 30% заробітків необхідно перераховувати у спеціальний державний фонд. Влада Філіппін зобов'язала заробітчан до обов'язкового переказу мінімум 70% зароблених коштів через національні банки, хоча сума переказів

під час дії цього рішення ніколи не досягала 70% заробітків філіппінців за кордоном [3].

Щодо оподаткування переказів трудових мігрантів, влада Шрі-Ланки встановила 15%-податок на перекази мігрантів, проте відразу змушена була відмовитись від нього.

За даними Світового банку, на 2005 рік оподатковували перекази лише 5 країн світу:

Колумбія 3% (на сьогодні – скасовано),

Еквадор – 12% (скасовано).

Перу 0,1%.

Польща та Грузія оподатковують перекази трудових мігрантів, враховуючи їх у загальній сумі доходів домогосподарств [4].

Так, спеціальні банківські депозити з підвищеними відсотковими ставками існують в Індії. У 2012 р. на таких депозитах нараховувалося 50 млрд. доларів США, що становило 20% всіх депозитів у банківській системі [5].

Оскільки кошти, які надсилають окремі громадяни, є відносно невеликими, у зарубіжній практиці застосовують механізми накопичувальних рахунків під певні програми (наприклад, з метою купівлі житла, освіти чи відкриття бізнесу). За бажанням громадяни на його заощадження можуть також спрямовуватися в успішні та прибуткові підприємства на батьківщині. Скажімо, відповідна урядова програма діє на Філіппінах. На Мальті, в Естонії в рамках загальної інвестиційної політики мігрантам пропонується широкий спектр інвестиційних проектів [5].

Сприяти переказам трудових мігрантів уряди держав можуть, використовуючи не лише фінансові, а й адміністративні важелі (проте не шляхом встановлення жорстких правил, а створення додаткових можливостей для мігрантів).

Так, на Філіппінах Державна адміністрація з соціального захисту працівників за кордоном видає кожному працівникові-мігрантові, який підписує контракт, ідентифікаційну картку, що автоматично означає відкриття банківського рахунку, через який переказ коштів на батьківщину здійснюється за символічною ціною.

Прикладом може слугувати також угода між фінансовими установами Мексики та США, досягнута за участі мексиканського уряду, яка дозволила нелегальним мігрантам-мексиканцям у США

відкривати поточні рахунки в банках, з яких на батьківщині знімають гроші члени їхніх родин. Це стало можливим завдяки тому, що мексиканські консульства у США видають усім мексиканцям, незалежно від їхнього правового статусу, спеціальні ідентифікаційні картки, так звані «матрикули», які визнаються банками як достатні для проведення банківських операцій. Лише впродовж року з моменту введення було видано 1,5 млн. «матрикул», а обсяг грошових переказів до Мексики зріс майже на третину [5].

Отже, можна стверджувати, що грошові перекази мігрантів є важливим джерелом зовнішнього фінансування країни: разом зі зростанням обсягів грошових переказів на батьківщину, зростає і їх вплив на фінансову, економічну та соціальну ситуацію в країні. Для України найважливішим питанням щодо грошових потоків мігрантів є зменшення частки використання їх на споживання на користь збільшення організованих заощаджень як джерела інвестування у національну економіку.

Література:

- 1.Булавінець В. М. Доходи трудових мігрантів як важливе джерело доходів домогосподарств / В. М. Булавінець // Інвестиції, практика та досвід. – 2015. - № 10. – 56 с.
- 2.Звіт щодо методології, організації проведення та результатів модульного вибіркового обстеження з питань трудової міграції в Україні / Міжнародна організація праці. Група технічної підтримки з питань гідної праці та Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи. – Будапешт, МОП. – 2013. – 98 с.
- 3.O'Neill A. Emigrant Remittances: Policies to Increase Inflows and Maximize Benefits // Indiana Journal of Global Legal Studies. – 2005. – №1. – p. 354-457.
- 4.Agunias D. R. Remittances and development: Trends, Impacts and Policy Options. – Washington: Migration Policy Institute. 2006
5. Кізима Т. Онищук В. Державна політика стимулювання грошових переказів трудових мігрантів: зарубізний досвід та вітчизняні реалії / Т. Кізима, В. Онищук // Світ фінансів. – 2016. – №1 – с. 47-57

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ БЮДЖЕТУ В ПЕРІОД НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Г.В.Крюкова

студентка групи ФБС-1-16

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Звуження внутрішнього сукупного попиту, зменшення кількості експортних операцій, ускладнення умов підприємницької діяльності, руйнування інфраструктури через бойові дії на Сході України, розрив економічних зв'язків з тимчасово окупованими територіями, а також із Російською Федерацією призвело до зниження темпів економічного зростання України та досягнення від'ємних показників. Різко підвищився темп інфляції, погіршилися показники платіжного балансу, економічний розвиток регіонів, знизилась ліквідність банківської системи, зріс вплив капіталу за кордон. Істотне напруження відзначалося й у соціальній сфері: зменшення реальних доходів населення, підвищення рівня безробіття, зниження купівельної спроможності громадян.

Виходячи з реалій сьогодення – економічної кризи, триваючого спаду виробництва ВВП, розладу фінансово-кредитної системи, зростання неплатежів та знецінення національної грошової одиниці, особливої актуальності набуває проблема побудови досконалої та ефективної системи формування та спрямування фінансових потоків державного бюджету. Визначено, що, збільшення доходної бази державного бюджету є можливим лише за умови успішного функціонування виробництва в країні, що забезпечуватиме фінансово-економічну основу бюджетів. Найбільш важливим методом акумуляції державою внутрішніх джерел формування доходів бюджету є податковий.

Податкові надходження, забезпечують основну частину надходжень у процесі формування доходів бюджету. З огляду на це потрібна чітко визначена стратегія розвитку реального сектора економіки. Для розв'язання цієї пріоритетної проблеми, від якої залежить вирішення інших проблем, необхідним є удосконалення управління фінансовими потоками в органах Державної фіскальної служби України.

Ефективне функціонування податкової системи в цілому можливе лише за умови, що всі елементи діють і взаємодіють у межах свого функціонального призначення та пов'язані між собою. Кожна з них вносить свою вагому частку в характеристику цілого. Податки виступають вагомим інструментом бюджетного регулювання в країні і є основою регіональної бюджетно-податкової системи, тому шляхи удосконалення податкової системи з метою підвищення фіскальної функції податків повинні коригуватися, коли економіка країни знаходиться в умовах нестабільності.

Реформування вітчизняної фіскальної системи з управління фінансовими потоками бюджетів повинне передбачати комплекс заходів, спрямованих на:

- забезпечення стійкості бюджетної системи з метою підтримки цінової стабільності, поліпшення умов для економічного зростання та зайнятості;

- підвищення прозорості бюджетних операцій задля обмеження прийняття упереджених рішень із боку органів державного управління з питань фіскальної політики;

- посилення фінансової дисципліни, уникнення надмірних макроекономічних дисбалансів;

- оптимізацію державного та гарантованого державою боргу;

- реформування системи державних закупівель, удосконалення державної допомоги суб'єктам господарювання, обмеження квазіфіскальних операцій.

Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, що фінансовий потік є важливою фінансовою категорією, що має ґрунтовніше значення і застосування ніж грошовий потік. Ефективність управління фінансовими потоками тісно пов'язана з організацією системи управління, впливом державних органів на фінансові механізми секторів економіки. Взаємозалежність фінансових потоків різних секторів економіки обумовлює необхідність застосування комплексного підходу до їх формування і регулювання.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. No 2755-VI, зі змінами.
URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

2. Бюджетний кодекс України від 11.01.2019 р. No 2456-VI, зі змінами.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

3. Дема Д. І, Шевчук І. В., Мартинюк Г. П. Податковий менеджмент: навч. посібник. Київ, 2017. 256 с.

НАЦІОНАЛЬНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЯК ПЕРЕДУМОВА АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ю. О. Кусакова

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів і
економіки міжнародного туризму

Є. І. Федан

студент 4 курсу економічного факультету напряму підготовки
«міжнародна економіка»

Запорізький національний університет

В умовах перманентної кризи економіка України потребує активного залучення додаткових інвестиційних ресурсів, стабілізації їх потоків та направлення у найбільш перспективні галузі. Усе це стає можливим лише за рахунок налагодження інвестиційного клімату.

Загальновідомим є той факт, що на стан інвестиційного клімату в державі впливає велика кількість зовнішніх і внутрішніх чинників. Вагоме місце серед них посідає стан конкурентоспроможності, який являє собою індикатор успішності національної економіки на міжнародному рівні. Крім того, іноземний інвестор, оцінюючи перспективні напрями для вкладання власних інвестицій, аналізує цілу низку міжнародних рейтингів, у тому числі й Global Competitiveness Index, який демонструє сильні й слабкі позиції кожної країни у порівнянні. Тож, оцінка національної конкурентоспроможності економіки України дозволить виявити проблемні місця та подальші шляхи активізації інвестиційної діяльності, що становить суттєву проблему у сучасних реаліях.

Національна конкурентоспроможність не нове поняття. У своїх працях Дж. Сакс зазначає, що конкурентоспроможність національної економіки характеризується наявністю в країні здорового ринку, чинників виробництва та інших макроекономічних характеристик, які визначають стабільне економічне середовище [1].

Фахівці ОЕСР визначають це поняття як ступінь здатності країни виробляти товари і послуги, що відповідають світовим вимогам, за одночасного збереження або підвищення протягом

тривалого часу реальних доходів своїх громадян в умовах вільного і справедливого ринку [2].

У такому контексті Щорічник світової конкурентоспроможності аналізує, яким чином країни і підприємства управляють сукупністю своїх конкурентних переваг, щоб досягти добробуту або прибутку [3].

З огляду на те, що здебільшого автори розглядають поняття національної конкурентоспроможності як здатність країни забезпечувати сталий економічний розвиток, стає зрозумілим, що й інвестиційна політика держави безпосередньо впливає на стійкість та стабільність її функціонування.

Найбільш комплексно оцінку конкурентоспроможності національної економіки можна здійснити спираючись на дані Global Competitiveness Index, який щорічно розраховується Всесвітнім економічним форумом спільно з Євразійським інститутом конкурентоспроможності та консалтинговою компанією Strategy Partners [4]. Слід зазначити, що у 2018 році було оновлення методології розрахунку даного індексу. Нова методологія охоплює 140 країн, конкурентоспроможність яких оцінюється за 98 індикаторами, які згруповані в 12 основних компонентів — драйверів продуктивності, що формують конкурентоспроможність країни [5]. Позицію України по ключовим показникам у даному рейтингу у 2018 році представлено у таблиці 1.

Дані таблиці свідчать, що в Україні стабільно високими залишаються показники розвитку навичок, розміру ринку, інфраструктури та інноваційної спроможності. Компонент навички й інноваційної спроможності оцінює якість людського капіталу, рівень його кваліфікації, здатність генерувати та розповсюджувати нові технології та інновації. Розмір ринку та інфраструктура – це компоненти, величина яких залежить, перш за все, від наявного в країні потенціалу, тобто кількості населення, площі, географічного положення тощо. Наприклад, за даними рейтингу відомо, що рівень електрифікації в Україні відповідає найвищим показникам.

На противагу, критично низькими виявляються значення компонентів макроекономічної стабільності, фінансової системи, стану інституцій. Виявлено, що на такий стан справ вплинули ті проблеми, які в Україні протягом всіх років незалежності залишаються невришеними.

Таблиця 1 – Україна в Глобальному рейтингу конкурентоспроможності 4.0 у 2018 році

Компоненти	Кількість балів (максимум 100)	Позиція в рейтингу (загалом)140
Інституції	46,3	110
Інфраструктура	70,1	57
Впровадження інформаційних та комунікаційних технологій	51	77
Здоров'я	72	94
Навички	68,9	46
Ринок товарів	55,3	73
Ринок праці	59,5	66
Фінансова система	48,7	117
Розмір ринку	62,7	47
Динаміка бізнесу	55,3	86
Інноваційна спроможність	39	58
Макроекономічна стабільність	55,9	131

Зокрема, надійність та стійкість банківського сектору; доступність фінансових ресурсів власникам малого і середнього бізнесу; законодавче закріплення та контроль за захистом прав власності; незалежність судової системи, лобювання інтересів великого бізнесу при прийнятті та виконанні нормативно-правових актів; незахищеність бізнесу від впливу організованої злочинності; постійно зростаюча величина зовнішнього боргу та його частка у ВВП; якість доріг тощо. Крім того, в останні роки загострилися проблеми тероризму, інфляції.

Проведений аналіз дозволяє дійти таких висновків:

- з одного боку іноземних інвесторів привертає наявний потенціал української економіки (одночасно висококваліфікована і дешева робоча сила, великий ринок збуту, високий рівень креативності й інноваційності місцевого населення);

- з іншого боку інвесторів відлякує та вимушує триматися осторонь політична нестабільність, незахищеність власності,

недодержання законодавства, високий рівень ризику, тероризму, інфляції тощо.

Отже, щоб вирішити виявлені проблеми потрібна, перш за все, політична воля, розповсюдження жорсткого контролю за додержанням законодавства, посилення відповідальності за здійснення злочинів, зниження рівня корупції у вищих щаблях влади. На нашу думку, лише після здійснення цих заходів позиція України у глобальному рейтингу конкурентоспроможності може якісно підвищитися, що, у свою чергу, сприятиме активізації інвестиційної діяльності та припливу іноземного капіталу в Україну.

Література:

1. Сакс Дж. Д., Ларрен Ф. Б. Макроэкономика. Глобальный подход / Пер. с англ. М. : Инорра – М, 2006. – 495 с.
2. Global Competitiveness Yearbook, 2001. P. 43.
3. Arturo Bris Revisiting the Fundamentals of Competitiveness : A Proposal «IMD World competitiveness yearbook 2015». 2015. P. 492–497. URL : <http://www.imd.org/uupload/imd.website/wcc/Fundamentals.pdf> (дата звернення: 14.03.2019).
4. Чи була перемога? Як Україні вдалося вирости в рейтингу конкурентоспроможності. *Економічна правда*. 17.10.2018. URL : <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/10/17/641672/> (дата звернення: 14.03.2019).
5. Klaus Schwab The Global Competitiveness Report 2018. Switzerland : World Economic Forum, 2018. URL : <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf> (дата звернення: 14.03.2019).

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА МАКРОРІВНІ

Г.Є. Павлова

д.е.н., професор, Директор навчально-наукового інституту
економіки

Д.І. Павлов

магістрант

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Ефективного функціонування внутрішнього економічного механізму можна досягнути лише при умові належної організації економічної безпеки у державі та на підприємстві.

Однією із складових частин системи економічної безпеки суспільства є безпека первинної ланки господарювання (підприємства). Критеріями для підтримання фінансової безпеки на макрорівні є її складові, а основними стабілізаційними напрямками можуть бути:

- забезпечення фінансової стабілізації в країні;
- ліквідація нецільового використання бюджетних коштів;
- стабільність національної грошової одиниці;
- зниження дефіциту державного бюджету;
- здійснення бюджетної реформи;
- виконання дохідної частини державного бюджету;
- удосконалення податкової системи;
- розвиток державної фінансової інфраструктури економічної сфери;
- основні напрями детінізації економіки;
- ліквідація заборгованості із заробітної плати ,пенсій, інших соціальних виплат;
- зниження інфляції;
- позитивне зовнішньоторговельне сальдо;
- створення достатнього золотовалютного запасу держави;
- вдосконалення національної банківської системи[1].

На підприємстві для оцінки фінансової безпеки потрібно аналізувати фінансовий стан та фінансові результати діяльності підприємства. Аналіз статистичних даних показує, що проблема

фінансової безпеки є надзвичайно актуальною для вітчизняних підприємств, адже третина з них працює збитково, для більшості характерні низька рентабельність операційної діяльності, значні обсяги дебіторської та кредиторської заборгованостей, брак чи відсутність власних оборотних коштів [2].

Для забезпечення фінансової безпеки підприємства потрібно, щоб воно розпоряджалося залученими коштами (кошти, одержані в грошовій або в натуральній формі від різних учасників економічного процесу з метою отримання економічної вигоди в результаті економічної діяльності суб'єкта господарювання) так, щоб у майбутньому не тільки забезпечити зворотність і збереження грошей, а й одержати додатковий прибуток і забезпечити ліквідність активів у цілому. Залучений капітал підприємств є не тільки об'єктом дослідження обліку й аналізу, а й безпеки підприємства оскільки в такому контексті закономірним є розширення екстенсивного шляху економічного розвитку і забезпечення фінансової безпеки підприємства як основи стійкості й стабільності господарюючого суб'єкта.

Сутність загрози фінансової безпеки може бути визначена як збиток, котрий визначає ступінь зниження фінансового потенціалу за визначений проміжок часу.

У грудні 2017 року підписано угоди з ЄБРР та ЄІБ стосовно реалізації проекту «Розширення метрополітену у місті Харкові», кредитну угоду з НЕФКО для впровадження проекту «Вища освіта України», гарантійну угоду з ЄБРР для впровадження Проекту електрифікації УЗ «Електрифікація залізничного напрямку Долинська – Миколаїв – Колосівка».

Подальша підтримка Групи Світового банку буде здійснюватися відповідно до Концепції партнерства з Україною на 2017–2021 фінансові роки за такими напрямками: – покращення урядування, боротьба з корупцією і залучення громадян; – створення ринків; – фіскальна і фінансова сталість; – ефективне, результативне та комплексне надання послуг. млрд. гривень 13 Обсяг інвестицій Міжнародної фінансової корпорації (МФК) становить 3,3 млрд. доларів США. Ці інвестиції спрямовані допомогти повніше реалізувати потенціал аграрного сектору, покращити доступність та умови фінансування для вітчизняних компаній та надати можливість українським виробникам вийти на нові ринки та створювати робочі місця.

МФК також впроваджує в Україні масштабну консультативну програму, що сфокусована на удосконаленні умов для ведення бізнесу в Україні, зміцненні фінансових інституцій, розширенні доступу до фінансування та запровадженні нових фінансових продуктів, а також сприяє покращанню конкурентоздатності українських виробників у ключових галузях економіки.

Консультативні програми МФК в Україні впроваджуються у партнерстві з урядами Швейцарії, Австрії, Нідерландів, Канади, Угорщини, Норвегії та Швеції. Концепцією партнерства з Україною на 2017–2021 фінансові роки передбачено, що успішність діяльності МФК в Україні буде залежати від системних реформ у поліпшенні ведення умов бізнесу та зниження рівня корупції, зокрема, в таких галузях як енергетика, інфраструктура, фінансові ринки, ринки капіталу, а також поступу у здійсненні приватизації.

Стратегія МФК в Україні включає сприяння розвитку агробізнесу вздовж всього ланцюга створення вартості, інвестиції в фінансовий сектор, підтримку розвитку інфраструктури та «зеленої» економіки. Однією з ключових складових стратегії МФК також є покращання умов для діяльності бізнесу та підвищення енергоефективності.

У 2017 році в рамках співробітництва з МФО було проведено ряд зустрічей з представниками Світового банку та МФК, під час яких обговорювалися питання подальшого співробітництва. Крім цього, проведено два перегляди кредитного портфеля Світового банку в Україні (23.02.2017 та 01.09.2017), за результатами яких підписано відповідні протоколи. Також 16.02.2017 року проведено перегляд проектного портфелю ЄІБ в Україні, обговорено стан підготовки та реалізації спільних проектів з метою з'ясування наявних проблем та узгодження шляхів їх вирішення, обговорено можливі напрями подальшої співпраці.

У 2017 році здійснювалась підтримка інформаційно-аналітичної системи «Управління державним боргом» (ІАС УДБ), у тому числі доопрацьовано інструменти прогнозування та звітності, удосконалено програмне забезпечення з управління державним боргом для захищеності від атак, пов'язаних з вразливістю загальносистемного програмного забезпечення від зовнішнього проникнення на сервери, порушення функціонування ІАС УДБ, спотворення та знищення баз даних.

Література:

1. Звіт про виконання у 2017 році Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2017-2019 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 01.12.2017р. №905 [Електронний ресурс] – URL:

<https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BF%D0%BE%20%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97%20%D0%B7%D0%B0%202017.pdf>

2. Копитко М.І., Апанчук Н.В. Фінансова безпека як складова економічної безпеки держави і підприємства. [Електронний ресурс] .URL: http://www.rusnauka.com/28_OINXXI_2010/Pravo/72712.doc.htm

УДК 330:334.012.74:330.3

ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ І ЕТАПУ РЕФОРМИ

Х. О. Патицька

к.е.н., н.с.

ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України»

Поступ України на сучасному етапі характеризується зміщенням акцентів в сфері державного регулювання регіонального та територіального розвитку в напрямку адміністративної та фінансової децентралізації та супроводжується передачею повноважень і ресурсів на місцевий рівень.

Метою політики в сфері децентралізації визначено:

- 1) відхід від централізованої моделі управління в державі;
- 2) забезпечення спроможності місцевого самоврядування;
- 3) побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні.

Ключовими принципами, на основі яких має здійснюватися децентралізація в Україні, визначено принципи субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування [1, 2].

Серед основних проблем, які покликана вирішити реформа, в документі [1] зазначено такі:

- ресурсна неспроможність органів місцевого самоврядування;
- низька якість публічних послуг;
- зношеність теплових, каналізаційних, водопостачальних мереж і житлового фонду;
- складна демографічна ситуація;
- неузгодженість місцевої політики з інтересами громад;
- нерозвиненість форм прямого народовладдя;
- низький рівень професіоналізму посадових осіб органів місцевого самоврядування;
- корупція на місцевому рівні управління;
- низька інвестиційна привабливість території;
- надмірна централізація фінансових ресурсів та повноважень;
- відсутність повсюдності місцевого самоврядування.

Основними результатами реалізації Концепції мають стати:

- утворення ОТГ та забезпечення правової, організаційної, матеріальної спроможності громад;
- визначення чітких меж кожної адміністративно-територіальної одиниці та забезпечення повсюдності юрисдикції органів місцевого самоврядування на території кожної;
- формуванню ефективної територіальної системи органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади; забезпечення розподілу повноважень між ними;
- забезпечення доступності та високої якості публічних послуг; запровадження стандартів якості таких послуг;
- створення правових умов для залучення громадян до вирішення питань розвитку громади;
- забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад та регіонів загалом;
- зміна статусу місцевих державних адміністрацій з органів загальної компетенції на контрольно-наглядові органи у системі виконавчої влади; впровадження механізму здійснення місцевими держадміністраціями та населенням контролю за наданням органами місцевого самоврядування, територіальними органами центральних органів виконавчої влади публічних послуг.

Разом з тим, аналіз результатів I етапу адміністративно-фінансової децентралізації [3] дозволив визначити такі проблеми і

ризиками, якими вони супроводжуються, територіальної організації влади та реформи місцевого самоврядування:

1) формування ОТГ з різною чисельністю населення, територією громади та ендегенним потенціалом, що супроводжується ризиком посилення диференціації можливостей та рівня розвитку ОТГ, а також потенційною неспроможністю невеликих за розміром ОТГ;

2) тенденції об'єднання територіальних громад для отримання відповідних преференцій та додаткових фінансових ресурсів на місцевий рівень, результатом чого є відсутність стратегічного бачення розвитку ОТГ у представників органів місцевого самоврядування та місцевих еліт;

3) наявний вплив особливостей та рівня економічного розвитку регіонів на формування та соціально-економічне становище в ОТГ, що супроводжується ризиком уповільнення розвитку ОТГ в результаті впливу чинників зовнішнього середовища;

4) неврегульованість розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування різних рівнів та органами виконавчої влади;

5) відсутність належно підготованих робочих кадрів в органах місцевого самоврядування;

6) відсутність ефективних механізмів контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування та системної взаємодії органів місцевого самоврядування з іншими структурами;

7) низький рівень контролю власних фінансових ресурсів на рівні місцевих бюджетів.

Література:

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Указ Президента України № 5/2015 від 12 січня 2015 р.

2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 333-р від 1 квітня 2014 р.

3. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 січня 2018 року (за грудень 2017). Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

URL:<https://www.slideshare.net/Decentralizationgovua/10-2018-86170006> (дата звернення: 7.11.2018 р.).

АНАЛИЗ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КРЕДИТНОГО РЫНКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Е.И. Платоненко

к.э.н., доцент, зав. кафедрой финансов и бухгалтерского учета,

М.В. Амброжко

студентка 3 курса факультета экономики и управления

УО «Гродненский государственный университет им. Я. Купалы»

Развитие кредитного рынка в Республике Беларусь – сложный и противоречивый процесс, испытывающий на себе влияние совокупности различных факторов, в числе которых есть фундаментальные, вытекающие из общего характера экономической модели в стране, а также те, в основе которых находятся внешние или имеющие временный характер обстоятельства. В свою очередь, масштабы и степень развития кредитного рынка во многом определяют эффективность функционирования экономики в целом, наличие его основных элементов влияет на экономический рост, позволяет обеспечивать решение ряда важнейших экономических и социальных задач. Кредит занимает особое место в системе экономических отношений, играет важную роль в перераспределении денежных средств. Без кредитной поддержки невозможно обеспечить быстрое и цивилизованное становление хозяйств, предприятий, внедрение других видов предпринимательской деятельности на внутригосударственном и внешнем экономическом пространстве. Необходимость кредитования обусловлена также коммерческой организацией управления в условиях рынка, когда на каждом предприятии в условиях кругооборота капитала возникает дополнительная потребность в средствах. При помощи кредитного механизма предприятия получают средства, необходимые им для нормальной работы. Данные о выдаче кредитов представлены в таблице 1.

Исходя из данных таблицы 1, можно проследить динамику выдачи кредитов банками Республики Беларусь в национальной валюте. Изменение на 01.01.2018 к 01.01.2017 относительно общего количества выданных кредитов составляет 72,08% или 1177,9 млн. руб. в денежном эквиваленте.

Таблица 1 – Динамика выдачи кредитов банками Республики Беларусь по формам собственности в национальной валюте, млн. рублей

Показатели		01.01.2017	01.01.2018	Темп роста, %
Краткосрочные кредиты	государственная	378,2	594,2	57,11
	частная	819,4	1 257,1	53,42
Долгосрочные кредиты	государственная	42,2	100,8	138,86
	частная	394,4	859,9	118,03

Источник: собственная разработка на основании [1]

Краткосрочные кредиты зачастую предназначены для удовлетворения потребности в денежных средствах при временной нехватке оборотных средств. В связи с этим, краткосрочные кредиты являются весьма распространенной формой кредитных отношений. Об этом свидетельствует динамика выдачи краткосрочных кредитов государственным и частным формам собственности. Так, на 01.01.2018 изменение в динамике выдачи краткосрочных кредитов государственной форме собственности относительно 2017 г. составило 57,11%. Что касается выдачи краткосрочных кредитов частной форме собственности, то изменение на 01.01.2018 к 01.01.2017 составило 53,42%. Однако, если рассматривать данную ситуацию в денежном эквиваленте, то стоит отметить, что краткосрочных кредитов частным организациям на 01.01.2018 г. было выдано в размере 1257,1 млн. руб., что на 662,9 млн. руб. выше показателей по краткосрочным кредитам для предприятий государственной формы собственности.

Главное достоинство и главная же особенность долгосрочного кредитования – срок выплат кредита. Рассмотрим динамику выдачи долгосрочных кредитов банками Республики Беларусь организациям государственной и частной форм собственности. Изменение на 01.01.2018 к 01.01.2017 по выдаче долгосрочных кредитов государственным предприятиям составило 138,86% или 58,6 млн. руб. в денежном эквиваленте. Динамика выдачи долгосрочных кредитов частным организациям составляет 118,03% за анализируемый период. Если оценивать разницу в сумме денежных средств в национальной валюте, предоставленных для долгосрочного кредитования, то на 01.01.2018 г. для кредитования частников было предоставлено 859,9

млн. руб., что на 759,1 млн. руб. выше показателя по выдачи кредитов государственным предприятиям.

Несмотря на то, что произошло некоторое замедление темпов кредитования экономики, государство по-прежнему большое внимание уделяет поддержке определенных отраслей экономики макроэкономическими, монетарными, финансово-бюджетными, ресурсными, ценовыми и другими методами. Задолженность по кредитам, предоставленным банками в рамках государственных программ, очень велика (таблица 2).

Таблица 2 – Динамика задолженности по кредитам, выданным банками Республики Беларусь секторам экономики в национальной валюте, млн. руб.

Показатели	01.01.2017	01.01.2018	Темп роста, %
Задолженность по кредитам	15761,8	19077,7	21,03
Государственные предприятия	5069,7	4966,9	-2,02
Частный сектор	3485,5	4981,5	42,92
Физические лица	7155,4	9031,9	26,22
Небанковские финансовые организации	120,5	148,2	22,98

Источник: собственная разработка на основании [1]

Исходя из данных таблицы 2, можно отметить, что долг возрос на 3315,9 млн. руб. или 21,3%. Стоит обратить внимание на статистику погашения долгов по кредитам государственных предприятий. Так на 01.01.2018 сумма непогашенного долга составила 4966,6 млн. руб., что на 2,02% процента меньше чем в 2017 г. Задолженность частного сектора по состоянию на 2018 г. отражает тенденцию к росту. Так, процент изменения на 01.01.2018 к 01.01.2017 составил 42,92%, что является самым высоким показателем среди объемов задолженностей по секторам экономики Республики Беларусь. Темп роста задолженности по кредитам, выданными физическим лицам, составил 26,22%. Что касается погашения долга небанковскими финансовыми организациями, то сумма задолженности на 01.01.2018г. составила 148,2 млн. руб., что на 22,98 % выше уровня предыдущего года.

Литература

1. Министерство финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.minfin.gov.by>.

ФИНАНСОВЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ИНСТРУМЕНТ МОДЕРНИЗАЦИИ ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ ТРАНЗИТИВНОЙ ЭКОНОМИКИ

В.И.Сильванович

к. э. н., доцент, доцент кафедры финансов и бухгалтерского учета
УО «Гродненский государственный университет
имени Янки Купалы», Республика Беларусь

Доминирующей чертой современной финансовой системы являются высокие темпы роста инноваций в количественном и стоимостном выражении в глобальной экономике в целом и переходных экономиках в частности. В связи с этим актуально и значимо оценить влияние нововведений на финансовую систему. Транзитивная экономика не может функционировать без эффективной финансовой системы, которую можно определить, как совокупность финансовых рынков, институтов, инструментов и правил, посредством которых обеспечиваются операции с ценными бумагами, устанавливаются процентные ставки, производятся и предоставляются финансовые услуги [1, s. 20]. Финансовая система является интегральной частью экономической системы, которая, в свою очередь, выступает важнейшим элементом социальной системы. Финансовая система как часть экономической системы детерминирует объем и стоимость средств, необходимых для осуществления транзакций в экономике. Она формирует финансовые механизмы для движения средств между экономическими агентами: домашними хозяйствами, фирмами, государственными институтами и финансовыми учреждениями.

Ключевым элементом финансовой системы выступают финансовые рынки, посредством которых реализуются ее функции. Их главное предназначение заключается в трансфере свободных средств от избыточных единиц, в основном, домашних хозяйств и финансовых институций, к дефицитным единицам, главным образом, к фирмам и правительству, в процессе трансформации сбережений в инвестиции. То есть, финансовые рынки привлекают и распределяют сбережения (функции инвестирования и финансирования); устанавливают процентные ставки и цены на финансовые активы (ценовая функция),

обеспечивают транзакции (платежная функция и риск-менеджмент) [2, р. 6].

Генеральным трендом для финансовой системы в целом и финансовых рынков в частности является динамичный рост финансовых инноваций, которые не выступают в качестве нового явления, так как они изначально связаны с технологическими инновациями и сопровождают их [3, р. 2–5]. С одной стороны, финансовые инновации обеспечивают финансирование инновационных технологических проектов в ситуациях, когда традиционные источники средств недоступны из-за высоких инвестиционных рисков. С другой стороны, экономическое развитие и научно-технологический прогресс, ведущие к усложнению бизнес-процессов и появлению новых видов рисков, вынуждают финансовую систему и финансовые рынки адаптироваться к текущим изменениям, модернизироваться в соответствии с современными требованиями со стороны бизнес-структур и экономики. То есть, без финансовых инноваций имело бы место замедление экономического и технологического развития и, как следствие, уменьшение национального богатства.

Финансовые продуктовые инновации могут быть и новыми решениями, и традиционными инструментами, в которые внедрены новые элементы конструкции, повышающие их ликвидность и увеличивающие сферу их применения. Данные инновации могут использоваться в качестве субститутов традиционных финансовых инструментов, улучшая финансовое положение применяющих их хозяйствующих субъектов. Финансовые нововведения нельзя просто отнести к одному конкретному сегменту финансового рынка, их можно использовать для хеджирования от интенсивной волатильности рыночных параметров, а также в виде сложных финансовых инструментов как совокупности ряда простых традиционных инструментов. Эти инновации могут применяться в форме новых финансовых процессов, методов и стратегий.

Согласно узкому подходу, финансовые инновации можно определить, как любые принципиально новые разработки в финансовых инструментах: совершенно новые инструменты, комбинация традиционных инструментов, модификация традиционных инструментов, новое применение существующих инструментов. В соответствии с широким подходом, финансовые инновации могут включать любые принципиально новые разработки в любых элементах финансовой системы: рынках, институтах, инструментах и правилах.

Финансовые инновации призваны сыграть следующие роли в финансовой системе транзитивной экономики:

1) трансфер рисков, а именно, снижение или протекция от всех видов рыночных рисков: ценового, валютного, кредитного, риска изменения процентной ставки, к примеру, посредством применения производных финансовых инструментов, секьюритизации денежных переводов или залогового обеспечения долгосрочных финансовых потоков;

2) риски в ценообразовании, которые воплощены в финансовом инструменте и которые могут быть удалены, оценены, удержаны и проданы отдельно от других рисков, со свойственных этому инструменту, например, посредством операций на вторичных рынках для обеспеченных долговых обязательств;

3) увеличение ликвидности финансовых активов или инструментов, к примеру, займы могут продаваться на вторичных рынках с использованием секьюритизации, в следствие чего структура активов кредитных организаций может быть улучшена;

4) повышение кредитоспособности – расширение доступа к кредитным рынкам или увеличение кредитоспособности как заемщиков, так и кредиторов, например, путем использования обеспеченных долговых обязательств или кредитного дефолтного свопа;

5) создание акционерного капитала – увеличение оценки для финансирования акционерного капитала наряду с обеспечением более высокой гибкости структуры капитала, к примеру, через применение долговых свопов или конвертируемых облигаций;

6) страхование – расширение возможностей страхования рисков в обмен на выплату премий, например, кредитный риск может быть застрахован выпуском кредитного дефолтного свопа;

7) управление активами и пассивами – расширение сферы управления активами и пассивами, к примеру, использование секьюритизации, кредитного дефолтного свопа, обеспеченных долговых обязательств;

8) расширение финансирования финансовых учреждений, например, путем секьюритизации, которая позволяет диверсифицировать источники средств, используемых для финансирования деятельности данных учреждений.

Литература:

1. Pietrzak B. System finansowy w Polsce / B.Pietrzak, Z Polański, B.Woźniak. – Vol 1. – Warszawa: PWN, 2008.

2. Peter S. Rose. Money and Capital markets: Financial Institutions and Instruments in a Global Marketplace / Peter S. Rose, Milton H. Marquis. – 10th ed. – New York: McGraw Hil, 2009. – 767 p.

3. Michalopoulos S., Leaven L., Levine R. (). Financial Innovation and Endogenous Growth // National Bureau of Economic Research, Working Paper 15356, Cambridge. – 2009. – September. – p. 1–33.

УДК 330.336:77

ПІДВИЩЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ ДЕРЖАВНИХ БОРГОВИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ЕТАЛОННІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ

О.В. Ткаліч

к.е.н., доцент кафедри економіки

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» від 21.12.2016 № 1801-VIII були передбачені державні запозичення в обсязі 190,9 млрд. грн. (в тому числі до загального фонду державного бюджету – 174,8 млрд. грн.), з яких державні внутрішні запозичення – в обсязі 103,9 млрд. грн., державні зовнішні запозичення – 87,0 млрд. гривень.

Протягом 2017 року річний плановий показник державних запозичень було збільшено на 318,4 млрд. грн. до 509,3 млрд. грн. (в тому числі до загального фонду державного бюджету – 493,2 млрд. грн.), з яких державні внутрішні запозичення передбачались в обсязі 396,8 млрд. грн., державні зовнішні запозичення – 112,5 млрд. гривень. Фактично державних запозичень у 2017 році здійснено на суму 478,7 млрд. грн., що знаходиться в межах скоригованого річного показника державних запозичень, в тому числі: державні запозичення до загального фонду державного бюджету – 471,3 млрд. грн. або 95,6% планового річного показника, державні запозичення до спеціального фонду державного бюджету – 7,4 млрд. грн. або 46,2% планового річного показника.

У цілому надходження від державних внутрішніх запозичень на фінансування державного бюджету за 2017 рік дорівнювали 375,3 млн. грн., у структурі яких: – 219,6 млрд. грн. або 58,5% загального

обсягу державних внутрішніх запозичень становить відображення здійснення правочину з державним боргом (репрофайлінг) шляхом обміну облігацій внутрішньої державної позики (далі – ОВДП), що знаходились у власності Національного банку України, на нові ОВДП відповідно до пункту 10 Прикінцевих положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» та постанови Кабінету Міністрів України від 04.10.2017 № 748; – 85,0 млрд. грн. або 22,7% загального обсягу державних внутрішніх запозичень становлять надходження від випуску ОВДП для фінансування дефіциту загального фонду державного бюджету та рефінансування державного боргу; – 70,7 млрд. грн. або 18,8% загального обсягу внутрішніх запозичень становлять випуски ОВДП з подальшим внесенням цих облігацій в оплату за акції додаткової емісії державних банків відповідно до статті 16 Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік», з яких: 48,4 млрд. грн. направлено на збільшення статутного капіталу ПАТ КБ «Приватбанк» відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 22.02.2017 № 89 та від 23.06.2017 № 443; 2 14,6 млрд. грн. направлено на збільшення статутного капіталу ПАТ «Державний ощадний банк України» відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 01.02.2017 № 55, від 06.03.2017 № 122 та від 27.12.2017 № 1039; 7,7 млрд. грн. направлено на збільшення статутного капіталу ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 01.02.2017 № 54 та від 06.03.2017 № 123. Державні внутрішні запозичення Загалом у 2017 році середньозважена відсоткова ставка за розміщеними ОВДП становила 8,05% проти 9,57% у 2016 році та 12,25% у 2015 році. При цьому середньозважена відсоткова ставка для запозичень у гривні дорівнювала 15,03% річних, у доларах США – 4,79% річних, в євро – 3,95% річних. Середній строк до погашення розміщених на аукціонах ОВДП у 2017 році становив 1,67 року проти 2,36 року у 2016 році та 0,43 року у 2015 році.

Надходження від державних зовнішніх запозичень на фінансування державного бюджету за 2017 рік становили 103,4 млрд. грн., у структурі яких: – 96,0 млрд. грн. або 92,8% загального обсягу державних зовнішніх запозичень становить надходження від випуску облігацій зовнішньої державної позики (далі – ОЗДП) та отримання кредитів на фінансування дефіциту загального фонду державного бюджету й рефінансування державного боргу; – 7,4 млрд. грн. або 7,2% загального обсягу державних зовнішніх запозичень становлять

надходження коштів на впровадження спільних з міжнародними фінансовими організаціями проектів до спеціального фонду державного бюджету.

У вересні 2017 року Україна здійснила перший з часів реструктуризації державного зовнішнього боргу у 2015 році випуск ОЗДП на суму 3,0 млрд. дол. США (78,9 млрд. грн.) з погашенням чотирма рівними частинами: 25 березня 2031 року, 25 вересня 2031 року, 25 березня 2032 року та 25 вересня 2032 року за ставкою 7,375% річних. Загальні показники зацікавленості з боку інвесторів у новому випуску перевищили 9 млрд. доларів США. млрд. гривень з метою зменшення пікового навантаження на державний бюджет з погашення державного боргу у 2019–2020 роках частина надходжень від нового випуску ОЗДП у сумі 44,2 млрд. грн. використана відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18.09.2017 № 696 для здійснення обміну/викупу разом з виплатою нарахованих відсотків за ОЗДП 2015 року першої та другої серій з доходністю 7,75% (на основну суму 1,2 млрд. дол. США та 0,4 млрд. дол. США відповідно). Україна отримала другий транш у рамках третьої програми макрофінансової допомоги Європейського Союзу на суму 600 млн. євро (16,7 млрд. грн.), яка має на меті зменшення зовнішнього фінансового тиску на Україну, поліпшення її платіжного балансу та забезпечення бюджетних потреб, а також підсилення її позицій за валютними резервами.

Від Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР) на реалізацію проекту «Модернізація системи соціальної підтримки населення України» у 2017 році до загального фонду державного бюджету отримано кредитних коштів на суму 15,0 млн. дол. США (0,4 млрд. гривень). У цілому середньозважена відсоткова ставка за державними зовнішніми запозиченнями до загального фонду державного бюджету у 2017 році становила 6,2% проти 1,1% у 2016 році та 1,7% у 2015 році в зв'язку із зменшенням обсягів пільгових кредитів та збільшення комерційних запозичень.

Щодо підвищення рівня ліквідності державних боргових цінних паперів та здійснення випусків еталонних фінансових інструментів до досягнення обсягу, що дає змогу побудувати еталонну криву дохідності Мінфіном разом з експертами Світового банку було проаналізовано результати проведених аукціонів з розміщення ОВДП за останні роки та змінено підходи до проведення аукціонів, у тому числі враховано необхідність збільшення обсягів випуску кожного

інструменту до ліквідного об'єму, що можливо досягти шляхом проведення дорозміщення існуючих інструментів без випуску нових з таким самим строком обігу; запроваджені щотижневі консультації з первинними дилерами щодо попиту на ОВДП, в результаті яких запроваджене коригування графіку розміщення ОВДП. Такі підходи забезпечують прозорість та передбачуваність дій емітента на внутрішньому ринку державних цінних паперів, що сприяє збільшенню довіри інвесторів, у тому числі іноземних. Щодо залучення фінансового радника з питань управління державним боргом та здійснення державних зовнішніх запозичень, а також щодо проведення роботи із забезпечення повноцінного доступу України на зовнішні ринки капіталу

У 2017 році Урядом було підтримано пропозицію Мінфіну щодо доцільності залучення фінансового радника з питань управління державним боргом та здійснення державних зовнішніх запозичень. Аналіз практики інших країн показує, що залучення фінансового радника для повернення країни на ринки капіталу, особливо тих країн, що знаходяться в програмі МВФ, є доцільним та дозволяє підвищити рівень успішного розміщення єврооблігацій.

Протягом 2018-2020 років Україна має здійснювати погашення значної частини державного зовнішнього боргу, а також у зв'язку з необхідністю забезпечити повернення України на міжнародні ринки капіталу, які з 2014 року були закриті для держави як самостійного позичальника. Залучення фінансового радника дозволило Україні успішно повернутись на міжнародні ринки капіталу, мати прямі та постійні контакти з потенційними інвесторами, вести інтенсивну роботу щодо покращання суверенного рейтингу країни.

Література:

1. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2017-2019рр.: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 01.12.2017р. №905.[Електронний ресурс] – URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP170905.html
2. Макар О.П. Політика державних запозичень в умовах фінансової кризи. Ефективна економіка. 2012. №10. [Електронний ресурс] – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1461>

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

І.Б. Хома

д.е.н., професор кафедри фінансів
Національний університет «Львівська політехніка»

В умовах невизначеності підприємницької діяльності виникає гостра необхідність проведення трансформації стратегічного фінансового управління підприємством в розрізі рекомендованої ключової зміни структури фінансових ресурсів, що дозволяє ефективно вплинути на реорганізацію виробництва та, долаючи точку біфуркації, стабілізувати фінансово-економічний стан господарюючого суб'єкта із запровадженням дієвої методики діагностики його поточного рівня економічної захищеності для контролю подальших змін у підприємницькій діяльності.

Сучасна фінансова нестабільність у світі передусім позначається на результатах діяльності окремих підприємств. Це призводить до того, що більшість з них не виправдано пришвидшеними темпами наближаються до банкрутства, основною причиною занепаду яких стає те, що вони не тільки не можуть обрати оптимально правильних рішень виходу з кризової ситуації, але стикаючись з ідентифікованою точкою біфуркації у своїй підприємницькій діяльності і стараючись у найближчий час стабілізувати поточну ситуацію, не ставлять за мету змінити стратегічне управління підприємством, щоб подолати відповідну невизначеність з мінімальними фінансовими втратами, переглянувши, зокрема, стратегію операційної, фінансової, інвестиційної та інноваційної діяльності, та ефективно підійти до оновлених фінансово-економічних результатів. Цей аспект особливо є актуальним в умовах виникнення непередбачених бізнес-конфліктів.

Будь-який конфлікт, зокрема у підприємницькій діяльності, маючи багатогранну природу зародження та індивідуальний характер впливу на розвиток окремого господарюючого суб'єкта, буде ґрунтуватись на неспівпадінні інтересів бізнес-партнерів. Це неспівпадіння інтересів може виникати або відразу, або через деякий проміжок часу від початку укладання бізнес-угод та буде

характеризуватись частковою або повною втратою певного рівня взаємодії цих партнерів на ринку, а також через втрату економічної довіри між ними, що у майбутньому у більшості випадках може призвести до серйозних фінансово-економічних проблем. Проте, маючи бажання врегулювання і контролю бізнес-конфліктів у точці біфуркації виникає безсумнівна необхідність трансформації стратегічного фінансового управління підприємством у межах подальшого процесу усунення їх негативних наслідків, що у стислі терміни дозволило би посилити захисні функції виробничо-господарських структур усупереч процесам відпливу з них фінансових коштів з дотриманням оптимальної дебіторської політики, а якщо на підприємстві переважає використання зовнішніх запозичень, то їх необхідно перенести на фінансування довгострокових інвестиційних програм, рівень прибутковості яких дав би змогу виконувати зовнішні зобов'язання за принципами самоокупності [1, с. 36]. Це забезпечить додатковий захист і повну та вчасну виплату боргів з меншим ризиком.

Як відомо, точка біфуркації – це критичний стан будь-якої системи, при якому відповідна система стає нестійкою по відношенню до всіх виникаючих періодичних змін. До того ж у точці біфуркації виникає невизначеність щодо подальшого розвитку всієї системи, зокрема і окремого підприємства, де сам стан системи характеризується хаотичністю та абсолютною непрогнозованістю [2]. Тому важливо у цій точці здійснити переоцінку подальшої стратегії управління господарюючим суб'єктом. З іншого боку точка біфуркації показує можливі якісні перебудови як самої системи в цілому, так і різноманітних об'єктів системи, через параметри, від яких вони залежать. Ця точка дає поштовх для змін фінансово-інвестиційної стратегії, де фінансово-інвестиційна стратегія – це сукупність рішень, що включають насамперед вибір джерел залучення коштів і в процесі свого управління встановлюють пріоритетність їх цільового використання на перспективу [3, с. 240].

При формуванні оновленої фінансової стратегії у точці біфуркації мають бути переглянуті всі можливі джерела фінансування і надана перевага лише окремим з них, які є максимально важливими у певний момент часу перебігу відповідної стадії життєвого циклу підприємства, в якій виникла невизначеність. До того ж трансформована структура фінансового управління може містити і вимушену реструктуризацію фінансової системи підприємства, що

буде стосуватись зміни її активів. Таким чином, трансформація стратегії фінансового управління підприємством у точці невизначеності повинна ґрунтуватись на виконанні таких принципів: 1) після подолання точки біфуркації підпорядковуватись цілям забезпечення стійкого фінансово-економічного зростання для подальшого контролю його функціонування з обов'язковим врегулюванням бізнес-конфліктів; 2) задовольняти мінімальну потребу в інвестиційних ресурсах, використовуючи попередні розрахунки обсягів інвестування, що забезпечувало б реалізацію як корпоративної стратегії підприємства, так і функціональних її підстратегій; 3) забезпечувати фінансову рівновагу у процесі оновленого стратегічного розвитку (як правило, її досягають за умови лише оптимально підбраної структури фінансових джерел); 4) мінімізувати вартість залучення фінансових ресурсів за кожним джерелом їх формування, оскільки це сприяє зниженню середньозваженої вартості капіталу, а відповідно, і підвищенню рівня його фінансової рентабельності; 5) періодично діагностувати рівень економічної захищеності господарюючого суб'єкта та перевіряти його величину за шкалою допустимих значень за запровадженою методикою з коригувальним коефіцієнтом наявності нерегульованих бізнес-конфліктів [4].

Зокрема кожне підприємство, маючи необхідність і бажання оновити стратегію фінансового управління, повинно мати ефективні індивідуальні програми виходу з кризового стану, а також дієві методи діагностики стану економічної захищеності, оптимізуючи фінансові надходження при допустимій величині фінансового ризику.

Література:

1. Сухоруков А.І. Фінансова безпека держави: навч. посібник / А.І. Сухоруков, О.Д. Ладюк. – К.: Центр учб. літератури, 2007. – 192 с.
2. Пугачёва Е.Г. Теория катастроф и бифуркаций / Е.Г. Пугачёва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iee.org.ua/ru/pub/p78>.
3. Мізюк Б.М. Стратегічне управління підприємством / Б.М. Мізюк. – Львів. – «Коопосвіта». – ЛКА, 1999. – 388 с.
4. Ihor Alieksieiev, Iryna Khoma. Transformation of Strategic Management of the Enterprise at the Bifurcation Point in Terms of the Emergence of Business Conflicts / International Conference on Informatics, Management Engineering and Industrial Application (IMEIA 2016, April 24-25, 2016, Phuket, Thailand). – DEStech Publications, Inc. 439 North Duke Street Lancaster, Pennsylvania 17602 U.S.A. – P. 116-124.

**КОНЦЕПЦИЯ МОДЕРНИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ
КАЗАХСТАНА С УЧЕТОМ УПРАВЛЕНИЯ
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИМ РАЗВИТИЕМ РЕГИОНОВ**

А.В.Череп

д.э.н., профессор,

Запорожский национальный университет

Л. К.Маткаримова

докторант,

Казахский национальный

педагогический университет им. Абая

Модернизация – сложная категория. Ее можно рассматривать в разных аспектах: организационном, политическом, экономическом, юридическом и др. Каждый из названных аспектов модернизации преследует те или иные цели и обладает своими особенностями. Главным предметом модернизационной концепции является само общество. Иначе говоря, основная цель модернизации – создание общества модерна.

Наряду с «деятельностной» концепцией модернизации можно особо указать на теорию сложных систем, отдельные элементы которой уже используются в модернизации региональной экономики. Условия модернизации экономики выдвигают новые требования к содержанию управления региональным развитием. Основной целью государственной региональной политики является улучшение существующей социально-экономической системы. В "чистом виде" рыночная экономика, которая имеет высокую эффективность при достижении тактических целей, ведет к обострению социальных проблем, недооценке стратегических экономических целей, решение которых и принимает на себя государство.

Наряду с тем региональная политика и осуществляемое в процессе ее реализации региональное управление решает и экономические задачи; ее цель при этом – стимулировать хозяйственную деятельность и использовать те ресурсы, которые не дают быстрой отдачи. Характерно, что в период модернизации на первый план выходят именно долгосрочные проекты, связанные с

радикальным обновлением как производственных мощностей, так и экономической структуры общества. Кроме того, поддержка определенного экономического и социального уровня на всей, или на большей части, территории страны позволяет ускорить изменения в структуре хозяйства.

Не претендуя на исчерпывающую формулировку, предлагаю исходить из того, что – это деятельность государства (стратегия государства), направленная на административно-экономическую оптимизацию региональной структуры страны и отношений между центром и территориями с целью обеспечения сбалансированного развития за счет максимально эффективного использования существующих внутренних и внешних ресурсов.

Социально-экономическое развитие – это процесс непрерывного изменения материального базиса производства, а также всей совокупности разнообразных отношений между экономическими субъектами, социальными группами населения. Вместе с тем, социально-экономическое развитие региона – это объективный процесс, который проходит как в самом регионе, так и в стране в целом, под влиянием исторических, географических, ресурсных, демографических и других факторов. Вместе с тем, развитие регионов– субъективный процесс, который проходит под влиянием управленческих мер воздействия, в первую очередь, со стороны федеральных органов власти на местах.

По словам главы Республики Казахстан Н. Назарбаева, первым направлением модернизации экономики является улучшение регуляторной среды, в том числе принятие новых налогового и таможенного кодексов, а также кодекса о недропользовании и других документов.

Назарбаев добавил, что в рамках второго направления Казахстан занимается диверсификацией экономики и внедрением новых технологий. Третье направление — модернизация инфраструктуры и формирование на территории республики евразийского транзитного узла, отметил глава государства.

Среди основных направлений развития Назарбаев также назвал развитие регионов, человеческого капитала и цифровизацию отраслей экономики [1].

Следовательно, управление социально-экономическим развитием региона можно охарактеризовать как отрасль экономической науки, которая исследует совокупность социально-

экономических факторов, обуславливающие формирование и развитие продуктивных сил и социальных процессов в региональной системе страны и в каждом из ее регионов, а также эффективные способы целенаправленного воздействия на развитие экономики Республики Казахстан.

Литература:

1. Назарбаев назвал пять направлений модернизации экономики Казахстана. 6 июня 2018: Режим доступа // <https://zonakz.net/.../pyat-napravlenij-modernizacii-ekonomiki-kazaxstana-oboznachil-nazarbaev/>

УДК 338.124.4:336.279:334.7

ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДІАГНОСТИКИ КРИЗОВИХ ЯВИЩ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В. Д. Чумак

к.е.н., професор кафедри фінансів і кредиту

Ю. В. Токар

магістрант

Полтавська державна аграрна академія

У сучасній науково-економічній літературі проблемам діагностики кризового стану та можливості банкрутства приділена значна увага. Однак, аналіз наукових праць свідчить про те, що досить багато запропонованих методик є дублюванням уже існуючих і вони не завжди підходять для використання вітчизняними підприємствами. Слід зазначити, що у більшості наукових досліджень висвітлюються питання покращення роботи підприємства, що перебуває на межі банкрутства, тоді як велике значення має своєчасна та правильна діагностика зовнішніх та внутрішніх чинників, що спричиняють виникнення кризових явищ. Відсутність єдиного підходу є свідченням того, що методичні засади і практичний досвід діагностики кризового стану вітчизняних підприємств перебувають на етапі становлення.

Діагностика кризового стану та прогнозування можливості банкрутства підприємства передбачає застосування різних методів та прийомів. У зарубіжній практиці для проведення такої діагностики

широко використовують різні математичні моделі, за допомогою яких формують узагальнюючий показник фінансового стану – тобто його інтегральну оцінку. Широкого практичного застосування набули моделі: Альтмана, Романа Ліса, Тафлера, Сайфуліна, Фулмера, Спрінгейта та інші. Серед вітчизняних моделей діагностики кризового стану та можливості банкрутства найбільшого поширення набули дискримінантна модель О. О. Терещенка, Л. О. Лігоненко, українська дискримінантна функція та інші [1, 2].

Виявлення загрози банкрутства підприємства доцільно розпочинати із визначення глибини кризи суб'єкта господарювання та рівня загрози виникнення банкрутства підприємства. Ідентифікація основних, найбільш вагомих ознак кризи проводиться на базі фінансової звітності підприємства, за допомогою спеціальних прийомів та методів аналізу. Основною метою проведення поглибленого аналізу кризових явищ є підтвердження висновку стосовно фінансового стану суб'єкта господарювання. Необхідно визначити перелік кризових чинників та дати оцінку впливу кожного з них на поглиблення фінансової кризи.

Іноді вчені-економісти при оцінці кризового стану та можливості банкрутства підприємства віддають перевагу проведенню, виключно, експрес-діагностики, яка, на їх думку, повинна включати розрахунок показників, що характеризують рівень забезпечення зобов'язань кредиторів (коефіцієнт загального забезпечення зобов'язань, коефіцієнт забезпечення оборотними засобами, величина чистих активів) [3, с. 320].

Деякі методики включають досить велику кількість коефіцієнтів, більшість з яких є повтором тих, що характеризують одні і ті ж аспекти діяльності. Відомо, що якість та ефективність діагностики кризових явищ залежить, насамперед, від набору якісних показників. Багато економістів при розрахунку показників ліквідності та платоспроможності ототожнюють їх. Це твердження справедливе лише до певних меж, адже показники платоспроможності дають інформацію про наявність у суб'єкта господарювання абсолютно ліквідних активів у обсягах, необхідних для покриття своїх зобов'язань, а показники платоспроможності показують, чи здатне підприємство розрахуватися зі своїми боргами у певний момент часу.

У запропонованих методиках як зарубіжними, так і

вітчизняними науковцями, вирішальне значення при оцінці кризового стану та можливості настання банкрутства відіграють показники прибутковості (рентабельності) діяльності підприємства. Такий підхід є прийнятним лише для зарубіжних підприємств, які намагаються відобразити у звітності якнайбільшу величину прибутку з метою підвищення курсу своїх акцій. Для вітчизняних суб'єктів господарювання застосування такого підходу є не зовсім коректним. Це пов'язано, насамперед, із тим, що окремі показники фінансової звітності можуть бути викривленими, оскільки значна кількість підприємств прагнуть приховати реальні фінансові доходи від оподаткування.

У багатьох запропонованих методиках діагностики фінансової кризи не передбачено аналізу коефіцієнтів ділової активності підприємства. Їх розрахунок, зокрема внутрішньої ділової активності, має важливе значення, адже дозволяє проаналізувати наявність та ефективність економічного потенціалу підприємства, а також можливі ризики в умовах жорсткої конкурентної боротьби та нестабільності ринкового середовища. Окрім цього, результати розрахунку показників ділової активності можуть стати вагомим підґрунтям для прийняття адекватних управлінських рішень стосовно ефективності використання оборотних та необоротних активів підприємства.

Підсумовуючи вище викладене слід зазначити, що універсальної моделі діагностики кризових явищ та можливості настання банкрутства підприємства не існує, тому при виборі методу аналізу необхідно враховувати цілу низку різноманітних факторів.

Література:

1. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : монографія / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 268 с.
2. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством : підруч. / Л. О. Лігоненко. – К. : КНТЕУ, 2005. – 824 с.
3. Стволова А. О. Оцінка методичних підходів діагностики кризового стану та банкрутства підприємства / А. О. Стволова // Наукові праці ПДАА. – Спецвипуск. – Полтава : ПДАА. – 2017. – С. 319–325.

ПЛАТЕЖНЫЙ БАЛАНС РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: ПРОБЛЕМЫ ЕГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Г.В. Язкова

Старший преподаватель кафедры финансов и контроля в
сельском хозяйстве

УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная
академия»

В современных условиях многие страны, в том числе Республика Беларусь, сталкиваются с дефицитом платежного баланса, обусловленным как внешними, так и внутренними факторами. В связи с этим анализ проблем, связанных с регулированием платежного баланса, является весьма актуальным.

В Республике Беларусь в течение 2007–2017 гг. сальдо платежного баланса было отрицательным, за исключением 2009 и 2011 гг. Усиление данной негативной тенденции наблюдалось в 2012–2014 гг., за это время отрицательное сальдо увеличилось с 359,0 до – 3410,3 млн. дол. США [1].

Основными источниками формирования отрицательного сальдо в республике являются дефицит счетов текущих операций и дефицит финансового счета. За рассматриваемый период небольшое положительное сальдо по этим счетам (458,6 и 46,0 млн. дол. США соответственно) наблюдалось только в 2007 г.

Негативная динамика сальдо счета текущих операций обусловлена в основном отрицательным сальдо торгового баланса, что является следствием ряда проблем, например, отсутствием новых «точек роста», т.е. значимых товаров, которые позволили бы существенно нарастить экспортную выручку; резкое сокращение поставок, так называемых инвестиционных товаров (грузовых автомобилей, тракторов и т.д.) на экспорт.

По статье «Услуги» хотя и наблюдается постоянный рост положительного сальдо (почти в 2 раза), но вместе с тем за анализируемый период экспорт услуг возрос в 3,4 раза, а их импорт – в 5 раз, что со временем может привести к ухудшению сальдо по данной статье.

Отрицательное сальдо платежного баланса оказывает негативное воздействие на стабильность национальной валюты и экономику страны. Одним из отрицательных последствий является рост внешнего долга государства. С 1 января 2007 г. внешний долг Беларуси вырос почти в 8 раз и на начало 2018 г. составил 38,2 млрд. дол. США. Отношение валового внешнего долга страны к ВВП составило 62,4 % [2].

Для регулирования сальдо платежного баланса обычно используются меры, направленные на стимулирование экспорта, сдерживание импорта, привлечение иностранных инвестиций, ограничение вывоза капиталов. Одной из действенных в мировой практике мер является девальвация. В результате трех последних девальваций (в 2009, 2011 и 2014–2015 гг.) белорусский рубль обесценился по отношению к доллару США в 7 раз.

Однако, как показывает практика, в нашей стране девальвация не дает ожидаемого эффекта. Кроме того, девальвация обуславливает увеличение давления внешнего долга на бюджет.

На наш взгляд, более эффективными мерами регулирования сальдо платежного баланса Республики Беларусь в современных условиях являются:

- максимальное использование возможностей наращивания экспорта услуг для улучшения сальдо внешней торговли;
- создание условий для привлечения инвестиций в экспортные отрасли производства, в частности, снижение ставок налогов на недвижимость и землю, расширение процесса приватизации государственной собственности;
- принятие мер по повышению эффективности деятельности предприятий-экспортеров и конкурентоспособности белорусских товаров, в том числе за счет развития интеграционных процессов в ЕАЭС;
- укрепление сотрудничества с МВФ и другими международными финансовыми и экономическими организациями.

Литература:

1. Платежный баланс Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nbrb.by/statistics/BalPay/>. – Дата доступа: 02.02.2019.
2. Государственный долг Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.min n.gov.by/>. – Дата доступа: 02.02.2019.

ПРОБЛЕМЫ БЮДЖЕТНОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

В.А.Ярмантович

магистрант

УО «Гродненский государственный университет
имени Янки Купалы»

Система межбюджетных отношений в Республике Беларусь во многом определена сложившимся административно-территориальным делением, которое не изменилось со времен распада Советского Союза. Наиболее общие принципы административно-территориального деления предопределили общие подходы к построению местных финансов и бюджетных систем в Беларуси. В настоящее время в республике сложились три уровня административно территориальных единиц» [1, с. 258].

Характеризуя межбюджетные отношения в Беларуси, которые не претерпели существенных изменений со времен распада Союза, следует отметить, что им присущи черты централизованной модели межбюджетных отношений:

- 1) наличие собственных, закрепленных и регулирующих налогов и доходов для каждого уровня бюджетной системы;
- 2) широкое участие областных властей во внутриобластном межбюджетном регулировании закрепленных и собственных доходов;
- 3) повышенная ответственность центра за состояние местных финансов;
- 4) наличие развитого внутриобластного механизма перераспределения денежных средств между уровнями управления через дифференциацию нормативов разделения закрепленных и собственных налогов и доходов [1, с. 258].

Беларусь является своего рода уникальной страной, где местное самоуправление находится за пределами всех уровней субнациональных бюджетов, другими словами, местное самоуправление распространено только лишь на узкую группу органов территориального общественного самоуправления, где выполняется самоорганизация граждан на добровольной основе по

месту жительства на территориях микрорайонов, жилищных комплексов, кварталов, улиц, поселков и т.п. Это, прежде всего, территориальные микро-коллективы, домовые комитеты и другие комитеты граждан по месту жительства, оказывающие помощь Советам и исполнительным комитетам в местном управлении [1, с. 260].

Необходимо добавить, что система межбюджетных отношений в Беларуси просматривается непрозрачно. Данные, публикуемые на Интернет-сайте Министерства финансов Республики Беларусь, охватывают лишь бюджетное законодательство и некоторые данные о консолидированном и республиканском бюджетах, из которых данные о субнациональных бюджетах можно получить только расчетным путем. В них отсутствуют данные о местных бюджетах всех уровней, информация о принципах формирования межбюджетных отношений, о существующих методиках распределения трансфертов, данные об исполнении местных бюджетов [1, с. 260].

Мы считаем, что система межбюджетных отношений в Республике Беларусь осталась наиболее близкой к советской и какие-либо масштабные реформы и эксперименты в ней не проводились.

Осуществление бюджетного процесса на практике показывает, что вопросы разграничения расходных полномочий по уровням бюджетной системы являются наиболее актуальными и сложными. Бюджетный кодекс Республики Беларусь обозначил эту проблему, но не решил. Сфера совместного финансирования остается слишком широкой, нечетко сформулированы многие направления расходов; на местные бюджеты возложена обязанность исполнения многих социальных программ, которые не подкреплены финансовыми средствами.

В практике осуществления бюджетного процесса в регионах, к сожалению, до сих пор имеет место не жёсткость плановых бюджетных назначений, бюджетных ограничений, расходование бюджетных средств «по усмотрению», субъективизм в финансировании расходов. Ответственность за неисполнение Закона о республиканском бюджете скорее продекларирована, чем реально установлена [1, с. 435].

Мы считаем, что формирование новой концепции бюджетной политики должно стать главным направлением бюджетной

деятельности Республики Беларусь на ближайшую перспективу. Необходимо определить и детализировать ее цели.

Кроме того, для развития бюджетной системы в нашей стране необходимо усовершенствовать законодательство. Также актуальной является проблема расширения собственной доходной базы бюджетов регионов и местных органов исполнительной власти, так как перекладывание на местные бюджеты дополнительных расходов по финансированию социальной сферы и других расходов не сопровождается расширением их доходной базы.

Бюджетирование региональной производственной базы, как основы для получения в будущем собственных бюджетных доходов, должно стать главным направлением использования финансовых ресурсов для регионов.

В настоящее время не практикуется деление расходной части бюджета на текущие расходы и бюджет развития. По оценкам специалистов, это приводит к неэффективному использованию ограниченных бюджетных средств. Остается значимой проблема несбалансированности ресурсов и обязательств бюджета, что вызывает на финише финансового года цепочку неплатежей [2].

Литература:

1. Аналитический доклад «О состоянии государственных финансов Республики Беларусь» за 2017г. [Электронный ресурс] / Министерство финансов Республики Беларусь. – Минск, 2019. – Режим доступа: <http://www.minfin.gov.by/upload/bp/doklad/2017/ yd2017.pdf>.

2. Краткий конспект лекций по курсу Государственный бюджет [Электронный ресурс] /Библиотека Белорусского государственного экономического университета. – Минск, 2015. – Режим доступа: <http://www.bseu.by:8080/handle/edoc/20192>.

**СЕКЦІЯ 2.
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ
ТА НАПРЯМКИ ВИХОДУ З КРИЗИ**

**СЕКЦИЯ 2.
ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ
БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ
И НАПРАВЛЕНИЯ ВЫХОДА ИЗ
КРИЗИСА**

БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: НАПРЯМИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НОВИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН

В. С. Власюк

д. е. н., професор,

професор кафедри економіки та соціально-трудових відносин,
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

У сучасному світі залишаються значимими позиції банківської сфери як основної інституції функціонування фінансово-кредитних відносин, що обслуговують торгівлю, промисловість, послуги, міграцію капіталів, інвестиції, позики, субсидії та ін. Але на сьогодні банківська сфера переросла таке визначення і займає ширшу за значенням функціональну складову світової економічної системи. Це пов'язано також з тим, що банківська сфера, при звичаючись до змін, які відбуваються в світі щодо формування нового укладу господарських відносин, інформаційно-технологічного прориву, враховуючи міжнародні валютно-фінансові відносини, починає сама перетворюватися на більш гнучкий потужний механізм сукупності фінансових ресурсів, який надає фінансові послуги для розвитку світової економічної системи.

Українська банківська сфера переросла етапи розширення банківських установ, зміни форм власності, стала більш універсальною, пережила злети та падіння, але залишається проблемною в значенні наздоганяючої ланки господарювання.

Дійсно банківський сектор та економічна система нашої країни ще не знайшли між собою важелів взаємовідносин та взаємопроникнення, які б дозволили співпрацювати в одному руслі прогностичної системи господарських відносин нового типу.

Пройшовши за невеличкий термін значний шлях перетворень, вітчизняний банківський сектор, прислуховуючись до порад різних західних впливових структур, як, наприклад, група Всесвітнього банку, почали додержуватися напряму так званої консолідації банківського сектору, а саме знижувати кількість банків до 100. Такий

показник був запропонований так званим методом «експертного оцінювання», тобто на око.

Дійсно, кількість банківських установ в країні вже мала таку значну кількість, яка визначалася цифрою близько 200 одиниць, але яким повинна бути кількість банків в країні, потребує відповіді, на яку ще не існує навіть гіпотетично.

Якщо порівнювати з іншими країнами, то, наприклад, на 2016 р, коли за підказкою Всесвітнього банку почали проводитися заходи з консолідації вітчизняного банківського сектору, такі дії можливо класифікувати, наприклад: - за розміром ВВП країни; - кількістю банківських установ в країні; - чисельністю населення, яке обслуговує конкретний банк; - показником вартості капіталу, який обслуговує конкретний банк.

У сусідній Польщі кількість банків складає 60, де на один банк приходиться дев'ять млрд. дол. США, в самих же Сполучених Штатах при 6336 банків, припадає 2,7 млрд. дол., а в Угорщині при 140 банках – один млрд. дол., в Німеччині існує 1800 банків.

В Україні на 2016 р. налічувалося 120 банків, де на один банк припадало 1,1 млрд. дол. ВВП, й 2,8 млн. людей. У 2014 р. на один банк в Україні припадало 132 млрд. дол. США.

Орієнтація на чисельність населення показує, що в Польщу на 1 млн. жителів приходиться 1,6 банків, в США – 15 банків, а в Угорщині – 14 банків.

Показники статистики, якщо відштовхуватися від, наприклад, площі країни, або основ державотворення надають дані щодо кількості обслуговуючих банківських установ, які покладаючись на розвинену промислову інфраструктуру, характер підприємницької діяльності, або потоки фінансових операції від підприємництва, обумовлюють кількість так званих транзакцій, тобто показують обсяги фінансових операцій на певному фінансовому ринку.

Підходи до нормування кількості банківських установ, як це відбувалося за рекомендаціями групи Всесвітнього банку, де визначили орієнтир з цифри «100», ще не надає відповіді на питання, від чого відштовхувалися експерти, визначаючи таку кількість банківських установ для України. Якість чи кількість банківських установ формують можливості банківського сектору, включаючи історичні традиції чи національні особливості, які надають головного

принципу у виборі: універсальність або кон'юнктура ринку беруть верх при виборі, а може рівень та ефективність банків чи їх інфраструктура не дозволяє розчищати банківський сектор від «слабких» або несумлінних учасників?

Можливі зовнішні впливи, які раз за разом б'ють національну економіку, нав'язують такий низький рівень управлінських впливів на банківський сектор, труднощі з ліквідністю або непрозорість фінансових інституцій країни у проведених ними операцій та звітності.

Розпочата робота щодо укрупнення банківської сфери продовжується, і нібито в інтересах країни, але стійкість банків все ж таки у більшій мірі залежить від осмислених, професійних дій, чесності та турботи за долею держави у цей непростий час. Нормативним заходом ще у 2016 р. за № 58 від 04.02.2016 р. Національний Банк України прискорив приведення мінімального капіталу в банках до встановленого вже діючим законодавством рівня не менш а ніж 500 млн. грн. Зокрема, було визначено встановлення мінімуму до статутного капіталу банків, які його не мали, до 120 млн. грн. в термін до 17.06.2016 р., а до 300 млн. грн. – до 11.01.2017 р.

Тобто встановлені регулятором цифри обумовили адміністративне втручання усього національного банківського сектору у процес управління, незважаючи на те, де і яким чином будуть поповнювати (нарощувати) свої ресурси всі без винятку банки, підштовхуючи до таких заходів, як: припинення дії, або злиття, чи якимось іншим чином впливаючи на економіку всієї країни.

Вже за підсумками 2017 р. серед найбільших банківських установ країни, великі збитки одержали:

«Приватбанк» у розмірі 22,97 млрд. грн. (вплинули на це попередні власники чи проведена націоналізація?);

«Промінвестбанк» - на 7,67 млрд. грн.;

ВТБ – 4,1 млрд. грн.;

«Укрсоцбанк» - на 3,1 млрд. грн. (Період злиття з групою Альфа);

«Форвард» - 639 млн. грн.;

БТА Банк – 563 млн. грн.;

«Кредит-Дніпро» - 446 млн. грн.;

«Кліринговий дім» - 347 млн. грн.;

«Правекс-Банк» - 110 млн. грн.;

«Місто-Банк» - 84 млн. грн.

Незважаючи на те, які банки (малі, середні, великі) проводять свою діяльність на економічному просторі України, найважливішим їх здобутком є і залишається виконання таких значимих для економічного середовища країни функції щодо:

забезпечення фінансовими ресурсами та їх функціонування між усіма учасниками економічного простору, покладаючись на фактори стабільності, ефективності процесів відтворення, що повинні забезпечуватися різними за розмірами та капіталом банківськими установи;

консолідацію усіх учасників, будь-то суб'єкти чи об'єкти ринку фінансових послуг, якими є також інвестори та їх одержувачі, бути зв'язуючою ланкою господарських відносин, акумулювати та розподіляти фінансові й інформаційні ресурси, виявляючи слабкі місця, ризики у проведенні економічних перетворень.

Розподілення банків за значимістю, рівнем капіталу, розміром, розвиненою інфраструктурою, входження до складу різнорідних ТНК або ФПГ ще не означає переваги банк у підприємницькому середовищі, це може тільки визначати близькість до клієнта, але не встановлені відносини «банк-партнер», як це відбувається ще з минулого століття в світі.

До того ж, як в світі, так і у банківській сфері, зокрема, відбуваються перетворення, викликані зміною, наприклад, інформаційно-технологічних перетворень, коли, як це відбувалося позаминулому році в Німеччині. В цій країні у позаминулому році відбулася подія, викликана інформаційно-технологічними зміна як раз у банківській сфері. Виконавчий директор одного з найвідоміших, великих за обсягами, та значимим в економіці Німеччини Deutsche Bank Джон Краян повідомив у вересні 2017 р. про революційні зміни, які повинні пройти в рамках реструктуризації цього банківського утворення. Повідомлялось, що працівники, які виконують механічну роботу, як-то бухгалтери, обліковці, операційні працівники будуть замінені на роботів. Таким чином Deutsche Bank планує скоротити дев'ять тисяч власних працівників із ста тисяч працюючих та шість тисяч з тридцяти тисяч підрядників в межах п'ятирічного плану реструктуризації банку. Таке скорочення пов'язується з введенням

нових технологій, де роботи виконують механічну роботу, яку нині виконують люди, повідомила 26.09.17. Financial Times.

Слід нагадати, що німецька фінансово-кредитна і банківська система, «...свого часу була опорою європейської валютної системи та другою за значенням – після американського долара – резервною валютою, і яка на протязі багатьох років, через свою міцну валюту являлася, поряд з англійським фунтом, однією із основних валют європейського континенту» [1].

Відмітимо, що становлення німецької економіки відбувалося відразу після закінчення другої світової війни, і проводилось за планом Маршала, тобто за американськими технологіями. Ще з 1957 р. в Німеччині законодавчо було закріплено повноваження Центрального банку, які згідно із «Законом про Федеральний банк», були визначені наступними спрямуваннями:

1. Федеральний банк має виключне право на емісію банкнотів.

2. Федеральний банк є головним і контролює постачання кредитних установ грошми центрального банку, визначає, за допомогою своїх грошово-політичних інструментів, напрями фінансової політики і піклується про банківську організацію здійснення руху платежів.

3. Функціонування федерального банку здійснюється як «холдінг банк» для держави.

4. Федеральний банк здійснює управління валютними резервами всього німецького народного господарства.

Федеральний банк ставив за мету, через регулювання кількості грошей, які знаходяться в обігу, насамперед, забезпечення валюти і, водночас, надання необхідних платіжних засобів для фінансування економічного розвитку. Такі заходи він здійснював застосовуючи, в першу чергу, засоби політики мінімального рівня резервів, рефінансування і відкритості ринку [1].

Додамо, що в Німеччині кожний з комерційних банків входить до складу не менше двадцяти ТНК. Також важливим елементом діяльності цієї потужної банківської системи є те, що значна кількість банків Німеччини, маючи універсальне спрямування у своїй діяльності, та проводячи диверсифікацію як можливість проникнення

в інші сфери господарювання, залишає за собою основний профіль чи то у машинобудуванні, чи у сільського господарстві та ін.

До того ж, Федеральний банк Німеччини, разом з Міністерством економіки цієї країни проводять моніторинг та прогнозують майбутні спрямування підприємництва на перспективу, таким чином, як і, наприклад, Центральний банк Франції виявляють потенціал та напрями розвитку на декілька років.

Наприкінці ХХ ст., а саме у 1999р. так звана «тиха конкуренція» набула свого поширення, коли Європа обійшла США за обсягами злиття і поглинань, як інструменту, який приносив банкам відчутний прибуток, за рахунок запозичених коштів [2].

У 1999 р. оплата таких послуг на європейському континенті склала 39 млрд. дол. США, а вже у 2002 р. ця сума зросла до 55 млрд. дол. США, що виявило активність банків Європи, які почали домінувати у сфері консультаційних послуг та з питань злиття і поглинань [2].

Світова практика банківської сфери на початку нового століття значно трансформувала основні напрями і підходи до надання послуг, провела реструктуризацію цього значимого в світі сектору економіки, та продовжує залишатися значимим фінансово-кредитним механізмом у світовому просторі.

В Україні ж станом на 01.01.2019 р. налічувалося 77 діючих банків, на сім менше. А ніж у 2018 р., а також кількість структурних підрозділів за рік скоротилася на 980, тобто з 9489 філій та відділень стало 8509. Також біля десяти невеликих банків не мають реалістичних бізнес-моделей, тому НБУ заборонив їм залучати кошти у населення.

Проходження етапу кількісного відбору в українській банківській сфері завершується, яким шляхом піде цей найважливіший сектор національної економіки?

Перш за все ринок цінних паперів і операцій вітчизняних банків на фондовому ринку повинен все ж таки знайти своє місце, як важливий фактор проведення фінансових операцій з цінними паперами. На початку нового століття, наприклад, АППБ «Аваль» виходив з ініціативою запуску в обіг так званих «пенсійних» векселів, АБ «Зевс» - «енергетичних» векселів, а АКБ «Аркада» - житлових облігацій.

Також важливим залишається іпотечне фінансування, наприклад, придбання житла, де використовуються різні механізми залучення коштів. Адже найпоширенішими механізмами фінансування є мобілізація більшої частини коштів через банківську систему, що повинно бути використано банківською сферою країни.

Значимим напрямом та сферою впливу можуть бути дослідження банківськими установами діяльності вітчизняних підприємств, які намагаються стати учасниками, наприклад, індексу UX ПАТ «Українські біржі», або мають котирування на біржах Центрально-Східної Європи, що надає особливого значення суб'єктам господарювання та підіймає рівень економіки в цілому. Таке котирування на біржі надає стимулюючого характеру та виявляє спроможність брати участь у відкритих змаганнях українським господарникам, а банкам брати участь в процесах відтворення.

Зважаючи на те, що фінансовий ринок починає розвиватись з кредитного ринку, а основним інститутом, який обслуговує ринок грошей є банки, та враховуючи сучасні технології проведення банківської діяльності, виникає необхідність формування комплексної вітчизняної моделі, підкріпленої правовою базою, стратегічного розвитку економіки, з цілепокладанням на концепцію сталого розвитку, через здійснення банками, як основного органу прогностичної функції вибору та черговості проведення підприємницьких ініціатив.

Література:

1. В.Є. Власюк. Обґрунтування напрямів формування фінансово-кредитної системи в умовах світової глобалізації. Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 197: В 5 т. Том IV. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – С. 1063 – 1070.
2. В.Є. Власюк. Проблематика розвитку банківських послуг в ринковій економіці наприкінці ХХ століття. Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 201: В 5 т. Том 1. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. – С. 163 – 170.

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРОТЯГОМ 2014-2018рр.

Т.О.Журавльова

к.е.н., професор

завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Одеський національний університет імені І.І.Мечникова

На сьогоднішній день банківський сектор України перебуває у складному становищі. Протягом 2015-2018 рр. банківський сектор України зіткнувся з комплексом проблем.

За дослідженнями [1] а частина проблем носить політично-загальноекономічний характер (негативний вплив політичних процесів на банківську систему відображається у загостренні економічних проблем, спричинених конфліктом на Сході України, та неузгодженістю між політикою та економікою), а частина – породжена невваженою політикою Національного банку України.

Систематизуємо офіційну статистику, розміщену на сайті НБУ, та визначимо основні тенденції діяльності банків України за останні п'ять років (табл.1).

Таблиця 1. Динаміка окремих показників діяльності банків України за 2014-2018рр.

Показник	од. вим.	2014р	2015р	2016 р	2017р	2018р
Кількість платоспроможних банків	одиниць	180	117	92	82	77
Загальні активи банків	млрд грн	1477	1571	1737	1848	1911
Валові кредити банків	млрд грн	1006	965	1066	1043	1118
Кошти суб'єктів господарювання	млрд грн	283	349	413	427	406
Кошти фізичних осіб	млрд грн	403	402	437	479	509
Чистий прибуток/збиток	млрд грн	+1,4	-66,6	-159,4	-24,4	+21,7

Серед найбільш вагомих тенденцій розвитку банківського сектору можна виділити такі:

1. Значне скорочення кількості банківських установ. Програма реформ оздоровлення банківської системи, запропонована

Національним банком України, призвела до суттєвого зменшення кількості банків та до радикальних змін у функціонуванні найбільш важливих системних банків[1].

Протягом 2014-2018рр. кількість банків катастрофічно скоротилась на 103 одиниці (із 180 до 77). Тільки протягом аналізованого періоду кількість функціонуючих банківських установ скоротилася на 40, причому 4 з них – тільки за IV квартал 2018р.[3].

Причини, за якими банки визнавалися неплатоспроможними, були різними. Більшість ліквідованих банків не впоралися із викликами, що постали перед банківським сектором в кризових умовах функціонування, не змогли адаптувати структуру своїх активів та втримати їх якість на належному рівні, що й стало причиною втрати фінансової стійкості, а потім ліквідності та платоспроможності. Також однією з вагомих причин визнання банків неплатоспроможними, поряд із порушенням законодавства, що регулює питання запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, був недостатній рівень їх капіталізації та неспроможність акціонерів забезпечити належний рівень фінансової підтримки [4].

Загалом тенденцію щодо зменшення кількості банківських установ та підвищення рівня платоспроможності складових банківського сектору можна визнати як позитивну за умови, що зазначені тенденції стали наслідком виваженої та аргументованої політики Національного банку України. В протилежному випадку, такі дії державного регулятора лише тільки підривають довіру до всього банківського сектору України[1].

2. Активи банківського сектору протягом 2014-2018рр. незначно, але зростали. Загальний обсяг кредитного портфелю у 2014-2017 рр. знаходиться майже на одному рівні. А чисті кредити суб'єктам господарювання (кредити за вирахуванням резервів під кредитну заборгованість) починаючи з 2014 р. мають тенденцію до зменшення[4].

В 2018р. міжбанківські кредити скоротилися та були частково заміщені придбанням депозитних сертифікатів НБУ в останні дні року.

Частка резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями починаючи із 2014 р. збільшувалася щорічно, та станом на 31.12.2017 р. вони займали третину загальних активів. Це свідчить про стрімке погіршення якості активів банківської системи протягом 2014-2017рр.[4]. Але за

свідченням аналітиків НБУ протягом 2018 року якість кредитного портфеля поліпшилася, за IV квартал частка непрацюючих кредитів скоротилася на 1,7 в.п. до 52.8%³. Головний фактор – жвавий розвиток роздрібного кредитування, що призводить до статистичного скорочення частки NPL^[3].

3. Довгоочікуваний позитивний результат діяльності банківської системи. З 2014 р. почалася масштабна банківська криза, пов'язана з анексією Криму, початком АТО та загальною економічною кризою у країні. Найбільший збиток банківська система України отримала за результатами 2016 р. через відрахування до резервів. У 2017 р. банківська система також отримала збиток, але він значно скоротився в порівнянні із 2016 р.^[4].

За 2018 рік банківський сектор на фоні збиткової діяльності останніх років вперше отримав прибуток в розмірі 21,7 млрд грн.. За даними аналітиків НБУ 10,8 млрд грн.. прибутку було отримано банками у IV кварталі 2018р. Причому, чистий прибуток прибуткових банків становив 34,4 млрд грн, збитки збиткових – 12,7 млрд грн. Операційні доходи зросли на 27,5% насамперед завдяки приросту чистих процентного та комісійного доходів, а витрати збільшилися на 27,6%^[3].

Отримані результати показали: після глибокої банківської кризи 2014 р., яка є відображенням глибокої економічної кризи у країні, банківська система України починає справлятися із ситуацією. В 2018р. намітилась позитивна тенденція активізації активних операцій банків, роботи по залученню депозитів, вперше за останні п'ять років банківська система отримала позитивний фінансовий результат. Але говорити про те, що банківську кризу вже подолано, безумовно, ще зарано.

Література:

1. Рудь І.Ю., Кишковська О.М. Сучасний стан банківської системи України. *Глобальні і національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 22. С.845-850
2. Офіційний сайт НБУ. Показники банківської системи. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442
3. Огляд банківського сектору. Лютий 2019]. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=15727773&cat_id=36450
4. Фатюха В.В., Яришко О.В., Крилова Л.І., Ткаченко Є.Ю. Аналіз фінансових результатів банківського сектору економіки України. *Ефективна економіка*. 2018. №3. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6292>

БАНКІВСЬКА КРИЗА В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

О.І.Іванова

студентка групи ФБС-1-16

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Особливості функціонування банківської системи України на сучасному етапі характеризуються значними збитками банківських установ (понад 80 млрд грн за перші чотири місяці 2015 року), високими ризиками, що визначає необхідність формування значних резервів під активні операції, визнанням неплатоспроможними 49 банків. Причини цих негативних явищ криються не тільки і не стільки в анексії Криму та військових діях на Донбасі, але значно глибші та є результатом прорахунків в управлінні державою загалом і фінансовим сектором зокрема в усі роки після проголошення незалежності.

Так, аналізуючи процеси становлення і розвитку вітчизняної банківської системи, можна виокремити чотири ключові причини виникнення не лише банківської кризи 2014-2015 років, а й попередніх банківських криз 1998, 2004, 2008-2009 років. До таких причин слід віднести.

1. Неєфективність законодавства і регулятивних механізмів у сфері банківської діяльності. Виходячи з аналізу вітчизняного банківського законодавства, можна зробити висновок, що два найголовніші напрями діяльності комерційних банків (валютні операції та кредитування) практично не регулюються на законодавчому рівні. В

Україні валютні відносини регламентуються Декретом Кабінету Міністрів «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19 лютого 1993 року, який є застарілим та регулює обмежене коло валютних відносин, а у сфері кредитування ще 2004 року було скасовано єдине Положення НБУ «Про кредитування». За таких умов, починаючи із 2004 року, в Україні різко зросла кредитна (з 42,2% у 2004 р. до 59,1% у 2008 р.) і депозитна (з 36,5% у 2004 р. до 48,5% у 2009 р.) доларизація, що в кінцевому підсумку призвело до зростання валютних ризиків, девальвації гривні та банкрутств підприємств і банків. Відсутність дієвого законодавчого регулювання

валютних відносин призводить до фактичної втрати Національним банком України контролю за емісійним механізмом, що ставить під сумнів його спроможність проводити самостійну грошово-кредитну політику та ефективно впливати за допомогою монетарних інструментів на реальний фінансовий сектор економіки.

Щодо регулятивних механізмів, то, як показує практика, недостатньо ефективним є нагляд НБУ за цільовим використанням кредитів рефінансування. Також більшої ефективності потребують установлені НБУ нормативи ліквідності та нормативи кредитних ризиків, адже в умовах кризи нормативи ліквідності завжди мають позитивне значення. Заниженими, на нашу думку, є і вимоги до мінімального розміру статутного капіталу, оскільки багато вітчизняних підприємств можуть одноосібно створити комерційний банк для кредитування власної діяльності, що згодом може призвести до його банкрутства.

2. Низька ефективність грошово-кредитної та валютної політики. Відсутність середньострокової стратегії реалізації грошово-кредитної та валютної політики створює проблеми для бізнес-планування діяльності комерційних банків на тривалу перспективу, а також не сприяє довірі до НБУ з боку економічних агентів. У кризовий період були відсутні нестандартні інструменти грошово-кредитного та валютного регулювання (такі як у ФРС США та ЄЦБ), що не сприяло забезпеченню оптимального рівня ліквідності банківської системи.

Окрім цього, було суттєво підвищено облікову ставку Національного банку України до 30% у той час, коли інфляція була спричинена не кредитним каналом монетарної трансмісії, а валютним каналом, що призвело до майже повного припинення банківського кредитування реального сектору економіки.

3. Недостатній рівень узгодження монетарної та фіскальної політики. У процесі реалізації державної економічної політики в Україні спостерігається неузгодженість дій НБУ та Уряду у сфері встановлення цілей макроекономічного регулювання, формування та прогнозування основних економічних параметрів розвитку, розв'язання проблем капіталізації та ліквідації проблемних банків, розроблення заходів щодо стимулювання розвитку національного виробництва, регулювання валютних відносин і вирівнювання платіжного балансу. За останній період монетарні інструменти набули невиправдано пріоритетного значення в дотриманні основних макроекономічних показників (валютний курс, інфляція, ВВП)

порівняно із фіскально-бюджетними інструментами. Крім того, загрозливих розмірів почала набувати монетизація державного боргу, що фактично є шляхом до неконтрольованої емісії.

4. Структурні дисбаланси в економіці. Практична відсутність реальних кроків державної економічної політики щодо подолання структурної розбалансованості економіки призводить до перманентної збитковості підприємств, надмірного рівня відкритості економіки, імпортозалежності країни, що негативно позначається на банківській діяльності, створюючи кредитні та валютні ризики, підвищуючи вразливість національного господарства до глобальних економічних дисбалансів.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, Національному банку України в тісній співпраці з Урядом варто вжити всіх можливих заходів щодо подолання зазначених вище проблем. На наш погляд, одними із заходів подолання банківської та загальноекономічної кризи в Україні можуть бути такі:

- у сфері валютної політики: 1) ухвалення закону України «Про валютне регулювання і валютний контроль»; 2) обов'язкове отримання резидентами дозволів від органів валютного контролю на залучення іноземних кредитів чи на випуск зовнішніх позик; 3) примусова конверсія позичок, отриманих на зовнішніх ринках в іноземній валюті, у національну валюту; 4) депонування певної частини отриманих позичальником зовнішніх кредитів на спеціальних рахунках у центральному банку; 5) посилення контролю за продажем цінних паперів нерезидентам і здійснення ними інвестицій; 6) після стабілізації ситуації на валютному ринку та в економіці в цілому – доповнення Закону України «Про валютне регулювання і валютний контроль» нормами про заборону конверсійних операцій поза банками, обов'язкову конвертацію переказів фізичних осіб у національну валюту, заборону відкриття нових депозитів в іноземній валюті та внесення змін до Кримінального кодексу України про кримінальну відповідальність за валютообмінні операції поза банками;

- у сфері грошово-кредитної політики: 1) відображення цілей грошово-кредитної та валютної політики в кількісному вираженні в Основних засадах грошово-кредитної політики; 2) розроблення рейтингу комерційних банків на основі проведення щоквартального стрес-тестування, відповідно до якого відбирати банки, які мають право отримувати кредити рефінансування; 3) ухвалення закону України «Про банківське кредитування в Україні», в якому

передбачити розділ «Умови, принципи та особливості кредитування Національним банком України комерційних банків», де чітко прописати: види і цілі кредитів рефінансування; вимоги до банків, які мають право і на основі яких критеріїв отримати кредит рефінансування; вимоги до застави за кредитами рефінансування; перелік санкцій і характер відповідальності за порушення цільового характеру кредиту рефінансування (внести відповідні зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України; 4) встановлення граничних лімітів (стель), які мають обмежити викуп Національним банком України ОВДП на первинному ринку з метою уникнення емісійного формування доходу Державного бюджету України; 5) визначення розміру процентних ставок «овернайт» і процентних ставок за строковими кредитами рефінансування (які формуватимуть коридор ставок) на рівні базової ставки НБУ плюс/мінус 2-4 процентні пункти; - у сфері банківського нагляду і контролю:

1) законодавче закріплення вимоги щодо засновників банків, зокрема, один із засновників, що володіє часткою не менше ніж 20%, повинен виступати гарантом надання фінансової допомоги в разі виникнення в банку фінансових труднощів. Інститут гаранта повинен діяти постійно, чим забезпечується відповідальність за результати діяльності банку та гарантія фінансової стійкості;

2) удосконалення розрахунку нормативу адекватності регулятивного капіталу (H2), де кредити підприємствам віднесені в шосту групу активів (ступінь ризику 100%) у частині ранжирування ризиковості кредитів за фінансовим станом контрагентів;

3) оптимізація розрахунку нормативів ліквідності у частині розрахунку нормативних значень за групами банків за обсягом активів (найбільші, великі, середні та малі);

4) удосконалення розрахунку нормативів кредитних ризиків шляхом внесення в базу розрахунку статті балансу комерційних банків «Інші фінансові активи»;

5) підвищення ефективності управління ліквідністю банківської системи України через розгляд можливості створення на комерційній основі Фонду взаємодопомоги банкам під патронатом Асоціації українських банків та Українського кредитно-банківського союзу, що дозволить банкам оперативного залучати кошти для підтримки належного рівня ліквідності;

б) упровадження механізму гарантування Національним банком України міжбанківських кредитів і виплат компенсацій у разі банкрутства банків-позичальників;

- у сфері антиінфляційної політики:

1) тимчасова відмова Національного банку України від намірів застосування монетарного режиму інфляційного таргетування до часу створення належних передумов для ефективного інфляційного таргетування, зокрема:

а) забезпечення високого рівня фінансової стійкості банківської системи;

б) досягнення стабільних темпів економічного зростання;

в) демонополізація економіки і відмова від адміністративного контролю цін;

г) забезпечення збалансованих доходів і витрат бюджету;

ґ) розвиток внутрішнього споживання та імпортозаміщення;

д) підвищення конкурентних переваг національного виробництва на зовнішніх ринках;

е) забезпечення низького рівня доларизації економіки;

є) забезпечення високого рівня незалежності центрального банку;

2) збереження певного перехідного періоду, протягом якого потрібно здійснювати паралельне таргетування як інфляції, так і обмінного курсу.

Упровадження запропонованих нами заходів у сфері монетарної політики, банківського нагляду, кредитування реального сектору економіки дозволить відновити ефективну діяльність банківської системи України і сприятимуть економічній стабілізації.

Література:

1. Дзюблюк, О.В., Рудан В.Я. Банківська криза в Україні та перспективи відновлення ефективного функціонування вітчизняної банківської системи. *Криза банківської системи: причини і шлях виходу* // Матеріали науково-практичної конференції, м. Київ, 10 червня 2015 року / Асоціація українських банків ; Університет банківської справи НБУ (м. Київ) ; відп. ред. С. М. Аржевітін. – К. : УБС НБУ, 2015. – с.55-59.

ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Д.Д.Карпова

Н.І. Демчук

д.е.н., професор,

А.Ю. Сірко

асистент

кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Розвинута банківська система є необхідною умовою нормального функціонування економіки, тобто функціонування суб'єктів господарської діяльності та державного бюджету. Лише через досконалу банківську систему можна здійснити реструктуризацію економіки в цілому. Крім того, надійний і розвинений банківський сектор відіграє надзвичайно важливу роль у стабілізації економіки країни. Без залучення коштів населення у банківський сектор неможлива фінансова санація підприємств, які потребують фондів для функціонування і реструктуризації.

Головною ланкою кредитної системи у будь-якій країні є банки, які здійснюють основну масу кредитних і фінансових операцій.

Сьогодні в більшості країн світу функціонує дворівнева банківська система. За такою системою відносини між банками будуються в двох площинах: по вертикалі і по горизонталі. По вертикалі – це відносини підпорядкування між центральним банком, як керівним органом усієї банківської системи, і комерційними банками. По горизонталі – це відносини рівноправного партнерства та конкуренції між комерційними банками.

В цілому, сучасний стан та перспективи розвитку банківських систем України потребує виділення найважливіших проблем, що мають бути вирішені в ході реформування національної фінансово-економічної системи:

- високий ступінь невідповідності між формами власності та рівнями ефективності діяльності в банківській та виробничо-промисловій сферах;

- територіальна структура - висока концентрація банків, а отже, і наявність відчутної конкуренції у великих торговельно-промислових

центрах та практично повний монополізм двох-трьох банків у менш розвинених регіонах;

- недостатність правової бази в області фінансової діяльності в цілому (захист інтересів клієнтів, механізм банкрутства, злиття банківського та промислового капіталу, трастові операції, венчурний бізнес, небанківські фінансово-кредитні інститути), також практична відсутність податкових та інших регулюючих важелів в плані стимулювання інвестиційної діяльності; диверсифікації банківських операцій;

- незначна участь іноземного капіталу, іноземних банків та їх філіалів, що істотно обмежує притік іноземних інвестицій [1].

Потреби української економіки в активнішому залученні ресурсів іноземних банків зумовлені недостатнім рівнем капіталізації, потребою у прискореному розвитку фінансових ринків; залученні сучасних банківських технологій і досвіду банківського менеджменту як передумов для подальшого розвитку національної фінансової системи і підвищення прибутковості (нинішній рівень рентабельності банків – 11,1% до оподаткування – є недостатнім для збереження рівня капіталізації в майбутньому). Відтак за рахунок використання досвіду і ресурсів іноземних банків передбачається вирішення низки дисбалансів української банкової системи, а саме:

- розбалансування валютної структури активів і пасивів українських банків;

- зростання різниці у термінах погашення активів та пасивів, пов'язаної з обмеженими можливостями українських банків залучати довготермінові ресурси в умовах пришвидшеного зростання обсягів довгострокового кредитування;

- загострення ресурсної проблеми в умовах поступового вичерпання такого джерела як кошти населення;

- неефективне управління формуванням і розподілом ресурсної бази (отримані переважно за рахунок зовнішніх запозичень «довгі» кошти спрямовуються на фінансування споживчих потреб населення) [2].

На стан банківської системи впливають численні фактори – зовнішні, внутрішні, економічні, неекономічні, викликаючи велику кількість серйозних проблем, які стоять на заваді підвищення конкурентоспроможності банківського сектору в Україні.

Проте проблеми, які стоять перед українськими банками, потребують лише формалізації і цілеспрямованої роботи як органів державної влади, так і самих комерційних банків. Професіоналізм і

накопичений практичний досвід більшої частини теперішніх працівників банківської сфери дозволяють сподіватися, що з часом в Україні сформується повноцінна банківська система, яка буде здійснювати сприяння активному ринковому розвитку економіки країни.

Планомірне і послідовне впровадження у масштабах країни комплексу запропонованих заходів може прискорити розвиток банківської системи, створивши реальні передумови для виникнення на фінансових ринках повноцінного конкурентного середовища та формування конкурентоздатності банківського сектора на світовому рівні.

Отже, на сьогодні банківський сектор України знаходиться у складному становищі, існує низка проблем, які слід вирішувати. Разом з цим є перспективні напрями, які дозволять банківському сектору досягти розвитку та сприятимуть розвитку національної економіки України.

Основними цілями при цьому є: забезпечення стабільності національної грошової одиниці; збереження досягнутої фінансової стабільності; підвищення ефективності функціонування всієї банківської системи; прискорення на цій основі темпів ринкових перетворень у всій економіці і в кредитно-грошовій сфері.

Важливе значення в досягненні визначених цілей відводиться подальшому вдосконаленню правової бази, яка регламентує банківську діяльність. Зокрема, необхідно суттєво підвищити діяльність системи гарантування вкладів фізичних осіб у банки.

Робота, яка проводиться Національним банком України, та направлена на встановлення стандартів прозорості функціонування банківської системи та додержання норм законів кожним банком, в подальшому буде мати позитивний ефект для відновлення та стабілізації банківського сектору.

Успішна реалізація цих заходів буде сприяти зміцненню банківської системи і створенню нею сприятливих умов для подальшого розвитку нашої економіки й зростання ефективності її функціонування.

Література:

1. О. Історія становлення та розвитку платіжних систем України / О. Логінов // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 12. – С. 131-136.
2. Львов Ю. Банки и финансовый рынок / Ю. Львов. – СПб., 2005. – 527с.

**УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ
ТА КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЮ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Л.І. Катан

д.е.н., професор

завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Л.М. Комський

магістрант

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

В сучасних економічних умовах ефективна господарська діяльність підприємства неможлива без постійного залучення позикового капіталу. Залучення підприємством позикового капіталу сприяє не лише підвищенню ефективності господарської діяльності, але й прискоренню руху його фінансових та матеріальних ресурсів, підвищенню ефективності використання капіталу, зниженню строків окупності інвестицій, розширенню обсягів та сфери діяльності, формуванню різних цільових фондів грошових коштів, а в кінцевому підсумку - підвищенню ринкової вартості підприємства.

Поряд із очевидними перевагами, залучення позикового капіталу характеризується і низкою недоліків, основним з яких є наявність ризику неповернення позик. Це зумовлює необхідність застосування комплексного підходу до управління кредитоспроможністю підприємства, який забезпечував би можливість отримувати та використовувати позикові фінансові ресурси у межах часових і вартісних параметрів, визначених кредитною угодою.

Оцінка кредитоспроможності є важливим напрямом аналізу в процесі обґрунтування кредитних відносин як для кредитора, так і для позичальника. З позиції позичальника вона дозволяє виявити можливості ефективного використання позикових ресурсів для підвищення ефективності діяльності. Для кредитора на основі оцінки кредитоспроможності забезпечується зниження кредитного ризику, пов'язаного з неповерненням або неповним поверненням заборгованості за наданими позиками.

Сучасний стан більшості сільськогосподарських підприємств вимагає постійного пошуку зовнішніх джерел фінансового забезпечення. Якість управління кредитоспроможністю підприємства впливає на всі аспекти його виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності, які постійно та динамічно змінюються. У зв'язку з цим виникає необхідність дослідження нових пріоритетних напрямів вдосконалення управління кредитоспроможністю підприємства, що буде основою ефективності використання та своєчасного й повного повернення залучених фінансових ресурсів.

Комерційні банки перед тим, як прийняти рішення про доцільність і умови кредитування, здійснюють оцінку кредитоспроможності позичальника, використовуючи з цією метою різні методологічні підходи. При цьому усі вони оцінюють фінансове становище позичальника, для чого застосовують відповідні показники кредитоспроможності, однак кожний банк формує свою кількісну систему оцінки, що складає його комерційну таємницю.

У практиці вітчизняних комерційних банків все більшого поширення набуває метод, заснований на бальній оцінці позикоотримувача і передбачає визначення рейтингу клієнта. Критерії, за якими здійснюється оцінка позичальника, суворо індивідуальні для кожного банку, базуються на його практичному досвіді і періодично переглядаються. При цьому банки використовують методики оцінки кредитоспроможності позичальників, що стають їх "know-how", однак для розробки і використання таких методик необхідно насамперед визначення змісту поняття "кредитоспроможність" як об'єкта дослідження.

Проте загальноприйняті фінансові показники, застосовувані для оцінки фінансового становища господарського суб'єкта, не можуть дати повної картини про реально сформовану економічну ситуацію та прогнози щодо її подальшого розвитку. Головна мета оцінки кредитоспроможності позичальника – оцінка кредитного ризику та виявлення джерел погашення позичальником відсотків і заборгованості за кредитом. Оцінка кредитоспроможності позичальника може проводитися за допомогою різних методів за вибором банку, які наведено на рисунку 1. Вибір методу залежить від низки чинників: форми власності, особливостей побудови балансу та інших форм звітності клієнта, галузевих особливостей, виду діяльності тощо.

Література:

1. Масюк Ю.В., Деменкова А.В. Механізм управління платоспроможністю та кредитоспроможністю сільськогосподарського підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 11(51). Том 2. С.30-35 [Електронний ресурс] – URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/mnj_2018_11%28%29__8.pdf
2. Мікуліна М.О. Кредитоспроможність сільськогосподарського підприємства та методичні засади її визначення [Електронний ресурс] – URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/56346/5/Mikulina_Kredyto_spromozhnist.pdf
3. Чайка Т.О., Борисова І.Ю. Застосування економіко-математичних моделей сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] . URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/2757/1/VZNAU_2013_1-2_2_94-99.pdf

УДК 336.719

ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА ПІД ВПЛИВОМ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ

В.В. Македон

д.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки і світових фінансів
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Одним з безперечних плюсів розвитку процесів фінансової глобалізації є активізація процесу розвитку інновацій на фінансових ринках і в банківському секторі. Інновації стають не просто одним з явищ, що визначають темпи економічного зростання, технологічного прогресу і структурних зрушень в економіки і фінансах, а по суті самою суттю розвитку в усіх сферах господарського життя, включаючи банківську справу.

Можливість стійкого економічного зростання в країнах з ринками, що формуються, в умовах глобального світового господарства все більше пов'язують з формуванням нової інноваційної економіки – «економіки знань». У зв'язку з цим інновації у фінансах і банківській сфері набувають особливого значення. Модернізація використовуваних і створення абсолютно нових

фінансових продуктів і послуг стають одним з основних чинників розвитку світової фінансової системи і економіки в цілому.

У загальному вигляді, інновації є впровадженими у виробництво або в сферу послуг нововведення у формі об'єктів, технологій, продуктів, наукових досліджень, що є результатом, винаходів і відкриттів, що якісно відрізняються від своїх аналогів або аналогів, що не мають, взагалі [1, с. 12-13].

Інновації в банківському секторі – це різноманітні економічні, організаційно-управлінські, інституціональні, фінансові і інформаційно-технологічні нововведення в різних сферах функціонування банку. Результати таких нововведень можуть проявлятися у всіляких видах. Це і розширення клієнтської бази, збільшення філіальної мережі, зростання частки ринку, скорочення трансакційних витрат, і забезпечення стійкості функціонування банку в довгостроковій перспективі.

Постійно удосконалюючись, інформаційні технології дістають усі нові можливості для застосування в банківській галузі. Зовсім нещодавно інформаційні системи використовувалися переважно для автоматизації збору і обробки інформації, а також для планування і контролю в банках. Вони розглядалися виключно як засіб скорочення об'єму ручної праці і зниження банківських витрат.

Ініціаторами інновацій в банківській сфері в першу чергу виступають фінансові групи, найбільші міжнародні банки і інвестиційні компанії. Вони мають достатній фінансовий і людський капітал, що дозволяє здійснювати процес інновацій і оптимізації виробничих процесів. Щорічно вони сприяють появі безлічі інноваційних банківських продуктів і послуг, що дозволяє їм стати високотехнологічними фінансовими інститутами нового типу.

Прийнято вважати, що поява таких банків в країнах з ринками, що формуються, призводить до відчутних позитивних результатів для економіки в цілому і фінансового сектора зокрема.

Присутність іноземних банків призводить до зростання конкуренції, що у свою чергу стимулює місцеві банки оптимізувати витрати, підвищувати ефективність і збільшувати спектр послуг, пропонованих споживачам. Борючись за збереження своєї долі на ринку, місцеві банки вимушені підвищувати якість послуг, що надаються, і відмовлятися від застарілих методів ведення бізнесу. Нерідко це супроводжується скороченням рівнів банківських відсотків, що чинить позитивний вплив на економіку в цілому [2].

Іноземні банки надають своїм клієнтам в країнах з ринками, що формуються, інноваційні банківські послуги, що підвищує загальну ефективність фінансового сектора. Іноземні банки стали першими пропонувати жителям країн ЦСЄ і СНД пластикові дебетові і кредитні карти, карти з функцією cash - back, послуги телефонного і онлайн-банкінга і багато інших нових на місцевому ринку послуг.

Національні банки в більшості випадків починали копіювати нові технології, і цей процес стимулював інноваційний розвиток в банківському секторі приймаючих країн. Це ставало особливо актуально у випадках, коли іноземний капітал вступав в спільне управління місцевим банком [3].

Автор висловлює думку про те, що вплив входження іноземних банків на національні ринки країн, що розвиваються, не може бути представлений лінійною залежністю. Це означає, що входження іноземних банків може чинити як позитивний, так і негативний вплив на залежні змінні, включені в аналіз (чистий процентний дохід, прибуток до оподаткування до сукупних активів, непроцентний дохід до активів, доля поганих кредитів в активах та ін.).

На думку автора, на початкових етапах виходу на ринок іноземних банків, значну роль грають ефекти поширення інноваційних технологій і практик. Це призводить до відчутного зростання витрат національних банків, оскільки впровадження нових технологій і систем управління вимагає значних інвестицій. У національних банків ще зберігається відносно висока доля на ринку, що дозволяє збільшувати чистий дохід за рахунок підвищення процентних ставок. Це дозволяє окупити істотні інвестиційні вкладення.

По мірі зростання частки іноземного капіталу, на банківському ринку приймаючих країн істотним чином посилюється конкурентна боротьба. Національні банки, втрачаючи долю на ринку, вимушені вдаватися до методів скорочення витрат, що неминуче призводить до скорочення інвестицій, спрямованих на інноваційний розвиток.

Вплив, який робить на приймаючі країни присутність іноземного банківського капіталу, залежить від значної кількості чинників. Це і рівень зрілості ринку, і особливості національного законодавства і багато інших чинників. Досвід країн, що розвиваються, демонструє, що така присутність в довгостроковому періоді призводить до підвищення ефективності національної банківської системи.

Література

1. Дзюблюк О. Актуальні проблеми розвитку банківської системи України. *Банківська справа*. 2016. № 1. С. 3-32.
2. Бугель Ю.В. Проблеми розвитку банківської системи в Україні *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 9. С. 623-626.
3. Офіційний сайт Національного Інституту стратегічних досліджень України «Проект стабілізації банківської системи шляхом підвищення довіри до банків» [Електронний ресурс] – URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/dovira_do_bankiv-8d9b8.pdf

УДК 336.71.078.

ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Г.С. Мамчур

студентка групи ФБС-1-16,

Н.І. Демчук

д.е.н., професор,

А.Ю. Сірко

асистент

кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Банківська система України сьогодні вважається одним із найрозвинутіших елементів господарського механізму, оскільки її реформування було розпочато раніше за інші сектори економіки, що визначалося ключовою роллю банків при вирішенні завдань переходу до ринку. Нинішні показники діяльності у банківському секторі країни значно кращі за ті, які спостерігалися у минулі роки. Сьогодні спостерігається зростання ділової активності населення, продовжує розвиватись випуск та інфраструктура кредитних карток, впроваджуються нові продукти, різноманітні форми депозитів, Інтернет-банкінг та ін. Здійснюється широкий спектр кредитних, гарантійних, розрахункових, документарних і депозитарних операцій, посилюється міжбанківська конкуренція за види та обсяги надання приватному сектору послуг, банківських продуктів, підвищується їх якість.

Проте, незважаючи на усі позитивні зрушення, банківський сектор України залишається на сьогодні недосконалим і не відповідає вимогам реальної конкурентоздатності економіки. За загальними результатами діяльності він є збитковим і містить численні проблеми, викликані як кризовими явищами економіки, так і грошово-кредитною політикою Національного банку України, діями влади і внутрішньобанківськими факторами.

Такі проблеми практично унеможливають припущення про дійсну конкурентоспроможність банківського сектору України. Для цього варто подивитися хоча б на той факт, що активи українського банківського сектора становлять близько 30 млрд. грн., що є меншим за 1% активів Deutsche Bank AG або Citigroup Inc. І це не враховуючи інших недоліків, таких як відставання кількості та якості банківських послуг від світового рівня, недосконалий менеджмент, фінансові результати діяльності та ін.

У результаті український банківський сектор не виконує ефективно своїх функцій, якими є:

- * мобілізація грошових ресурсів на вклади від клієнтів;
- * надання клієнтам позик і створення нових платіжних засобів;
- * здійснення розрахунків між клієнтами.

Отже, очевидним є той факт, що говорити про справжню конкурентоздатність банківського сектору України на світовому ринку поки що рано. Що ж до регіональної конкурентоздатності, то можна стверджувати, що її як такої на сьогодні не існує, оскільки практично уся вага частка української банківської системи, включаючи усі її надбання і переваги, розташована у Київській області, тоді як в інших регіонах банківський сектор не набув такого розвитку, що і зумовлює проблему відсутності як регіональної конкуренції, так і регіональної конкурентоспроможності.

Таким чином, ситуація, яка склалася у банківському секторі нашої країни, не є достатньо позитивною і сприятливою для існування його конкурентоздатності, а отже, потребує детального аналізу проблем, які її викликали, та відповідних пропозицій для її виправлення:

- аналіз стану банківського сектору української економіки;

- висока концентрація капіталу у групі найбільших банків;
- нерациональна територіальна структура;
- низький рівень капіталізації більшості комерційних банків України;
- низькі обсяги кредитування реального сектора економіки;
- проблема надійності і забезпеченості виданих кредитів;
- проблема незабезпечених, ненадійних кредитів;
- проблема гарантування вкладів населення;
- низька кредитоспроможність переважної частини підприємств-позичальників;
- відмивання грошей, існування якого тісно пов'язане з банківським сектором економіки.

Через зазначені проблеми, особливо деякі з них (такі як, проблемні кредити, відмивання грошей та ін.), щороку багато банків у банківському секторі країни реорганізуються, переводяться на режим фінансового оздоровлення або ліквідуються. Це такі банки, як "ІНКО", "Відродження", "Градобанк" та ін. У цьому році почалася ліквідація і одного з найбільших банків країни - банку "Україна".

Такі процеси свідчать про те, що наведені проблеми заважають підвищенню конкурентоздатності банківського сектора української економіки, гальмують його розвиток, а отже, і економічне зростання країни загалом. Саме тому дуже важливим є формулювання пропозицій для їх розв'язання та втілення їх у життя як владними структурами, так і самими банківськими установами.

Література:

1. Про Національний банк України: Закон від 22.06.1999р. № 679-XIV// База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
2. Про банки і банківську діяльність: Закон від 07.12.2001р. № 2740-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
3. Романова М.І., Устюгова Ж.В. Банківська справа: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. 168с.

ПУТИ УВЕЛИЧЕНИЯ ДОХОДНОСТИ КАРТ-БИЗНЕСА КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА

Е.И.Платоненко

к.э.н., доцент, зав. кафедрой финансов и бухгалтерского учета
УО «Гродненский государственный университет им. Я. Купалы»

Важной составляющей работы коммерческого банка является увеличение размера комиссионных доходов. Преимуществом комиссионных доходов является низкий риск совершения операций, их генерирующих. Для ОАО «Белинвестбанк» увеличение доли комиссионных доходов в структуре доходов является актуальным вопросом, поскольку по данным за первую половину 2018 года этот показатель по банку составляет 25,2 %, в то время как у основных банков конкурентов: БПС-Сбербанк, Приорбанк, МТБанк – этот показатель составляет свыше 30%.

В карт-бизнесе основным источником комиссионных доходов является вознаграждение от субъектов за зачисление заработной платы и приравненных к ней средств на карт-счета рабочих и служащих. По данным ОАО «Белинвестбанк» за 2016-2017 гг. рост комиссионного вознаграждения составил 101,1%. В то же время, согласно основным социально-экономическим показателей Республики Беларусь, рост реальной заработной платы за 2017 г. составил 106,2%[1].

Недополучение комиссионных доходов произошел по причине снижения тарифа на зачисление средств. Ряд коммерческих банков с целью развития розничного направления снизили тариф за зачисление средств на карт-счета до 1 рубля в месяц. Соответственно, стремясь удержать клиентуру на обслуживании, банки идут на снижение комиссионного вознаграждения. С аналогичной проблемой столкнулся и ОАО «Белинвестбанк». Несмотря на лояльный подход к требованиям клиентов по снижению комиссии, количество активных карт в целом по банку за первое полугодие сократилось на 21260 штук или на 3%. И эта тенденция продолжает нарастать. Становится очевидным, что банку необходимо изменить подход к зарплатному обслуживанию, чтобы нарастить клиентскую базу и обеспечить рост комиссионных доходов.

Другим неоспоримым фактом является и то, что тариф комиссионного вознаграждения за зачисление зарплаты и приравненных к ней доходов на карт-счета работников в ближайшие несколько лет снизится до минимума.

Учитывая данные обстоятельства, правильным решением для ОАО «Белинвестбанк», на наш взгляд, будет перенос расходов по обслуживанию карт-счетов с предприятий на физических лиц. Данная идея имеет под собой экономическую основу. Непосредственно пользователями услуг банка являются именно физические лица. Они совершают операции по оплате услуг, снимают наличные деньги в банкоматах, рассчитываются, используя карточку, в объектах торговли и сервиса, в том числе и за рубежом. Именно для физических лиц банки содержат и обслуживают огромную сеть банкоматов, терминалов, пунктов выдачи наличных, сервисы дистанционного банковского обслуживания. Физические лица являются основными потребителями карточных банковских продуктов, практически не осуществляя никаких расходов. Однако, это очевидное решение не является простым для реализации.

В экономическом сознании современного рабочего и служащего и в настоящее время отсутствует понимание стоимости банковских услуг и необходимости их оплачивать. В этой связи, любое решение банка о взимании комиссии за банковскую операцию, которая раньше оказывалась бесплатно, будет негативно воспринято держателями карточек. Поэтому банку необходимо выработать новые продукты и разработать программу их внедрения, исключаящую потерю клиентуры и комиссионных доходов.

Очевидно, что разнообразие клиентов как в части юридических, так и физических лиц потребуют продукты, отличающиеся как по цене, так и по качеству. Уже сегодня можно выделить клиентов, как среди коммерческих структур, так и государственных предприятий, которые хотят исключить до минимума свои расходы по обслуживанию зарплатных проектов. Однако, часть субъектов хозяйствования готова и дальше нести эти расходы, обеспечивая социальную поддержку трудового коллектива.

Следует принимать во внимание и различие в уровне получаемых доходов и потребительских привычек как внутри одного коллектива, так и различных слоев населения. Несомненно, будет существовать определенный переходный период, когда еще будут действовать ранее заключенные договора на зарплатное обслуживание, и уже будет осуществляться переход на новые

зарплатные проекты. В целях реализации стратегии постепенного переноса расходов оплаты услуг банка на физических лиц, ОАО «Белинвестбанком» разработаны 4 карточных пакета: «Стандартный», «Премиум», «Люкс», «VIP».

Однако, такое пакетное предложение, на наш взгляд, имеет существенный недостаток. Он состоит в том, что у населения не выработалась привычка платить за банковские услуги, тем более данные услуги связаны с выплатой заработной платы. В таком случае, наниматель не оставляет своему работнику выбора, заключая с банком договор на зарплатное обслуживание. С переходом на пакетное обслуживание, работник обречен на оплату услуг банка. А в соответствии со ст. 75 Трудового кодекса РБ [2] зачисление заработной платы полностью или частично на счет в банке осуществляется только по желанию работника.

Еще одной особенностью является негативное отношение граждан к банкам, сформированное в результате как коррупционных скандалов, связанных с топ-менеджерами банков, так и обличающих высказываний со стороны органов власти о сверх доходах банковских работников. Эти факторы закладывают конфликт при переходе на пакетное обслуживание.

В настоящее время коммерческие банки практикуют мораторий на взимание комиссии на время, пока клиенты не привыкнут к условиям обслуживания. Обычно, руководителя предприятия убеждают перейти на зарплатный проект на бесплатной основе, а по истечению двух-трех месяцев вводят комиссию за обслуживание платежных карточек. Работник выйти самостоятельно из зарплатного проекта не может, а руководитель предприятия уже получил все преференции от экономии на банковском обслуживании и не может отступить обратно.

Выходом из сложившейся ситуации может быть введение дополнительного пакета, не содержащего абонентской платы. Получение доходов банку обеспечат кумулятивные комиссии, которые оставляют шанс экономному держателю карточки получить бесплатное обслуживание.

Литература:

1. Итоги социально-экономического развития Республики Беларусь за 2017 год [Электронный ресурс] – URL: <http://dcenter.hse.ru/data/2015/12/22/1132769404/IV%20кв.%202015.pdf>
2. Трудовой кодекс Республики Беларусь [Электронный ресурс] – URL: <http://dcenter.hse.ru/data/2015/12/22/1132769404/IV%20кв.%202015.pdf>

ПУТИ ОПТИМИЗАЦИИ ПОРТФЕЛЯ ФИНАНСОВЫХ АКТИВОВ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА

Е.И.Платоненко

к.э.н., доцент, зав. кафедрой финансов и бухгалтерского учета,

И.А. Хилько

магистрант факультета экономики и управления

УО «Гродненский государственный университет им. Я. Купалы»

Мониторинг возникающих несоответствий в пассивном и активном портфелях банка, постоянная оценка дополнительных расходов при минимизации данных несоответствий позволят не только предотвратить факты невыполнения экономических нормативов, но и повысить эффективность деятельности банка.

Задача формирования оптимальной структуры банковских активов, максимизирующей прибыль и обеспечивающей сбалансированный подход к решению дилеммы «риск-доход», может решаться различными способами. В частности, управление риском ликвидности в плане активных операций сводится к продаже ликвидных активов, а в плане пассивных операций – к быстрому привлечению новых источников средств. Следовательно, часть привлеченных банком средств должна направляться в резервы ликвидности. При этом важно определить оптимальный размер резервов ликвидности банка.

Оценка активных операций ЗАО «Идея Банк» и сравнительная оценка его эффективности по сравнению с другими банками в банковской системе Беларуси позволяет сделать несколько выводов:

– кредиты клиентам остаются главной доходной операцией банка, хотя за 2018 г. значительно вырос активный фондовый портфель. Этот рост вызван, во-первых, снижением ставок по кредитам, и, во-вторых, более высоким уровнем качества фондового портфеля, построенного на государственных ценных бумагах;

– в кредитах умеренно высока доля розничных кредитов, однако эта доля не растет, и банк остается преимущественно корпоративным;

– банк активно внедряет информационные технологии в расчетно-кассовом обслуживании, однако проигрывает другим банкам в маркетинговой активности при продвижении своих продуктов;

– однако главный отрицательный тренд в том, что по эффективности кредитования банк не является лидером в банковской

системе, проигрывая по уровню рентабельности активов и процентной марже другим крупным, средним и малым банкам.

Можно предложить банку шире использовать перекредитование для увеличения объемов кредитования и привлечения клиентов на обслуживание. В первый год (или полгода) кредитополучатель получит скидку по процентной ставке, однако эти потери будут компенсированы банком за счет того, что кредитополучатель перенесет в банк часть своих расчетно-кассовых операций и принесет банку комиссии по расчетно-кассовому обслуживанию. Однако платежеспособные клиенты уже «разобраны» банками. Предлагается использовать сложившуюся сложную ситуацию с высокими кредитными ставками для привлечения платежеспособных клиентов для их кредитования и расчетно-кассового обслуживания. Фактически кредитополучателю выдается кредит на три года по снижению процентной ставки. Экономический эффект для банка – в получении нового платежеспособного клиента.

Как показывают проведенные нами исследования, ЗАО «Идея Банк» проводит преимущественно консервативную кредитную политику, однако традиционное корпоративное кредитование становится неэффективным из-за роста неплатежеспособности кредитополучателей. У банка сильный розничный портфель кредитования, однако, и здесь высока конкуренция и есть сдерживающие факторы.

Предложены пути повышения эффективности и роста объемов кредитования как развитие банковской программы факторинга, кредитования ИП с принятием в качестве обеспечения страхового полиса, предложения овердрафтного текущего кредитования финансово устойчивым корпоративным клиентам и перекредитования корпоративных клиентов для привлечения их на обслуживание в банк. Кроме этого, предложен проект эмиссии кредитных (овердрафтных) карточек для привлечения на обслуживание платежеспособных клиентов-физических лиц и кредитования их по повышенным (по сравнению с обычными рыночными ставками) ставкам.

В этих условиях важнейшим направлением для расширения рынка кредитования, в том числе и кредитования на селе, является возможность «дойти» до конкретного кредитополучателя, для чего предлагается использование кредитных брокеров и специализированной программы «Агрокредит». Сегодня банк недостаточно агрессивен в охвате территорий для розничного кредитования, хотя за счет территориальной сети имеет преимущества. Программа «Агрокредит» – это программа первичной оценки

кредитоспособности потенциального сельского кредитополучателя в «полевых условиях», с использованием мобильных устройств, но без права принятия решения. Она позволит охватить широкую потенциальную аудиторию и выбрать наиболее кредитоспособных из них, которые потом посетят офис банка для заключения договора кредитования. Кроме того, программа предусматривает расчет в качестве обеспечения будущего урожая главы домашнего сельского хозяйства.

Более широкое использование овердрафтного кредитования через платежные карты упростит процесс кредитования для банка. А для активизации ипотечного кредитования банк может включать в состав кредитного отдела юристов по недвижимости для «юридической очистки» недвижимости на вторичном рынке. Активизация партнерских программ с крупными торговыми сетями означает заключение договоров сотрудничества банка с этими сетями и увеличение овердрафтного кредитования.

Рассчитана экономическая эффективность использования программы «Агрокредит». При увеличении объемов кредитования на 100 % , программа окупается в первый год эксплуатации. Кроме того, этот проект позволит активизировать свое присутствие на рынке агрокредитов и розничных кредитов, то есть повысить долю банка на рынке банковского кредитования.

УДК 336.71:338

КРИЗА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА МЕТОДИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

М.А.Рондова

студентка

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Банківська система посідає важливе місце в економічному розвитку будь-якої держави. Це найважливіша сфера національного господарства будь-якої розвиненої держави. Її головна роль визначається тим, що:

1. вона управляє в державі системою платежів і розрахунків;

2. велику частину своїх комерційних операцій здійснює через внески, інвестиції та кредитні операції;

3. разом з іншими фінансовими посередниками банки направляють заощадження населення до фірм і виробничих структур.

Знаходячись у центрі економічного життя, банки відіграють величезну роль в подальшому поглибленні та вдосконаленні ринкових відносин в країні. Ефективно організована банківська система є запорукою сталого економічного зростання країни. В даний час розвиток ринкових відносин, які базуються на вільній конкуренції, немислимий без різноманітного і якісного надання суб'єктам ринку банківських послуг. Банківська система безпосереднім чином сприяє мобілізації та використанню грошових ресурсів, забезпечує виконання фінансових зобов'язань, визначає динаміку інвестиційного процесу [3].

Для кожної країни характерні негативні тенденції в економіці, які головним чином відбиваються і на банківській системі. Досвід зарубіжних країн і України показує, що виникнення банківської кризи, кладе під загрозу нормальне функціонування не тільки банків і банківського сектора в цілому, але і при масштабному його розвитку паралізує всю економіку. У найбільш загальному вигляді банківську кризу можна визначити, як нездатність банківської системи виконувати свої основні функції акумуляції та мобілізації тимчасово вільних грошових коштів, надання кредитів, проведення розрахунків і платежів в економіці країни. Характерним є різке зниження ліквідності та платоспроможності банків, криза платежів, невиконання банками своїх зобов'язань перед кредиторами та вкладниками, збільшення питомої ваги проблемних і прострочених кредитів, зниження доходності банківських операцій, а інколи й банкрутство банків [1].

Світовий досвід банківських криз досить обширний. Специфічні причини виникнення криз банківської системи слід поділяти на зовнішні та внутрішні. Як правило, поштовхом до банківської кризи є зовнішні фактори, що супроводжуються різкою девальвацією національної валюти, значним дефіцитом бюджету, банківською панікою, біржовими кризами, високою інфляцією, знеціненням банківських вкладів і фінансових активів. До внутрішніх причин відносять: недостатній рівень капіталізації банків, низький рівень управління, значну залежність від зовнішніх запозичень, недосконалість банківського регулювання та нагляду [2].

Однак, відомий британський дослідник Т.Леттер в своїй праці «Причини банківських криз та управління ними» стверджує наступне: «Важко робити цілком конкретні висновки про причини банківських криз. Всі випадки різні і часто мають вплив декілька факторів. Відповідальність, вочевидь, надто часто списують на макроекономічні фактори, в той час як реальна вина полягає в стратегії та операціях банків».

Запобігання негативному впливу кризи на банківську діяльність та протидія її наслідкам – повинні стати головними завданнями центрального банку та влади, зацікавлених в ефективному та стабільному функціонуванні банківської системи країни в цілому. Це в свою чергу вимагає розробки механізму антикризового управління банківською системою на різних рівнях і відповідних подальших наукових досліджень. Для подолання банківської кризи необхідно застосовувати низку інструментів впливу, серед яких найбільш дієвими є такі:

1. Підтримка ліквідності комерційних банків центральним банком;
2. Перехід проблемного банку під управління державного регулятора;
3. Забезпечення якісного підбору кадрів банку, їхньої особистої та колективної безпеки;
4. Націоналізація соціально значущих банків з подальшою їх приватизацією;
5. Розвиток стимулюючої кедитної політики, яка б забезпечувала суб'єктів підприємництва доступними і достатніми кредитними ресурсами;
6. Забезпечення економічної та інформаційної безпеки банку та його клієнтів.

Література:

1. Барановський О. Банківські кризи: сутність, фактори виникнення та особливості прояву / О. Барановський // Економіка України. – 2010. – № 2. – С. 34-48.
2. Копилук О. І. Банківські операції : навч. посібн. / О. І. Копилук, О. М. Музичка. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 536 с.
3. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

BANKING SYSTEM OF UKRAINE: CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

O.O. Rudych

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
Bila Tserkva National Agrarian University

The country's banking sector plays a significant role in the development and functioning of the economy. He is the main intermediary in the market of financial resources and links between different branches of economic activity. The banking system of Ukraine is quite young, but it has already managed to survive four serious crises: 1998, 2004, 2008 and 2013-2015. The main catalysts of these crises are external factors, in particular global financial crises [1, p. 97].

The political and economic crisis that began at the end of 2013 has worsened the financial situation of domestic banks. Both individual banks and the whole banking system of Ukraine today operate in difficult conditions with high risks. The low level of the resource base and the advantage of short liabilities makes the banking sector too vulnerable to the risk of liquidity loss, credit and market risks. Negative influence on banking activities has low incomes, and unsatisfactory financial condition of borrowers requires the creation of significant reserves, which, in the absence of relatively stable sources of receipt of resources, complicates the formation of the resource base of commercial banks [2].

The analysis of financial results of commercial banks in Ukraine over the past five years has shown that the incomes of Ukrainian banks grew by UAH 9251 million, while expenditures amounted to UAH 37159 million. As a result, on 01/01/2018 the banking system received a loss in the amount of UAH 26472 million, which over the period of analysis increased by UAH 25036 million.

The excess of expenses on income led to loss-making activity, which, in turn, affected the negative values of indicators of return on assets and return on capital.

For the last three years, most banks in the first group have received losses or small profits. So much damage on 01/01/2018. received Prominvestbank - 7656.0 million UAH, Ukrsotsbank - 3636.6 million

UAH. Regarding Privatbank with losses in the amount of 22796.4 million UAH. (and the share of these losses in total losses of the banking system of Ukraine as of 01.01.2018 amounted to 84%), then by the decision of the NBU on December 18, 2016 it was nationalized.

The main arguments of the government and the NBU in favor of nationalization and further support of PrivatBank are that the bank is the largest in Ukraine and the system-makers, and its problems can seriously damage the financial sector of Ukraine as a whole. At the same time, Privatbank has more than 20 million customers, including depositors, who may suffer in the event of bankruptcy of this large bank.

Taking into account the schedule approved by the NBU for increasing the minimum amount of authorized capital of banks, in the future we can expect new cases of self-liquidation of commercial banks in Ukraine.

In order to increase the financial stability of Ukrainian banks and ensure stability in the domestic banking system, the NBU, as the main regulator of the entire banking system, in the future, needs to take a number of measures to:

- conducting annual stress testing of banks and analyzing the quality of their assets by independent auditors. In the future, the NBU should ensure full transparency of the activities and financial status of banking institutions;

- contributing to a further reduction in the number of banks in the market due to their consolidation. Thus, according to leading analysts, the level of concentration in the banking system is now in a comfortable middle-European market [3].

Solving Problems with Problem Credits. Despite the fact that this problem extends from the crisis of 2008, the market for bad debts did not appear. Restoration of crediting is the key to increasing the profitability of the banking sector and attracting new money from shareholders, in particular foreign ones. The activation of lending processes is a stimulus to economic growth, and the profit of banks due to low risk lending is the basis of financial stability in the country. Further reduction of interest rates on loans will depend not so much on the NBU discount rate, but on the expected measures for:

- conducting annual stress testing of banks and analyzing the quality of their assets by independent auditors. In the future, the NBU should ensure full transparency of the activities and financial status of banking institutions;

- contributing to a further reduction in the number of banks in the market due to their consolidation.

- solving problems with problematic credits. Despite the fact that this problem extends from the crisis of 2008, the market for bad debts did not appear. Restoration of crediting is the key to increasing the profitability of the banking sector and attracting new money from shareholders, in particular foreign ones. The activation of lending processes is a stimulus to economic growth, and the profit of banks due to low risk lending is the basis of financial stability in the country. Further reduction of interest rates on loans will depend not only on the NBU discount rate, expected inflation or the cost of resources, but on the complex of bills to be adopted by the Parliament to protect the rights of creditors. Without reducing the value of credit risk, the lending rate for the best customers will not fall below 13-15%. And the profit may not be so great that it would be desirable for the shareholders of the banks, and this will further reduce the attractiveness of the banking business for the entry of new players.

- intensification of investment in the innovative development of commercial banks. The two financial crises (2008-2009 and 2014-2015), the high level of problem debt and low profitability led to the fact that banks have invested in new technologies for the last ten years.

The above proposals to improve the financial stability, competitiveness of Ukrainian banks and further steps in implementing a comprehensive financial sector reform program will lead to a reduction in the level of problem debt on loans, the intensification of innovation activity and stability in the domestic banking system.

References:

1. Rylova K.O. Management of problem banks in the process of stabilization of the banking system of Ukraine (on the account of the sanation bank) / K. O. Rilov // *Magisterium. Economic Studies* - Issue 56 - 2014 - P. 97-101.

2. Kovalenko VV Management of problem banks in the system of providing financial stability of the banking system / VV Kovalenko // *Bulletin of the Dnipropetrovsk University. Whip* 4 (2), 2010, p. 67-72. [Electron resource]. - Mode of access: <http://www.vestnikdnu.com.ua>.

3. Roshkovan V. Forecast of the development of the banking system of Ukraine / V. Roshkovan // *New time*. [Electron resource]. - Access mode: <https://nv.ua/ukr/opinion/rashkovan/prohnoz-rozvitku-bankivskoji-sistemi-v-2018-rotsi-2444720.html>.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Н. М. Руцишин

к.е.н., доцент кафедри фінансово-економічної безпеки
та банківського бізнесу

Т. В. Мединська

к.е.н., доцент кафедри фінансів, кредиту та страхування
Львівський торговельно-економічний університет

Україна продовжує виходити з однієї з найглибших фінансово-банківських криз у світі за останні півстоліття. На сьогоднішній день вітчизняні банки перебувають у складному становищі, програма реформ оздоровлення банківської системи, запропонована Національним банком України, призвела до суттєвого зменшення кількості банків та до радикальних змін у функціонуванні найбільш важливих системних банків.

Неможливо однозначно оцінити політику «оздоровлення» банківської системи, яку проводить її головний регулятор (НБУ). З одного боку, ліквідація неплатоспроможних банків та банків, які порушували українське законодавство, повинно позитивно вплинути на прозорість банківської системи. З іншого боку, надмірне зменшення учасників банківського сектору може призвести до погіршення конкурентного середовища та умов надання банківських продуктів [1].

Станом на 01 січня 2018 року ліцензію Національного банку України мали 82 банківські установи (в т.ч. 39 банків з іноземним капіталом). З початку 2017 року кількість функціонуючих банківських установ скоротилася на 14. Загалом, станом на 01.01.2018 р., з початку 2014 року внаслідок погіршення платоспроможності до 87 банківських установ було запроваджено тимчасову адміністрацію. В двох установах тимчасова адміністрація продовжує працювати [2].

ПАТ «Платинум Банк», ПАТ «Банк Народний капітал», були виведені з ринку через непрозорість структури власності. Рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію ПАТ «Фінбанк», АТ «Фортуна-банк», ПАТ «Діамантбанк», ПАТ «АКБ «Новий», ПАТ «КБ «Гефест», ПАТ «Банк Богуслав» було прийняте через те, що заходи

щодо докапіталізації були недостатніми для забезпечення позитивного значення регулятивного капіталу. ПАТ «Вектор Банк» був виведений з ринку, у зв'язку з погіршенням фінансових показників, а також через недостатність коштів й неспроможністю своєчасно та в повному обсязі виконувати законні вимоги кредиторів [3].

Постановою Правління НБУ від 16 червня 2017 року №56 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України», НБУ визначив процедуру спрощеної капіталізації банку та порядок припинення банківської діяльності без ліквідації юридичної особи. Банки, які не можуть виконати вимоги НБУ щодо капіталізації, отримали можливість залишити банківський ринок без навантаження на Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

З початку 2017 року за такою процедурою 4 банки припинили діяльність без ліквідації юридичної особи: ПАТ «Апекс-Банк», ПАТ «КБ «Фінансовий партнер», ПАТ «Кредит Оптима Банк» та ПАТ «Промислово-фінансовий банк». Окрім того, 2 банка виконали злиття – ПАТ«АКБ «Індустріалбанк» став правонаступником ПАТ «АБ "Експрес-Банк"». Це перші банки в Україні, які провели таку реорганізацію за спрощеною процедурою. НБУ звітував про ідентифікацію фактичних контролерів кожного банку, до окремих банків було застосовано заходи впливу в порядку, передбаченому законодавством України. Тривають юридичні процедури завершення перевірки або вжиття заходів для усунення порушень вимог щодо прозорості структури власності.

Детальна інформація про динаміку зміни кількості банків України відображена нижче, на рис. 1.

Внаслідок значних обсягів докапіталізації державних банків протягом року в структурі власності банківської системи України відбувались перегрупування. Станом на 01 січня 2018 року структура власності активів банківської системи України була представлена наступним чином: банки з приватним українським капіталом складають близько 13%, банки іноземних банківських груп – 32%, державні банки – 55% [1].

За підсумками 2017 року чисті активи банківської системи України збільшились. Їх обсяг станом на 01.01.2018 р. відповідав 1,336 млрд. грн. проти 1,256 млрд. грн. на початок року (+6,4 %). Ключовими чинниками коливання обсягу активів банківської системи в досліджуваному періоді виступали: динаміка курсу національної валюти, нарощення вкладень в ОВДП, збільшення обсягу кредитного

портфелю банків, а також виведення частини комерційних банків з ринку. Основним чинником зміни суми активів банків за досліджуваний період стала динаміка курсу національної валюти, а також виведення частини банків з ринку, відтоком клієнтів та їх коштів. Частка проблемних активів залишається досить високою.

Рис. 1. Динаміка структури кількості банків в Україні за 2013-2017 рр.

Джерело: складено авторами на підставі [3]

Сьогодні слід зосередити особливу увагу на підтримці стабільності і надійності банківської системи, зокрема на забезпеченості банківських установ достатнім обсягом фінансових ресурсів для належного виконання ними своїх функцій та підвищення ефективності їх функціонування, в тому числі за рахунок використання механізму рефінансування. [4, с. 9].

З метою подолання проблем банківської системи України необхідно: розбудувати фінансово потужну, прибуткову і стабільну банківську систему, яка ефективно виконує свою основну функцію – оптимальний перерозподіл капіталу в економіці для кредитування реального сектору, фінансового забезпечення досягнення макроекономічних пріоритетів; забезпечити вільний доступ всіх банків до рефінансування НБУ; підвищити довіру між банками і клієнтами, поповнити клієнтську базу фінансово потужними платоспроможними клієнтами та налагодити стабільну роботу на конкурентному банківському ринку.

Література:

1. Руцишин Н. М. Трансформація банківського сектору національної економіки в умовах сучасних викликів / Н. М. Руцишин, Т. В. Мединська, С. П. Лихна // Інфраструктура ринку. – 2019. – №27 : [Електронний ресурс] – URL: <http://market-infr.od.ua/uk/27-2019>.
2. Офіційний сайт Національного рейтингового агентства РІОПІК. [Електронний ресурс] – URL: <http://rurik.com.ua/>.
3. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс] – URL: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
4. Вдовенко Л. О. Рефінансування як механізм підтримки стабільності банківської системи / Л. О. Вдовенко // Економіка. Фінанси. Менеджмент. Актуальні питання науки і практики. – 2018. – №2. – С. 7-17.

UDC 336.71

ANALYSIS OF THE OWN BANK STOCK STRUCTURE OF THE MAJOR BANKS OF KAZAKHSTAN

A.V. Cherep

Dr. of Science in Economics, professor,
Zaporizkyi National University (Zaporizhzhia), Ukraine

R. U. Gulimbetova

PhD student
Caspian University, Kazakhstan

The share of the domestic banking sector as one of the key sectors of the national economy of the Republic of Kazakhstan is significant. The share of Kazakhstani banking sector assets in GDP in the current year is 57.6% or 41308.0 billion US dollars. tenge [1]. Improving business strategies aimed at increasing the asset quality and enhancing the sustainability of their funding bases, transition to Basel III standards and other international standards in the financial market and increasing the profitability of financial institutions to assets and capital to enhance the competitiveness of the financial sector of the Republic of Kazakhstan is one of the most important issues today. The share of second-tier banks' loan portfolio in GDP accounted for 37.7%, and the share of clients' deposits in GDP was 37.8% [1]. Key financial indicators of Kazakhstani second-tier banks for the last five years are shown in Table 1.

In the period under review, the number of full-time banks in the banking sector of the Republic of Kazakhstan - 32, of which 13 banks were created with foreign participation. Compared to the previous year, the number of banks and their branches has decreased.

Its main reason is the merger of domestic second-tier banks by shareholders' decision. It should be noted that the assets of the second-tier banks of the Republic of Kazakhstan as of January 1, 2016 amounted to 23,780.3 bln. (in 2014 - 18 239.0 billion tenge), which is by 30.4% more than in 2015. The main indicators of the domestic banking system, in particular, total assets in 2015 increased by 71.3% compared to 2012, all calculated equity capital increased by 47.5%, net profit - by 2.3%. 60.6% of the asset structure (excluding provisions) or KZT15 553.7 bn. (principal debt) (2014 - 14 184 billion tenge), which is 9.7% more than in 2015.

As of January 1, 2018, the regulatory capital of the banking sector including authorized capital, reserves and retained earnings was 3,763.6 billion tenge. Capital adequacy of TTBs is characterized by the following values $\kappa 1-1$ - 16.9%; $\kappa 1-2$ - 17.5%; $\kappa 2$ - 21.8%. Highly liquid assets totaled KZT8,375.5 bln. tenge or 34,7% of assets (at the beginning of 2017 - 6,500.5 billion tenge), growth for 2017 - 65,5%. Domestic TTBs' total net profit reached 397.6 billion tenge.

Table 1. Key indicators of banking sector development in the Republic of Kazakhstan

Indicators	2015 year.	2016 year.	2017 year.	2018 year.
including:	38	35	33	32
banks with 100% participation in the authorized capital	1	1	1	1
second-tier banks with foreign participation	16	16	15	13
second-tier banks	14	13	11	11
Branches	395	346	349	333
Assets (billions of tenge)	18 239,0	23 780,3	25 556,8	24157,9
All calculated equity (KZT bln	2 629,2	3 057,6	3 226,1	3 763,6
Netincome KZT bln.	285,7	222,6	397,6	397,6
Return on Assets (ROA),%	1,67	1,15	1,61	-0,25
Capital Profitability (ROE),%	13,43	9,36	14,94	2,12
Note: It is based on the official data of NB RK [3, 4, 5]				

The ratio of net income of the second tier banks to aggregate assets, ie ROA value was -0.25% (1.61% last year). The ratio of net income of the

second-tier banks to the balance equity capital, ie ROE, was about 2.12% (14.94% for the previous year). Nevertheless, the ratio of the net income of Kazakhstani second-tier banks to aggregate assets (ROA) in 2018 decreased by 5.5% and net income to equity ratio (ROE) by 66.7%.

From the point of view of the market segment created by groups of large, medium and small banks of the second level, the structure of the banking system shows an increase in the share of large banks in the market. The largest banks segment in Kazakhstan is formed by five system-forming banks. These banks are included in the category of systemic banks by their high share in assets of the banking sector (59.2%), aggregate loan portfolio (63.4%) and 60.6% of total clients deposits [2, 3, 4] .

In order to improve the competitiveness of domestic second-tier banks and to improve their financial condition, shareholders and managers of the bank should first of all consider the issue of determining the effective ways to increase their own capital. And requirements to tighten bank capital adequacy requirements by the state regulating organizations, as well as the requirements for increasing the size of the bank's charter capital and the total capital adequacy ratio, should coincide with the needs of the society and second-tier banks. In order to reflect the peculiarities of formation of equity capital of Kazakhstan's second-tier banks, the structure of equity capital of five top-tier domestic banks: Kazkommertsbank, Halyk Bank of Kazakhstan, Tsesnabank, ATFBank and ForteBank are presented in Table 2:

Based on the results of the analysis, the following conclusions can be made. The structure of equity capital of tier two banks is different from the structure of other industries - the major share is equity capital. The equity capital of the Bank comprises equity capital, emission income, retained earnings, revaluation reserves, dynamic reserves and other elements. The majority of these banks' own capital structure (over 45%) belongs to share capital.

The share capital of the second-tier banks is mainly composed of ordinary shares. The share capital of Kazkommertsbank (44.8%) is equity. The undistributed profit is the major shareholder of Halyk Bank of Kazakhstan (91.6%). 47% of Tsesna Bank's own capital structure is equity and 28.2% is retained earnings. The total amount of equity capital (90.8%) due to high losses of ATFBank (99556 million tenge) was lower than the share capital. ForteBank's share of losses has diminished the bank's capital and has a negative impact on the bank's financial position.

Table 2. Largest Kazakhstani second tier banks, 01.01.2017,
Analysis of structure of the structure of own equity, mln. Tenge

Indicators	«Kazkommerts-Bank»	«Halyk Bank of Kazakhstan»	Tsesna Bank «JSC»	«ATF Bank»	«Forte Bank»
Share capital	234520	143695	58998	167878,5	332814
Issuing income	-6405	2039	-	-	-
Extra paid capital	-	-	44,4	1461,3	21116
Retained earnings	141775	485662	35405	-	-
Non-controlling contribution	9		2838	401,5	776
Derivative bonds	18592	-	-	-	-
Revaluation reserve	2917	16416	-	-	-
Subordinate loan	131894	-			-
Acquired ordinary shares	-	(39974)	-	15181,2	-
Preferred stock of preferred shares	-	(63201)	-	-	-
Exchange rate difference	-	4695		3315	-
Revaluation reserve for investment securities available-for-sale	-	(19404)	(391)	(728,1)	(1092)
Accumulated damage	-	-		(99556)	(186584)
General Banking and Insurance Risks Reserve	-	-	11991,5	-	-
Dynamic Reserve	-	-	16631,2	-	-
Everything	523302	529928	125517,1	87953,4	167030

Note: Compiled on the basis of TTBs' consolidated annual reports in RK [6]

As a result of the analysis it became clear that the bulk of equity capital of second-tier banks will be formed from the share capital.

References:

1. The National Bank of Kazakhstan. Internet resource: <http://www.nationalbank.kz>
2. Current state of the banking sector of the Republic of Kazakhstan as of January 1, 2017 / The National Bank of Kazakhstan. Internet resource: <http://www.nationalbank.kz>
3. Current state of banking sector of the Republic of Kazakhstan as of January 1, 2018 / National Bank of Kazakhstan. Internet resource: <http://www.nationalbank.kz>
4. Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan of July 11, 2006 № 651 "On the Concept of Development of Competitiveness of Information Space of the Republic of Kazakhstan"

КОНКУРЕНЦІЯ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ: УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ

О.Й. Шевцова

д.е.н., професор

завідувач кафедри банківської справи

Н. О. Сидорчук

магістр кафедри банківської справи

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Конкуренція у банківській сфері є об'єктивним явищем, що обумовлено зростаючими потребами суспільства в капіталізації вільних грошових коштів. В умовах нестабільності розвитку економіки України та її банківського сектору, посилення конкуренції на кредитному ринку та зростання її інтенсивності, підвищення вимог до капіталу банків і до якості активних операцій, постійного зменшення кількості банків, важливу роль в управлінні банками відводиться розробці та реалізації конкурентних стратегій. Вони повинні бути орієнтовані на формування конкурентних переваг, методів та засобів ведення конкурентної боротьби, які дозволили б банкам ефективно функціонувати на ринку, адаптуватися до умов ринкового середовища та досягти задовільних результатів.

Теоретичні аспекти конкуренції у банківській сфері за різними напрямками та методичні основи оцінки конкурентної позиції банків на ринках банківських послуг досліджували Н. Андрушків, А. Бачалов, А. Васюренко, В. Вовк, І. Волощук, Т. Гірченко, О. Добровенко, В. Коваленко, А. Махота, О. Колодізев, О. Розкошна та інші науковці. Щодо управління конкурентною позицією, то думки на дану тему можна знайти у працях наступних науковців: Шевцова О. В. та Портянова О. В., Мірошниченко О. В., Соцька Ю. І., Самборська-Музичко Ю. О., Вовк В. Я. Підсумовуючи думки даних авторів, управління конкурентною позицією являє собою обов'язкову складову ефективного управління банком, що базується на сукупності дій щодо оцінки конкурентної позиції та розробки стратегії управління конкурентною позицією банку.

Керування конкурентною позицією є комплексним процесом. Воно передбачає оцінку та моніторинг конкурентної позиції за окремими

видами бізнесу банку, визначення стратегії їх подальшого розвитку [Ошибка! Источник ссылки не найден.]

Оскільки сам показник конкурентної позиції на ринку залежить від визначення факторів, що впливають на неї, їх кількості та ваги кожного з запропонованих факторів (тобто ступеню їх впливу на загальне агреговане значення конкурентної позиції), то спочатку керівництво повинно виділити місію, основні цілі та завдання банківської установи, беручи до уваги її ресурсний потенціал, фінансовий стан, можливості та загрози (SWOT-аналіз). Оскільки конкурентна позиція на кредитному ринку являє собою певну позицію банківської установи серед банків-конкурентів, введемо рівняння регресії, попередньо надавши кожному з факторів міру впливу (вагу) на значення конкурентної позиції (тобто значення інтегрального показника). Кореляційно-регресійний аналіз дає можливість визначити залежність результативної ознаки від однієї або кількох ознак-факторів, оцінити міру щільності зв'язку.

Обираємо у якості незалежних змінних відносні показники, представлені у відсотках, а саме: Y – інтегральний показник конкурентної позиції (сума добутків кожного фактору впливу, помножений на ваговий коефіцієнт), x_1 – прибутковість, x_2 – достатність капіталу, x_3 – частка банку на ринку роздрібних депозитів, x_4 – частка банку на ринку кредитних послуг юридичним особам; x_5 – частка банку на ринку кредитних послуг фізичним особам. Розрахунки проведено на прикладі ОТП Банку за період 2015-2018 рр. Отримали наступне рівняння:

$$Y = -5.6E-17 + 0.24x_1 + 0.26x_2 + 0.14x_3 + 0.18x_4 + 0.18x_5.$$

Тобто підставляючи замість x_i певний бал побачимо відображення інтегрального показника. У даному випадку рівняння регресії не є інформативним, оскільки однією з характеристик даного рейтингу є те, що вплив незалежних факторів на залежну змінну розроблявся авторами, базуючись на їхньому розумінні щодо рівня конкурентної позиції банків на основі фінансової звітності. Оскільки, рівень важливості кожного із запропонованих факторів було визначено через присвоєння ваг-множників, сума яких дорівнює одиниці, то коефіцієнт детермінації $R^2 = 1$ (тобто інтегральний показник, який слугує для оцінки та управління конкурентною позицією у майбутньому залежить лише від обраних нами незалежних змінних). Важливість кожного з факторів має безперервно досліджуватися й аналізуватися для коректного відображення їх впливу на життєздатність банків. За наявного рівня прозорості

звітності банківської системи методика розрахунку факторів максимально адекватно відображає здатність фінансових установ вижити в умовах економічної турбулентності.

Тобто коефіцієнти при незалежних змінних є вагою впливу відповідної змінної, які були запропоновані авторами при розробці певного рейтингу та його методології [3].

Пропонуємо наступні напрямки удосконалення в системі керування конкурентною позицією банку з метою її підвищення:

–якісний банківський менеджмент, який повинен дуже оперативно реагувати на виклики динамічного ринку і негативні фактори зовнішнього середовища (політична та економічна сфери);

–постійне відстеження тенденцій трансформації зовнішнього середовища і, як наслідок, зміни конкурентних переваг банку та його стратегічних конкурентів, що обумовлює необхідність проведення моніторингу їх діяльності з метою забезпечення своєчасної адаптації банківської установи до змін;

–зростання значення конкурентної позиції може досягатися за рахунок подальшого розвитку банківської мережі (це одна із конкурентних переваг банків у боротьбі за роздрібного клієнта);

–конкурентоспроможність банків на ринках окремих послуг залежить від їх якості та сервісного рівня обслуговування клієнтів, а головними критеріями якості послуг банку мають бути: економічна вигідність, гарантованість здійснення та повнота виконання, дотримання банківської таємниці;

–жорстка конкуренція ведеться також за ресурси, які банки акумулюють на ринку кредитних послуг, тому необхідне встановлення оптимальної ціни на них, яка б задовольняла як банк, так і потенційного клієнта.

Література:

1. Шевцова, О.Й. Конкурентна позиція банку за видами діяльності [Текст] /О.Й. Шевцова, О.В. Портянова //Економічний аналіз. –Тернопіль, 2015. –№1. – С. 212–219.

2. Річна фінансова звітність ПАТ «ОТП Банк» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ru.otpbank.com.ua/about/informations/annual_reports/.

3. Шевцова, О.Й. Конкурентна позиція банку на кредитному ринку: методичні особливості оцінки [Текст] / О.Й. Шевцова, Сидорчук Н.О.// Науковий вісник Херсонського державного університету . Серія Економічні науки, 2017.-Вип. 27.С.89-93.

**СЕКЦІЯ 3.
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ
РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ
В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

**СЕКЦИЯ 3.
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И
ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СТРАХОВОГО
РЫНКА В УСЛОВИЯХ КРИЗИСНОЙ
ЭКОНОМИКИ**

ДО ПИТАННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСІВ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

І.Г. Аберніхіна

к.е.н., доцент кафедри фінансів
Національна металургійна академія України

Страховання в Україні є специфічним видом підприємницької діяльності, поява якого пов'язана з відміною державної монополії у сфері страхування [1, 2].

Специфічність страхових компаній, як суб'єктів господарювання, криється у тому, що вони забезпечують мобілізацію коштів страхувальників і створюють відповідні фінансові ресурси з метою надання страхового захисту страхувальникам. Страхуванню, як виду підприємницької діяльності, притаманний підвищений ризик враховуючи двоїтий характер її діяльності: страхові компанії самі функціонують в ризиковому середовищі та приймають на себе додатково ризики інших суб'єктів господарювання. Це, в свою чергу, позначається на характері фінансових відносин у цій сфері і вимагає регулювання законодавчими і нормативними актами.

Питання сутності фінансів страхової організації представляє інтерес, тому що без всебічного розуміння глибинної характеристики цієї категорії не можливо з'ясувати специфічний механізм їх функціонування. Більшість науковців погоджуються з тим, що сутність фінансів страхових організацій потрібно розглядати як складову децентралізованих фінансів, а саме фінансів суб'єктів господарювання, через призму специфіки страхової діяльності [3, 4, 5].

В таблиці наведено визначення сутності фінансів страхових організацій сучасними науковцями.

Особливості функціонування страхових компаній полягають в наступному:

-на відміну від сфери виробництва, де товаровиробник спочатку здійснює витрати на випуск продукції, а потім уже компенсує їх за рахунок виручки від реалізації, страховик спочатку акумулює кошти, що надходять від страхувальника, створюючи необхідний страховий

фонд, а лише після цього несе витрати, пов'язані з компенсацією збитків за укладеними страховими угодами.

Таблиця. Визначення сутності категорії «фінанси страхових організацій» в наукових публікаціях;

Автор	Визначення сутності категорії
О. О. Гаманкова [2, с. 16]	фінанси страхових організацій - економічні відносини у грошовій формі, які опосередковують кругообіг грошових коштів страховиків з метою забезпечення статутної діяльності і пов'язані з рухом грошових потоків, капіталу, розподілом та використанням доходів і грошових фондів страхових організацій
Н. Г. Нагайчук [5, с. 35]	фінанси страхової компанії — це економічні відносини пов'язані з рухом грошових коштів, формуванням, розподілом і використанням доходів і фондів страховика для забезпечення страхового захисту страхувальників, прибутку засновників та достатнього фінансового забезпечення власного функціонування (господарської діяльності страхової компанії)
Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк, О. Ю. Толстенко [3, с. 12]	фінанси страхових організацій — це регульовані державою економічні відносини у грошовій формі, які виникають в процесі формування, розподілу і використання фінансових ресурсів страховика для забезпечення його статутної діяльності, власного розвитку та інтересів засновників
О. С. Світлична, Н. М. Шашкевич [6, с. 12]	фінанси страхових організацій - сукупність економічних відносин, регульованих державою, пов'язаних з формуванням і використанням грошових коштів страховика в процесі його господарської діяльності
Н. А. Лаврук, Л. В. Русул [4, с. 681]	фінанси страхових організацій - специфічні економічні відносини з приводу забезпечення мобілізації коштів страхувальників і створення відповідних фінансових ресурсів (зокрема, страхових резервів) з метою надання страхувальнику страхового захисту

Складено автором на основі [2, 3, 4, 5, 6]

-страхові організації відносяться до підприємств галузей сфери нематеріального виробництва, тому в процесі кругообігу капіталу відсутня стадія виробництва і капітал на протязі всього обороту має лише грошову форму;

-формування інтересу в учасників страхових відносин, обумовлених наявністю ризику; страховим відносинам притаманний розклад та вирівнювання збитків в часі і просторі, поверненість

акумульованих у страховий фонд страхових премій через систему виплат за тарифний період; наявність обов'язкового державного нагляду;

-страхування передбачає еквівалентність відносин страхувальника і страховика і в той же час прибутковість страхової діяльності [2, 3, 4].

Отже, існування страхування як виду бізнесу дозволяє задовольнити різноманітні потреби суспільства у захисті від різного роду негараздів. А сферою діяльності страхової організації є певна відповідальність за ризиками суб'єктів господарювання з метою їх мінімізації (через превентивні заходи) та захисту від наслідків нещасних випадків та різного роду катастроф. Все це зумовлює інтерес до сутності категорії «фінанси страхових організацій», специфіки їх функціонування та управління ними за сучасних умов господарювання.

Література:

1. Войтко Є. М. Теоретичні аспекти формування фінансових ресурсів страхової компанії / Є. М. Войтко, Л. О. Матвійчук. // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : Збірник наукових праць молодих вчених та студентів. Том 1 / ред. кол. : Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та інші (відп. ред. Н. А. Хрущ). – Хмельницький : ХНУ. – 2018. – С. 37–39.
2. Гаманкова О. О. Фінанси страхових організацій : навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.
3. Говорушко Т. А. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку : монографія / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк, О. Ю. Толстенко: Національний університет харчових технологій. – К.: НУХТ, 2012 - 376 с.
4. Лаврук Н. А. Дослідження фінансових результатів діяльності страхових організацій / Н. А. Лаврук, Л. В. Русул. // Мукачівський Державний Університет. – 2018. – №15. – С. 679–687.
5. Нагайчук Н. Г. Теоретичні підходи до визначення змісту поняття "фінанси страхових організацій" / Н. Г. Нагайчук. // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – №11. – С. 32–35.
6. Світлична О. С. Управління фінансами страхових організацій : навч. пос. / О. С. Світлична, Н. М. Шашкевич - Одеса: Атлант, 2015 – 258 с.

СТРАХОВИЙ РИНОК: ЗАГИБЕЛЬ ЧИ ПРОЦВІТАННЯ

Д.В.Волощук

студентка факультету економіки та бізнес-адміністрування

Н.М.Задерака

старший викладач кафедри фінансів, обліку і аудиту

Національний авіаційний університет

Політичний та економічний перерозподіл світових ринків та сфер впливу на них, зіткнення інтересів супердержав неминуче призвели до економічних переломів міжнародного масштабу в світі. Україна пережила кілька «хвиль» фінансово-економічної кризи, особливо у 2008 та 2014 роках. Однак у страховому секторі кризові явища проявляються протягом більш тривалого періоду часу, ніж, наприклад, у банківському секторі. Проблема економічної кризи перестала бути проблемою окремих держав і стала глобальною проблемою. Тому розробка заходів щодо мінімізації та усунення наслідків глобальної економічної кризи стала наднаціональним завданням.

Страхування є одним з ключових механізмів управління ризиками. Крім того, на основі фінансових ресурсів, отриманих шляхом збору премій за укладені ризики, страхові компанії є одним з основних інституційних інвесторів. Обґрунтуванням їхніх інвестиційних операцій є необхідність отримання додаткових доходів і збільшення можливості відшкодування збитків.

Незважаючи на те, що 2018 рік вважається доволі стійким для страхового ринку у зв'язку з стабільним економічним розвитком, зростанням процентних ставок та збільшенням інвестиційного доходу, довгострокові виклики, такі як можливість економічного спаду та безперервні суперечки щодо тарифів і правил торгівлі, можуть кинути тінь на перспективу розвитку страхового ринку у 2019 році.

Аналізуючи стан світової економіки сьогодні, можна сказати, що загалом міжнародний сектор первинного страхування зріс в середньому на 4,5% (3,0% у реальному вираженні, тобто з урахуванням інфляції) у 2017 та 2018 роках. Таким чином, величина темпу зростання страхових премій буде дещо більшою, ніж у 2016 році, і значно перевищить середній темп зростання майже на 2% у порівнянні з даними останніх десяти років [1].

Економічне становище страхових ринків, що розвиваються, наприклад, у Бразилії та Росії, має перспективу до покращення, тим самим сприяє зростанню обсягів страхування. У більшості промислово розвинених країн - в єврозоні, США і Японії - попит на страхові послуги підтримується завдяки міцному економічному середовищу. В довгостроковій перспективі очікується, що внаслідок низькопроцентного середовища попит на страхування, зокрема страхування, життя у промислово розвинених країнах матиме тенденцію до незначного зростання. У той же час попит на послуги страхування на ринках, що розвиваються, продовжуватиме помітно зростати.

Реструктуризація економіки України призвела до зниження попиту на страхове покриття. По-перше, сьогодні демографічна ситуація в Україні та низький рівень страхової культури населення суттєво гальмують розвиток страхового сектора економіки. По-друге, відсутність соціалізації капіталу змінила програми страхування, перевівши їх в основному в ранг інструментів мінімізації податків. По-третє, участь у глобалізації та інтеграції страхового ринку не завжди є ефективною та безпечною для страхових операторів, хоча в остаточному варіанті вона забезпечить формування глобального страхового простору.

Структура українського страхового ринку відрізняється від європейської: у країнах ЄС, наприклад, страхування життя становить 50-70% всіх страхових внесків (премій), а в Україні воно варіюється на рівні 6-8% від загального обсягу операцій на ринку страхових послуг. Проте є позитивна динаміка зростання страхових резервів на 9,2% станом на початок 2018 року. Для прикладу, темпи зростання страхових платежів по страхуванню життя збільшилися на 49,23% та на 23,27% по страхуванню майна, аналізуючи дані 2010-2017 рр. [2].

Управління процесом подолання кризи має органічно поєднувати економічне зростання та фінансову стабілізацію з активною соціальною політикою, спрямованою на підвищення рівня життя населення та його ефективного попиту.

Таким чином, фактори розвитку страхового ринку України включають:

- рівень матеріального забезпечення населення (середній рівень заробітної плати, пенсій, пільг, стипендій та інших виплат);
- розвиток конкуренції та відмова від ринкової монополії;
- впровадження нових технологій;
- вихід на міжнародні страхові ринки;

- зниження рівня злочинності в країні;
- розробка та вдосконалення національного законодавства України та його адаптація до законодавства Європейського Союзу та світової спільноти;
- фінансова та економічна стабільність країни;
- підвищення рівня страхової культури населення, відновлення довіри до страхової галузі;
- наявність цільової державної політики щодо розвитку страхування;
- чітка система державного контролю за фінансовою надійністю страховиків;
- наявність інвестицій у підприємницьку діяльність.

Враховуючи високі темпи збільшення частки страхового ринку, ринки, що розвиваються, набирають з кожним роком все більшого значення в міжнародній страховій галузі: частка очікуваних додаткових премій на ринках, що розвиваються, зросте з 20% у 2016 році до 47% до 2025 року [1]. Підвищення рівня життя і збільшення потреб у страховому покритті - два основних фактори, що сприяють підвищенню рівня страхування в світі. Збільшення процентних ставок та демографічні коливання можуть також активізувати сектор страхування життя в промислово розвинених країнах. Очікується, що до 2025 року ринкова частка країн Азії, що розвиваються, зросте до рівня 21,4% та наблизиться до ринків Західної Європи (24,5%). Північна Америка, безсумнівно, залишатиметься лідером із показником 27,8% [1].

Отже, страховий ринок поступово розширюється, хоча і з мінімальними показниками. Водночас, страхування традиційно нагадує «подушку безпеки» для населення та суб'єктів господарювання, тим самим забезпечує робочі місця та сприяє розширенню та зміцненню реального сектора української економіки, допомагає подолати кризові явища, що відбуваються як в Україні, так і в світі.

Література:

1. Global insurance market trends // OECD. URL: <http://www.oecd.org/finance/insurance/globalinsurancemarkettrends.htm>
2. Статистика страхового рынка Украины // Фориншурер. URL: <https://forinsurer.com/stat>

СОЦІАЛЬНО-СТРАХОВИЙ МАРКЕТИНГ У СИСТЕМІ ОБОВ'ЯЗКОВОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

С.І. Коваль

старший викладач кафедри маркетингу
Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне

В умовах сучасних реалій однією з найбільш вагомою і важко вирішуваною проблемою сьогодення є проблема соціального характеру. В процесі своєї життєдіяльності переважна більшість населення стикається з певними соціальними ризиками, однак, далеко не кожна людина в змозі їх побороти самостійно без негативних наслідків. Саме тому, практично в усіх країнах, були створені системи соціального захисту громадян, які включали сукупність різних форм і методів регулювання соціальних ризиків. І саме соціальне страхування зайняло ту вагому і важливу нішу, яка покликана акумулювати і об'єктивно розподіляти грошові ресурси з метою компенсації чи мінімізації наслідків матеріальних і моральних збитків внаслідок настання страхових випадків.

Фактично, соціальне страхування можна характеризувати, як сукупність економічних відносин з приводу формування фондів грошових ресурсів та їх використання для захисту населення від негативних наслідків страхових ризиків, а також для забезпечення можливості отримання додаткового доходу.

Сучасну українську систему соціального страхування, як частину системи соціального захисту, на жаль, не можна визнати ефективною, адже якість життя громадян України продовжує погіршуватися. Про це свідчать дані рейтингу британського аналітичного центру The Legatum Institute, згідно якого у 2018 році Україна посіла 112 місце, тоді як у 2016 році країна займала 107 місце [1]. Даний рейтинг був сформований за результатами опитування громадян країн за такими категоріями, як: стан економіки; соціальна сфера; влада; підприємництво; охорона здоров'я; особиста свобода громадян та ін. Найнижчу оцінку Україна отримала у сфері охорони здоров'я. Можна говорити, що тут є певна доля впливу суб'єктивного фактору, оскільки опитується певна вибіркова сукупність населення,

однак, у рейтингу найбідніших країн європейських держав Україна зайняла останнє місце за часткою ВВП на душу населення (в тому числі, і за розмірами офіційних заробітків), що ще раз підтверджує об'єктивність отриманих результатів [2].

Можна стверджувати, що основною причиною неефективного соціального страхування є недостатня забезпеченість фінансовими ресурсами. У той же ж час, відсутність у переважної частини населення реальних економічних можливостей для укладення договорів добровільного особистого страхування, теж є тим «гальмом», яке не дозволяє розвивати даний вид страхування, тим самим перекладаючи певний обсяг фінансового тягара на плечі держави. Адже в умовах нестабільної економіки, військових дій на сході, коливання валютних курсів, міграційного відтоку працездатного населення за кордон та зростання частки населення пенсійного віку держава не в змозі забезпечити належний соціальний захист.

В останні роки державні соціальні позабюджетні фонди постійно відчують дефіцит засобів і мають можливість виконувати свої функції тільки дякуючи вливанням з державного бюджету. Особливо гостро ця проблема стоїть у сфері обов'язкового пенсійного страхування. Крім того, значне недоотримання грошових коштів в дані фонди пояснюється достатньо високим рівнем «тіньового сектору» в українській економіці. І хоча останнім часом уряд почав більше приділяти уваги щодо виведення з «тіні» нелегальних заробітних плат, порушення кримінальних справ щодо розкрадання державних коштів, проте суттєвого впливу на економіку країни і наповнення фондів соціального страхування відповідними коштами не відбулося.

Дієвим засобом вирішення вищезазначених проблем має стати розробка і реалізація програми соціально-страхового маркетингу, який здатний відіграти значну роль у підвищенні ефективності соціальних перетворень у суспільстві. Основна ціль соціально-страхового маркетингу має полягати у створенні передумов для забезпечення найбільш повного задоволення потреб застрахованих осіб у сфері обов'язкового соціального страхування.

Соціальний маркетинг має стати тим інструментом, який дозволить проводити розробку, реалізацію і здійснення контролю за програмами, які включають в себе дві важливі компоненти: це здатність впливати на актуальні соціальні ідеї, а також наявність

аспектів, що здатні забезпечити планування продукту, розрахунок його собівартості, вибір каналів комунікації і дистрибуції, проведення маркетингових досліджень.

Таким чином, соціальний маркетинг – це використання методів і принципів маркетингу для оптимізації існуючих соціальних заходів та їх трансформації в ефективні програми з більш розвинутою комунікаційною складовою, тобто в програми, що в більшій мірі відповідають запитам цільової аудиторії [3].

При цьому, реалізація концепції соціально-страхового маркетингу має базуватися на таких принципах, як: цільова спрямованість; загальність; системність; безперервність; гласність. Одночасно система соціально-страхового маркетингу повинна включати компоненти, які б забезпечували об'єктивну оцінку результатів, розробку перспективних напрямків розвитку, альтернативні шляхи задоволення потреб клієнтів при оптимальній тарифній страховій політиці. Однак, щоб дана система ефективно працювала, необхідно розробити заходи щодо мотивації безпосередньо страховиків у сфері обов'язкового соціального страхування, формування у населення відповідного рівня відповідальності, а також підвищення довіри до самої системи обов'язкового соціального страхування.

Таким чином, соціально-страховий маркетинг може стати тим інструментом суспільного контролю у сфері обов'язкового соціального страхування, який буде сприяти підвищенню рівня страхової культури населення в цілому і позитивно впливатиме на розвиток сектора добровільного соціального страхування. Тільки соціально захищена людина може бути впевнена у завтрашньому дні, відчувати себе частиною суспільства і, відповідно, своєю позитивною працею створювати суспільні блага.

Література:

1. Рейтинг урвня жизни 2018: Украина - между Бангладеш и Буркина-Фасо / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://allkharkov.ua/news/state/reiting-urovnia-jizni-2018-ukraina-mejdy-bangladesh-i-byrkina-faso.html>
2. Україна – найбідніша країна Європи: чому, як, коли зміни.../ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2557789-ukraina-najbidnisa-kraina-evropi-comu-ak-kolizmini.html>
3. Соціальний маркетинг. URL: <http://www.fondni.ua/socialmarketing/>

РОЗВИТОК ДОБРОВІЛЬНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Є.О. Малік

к.е.н., доцент кафедри фінансів
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
Імені Вадима Гетьмана»

Вагомим фактором розвитку системи охорони здоров'я будь-якої країни є показники фінансування та стабільність його джерел. На сьогодні, як відомо, основними джерелами фінансування охорони здоров'я в Україні є державні кошти. Проте сучасний стан закладів свідчить про недостатнє та нераціональне використання джерел фінансування, а також недосконалість бюджетних механізмів управління коштами. Тож очевидно є потреба якісних змін у системі охорони здоров'я громадян [1].

Система охорони здоров'я України є поєднанням державно-комунальної і приватної моделей функціонування. Діяльність в сфері охорони здоров'я приватних і колективних лікувально-профілактичних та аптечних закладів, які з'явилися у Україні протягом останніх років, як альтернатива відповідним закладам державної і комунальної форми власності, розширюють інфраструктуру закладів з надання медичної допомоги і медичних послуг. Це призводить до появи конкуренції, як на ринку медичних послуг, так і на ринку страхових послуг, що відповідно позитивно впливає на якість медичної допомоги та рівень обслуговування населення.

Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) є добровільним видом страхування, яке дозволяє пацієнту отримати не лише гарантовану державою медичну допомогу, але й розширити перелік медичних послуг, вільно обирати медичну установу, та забезпечує захист пацієнта що до якості та обсягів медико-санітарної допомоги у випадку хвороби.

Програми медичного страхування включають у себе не лише ризики настання страхової події, алей включають в себе ряд попереджувальних, діагностичних програм, що в свою чергу

допомагає виявляти захворювання на ранніх стадіях і вчасно надати пацієнту необхідну допомогу.

На сьогоднішній день сучасний страховий ринок України знаходиться у суперечливій та складній ситуації, а страхові послуги, і медичне страхування зокрема, досі не набули широкого поширення в нашій державі.

Кількість зареєстрованих страховиків у III кварталі 2008 року складала 475 компаній, а в III кварталі 2018 року склала 285 компаній, це говорить про те, що за останні десять років з страхового Ринку України зникло 190 компаній [2].

Активний розвиток в Україні ринкової системи господарювання зумовлює необхідність проведення оцінки стану добровільного медичного страхування виходячи з середнього обсягу надходжень страхових премій і виплат. У структурі чистих страхових виплат станом на 30.09.2018 найбільша питома вага страхових виплат припадає на такі види страхування, як: автострахування (49,0%); медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) - (17,4%). У структурі страхових премій за мінусом частки страхових премій, сплачених перестраховикам-резидентам, найбільша питома вага належить таким видам страхування, як: автострахування (34,3%) страхування життя (10,8%); медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) – (9,7%) [2].

Станом на 2017р. договори медичного страхування мали не більше 6% населення України. У той же час в Сполучених Штатах Америки добровільним страхуванням охоплено більше 80% населення. [3].

Слід згадати, що Україна сьогодні стоїть на порозі впровадження загальнообов'язкового державного медичного страхування. Поєднання добровільного медичного страхування та загальнообов'язкового державного медичного страхування дозволить досягти позитивних зрушень в не лише в галузі охорони здоров'я, а й на страховому ринку. Це може вирішити одну із проблем страхового ринку, а саме: обізнаності громадян в страхуванні і в довірі до страхових компаній.

Аналіз стану та проблем розвитку ринку медичного страхування в Україні свідчить, що необхідні подальші пошуки шляхів оптимізації вартості послуг добровільного медичного страхування, які б забезпечили баланс інтересів страховиків і

страхувальників та сприяли розвитку цього соціально значимого й необхідного для нашої країни сегмента страхового ринку [4].

Література:

1. Малік Є.О., Табакова Т.В. Інноваційні напрямки розвитку ринку медичного страхування України . *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні напрямки розвитку страхового ринку України»* - Київ: ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана», 27 квітня 2016. – С. 203-206.
2. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Konsolidovani-zvitni-dani.html#>
3. О. О. Прутська, О. Ю. Неголюк Проблеми становлення медичного страхування в Україні [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6651>
4. Костенко Т.А., Стоколюк В.В., Заволока Л.О. Стан та перспективи розвитку медичного страхування в Україні з урахуванням іноземного досвіду . *Молодий вчений*. 2018. № 5(57). С. 721-725.

УДК 368.1

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СТРАХОВОГО РЫНКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

**Т.Н.Мичко,
М.А.Болбат**

студентки 3 курса специальности «Финансы и кредит»
УО «Гродненский государственный университет
имени Янки Купалы»

Страховой рынок – это рынок, где объектом купли-продажи является страховая услуга. Рынок страхования играет важную роль в экономическом развитии и является особенно значимым для стран с переходной экономикой [1].

В настоящее время в Республике Беларусь функционирует 16 страховых организаций государственной и негосударственной форм собственности (включая национальную перестраховочную компанию), большинство из которых, работают на рынке более 20 лет. Также 3 организации находятся в процессе ликвидации. По состоянию на 01.01.2018 г. собственный капитал страховых организаций республики составил 1 545 435 163 рублей и увеличился по сравнению

с аналогичным периодом 2016 года в действующих ценах на 12,3 %.

БРУСП «Белгосстрах» является лидером по всем основным показателям деятельности страховых организаций. Эта страховая компания имеет самый большой собственный капитал (580,3 млн. руб. на 01.01.2019 г.), самую высокую чистую прибыль и т.д. Также в число лидеров входят «Белэксимгарант», ЗАСО «Белнефтестрах», ЗАСО «ТАСК», ЗАСО «Промтрансинвест» (рис. 1).

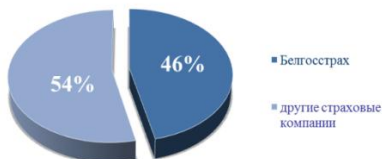

Рисунок 1 – Доля Белосстраха на рынке страховых услуг по страховым взносам на 01. 01. 2019 г.

Источник: собственная разработка на основании [2]

Страхование в Беларуси развивается достаточно медленно. Несмотря на десятки страховых компаний и большое количество страховых программ, объем востребованных страховых услуг в Беларуси – один из самых низких в Европе. Например, если в Западной Европе сбор страховых премий составляет свыше 600 долларов на душу населения, в соседних Польше и России – 220-230 долларов, то в Беларуси – всего 44 доллара [3].

Из графика видно, что Республика Беларусь имеет очень низкий уровень страховых взносов в ВВП (рис. 2).

Рисунок 1 – Страховые взносы к ВВП, %

Источник: собственная разработка на основании [4]

Стоит отметить, что в развитых странах страхование занимает достаточно большую долю в ВВП, и именно благодаря развитию

страхового рынка европейские страны располагают источниками инвестиционных ресурсов для развития экономики страны.

Выплаты по добровольному страхованию в 2017 г. увеличились на 1,2%. Если говорить о страховых взносах по обязательному страхованию, то в 2017 г. по сравнению с 2016 г. они увеличились на 4,2% и на 01.01.2018 г. они составили 464 491 134 руб. Страховые выплаты по обязательному страхованию, наоборот, снизились в 2017 г. на 3,5% и на 01.01.2018 г. составили 251 071 967 руб. В целом наибольшую долю в структуре страховых взносов и страховых выплат занимают добровольные виды страхования, несмотря на то, что участвовать в обязательном страховании предусматривается государственной финансовой политикой.

Таким образом, в Республике Беларусь существует ряд проблем, которые ограничивают развитие страхового сектора:

- низкий удельный вес страховых взносов в ВВП;
- накопительное страхование в Беларуси по-прежнему остается невостребованным по причине высокого уровня инфляции и недоверия населения к долгосрочным программам;
- приоритетное развитие обязательных видов страхования;
- недостаточное развитие сегмента страхования жизни, а именно благодаря этому сегменту можно было бы инвестировать в экономику страны;
- низкая конкуренция между государственными и частными страховыми организациями;
- роль страхования, как значимой сферы рыночной экономики, как возможности для большей экономической безопасности и как источника необходимых инвестиционных ресурсов для экономики страны принижена.

Для того, чтобы устранить действующие проблемы на страховом рынке Республики Беларусь, необходимо принять следующие меры:

- обязательное страхование не должно рассматриваться как средство прививания страховой культуры;
- развивать преимущественно добровольные виды страхования;
- предоставить равные права и полномочия государственным и частным страховым организациям для увеличения конкуренции и для роста страхового рынка;
- привлечь иностранный капитал в страховой сектор путем либерализации страхового законодательства;

– принять активное участие белорусским страховщикам на международных страховых рынках для получения опыта, повышения конкурентоспособности и внедрения новых технологий и продуктов.

Таким образом, проанализировав страховой рынок Республики Беларусь, можно говорить о начале интеграции нашего страхового рынка в международное сообщество и начале нового этапа развития данного финансового института, но мы находимся лишь в начале пути и предстоит сделать немало для признания белорусских страховщиков равноправными игроками страхового рынка за пределами нашей республики.

Литература:

1. Худяков А.И. Теория страхования. – Минск: Статут, 2010.– 656 с.
2. Официальный сайт Белорусской Ассоциации Страховщиков [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.belasin.by/>.
3. Сверж А. И. Страховой рынок Республики Беларусь: перспективы в развитии // Банковский вестник. – 2011. – № 10. – С. 27–29.
4. Официальный сайт БРУСП «Белгосстрах» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bgs.by/about/819/>.

УДК 368.2

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ РИНКУ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

О.П.Павленко

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Фінансовий сектор економіки України стрімко почав свій розвиток на початку ХХІ сторіччя. Так, сучасні страхові компанії інвестують свої ресурси й зусилля на розвиток ринку аграрного страхування. Їх підтримує світовий ринок перестраховування, пропонуючи через ці українські компанії страхові розв'язки для аграріїв. Досить важливою є державна підтримка цієї ініціативи. Для цього необхідне достатнє інформаційне висвітлення цієї теми, а також по можливості підтримка держави в частині субсидування страхових премій для аграріїв. Сьогодні практично на всіх світових ринках страхування врожаю є пріоритетом для держави - воно компенсує до

половини й більше страхових премій або виплат. Найбільший ринок аграрного страхування зосереджений у США, де державою субсидіюється до 60% страхових премій. Субсидування аграрного страхування є таким напрямком державної підтримки, який може мати досить відчутний ефект для забезпечення стабільного розвитку аграрної галузі. Така допомога відповідає вимогам Міжнародної організації торгівлі й не лімітована її вимогами. Крім того, розвиток ринку аграрного страхування - невід'ємна умова розвитку кредитування. Наприклад, у випадку з аграрними розписками: фермер, продавши розписку на врожай, зобов'язаний його надати наприкінці сезону[2, с.21].

Страхування забезпечує матеріальний інтерес усім учасникам сільськогосподарського ринку: не тільки самим фермерам, але також тим, хто надає кредитування. У розвинених країнах страхування аграрних ризиків вже давно застосовується як ефективний інструмент розвитку агробізнесу, в Україні страхування ризиків сільського господарства усе ще перебуває в стадії розвитку. Якщо ми проаналізуємо нинішній ринок аграрного страхування в Україні, можна сказати, що він стрімко розвивається.

Деякі провідні агровиробники вже успішно використовують страхування для керування своїми сільськогосподарськими ризиками. Однак, не всі учасники ринку аграрного страхування одержали позитивний досвід роботи із традиційними страховими рішеннями. Це привело до того, що довіра до локальних страхових розв'язків з боку аграріїв не дуже високе. До того ж присутня ще одна проблема - відсутність інформації про ефективні альтернативні розв'язки, які можуть допомогти фермерам і іншим компаніям при поставках сільськогосподарських продуктів управляти своїми ризиками, індексне страхове покриття [3, с.43].

Страхові ризики залежать і від регіону країни, і від вирощуваних культур. В умовах глобального потепління, зміни клімату ймовірність настання подій, які можуть спричинити зниження врожайності, зростає, тільки погодний ризик може знизити врожайність на 50% і більше. При цьому у випадку настання подій, які сильно впливають на врожай у країні, із проблемами зустрічаються не тільки безпосередньо агровиробники і фермери, але й інші компанії-

постачальники сільгосппродукції, починаючи від виробників насіння, і закінчуючи переробниками, експортерами, експортними терміналами. У такій ситуації може постраждати й держава, оскільки, приміром, значна частина валютної виручки в Україні припадає на сільськогосподарський експорт. На жаль, не всі компанії, що працюють на українському ринку, мають досить досвіду й ресурсів для розробки ефективних страхових рішень. Слід здійснювати підтримку міжнародних компаній, які присутні на ринку й активно беруть участь у їх розробці. Ринок агрострахування в Україні має невелику частку сегменту у порівнянні з потенційними можливостями його розвитку як в грошовому еквіваленті, так і в частині обсягу застрахованих посівів. Наприклад, за різними оцінками експертів, сума премій в агрострахуванні в Україні в тисячу раз менше, чим сума страхових премій, яка збирається в США. Страхуванням можуть покриватися ризики, пов'язані не тільки з кількістю, але й з якістю врожаю, тому що іноді при досить великому обсязі якості продукції або ціна на неї досить низька, і виробник зазнає серйозних втрат.

Також є можливість застрахувати не врожайність, а дохід отриманий з гектара земельної площі. Звичайно, компанія може здійснити хеджування цінних ризиків через міжнародну товарну біржу, паралельно купуючи традиційну страховку на врожай. Однак, купівля комплексної страховки - страхування доходу - дозволить виробникові заощадити гроші, забезпечивши порівнянний рівень захисту на випадок істотного зниження врожаю або ціни. На сьогоднішній день, на жаль, такі інструменти можуть використовувати тільки великі агровиробники, працюючи з міжнародним ринком страхування прямо, але і локальні страхові компанії також зможуть запропонувати подібні страхові продукти своїм клієнтам у майбутньому [1, с.74].

В цілому, надійна страхова компанія повинна мати незаплямовану ділову репутацію, високі рейтинги фінансової стабільності й досвід роботи на ринку. Важливо розуміти всі деталі договору, усі застереження й обмеження, зазначені як у договорі, так і в правилах страхування страхової компанії. Також в агрострахуванні для локальної страхової компанії важливо, щоб вона перестраховувала ризики на міжнародному ринку. Тому що на відміну від інших видів

страхування, в агрострахуванні більша ймовірність того, що з тим або іншим ризиком можуть зіштовхнутися відразу багато учасників ринку. Тому необхідно, щоб у випадку масового неврожаю в обраній страховій компанії була фінансова можливість відшкодувати збиток, а не збанкрутуватися. Тому потрібно поцікавитися, як саме перестраховує страхова компанія свої аграрні ризики. Вартість страховки залежить від багатьох факторів: обсягів врожайності, ризиків, які покриваються, які можуть бути різними для різних регіонів. Вартість залежить від умов, передбачених договором страхування: рівнем франшизи, покриття і т.д. Враховуючи всі ці фактори можливо структурувати страхове покриття за будь-яким бюджетом. При досвіді підписання страхових угод, вартість яких була менше 1% від вартості вирощуваної продукції, покривалися практично всі ризики неврожаю. Однак, залежно від врожайності, розмір інвестицій в агрострахове покриття може доходити до 3-5%, а іноді може перевищувати 10%, все залежить від частоти і обсягів відшкодування збитку страхової компанії [3, с.44].

Важливо розуміти, що агрострахове покриття не є інструментом додаткового заробітку для фермера, але вкрай важливий елемент стратегії стабільного й прогнозованого розвитку бізнесу.

Література:

1. Гудзь О.Є. Страхування агроризиків та напрями розвитку агрострахування в Україні / О.Є.Гудзь // Економіка АПК. – 2006. – №8. – С.72-76.
2. Коваль О.А. Розвиток страхової діяльності в аграрному секторі економіки України / О.А.Коваль // Фондовий ринок. – 2009. – №4. – С.18-22.
3. Смоленюк Р. Індексне страхування врожаю сільськогосподарських культур / Р.Смоленюк // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2014. – №1. – С.40-45.

СТАНОВИЩЕ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

А.Г. Параніч

студентка факультету економіки та бізнес-адміністрування

Н.М. Задерака

старший викладач кафедри фінансів, обліку і аудиту

Національний авіаційний університет

На сучасному етапі розвитку України ринок страхування є невід'ємною частиною фінансового ринку, інтенсивне використання якого є важливою складовою не тільки для стабільного розвитку національної економіки на етапі інтеграції у світове співтовариство, а також є значущим компонентом національної безпеки. Протягом останнього періоду страховий ринок нашої країни знаходився у нестабільній ситуації, а саме попит на страхові послуги не був актуальним, відбулося зменшення укладених договорів, зниження страхових виплат, спостерігається нестача конкурентоспроможних страхових фірм - усе це призвело до втрат капіталу.

Нинішній стан ринку страхових послуг України бажає бути кращим. Як й інші фінансові інститути, він відчуває на собі істотний вплив фінансової кризи. Як наслідок в країні ще потужніше загострилася конкуренція та знизилася можливість щодо визначення страхового полісу. Така ситуація на ринку призвела до порушення фінансової стабільності та банкрутства страхових компаній. Суттєвою проблемою для страховиків є дефіцит ліквідних фінансових інструментів для впровадження дієвої політики інвестування коштів в банківські установи, у яких відкриті депозити страхувальників. Отже, у зв'язку з економічною ситуацією банківська криза також суттєвим чином вплинула на страховий ринок. Це проявляється, наприклад, в тому, що більшість банківських каналів по продажу страхових продуктів виявилися непрацездатними [3].

Становище страхового ринку в Україні, що склалося на даному етапі, є наслідком не тільки мікро- і макроекономічних негативних факторів, а також недосконалої діяльності самих страхових фірм. В період стрімкого розвитку страхового ринку його суб'єкти не звертали належної уваги на те, що ці темпи зростання зазвичай були

спричинені ажіотажем матеріального та споживчого кредитування. Значною помилкою була політика, яка орієнтувалася на діяльність у збиткових секторах КАСКО, що призвело до зменшення страхових тарифів та посприяло зменшенню активів й уповільненню темпів зростання страхової діяльності [2].

Нинішній період розвитку страхового ринку України направлений на подолання нестабільної ситуації в країні, розв'язання економічних проблем, які виникли впродовж усього періоду розвитку вітчизняного ринку страхових послуг. Страхова діяльність повинна відбуватися на єдиних, загальноприйнятих принципах, які були встановлені в період становлення страхування для всіх страхових компаній. Державна політика також повинна сприяти цьому та спрямовувати зусилля на розбудову модернізованих ринкових механізмів, щоб забезпечити ефективний розвиток страхової діяльності. Необхідно посилити контроль за страховими послугами на фінансовому ринку та створити умови для розвитку конкуренції.

Для того, щоб стабілізувати ситуацію на страховому ринку, доцільно буде вжити таких заходів:

- відновити довіру населення країни до страхового ринку;
- оновити групу представників страхового ринку та посилити контроль за ними;
- збільшити капіталізацію вітчизняних страховиків та вивести їх на новий рівень конкуренції на національному страховому ринку;
- розробити механізм податкового стимулювання інвестиційної діяльності страхових фірм;
- посприяти безпечній діяльності українських страховиків.

Література:

1. Про страхування: Закон від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
2. Осадець С. С. Напрями модернізації страхової справи / С. С. Осадець // Страхова справа. 2012. № 2 (46). С. 13—17.
3. Страховий ринок України. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг в Україні [Електронний ресурс]. URL: <http://www.dfp.gov.ua>.

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ
В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Т.С.Петренко

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Однією з найважливіших сфер національної економіки являється фінансовий сектор, та невід'ємною його складовою виступає страховий ринок. Успішний його розвиток залежить від розширення переліку страхових послуг, підвищення їхньої конкурентоспроможності, залучення страхового ринку до вирішення найважливіших питань економічного зростання. Чергова економічна криза негативно вплинула на всю вітчизняну фінансову систему. Не став виключенням і страховий сектор, який за останні роки характеризується падінням попиту на страхові послуги, зменшенням кількості договорів, зниженням страхових премій і виплат[2].

Слід зазначити, що розвиток економіки України супроводжується постійними циклічними кризами, які характеризуються різким падінням курсу національної валюти, знеціненням доходів населення, стагнацією фінансових ринків. В економіці водночас зростає безробіття і рівень цін, відбувається спад виробництва на фоні дефіциту державного бюджету, тобто має місце стагфляція[1].

Разом з тим на розвиток страхового ринку в Україні негативний вплив справляють:

1. відсутність економічної стабільності, сталого зростання виробництва, неплатоспроможність населення та дефіцит фінансових ресурсів;

2. значна взаємна заборгованість, накопичення неплатежів і збитковість більшості підприємств;

3. неповна і фрагментарна законодавча база, відсутність державних преференцій на страховому ринку, неефективний контроль з боку держави, прояви монополізму;

4. високий рівень інфляції (понад 10 відсотків), внаслідок чого здійснення довгострокових (накопичувальних) видів страхування в національній валюті неможливе;

5. слабкий розвиток фондового ринку, що не дає змоги використовувати цінних паперів як категорію активів для захищеного розміщення страхових резервів;

6. відсутність вторинного ринку страхових послуг, механізмів ефективної взаємодії банківського та страхового сектора економіки, низький рівень розвитку допоміжної інфраструктури страхового ринку;

7. неналежний рівень інформації про стан і можливості страхового ринку, довіри населення до страхування.

8. спади та інфляційні процеси в економіці, відсутність страхової культури суспільства;

9. шахрайство страхувальників, а також нехтування правами страхувальників з боку окремих страховиків;

10. невисокий рівень кваліфікації кадрів страховиків, недорозвиненість інфраструктури страхового ринку[4].

Визначені проблеми страхового ринку України дають змогу виділити певні напрями та перспективи його розвитку в майбутньому. Основні з них такі: удосконалення законодавчої бази подальшого розвитку страхової діяльності; створення конкурентного середовища і вдосконалення організаційної структури ринку; врахування тенденцій і особливостей розвитку страхових ринків розвинених країн; сприяння розвитку страхового посередництва; створення умов для розвитку інфраструктури страхового ринку; створення єдиного реєстру страхових агентів, що дасть можливість мінімізувати кримінальні схеми на ринку страхування; забезпечення страхового ринку висококваліфікованими кадрами; приділення більшої уваги вдосконаленню механізму страхування виробників сільськогосподарської продукції, яке в перспективі зможе позитивно вплинути на економічні показники країни; формування системи саморегулювання, удосконалення податкового, антимонопольного, кримінального та цивільного законодавства, що регулюють сферу страхування[3].

Реалізація стратегії розвитку українського ринку страхових послуг дасть можливість покращити його якість та забезпечити сталий

розвиток економіки. Отже, як страхові компанії, так і страховий ринок загалом переживає складний період функціонування в умовах нестабільної економіки. Найвне за останні роки зниження рівня платоспроможності населення й довіри страховикам призвели до суттєвого зменшення попиту на страхові послуги. Тому на сьогодні перед страховиками стоїть складне завдання по зростанню обсягу та якості страхових послуг, підвищення рівня капіталізації та фінансової надійності страхових компаній. Слідуючи вищезазначеним заходам, спрямованих на подолання кризових тенденцій, у вітчизняну економіку вдасться залучити значні інвестиційні ресурси, зміцнити ефективність державного нагляду за страховою діяльністю, створити структурні основи для розвитку пенсійного, медичного страхування та страхування тих, хто виїжджає за кордон, агро- та автостраховання, а також інших видів. Одним із вагомих внутрішніх чинників активізації розвитку страхового бізнесу є саме ефективно побудований процес андеррайтингу окремої страхової компанії. Застосування такого підходу дозволить забезпечувати прибутковість та фінансову стійкість страхових компаній через ґрунтовний аналіз і відбір ризиків для прийняття їх на страхування

Література:

1. Дьячкова Ю. М. Страховий ринок в умовах нестабільної економіки / Ю. М. Дьячкова // Вісник ДДМА : зб. наук. пр. – Краматорськ : ДДМА, 2014. – № 2 (33). – С. 172–176.
2. Пономарьова О.Б., Іванченко М.А. Визначення проблем страхового ринку та їх вирішення / О.Б. Пономарьова, М.А. Іванченко // Глобальні та національні проблеми економіки.- №5, 2015.- С. 814-817.
3. Шуляк О. В. Проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України / О. В. Шуляк, О. В. Марценюк-Розарьонова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - 2013. - № 1(3). - С. 337-344.
4. Ярошенко С. Л. Проблеми становлення та розвитку страхового ринку життя в Україні: Економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності / С. Л. Ярошенко, Л. В. Куделя // Формування ринкових відносин в Україні. – № 4. – 2008. – (83). – С. 86 - 93.

СУЧАСНИЙ СТАН СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В.С.Саргіна

студентка групи ФБС-1-16, Факультет обліку та фінансів
Науковий керівник д.е.н., професор Демчук Н.І.
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Страховий ринок є важливою складовою національної економіки. Більшість науковців погоджуються з думкою про те, що страховий ринок – це особлива соціально економічна структура, певна сфера грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист, формуються попит і пропозиція на нього[1].

Сьогодні страховий ринок України розвивається та інтегрується у світовий ринок. Порівняно з європейськими країнами в Україні страхові послуги мають менший попит, особливо у галузі особистого страхування. Це явище закономірне, бо населення має низьку довіру до страхових компаній та через низький рівень просвітницьких заходів у сфері страхування. На ринку є мала кількість хороших фахівців та професіоналів. Чинне законодавство та державне регулювання страхової діяльності в Україні є недосконалим.

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.03.2018 становила 307, у тому числі СК "life" – 39 компаній, СК "non-life" – 268 компаній, (станом на 31.03.2016 – 352 компанії, у тому числі СК "life" – 46 компаній, СК "non-life" – 306 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення [2].

Страховий ринок України є ще не до кінця розвинений, а тому має свої недоліки та переваги. Основними недоліками страхового ринку є такі:

1. чинне законодавство у сфері страхування, що потребує доопрацювання та вдосконалення;
2. неефективне державне регулювання ринку страхових послуг;
3. недостатня кількість кваліфікованих фахівців у цій сфері;
4. малий попит на послуги в галузі особистого страхування;

5. нестабільність політичної та економічної ситуації в країні, що має негативний вплив на фінансову і страхову діяльність зокрема;
6. відсутність чіткої стратегії розвитку страхового ринку.

Перспективи розвитку страхового ринку в Україні:

1. удосконалення чинного законодавства та державного регулювання страхової діяльності;
2. проведення просвітницьких заходів населення з метою популяризації та виявлення привабливості страхових послуг;
3. відновлення довіри суб'єктів страхового ринку до державних інститутів, боротьба з корупцією;
4. розробка та реалізація єдиної стратегії розвитку страхового ринку;
5. підвищення надійності страхових компаній. [3];

Підсумовуючи можна сказати, що страховий ринок України знаходиться на етапі розвитку та інтеграції у світовий простір. Він має певні здобутки і дуже багато недоліків. Але наявність цих недоліків показує перспективи розвитку і потенціал для України.

Література:

1. Плиса В.Й. Страхування: Підручник. – К.: Каравела, 2010. — С. 53.
2. Огляд ринку страхування в Україні. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>.
3. Рудь І.Ю. Перспективи розвитку страхового ринку. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.irbis-nbu.gov.ua>.

СУЧАСНІ ПРИНЦИПИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦЮЮЧОГО НАСЕЛЕННЯ

Л.Г. Стожок

к.е.н, здобувач кафедри управління персоналом та економіки праці
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Незаперечним є те, що ефективна система соціального захисту, яка становить сукупність правових, соціально-економічних гарантій щодо можливостей реалізації соціальних прав, є одним із факторів забезпечення не лише якості життя населення, а й підвищення продуктивності трудової діяльності. В Україні діючими інститутами соціального захисту є соціальне страхування, соціальне забезпечення, соціальна допомога. Унікальність соціального страхування полягає в тому, що даний соціальний інститут надає можливість працездатній особі реалізувати свої конституційно закріплені права на основі соціальної справедливості. Варто констатувати, що в Україні за період незалежності сформувалась необхідна законодавча база. Але незважаючи на це, діючий механізм функціонування системи соціального страхування не відповідає тим завданням, які закладені в основі сутності даної системи: не є соціально справедливою. Таким чином, можна зазначити, що повністю реалізується лише принцип соціального забезпечення і принцип соціальної допомоги. Відповідно, постає необхідність розкриття ролі та значення страхового принципу в забезпеченні ефективності соціального захисту працюючого населення працездатного віку.

Вважаємо, що інститут соціального страхування, в якому найбільше виражена соціальна солідарність у порівнянні з іншими соціальними інститутами соціального захисту є новим, оскільки, як свідчать дослідження, як і в радянський період, так і зараз превалює інститут соціального забезпечення та соціальної допомоги, що лише гальмує формування ефективного механізму самовідповідальності працівників і роботодавців в системі захисту у разі настання соціальних ризиків.

На нашу думку, справедлива система соціального страхування повинна враховувати інтереси як працюючого населення,

самозайнятого, так і майбутніх пенсіонерів. Основними критеріями ефективності функціонування соціального страхування є фінансова спроможність, адекватність розмірів соціальних послуг, адаптованість та мобільність, стійкість (повинна забезпечувати можливість реалізовувати соціальні права протягом всього життєвого періоду). Таким чином, головною функцією соціального страхування є страхування працездатного населення від втрати доходів протягом всього життєвого періоду з метою мінімізації соціальних ризиків та недопущення посилення соціальної нерівності. Крім того, соціальне страхування передбачає покриття потреб, які виникають у майбутньому (пенсійні виплати). Враховуючи непосильне фінансове навантаження на діючу систему соціального страхування, а також появу нових форм зайнятості, нових ризиків соціальної вразливості, виникає необхідність посилення особистої відповідальності щодо матеріального забезпечення у разі настання соціальних ризиків. На думку автора, цього можна досягти шляхом реалізації принципу страхування в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, а також в системі приватного обов'язкового і добровільного соціального страхування.

Перш за все слід нагадати, що принцип – це сукупність фактів, знань, що становлять основу функціонування системи.[1] Запровадження страхових принципів у системі соціального захисту працездатного населення на сьогодні є актуальним питанням. Але слід зазначити, що здебільшого [2, с.2; 3] акцентується увага на необхідності використання страхового принципу лише в системі пенсійного страхування. Нагадаємо, що питання про запровадження страхового принципу як механізму забезпечення фінансової спроможності пенсійної системи бере свій початок ще з 1998 року. В Указі Президента від 13.04.1998 р. № 291/98 «Про основні напрями реформування пенсійного забезпечення в Україні» зазначалося, що «принцип страхування реалізується не повною мірою і, по суті, носить адміністративно-розподільний характер, не забезпечує залежності розміру пенсії від розміру сплачених зборів», а однорівнева солідарна система не спроможна забезпечити достатній рівень пенсій. Наголошувалось на відсутності заінтересованості працівників у формуванні власного матеріального забезпечення, оскільки не забезпечувався «взаємозв'язок між трудовою діяльністю і розміром майбутніх пенсій». Правомірно стверджувати, що реформування системи соціального страхування шляхом посилення страхових

принципів є необхідним і актуальним. Але, на нашу думку, не потрібно обмежувати дію страхового принципу лише пенсійною системою, оскільки, займаючись трудовою діяльністю, працездатне населення схильне до таких соціальних ризиків, як втрата працездатності, втрата заробітку, необхідність отримання медичних послуг, народження дітей, настання пенсійного віку.

Вважаємо, що правовідносини в системі соціального страхування повинні передбачати надання соціально-страхового забезпечення застрахованим особам у разі настання соціальних ризиків. Зазначене підтверджується і тим, що соціальне страхування є одним із конституційно закріплених соціальних прав на працю та соціальний захист. Таким чином, соціально-страховий принцип передбачає реалізацію застрахованою особою соціальної відповідальності щодо особистого забезпечення протягом всього життєвого періоду у разі настання соціальних ризиків, а також досягнення соціальних потреб шляхом сплати соціального внеску та накопичення страхового стажу. Підкреслимо, що згідно з законодавством, останнє є необхідною умовою отримання застрахованими особами соціальних виплат та матеріального забезпечення в системі соціального страхування.

Отже, посилення страхового принципу в системі соціального страхування дасть можливість працюючим особам не лише заробляти, а й ефективно реалізовувати соціальні права. Але для забезпечення необхідного рівня соціального захисту протягом всього життєвого періоду, а також для забезпечення соціальної згуртованості необхідно, щоб розмір страхових виплат та матеріального забезпечення відповідав реаліям соціальних потреб, а також міжнародним нормам і стандартам. Останнє повинно бути основою формування ефективної політики соціального захисту населення.

Література:

1. Толковый словарь Ушакова [Електронний ресурс]. URL: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/974554> – Назва з екрану. – Дата звернення 10.12.2018

2. Орел М., Надрага В. Необхідно затвердити страхові принципи пенсійної системи. *Пенсійний курс'єр*. 2010. № 17. С.2

3. Ткаченко Л. Солідарна пенсійна система України: сучасне становище та шляхи реформування [Електронний ресурс]. – URL: http://texty.org.ua/pdf/pensions_policy.pdf – Назва з екрану. – Дата звернення 14.12.2018

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

К.Р. Троцюк

студентка факультету економіки та бізнес-адміністрування

Н.М. Задерака

старший викладач кафедри фінансів, обліку і аудиту

Національний авіаційний університет

Становлення України як самостійної та незалежної держави зумовило створення і розвиток страхового ринку. Перші приватні страхові компанії, які завершили період монополії, з'явилися в Україні на початку 1991. Саме цей період вважають початком створення страхового ринку України.

Сучасний фінансовий ринок інтенсивно розвивається, з'являються нові продукти для населення, причому стрімко розширюється як спектр продавців, так і асортимент послуг. Фінансові послуги сьогодні надають не тільки банки, а й страхові компанії, на ринку стають популярними продукти, яких ще не було і п'ять-десять років тому. Особливого поширення на ринку страхових послуг отримало обов'язкове страхування правової відповідальності власників транспортних засобів та страхування автомобілів, яке є вимогою при придбанні автомобіля в кредит.

Страхування транспортних засобів – популярний вид страхування серед споживачів, який, насамперед, пов'язаний з великою ймовірністю настання неприємних ситуацій, що можуть відбутися в процесі використання транспортних засобів.

Автотранспортне страхування не має значної історії становлення, проте являється досить популярним на даному етапі розвитку страхового ринку. Внаслідок того, що використання автомобільного транспорту супроводжується багатьма ризиками, воно є достатньо актуальним видом страхування для юридичних і фізичних осіб по всьому світу. Нині в багатьох країнах світу автострахування займає найбільшу питому вагу в структурі страхування.

Щодо страхових компаній, що орієнтуються на автострахування, то список найбільших страхових компаній світу 2018 року, складений на підставі рейтингу Global Fors Forbes 2000, що виставляє компанії за величиною активів, має такий вигляд: АХА,

CNP Assurances(Франція), Allianz, Munich Re (Німеччина), MetLife, Prudential Financial, American International Group (США), Legal & General Group (Великобританія), China Life Insurance (Китай) і Dai-ichi Life Insurance (Японія) [2].

Серед вітчизняних страхових компаній, що надають послуги автостраховання, можна виділити наступні: АХА Страховання, ТАС СГ, Уніка, Оранта, Арсенал Страховання, ПЗУ Україна, Універсальна та ін.

В Україні у структурі страхових премій за видами страхування станом на 30.09.2018 найбільша питома вага належить саме автострахованню (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») – 8 713,2 млн. грн. (або 34,3%) (станом на 30.09.2017 даний показник становив 7 143,7 млн. грн. (або 34,4%). У структурі чистих страхових виплат станом на 30.09.2018 найбільша питома вага страхових виплат припадає також на автостраховання (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») – 4 149,1 млн. грн. (або 49,0%) (станом на 30.09.2017 даний показник становив 3 468,6 млн. грн. (або 48,5%)) [3].

На сьогодні спостерігаються певні досягнення в сфері автотранспортного страхування, проте вітчизняний ринок значно відстає у своєму якісному розвитку від ринків багатьох іноземних країн. Крім того, в умовах уповільнення темпів зростання автотранспортного страхування, спричиненого економічною кризою, загострюється конкуренція між страховими компаніями, які працюють в цій сфері. Тому необхідним є пошук резервів розвитку для кожної компанії, що надає послуги страхування.

Таким чином, автотранспортне страхування є одним із найпопулярніших видів страхування на європейському страховому ринку та у світі загалом. Не дивлячись на значну популярність та високий рівень розвитку автостраховання, ця галузь страхового ринку постійно вдосконалюється, застосовуються новітні підходи до його організації.

В розвинених країнах страхові послуги у сфері автотранспортного страхування реалізуються, як правило, через страхових агентів та страхових брокерів. Набувають поширення Інтернет-продажі, цьому суттєво сприяє стандартизація полісів автостраховання, яка на сьогодні ще не здійснена в Україні. Наприклад, у Великобританії реалізація полісів з автотранспортного страхування через Інтернет складає близько 33 %. У США через Інтернет купується 72 % полісів авто страхування [2].

Нині з метою залучення нових клієнтів та утримання існуючих страхові компанії на ринку автострахування вдаються до різноманітних заходів, що збільшують переваги для клієнта отримати послугу в конкретній компанії, наприклад розстрочки платежів, онлайн-продаж полісів, надання знижок, проведення різних акцій. Крім того, страховики, які функціонують на вітчизняному страховому ринку, з метою покращення своїх конкурентних позицій намагаються розвивати нові методи та шляхи реалізації страхових послуг, серед яких важливе місце займає Інтернет.

Автострахування є одним із видів страхування, для якого в Україні впроваджена досить проста процедура придбання полісу. Вибираючи відповідний розділ на сайті фірми, клієнт вводить у форму всі необхідні дані, до яких належать інформації про особу (ПІБ, вік, стаж водіння), параметри та особливості автомобіля (модель, марка, колір, рік випуску). Портал дозволяє зробити перевірку даних, що були введені та попередньо розрахувати приблизну вартість страхування. У випадку, коли клієнта влаштовує вартість поліса, надається спеціальна форма для введення додаткових, більш конкретних даних про водія та автомобіль (вся історія експлуатації авто). Крім того, є гаряча лінія, за якою клієнт завжди може дізнатись додаткову інформацію у спеціаліста. Після введення всіх даних, вказується термін дії поліса та обирається спосіб і порядок його оплати. При оформленні полісів забезпечується повний та гарантований захист інформації. Додатковим захисним інструментом є використання механізму «особистого кабінету» клієнта, аутентифікація по імені та введення паролю. На кінцевому етапі клієнт може ще раз переглянути дані, які будуть відображені в полісі, обрати способи його оплати та доставки.

Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів є обов'язковим на території країн Європи. Відсутність у власника транспортного засобу спеціального страхового поліса вважається правопорушенням, що карається накладанням штрафу або, у гіршому випадку, тюремним ув'язненням. В Україні такий вид страхування став обов'язковим згідно з Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів». Суть полягає у захисті майнових інтересів осіб, постраждалих у ДТП, які сталися з вини страхувальників [1].

Отже, аналізуючи вище викладене, можна відзначити, що автотранспортне страхування інтенсивно розвивається з року в рік,

процес надання полісу стає вже автоматичним та пристосованим до будь-якого клієнта. Є надії, що в Україні цей вид страхування підніметься до вищого рівня найближчим часом.

Література:

1. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон від 01.07. 2004 р. N 1961-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>
2. Фориншурер – страхування в Україні [Електронний ресурс]. - URL: <https://forinsurer.com/>
3. Офіційний сайт Нацкомфінпослуг [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.nfp.gov.ua/>

УДК 369

ПРОБЛЕМНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ю.М.Якимчук

студентка групи ФБС-1-16,

Н.І. Демчук

д.е.н., професор

А.Ю. Сірко

асистент

кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Становлення та розвиток в Україні соціального страхування неможливо без створення системи фінансових, правових, організаційних та інших важелів ринкового механізму, які сприятимуть соціальній стабільності в суспільстві, створенню умов для зростання добробуту, забезпечення належної якості життя населення. Соціальне страхування поступово стає пріоритетною формою реалізації прав громадян на соціальний захист. Зміцнення та подальше розширення конкурентного ринкового середовища в Україні вимагає належного функціонування господарського механізму. Ефективність управління економічними процесами щодо соціального страхування значною мірою залежить від достовірності, оперативності та обґрунтованості інформації про сучасний стан соціальних послуг в

Україні. Соціальне страхування визначається як система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту у вигляді матеріального забезпечення громадян.

Дослідженням проблемних аспектів соціального страхування займалися багато вчених-економістів, серед них найбільш відомі такі: Л. Бабич, С. Бандур, М. Боднарук, М. Бойко, Л. Васечко, Г. Волощук, С. Гончарова, О. Губар, І. Гуменюк, В. Закревський, Е. Лібанова, О. Мельник, В. Новиков, В. Плиса, А. Сидорчук.

В Україні законодавчо регламентована система загальнообов'язкового державного соціального страхування[1].

Варто зауважити, що одним з основних елементів системи соціального страхування нашої держави є сплата єдиного соціального внеску (ЄСВ), раціональне управління яким є основою фінансової стабільності та стійкості й рентабельності діяльності підприємства.

Важливою характеристикою соціального страхування в Україні є його організаційна будова, яка виражається відповідною самоорганізованою системою з власною структурою та відповідним апаратом управління, що ґрунтується на встановлених принципах. Сучасний стан соціального страхування не дозволяє стверджувати про його успішне функціонування.

Сьогодні гостро постають питання: перерозподілу єдиного внеску між роботодавцями та працівниками з одночасним підвищенням розміру заробітної плати; звільнення цього виду страхування від фінансування заходів нестрахового характеру; впорядкування виплат застрахованим особам залежно від їх участі у страховій системі та їх поступового підвищення. Модернізація економіки України та її прагнення до євроінтеграції створюють умови для функціонування підприємств в ринковому середовищі з урахуванням усіх факторів макрооточення. Єдиний соціальний внесок сплачують усі суб'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування, відповідно до чинного законодавства України.

З метою збільшення фінансових ресурсів соціального страхування доцільно використовувати альтернативні джерела формування їхніх бюджетів. Одним із резервів поповнення дохідної частини бюджетів є капіталізація фінансових ресурсів з розміщенням тимчасово вільних коштів на депозитних рахунках у комерційних банках. Для покращення діяльності Фонду соціального страхування необхідно: не допускати порушень законодавства при проведенні 46 тендерних процедур; підвищити ефективність використання коштів

для фінансування матеріального забезпечення, надання соціальних послуг застрахованим особам і на утримання органів фонду; поліпшити якість управлінських дій щодо руху коштів Фонду. Разом з тим вимагає удосконалення процесу планування, затвердження бюджету Фонду на плановий рік, здійснення контролю за його виконанням. В нашій державі на сьогодні відсутнє належне нормативно-правове регулювання процесу страхування та визначення страхових сум. З метою реформування та вдосконалення правового регулювання соціального страхування першочерговим завданням є внесення змін та доповнень до чинного законодавства України. Варто звернути увагу на фінансування санаторно-курортного лікування, оскільки ціни на путівки постійно зростають, що значною мірою пов'язано з руйнуванням мережі оздоровчих закладів у відомчому та профспілковому підпорядкуванні. Загалом витрати на оздоровчі заходи становлять досить значну частку у видатках Фонду, проте немає чіткої відповідності страховим принципам. з санаторно-курортного лікування та оздоровлення з цим видом страхування.

В Україні соціальне страхування покликане не тільки захищати працюючих, а й слугувати механізмом суспільних інвестицій. Система соціального страхування повинна бути направлена на оптимізацію використання існуючих соціальних фондів коштів загальнообов'язкового соціального страхування та враховувати особливості адміністрування теперішньої системи загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Таким чином, основними завданнями подальшого реформування соціального страхування є збільшення його доходів, покращення використання коштів за цільовим призначенням, підвищення ефективності діяльності 47 відповідного Фонду, що забезпечить реалізацію конституційних прав громадян на соціальний захист в умовах ринкових демократичних трансформацій.

Література:

1. Про загальнообов'язкове державне страхування: Закон від 23.09.1999р.. № 1105-XIV // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>
2. Коваль О.П. Модернізація системи соціального страхування в Україні. Аналіт. доп./О.П.Коваль.- Київ:НІСД, 2014.-38с.
3. Юрій С. І. Соціальне страхування: підручник / С. І. Юрій, М. П. Шаварина, Н. В. Шаманська. Київ.: Кон дор, 2004. – 464 с.

**СЕКЦІЯ 4.
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ФІНАНСУВАННЯ ТА ІНВЕСТУВАННЯ
ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ
ПЕРМАНЕНТНОЇ КРИЗИ**

**СЕКЦИЯ 4.
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ
ФИНАНСИРОВАНИЯ
И ИНВЕСТИРОВАНИЯ ОТРАСЛЕЙ
НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ
В УСЛОВИЯХ ПЕРМАНЕНТНОГО
КРИЗИСА**

РОЗРОБКА СИСТЕМИ АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ ІНФОРМАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ

Л.М. Бандоріна

к.е.н., доцент, завідувач кафедри економічної інформатики

Т.О. Климкович

старший викладач кафедри економічної інформатики

Національна металургійна академія України

Запропонована система факторного аналізу призначена для підприємств інформаційного бізнесу [1], до яких можна віднести дослідницькі центри, генератори баз даних, консультативні фірми, агентства та інші спеціалізовані підприємства, що поширюють інформацію на комерційній основі. Її використання дозволить оцінити якість прибутку підприємства, яка вважається високою, якщо зростання прибутку обумовлено зростанням обсягів наданих послуг та зниженням собівартості інформаційних продуктів, і навпаки, низькою, якщо вона характеризується зростанням ціни на послуги без зростання обсягів наданих послуг і зниження витрат на 1 грн. інформаційного продукту.

Головними етапами розробки системи факторного аналізу впливу структури послуг на формування прибутку підприємства є відбір чинників для аналізу досліджуваних показників, їх класифікація і систематизація з метою забезпечення системного підходу, моделювання взаємозв'язків між результативними і факторними показниками, розрахунок впливу чинників і оцінка ролі кожного з них в зміні результативного показника (рис. 1).

Прибуток підприємств інформаційного бізнесу залежить від чотирьох головних чинників, а саме: об'єму надання послуг (VPI), структури послуг (Уд), собівартості (С) і рівня середньореалізаційних цін (Ц) [2, с. 267].

Об'єм реалізації послуг може робити позитивний і негативний вплив на суму прибутку. Збільшення об'єму продажів рентабельної послуги приводить до пропорційного збільшення прибутку. Структура послуг також може по-різному впливати на суму прибутку. Збільшення частки більш рентабельних видів послуг в загальному об'ємі реалізації веде до зростання суми прибутку і, навпаки.

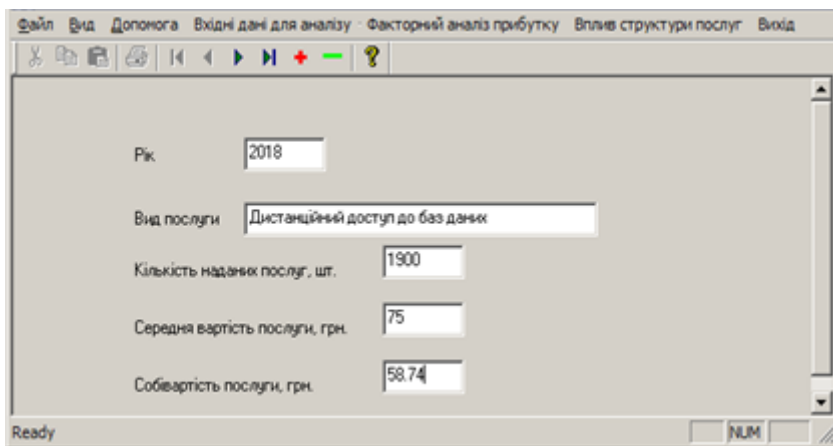

Рисунок 1 — Діалогове вікно введення і перегляду інформації про об’єми та вартість наданих інформаційних послуг

Система виконує розрахунок даних для виконання факторного аналізу (табл. 1) [2, с.268], розрахунок впливу факторів першого рівня (обсягу надання послуг (VPII), структури послуг (Уд), собівартості (С) і рівня середньореалізаційних цін (Ц)) на зміну суми прибутку (табл. 2) [2, с.269].

Таблиця 1 – Дані для факторного аналізу прибутку

Показник	Базовий період	Дані базового періоду, які перераховані на обсяг послуг звітного періоду	Звітний період
Виручка від наданих послуг за вирахуванням податків (В)	V_0	$V_{усл}$	V_1
Повна собівартість наданих послуг (З)	Z_0	$Z_{усл}$	Z_1
Прибуток від наданих послуг (П)	P_0	$P_{усл2}$	P_1

Далі система виконує аналіз динаміки прибутку від надання окремих видів інформаційних послуг, величина якого залежить від трьох чинників: об’єму надання послуг (VPII), собівартості (С) і рівня середньореалізаційних цін (Ц).

Таблиця 2 – Вплив факторів на зміну суми прибутку

Показник	Умови розрахунку				Порядок розрахунку	Зміна суми прибутку	
	обсяг наданих послуг, кількість	структура послуг	вартість	собівартість		за рахунок фактора	Показник
Π_0	t_0	t_0	t_0	t_0	$V_0 - Z_0$	-	
$\Pi_{усл1}$	t_1	t_0	t_0	t_0	$\Pi_0 \times I_{врп}$	Обсяг наданих послуг	$\Delta\Pi_{врп}$
$\Pi_{усл2}$	t_1	t_1	t_0	t_0	$V_{усл} - Z_{усл}$	Структура послуг	$\Delta\Pi_{стр}$
$\Pi_{усл3}$	t_1	t_1	t_1	t_0	$V_1 - Z_{усл}$	Вартість	$\Delta\Pi_{ц}$
Π_1	t_1	t_1	t_1	t_1	$V_1 - Z_1$	Собівартість	$\Delta\Pi_{с}$

Результати роботи системи факторного аналізу прибутку демонструють по яких видах інформаційних послуг прибуток збільшився, а по яких зменшився; які чинники впливають позитивно на прибуток, а які – негативно і в якому ступені (рис. 2).

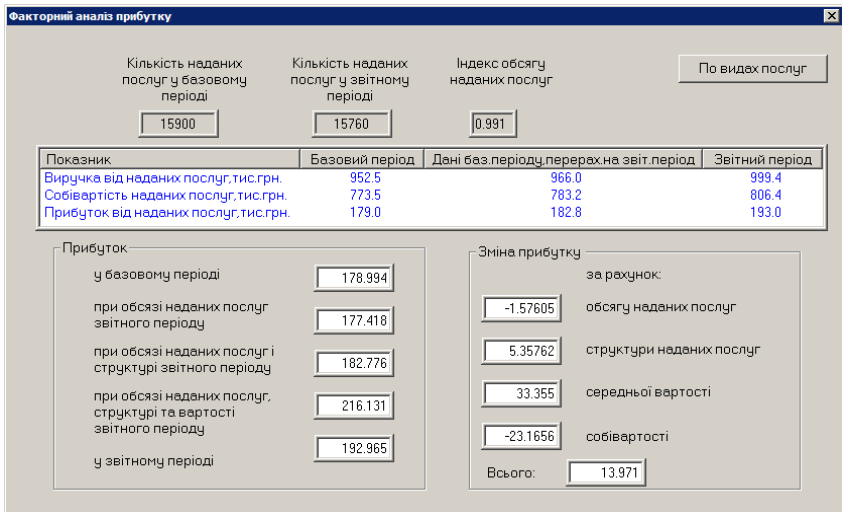

Рисунок 2 – Факторний аналіз прибутку підприємства інформаційного бізнесу

Можна зробити висновки про причини зміни обсягів (кількості) наданих послуг, ціни і собівартості по кожному виду послуг (рис. 3), а також аналіз впливу структури послуг на прибуток (рис. 4).

Факторний аналіз прибутку від надання окремих видів послуг

Вид послуги	Кількість наданих послуг		Середня вартість послуги, грн.		Собівартість послуги, грн.		Сума прибутку від надання послуг, тис.грн.		Зміна прибутку, тис.грн.			
	2017 р.	2018 р.	2017 р.	2018 р.	2017 р.	2018 р.	2017 р.	2018 р.	зокрема за рахунок			
									загальна	обсягу послуг	вартості послуг	собівартості послуг
Дистанційний доступ до баз даних	1900	2560	75.0	78.0	58.7	57.5	30.9	52.5	21.6	10.7	7.7	3.2
Ретроспективний пошук інформації	5600	5300	60.0	61.0	50.0	51.2	56.0	51.9	-4.1	-3.0	5.3	-6.4
Надання першоджерельної інформації	2700	3050	70.0	73.5	57.0	55.6	35.1	54.6	19.5	4.6	10.7	4.3
Надання довідкової інформації	5700	4850	50.0	52.0	40.0	45.0	57.0	34.0	-23.0	-8.5	9.7	-24.2
Всього	15900	15760					179.0	193.0	14.0	3.8	33.4	-23.2

Рисунок 3 – Факторний аналіз прибутку від надання окремих видів послуг

Вид послуги	Обсяг наданих послуг, кількість		Структура наданих послуг, %			Прибуток на 1 послугу, грн.	Зміна прибутку на 1 послугу, грн.
	2017 р.	2018 р.	2017 р.	2018 р.	+/-		
Дистанційний доступ до баз даних	1900	2560	11.9	16.2	4.3	16.260	0.698
Ретроспективний пошук інформації	5600	5300	35.2	33.6	-1.6	10.000	-0.159
Надання першоджерельної інформації	2700	3050	17.0	19.4	2.4	13.000	0.308
Надання довідкової інформації	5700	4850	35.8	30.8	-5.1	10.000	-0.507
Всього	15900	15760	100	100		11.257	0.340

Рисунок 4 – Вплив структури послуг на прибуток підприємства

Аналіз впливу структури послуг на прибуток підприємства інформаційного бізнесу надає можливість особі, що приймає рішення, виявити резерви зростання прибутку, визначити частку більш рентабельних видів послуг в загальному обсязі їх реалізації.

Література:

1. Інформаційний бізнес як напрямок підприємницької діяльності. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://pidruchniki.com/73948/marketing/informatsiyniy_biznes_napryamok_pidpriyemnitckoyi_diyalnosti
2. Экономический анализ: учеб./Г.В. Савицкая. – 11-е изд., испр. и доп. – М.: Новое знание, 2005. – 651 с.
УДК 346.62:339.727.2

РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

С. В. Бестужева

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки та менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

Сучасний стан економіки України супроводжується посиленням кризових явищ в усіх її сферах, що загострює проблему активізації процесів міжнародного інвестування та актуалізує проблему аналізу та оцінки сучасного стану інвестиційних процесів.

Ефективність міжнародної інвестиційної діяльності країни залежить від нормативно-правового забезпечення її здійснення, в якому чітко визначаються основні права та обов'язки іноземних інвесторів, пріоритетні сфери міжнародного інвестування та державні гарантії захисту іноземних інвестицій.

У табл. 1 наведені узагальнені автором основні нормативно-правові акти з регулювання міжнародного інвестування в Україні [3].

Таблиця 1

Правове забезпечення міжнародної інвестиційної діяльності
України (узагальнено автором)

Дата	Закони України	Основні положення
1	2	3
18.09. 1991 р.	Закон України № 1560-ХІІ “Про інвестиційну діяльність”	Гарантує захист прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності, встановлює загальні умови та порядок державного регулювання інвестиційної діяльності
10.09. 1991 р.	Закон України № 1540 а-ХІІ “Про захист іноземних інвестицій в Україні”	Гарантії захисту прав іноземних інвесторів
16.04. 1991 р.	Закон України № 959-ХІІ “Про зовнішньоекономічну діяльність”	Форми іноземного інвестування і статус спільних підприємств
19.03. 1996 р.	Закон України № 93/96-ВР “Про режим іноземного інвестування”	Особливості іноземного інвестування

Продовження таблиці 1

1	2	3
01.07.2010 р.	Закон України № 2404-VI "Про державно-приватне партнерство"	Регулювання відносин державних і приватних партнерів для ефективного використання інвестиційних ресурсів
22.12. 2011 р.	Закон України № 4218-IV "Про внесення змін до Закону України "Про інвестиційну діяльність"	Визначення терміну "інвестиційний проект" та змісту складових інвестиційного проекту, напрямів, шляхів та заходів державної підтримки і стимулювання інвестиційної діяльності, запровадження державної реєстрації інвестиційних проектів, які потребують державної підтримки та проведення оцінки їх економічної ефективності
17.11. 2011 р.	Закон України № 4057-VI "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання інвестицій у вітчизняну економіку"	Створення привабливого інвестиційного клімату через звільнення від оподаткування доходів
01.01 2012 р.	Закон України № 2623 "Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна"	Визначає правові та організаційні засади відносин, пов'язаних з підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна"
01. 06.2012 р.	Митний кодекс України	Митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, здійснюється першочергово
		Товари, що ввозяться на митну територію України на строк не менше трьох років іноземними інвесторами з метою інвестування на підставі зареєстрованих договорів (контрактів) або як внесок іноземного інвестора до статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями, звільняються від сплати ввізного мита

Продовження таблиці 1

1	2	3
Червень 2012 р.	Закон України "Про індустриальні парки"	Визначено правові та організаційні засади створення і функціонування індустриальних парків на території України
01.01. 2013 р.	Закон України "Про внесення змін до розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти в пріоритетних галузях економіки"	Введено пільги в розрізі митних платежів, запроваджено пільгову ставку податку на прибуток (0 % з 01.01.2013 до 31.12.2017 та 8 % з 01.01.2018 до 31.12.2022), що отримується від реалізації інвестиційного проекту
01.01.2013 р.	Закон України від 06.09.2012 № 5205 "Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць"	Державна підтримка інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях, а також особливості оподаткування і оподаткування ввізним митом суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у цих галузях
31.05.2016 р.	Закон України від 31.15.2016 № 1390 " Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій"	Відміна обов'язкової реєстрації або перереєстрації інвестицій, що спрощує механізм залучення коштів.
29.08.2016 р.	Указ Президента України від 29 серпня 2016 року № 365/2016	Створення Національної інвестиційної Ради
19.10.2016 р.	Постанова Кабінету Міністрів України від 19.10.2016р. № 740	Утворено Офіс із залучення та підтримки інвестицій та затверджено Положення про Офіс із залучення та підтримки інвестицій
15.03.2017 р.	Угода між Урядом України та Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо приєднання до Декларації про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства	Запровадження Україною стандартів міжнародного інвестиційного співробітництва

Закінчення таблиці 1

1	2	3
23.05.2017 р.	Закон України від 23.05.2017 №2058 -VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій»	Врегульовано базові аспекти оформлення дозволу на застосування праці іноземців та посвідки на тимчасове проживання, що спростить залучення іноземних менеджерів та іноземних кваліфікованих працівників, що необхідно на перших етапах розвитку дочірнього підприємства в Україні

Поглибленню інтеграції України у світовий інвестиційний простір сприяло її приєднання укладання у березні 2017 року до Декларації ОЕСР про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства, в рамках якої викладені рекомендації для компаній щодо організації їх діяльності відповідно до суспільних інтересів. Слід зазначити, що даний документ є рекомендаційним для корпорацій, зате обов'язковий для держав – вони повинні забезпечити принцип недискримінації та звести до мінімуму обмеження на інвестиції.

Література

1. Бестужева С. В. Міжнародна економічна діяльність України : навчальний посіб. Харків.: Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 266 с.
2. Бестужева С. В. Міжнародна економічна діяльність України: навчально-практичний посібник . Харків: Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 197 с.
3. Законодавство України [Електронний ресурс]. – URL : <http://zakon.rada.gov.ua>

НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ КРИЗАМИ У ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ОБ'ЄДНАННІ

М.К. Бондарчук

д.е.н., професор кафедри фінансів
Національний університет «Львівська політехніка»

Враховуючи модель життєвого циклу Грейнера, розглянуто кризи, які можуть виникнути в виробничо-господарському об'єднанні з урахуванням фактору часу [1; 2; 3].

Виробничо-господарське об'єднання являє собою систему, оскільки складається із взаємозалежних елементів, зв'язків, відносин і становить їх цілісність. Така система може знаходитися в стійкому або нестійкому стані. Управління складними системами, зокрема ВГО, можна вважати антикризовим (санаційним) на всіх етапах функціонування та розвитку (табл.1), також це система управлінських заходів і рішень з діагностики, нейтралізації та подолання кризових явищ і їх причин у ВГО, яка має охоплювати всі стадії розвитку кризового процесу, зокрема і його профілактику та запобігання у всіх учасників ВГО.

Таблиця 1. Напрями розвитку ВГО через визначення кризових ситуацій з урахуванням фактору часу

Період часу	Види криз	Напрями розвитку ВГО
	Криза лідерства	Розвиток за допомогою створення
<i>Новостворена ВГО (1-3 роки)</i>	Криза автономії	Розвиток за допомогою управління
	Криза контролю	Розвиток за допомогою делегування повноважень
<i>Функціонуюча ВГО (понад 3 роки)</i>	Криза бюрократії	Розвиток за допомогою координування
	Криза синергії	Розвиток за допомогою співробітництва

Система управління кризовими явищами у ВГО має властивості, які пов'язані з гнучкістю, адаптивністю, здатністю до диверсифікованості і своєчасного ситуаційного реагування, а також з можливістю ефективно використовувати потенціал всіх учасників

ВГО і неформальні методи управління. Такі властивості спричиняються і завданнями, які вирішує діагностика, тобто своєчасне розпізнавання факторів і причин кризи, яка наближається, їх класифікація та розроблення заходів, які необхідно вжити. Об'єктом діагностики є виробничо-господарське об'єднання та її суб'єкти, а метою – вчасне розпізнавання ознак та природи кризи, її локалізація, використання елементів дослідження як заходу превентивної санації, відновлення платоспроможності ВГО.

Діагностика і політика управління кризовим станом ВГО актуалізує теоретичні аспекти щодо виявлення та подолання причин, які перешкоджають оздоровленню ВГО, і радикалізації заходів, які відновлюють платоспроможний стан підприємств такого об'єднання. Досліджуючи причини, які зумовлюють процес управління кризовим явищем у ВГО запропоновано класифікацію факторів виникнення кризової ситуації в діяльності угруповання.

Управління санаціями у ВГО повинно забезпечувати стратегічну орієнтацію, тому що розвиток учасників ВГО, яке не має чітко сформульованої стратегії функціонування, носить еволюційний характер, тоді як на суб'єкті ВГО, керованому відповідно до стратегічного плану, такий розвиток відбувається революційно. Довгострокова стратегія розвитку підприємства має зазнавати відповідних змін, в іншому випадку у ВГО може виникнути криза, тобто наслідок критичної невідповідності способу функціонування підприємства та зовнішніх умов. Негнучке стратегічне управління додає цілеспрямованості розвитку ВГО, але періодично може призводити до організаційних криз. На нашу думку, введення в науковий обіг основних понять та їх обґрунтування (напрями політики управління кризовими явищами у ВГО; обґрунтовані три фази кризового стану суб'єктів ВГО з урахуванням їх змісту, наслідків та необхідних заходів з їх ліквідації; запропоновані фактори виникнення кризової ситуації в діяльності ВГО для санаційного управління) збагатить теорію управління кризовими явищами як суб'єктів ВГО, так і ВГО в цілому.

Література:

1. Bondarchuk Mariia K., Druhov Oleksiy O., Voloshyn O. P. (2017) Research On The Problematics Of Anti-Crisis Innovations Financing In Business Structures. Financial and credit activity: problems of theory and practice, Vol 2, No 23.

2. Пономаренко В.Є., Тридід О.М., Кизим М.О. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: Монографія. – Х.: Видавничий Дім „ІНЖЕК”,

2003.- 328с.

3.Пушкарь А.И. Модели управления развития производственно-экономических систем: Монография. – Х.: ХГЭУ, 1997.-268 с.

УДК 338.43:504.

ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ АКТИВНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Л.І. Бровко

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Ю.А. Курченко

магістрант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Основним важелем підвищення ефективності використання ресурсів сільськогосподарського підприємства є управління їх діловою активністю. Це уможливорює здійснення об'єктивної оцінки результативності фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання з метою її оперативного корегування, а відтак – визначення векторів розвитку, у т. ч. за умов посиленого екологічного навантаження.

Ділова активність формує імідж підприємства, є візитною карткою у справах бізнесу. Від об'єктивності, точності оцінки й оптимізації ділової активності підприємства залежить якість управлінських рішень у сфері стратегічного розвитку. Нині, фінансовий стан більшості сільськогосподарських підприємств, що діють в умовах радіаційного забруднення, є кризовим або близьким до нього.

Ділова активність в сучасних умовах господарювання постає вирішальним фактором комерційного успіху. В той же час, ділова активність виступає визначальною характеристикою положення підприємства на ринку [1].

В умовах сьогодення першочергове завдання, що стоїть перед власниками так керівниками сучасних підприємств, є використання комплексу заходів, що забезпечать зростання рівня активності суб'єкта господарювання на ринках капіталу, товарів та робочої сили і дадуть змогу підвищити рівень їх конкурентоспроможності.

Зазвичай ділову активність зводять до сукупності показників, що характеризують оборотність використовуваних ресурсів та фактично виражають собою ефективність використання матеріальних ресурсів.

Оцінка ділової активності підприємств – складний процес, що включає в себе ряд аспектів, які потрібно врахувати при аналізі. Крім того, в результаті такого аналізу ми отримаємо на виході сукупність різноманітної інформації, яка не дає нам чіткої рекомендації щодо точної оцінки ділової активності підприємств. У зв'язку з цим питання точної та адекватної оцінки стану ділової активності є важливим моментом у загальному аналізі фінансового стану підприємства.

У широкому розумінні ділова активність означає весь спектр зусиль, спрямованих на просування фірми на ринках продукції, праці, капіталу [2].

У контексті аналізу фінансово-господарської діяльності цей термін розуміють вужче – як поточна виробнича й комерційна діяльність підприємства. Оскільки засоби підприємств знаходяться в постійному кругообігу, то від його швидкості залежить кількість виробництва і реалізації продукції підприємством, а отже і загальний фінансовий стан об'єкта, його ліквідність та платоспроможність.

Причиною зазначеного є передусім неналежний рівень державної підтримки, недостатнє використання інноваційних технологій та сучасного обладнання, низька кваліфікація працівників, у т. ч. управлінського персоналу, що звужує спроможність професійно реагувати на виклики мінливого ринкового середовища. Наведені характеристики визначають об'єктивну доцільність управління діловою активністю сільськогосподарських підприємств з метою поліпшення економічної ситуації.

Вважаємо, що оцінку стану підприємства слід здійснювати з виділенням рівнів ділової активності та притаманних їм виробничо-господарських ситуацій, які формують результати фінансово-господарської діяльності. Високий рівень ділової активності характеризує ефективність господарювання. Проблемна ситуація має місце на підприємствах, рівень ділової активності яких відповідає середньому. Низький рівень ділової активності свідчить про кризову ситуацію. Вчасне виявлення проблемної, а тим більше кризової ситуації на підприємстві на основі оцінки ділової активності дозволяє

уникнути банкрутства за рахунок прийняття оперативних управлінських рішень.

Елементами системи управління діловою активністю сільськогосподарських підприємств слід вважати:

- 1) аналіз виробничої діяльності (виконання робіт і послуг);
- 2) аналіз комерційної діяльності (зв'язки з постачальниками та споживачами);
- 3) аналіз логістичної діяльності (транспортування продукції та застосування новітніх технологій);
- 4) аналіз економічної діяльності (управління фінансовими ресурсами та розробка управлінських стратегій, прийоми та способи стимулювання управлінського персоналу).

Визначення ступеня зміни ділової активності сільськогосподарських підприємств слід здійснювати за допомогою інтегрального оцінювання впливу сукупної дії релевантних факторів. За допомогою множинного кореляційно-регресійного аналізу ідентифіковано основні фактори впливу на ділову активність сільськогосподарських підприємств з високим та низьким рівнями ділової активності. Зокрема, для підприємств з високою діловою активністю характерним є недостатній обсяг реалізації або високий рівень вкладень в основні засоби; для підприємств з низькою діловою активністю – неефективне обертання оборотних коштів та недостатній рівень забезпечення власними фінансовими ресурсами

Література:

1. Бондарєва Ю.О. Управління діловою активністю сільськогосподарських підприємств в умовах радіаційного забруднення: дис..кан.декон.наук. 08.00.04./ Бондарєва Юлія Олександрівна. Житомир. 2015. 208с.
2. Бугас Н.В., Костюк Г.В. Аналіз та оцінка ділової активності підприємств. *Державне управління: удосконалення та розвиток.2017. №2.* [Електронний ресурс] . URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1035>

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Л.І.Бровко

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справа та страхування

О.В.Пасечник

студент спеціальності «фінанси, банківська справа та страхування»

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Діяльність кожного підприємства в сучасній економіці має бути орієнтована на отримання прибутку, а створення сучасної системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансово-господарською діяльністю, яка включає в себе облік, аналіз і контроль фінансово-господарських операцій, процесів і явищ, має допомогти керівництву і менеджменту підприємства в досягненні запланованого фінансового результату.

Аналіз фінансового стану є досить важливим для функціонування кожного підприємства. Саме тому досить багато вітчизняних та зарубіжних вчених присвячують свої роботи цій темі, серед яких доцільно виділити праці М.Д. Білика, С.Я. Салиги, К.С. Салиги, А.О. Азарової, Т.Г. Бєня, Г.В. Савицької, О.О. Терещенка, В.В. Сопка, О.В. Павловської та інших.

Підґрунтям для проведення фінансового аналізу є інформація, яка міститься в фінансовій звітності підприємства, а саме: Баланс (форма №1) та Звіт про фінансові результати (форма №2).

Аналіз фінансової звітності дає змогу керівництву і менеджменту підприємства виявити та усунути проблеми в поточній діяльності, засновникам показує шляхи підвищення платоспроможності і фінансової стійкості, а також ефективність використання ресурсів підприємства. Крім того банки використовують фінансову звітність для визначення умов кредитування та оцінки власного ризику, а податкові органи - для прогнозування надходжень коштів до бюджету.

Слід зазначити, що аналіз фінансової звітності, в першу чергу, інформує користувача про фінансовий стан підприємства та визначає можливі шляхи його покращення, а не є підґрунтям для категоричних висновків [1].

Для оцінювання фінансового стану підприємства використовують ряд методів: коефіцієнтний, комплексний, інтегральний, беззбитковий, рівноважений, оцінки фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнтний метод ґрунтується на розрахунку системи коефіцієнтів, що відображають різні аспекти діяльності підприємства й ураховують чинники внутрішнього й зовнішнього впливу на фінансовий стан підприємства [2].

Комплексний метод оцінки фінансового стану підприємства аналізує і групує показники за двома напрямками: достатнього фінансування й незадовільного.

Інтегральний метод ґрунтується на дослідженні ресурсно-функціонального потенціалу [3]. Оцінку пропонується здійснювати за кожною функціональною складовою фінансового стану, а потім визначити інтегральний показник експертним шляхом.

Беззбитковий метод передбачає розрахунок величини операційного важеля у формуванні результатів діяльності його витратами й результатами для досягнення необхідних показників беззбитковості виробництва [2].

Рівноважний метод заснований на досягненні рівноваги між ліквідними потоками у сфері господарсько-інвестиційної і фінансової діяльності підприємства.

Метод оцінки фінансової стійкості підприємства полягає в тому, що він ґрунтується на розрахунках абсолютних показників, які найбільш повно характеризують фінансову стійкість підприємства [4].

С.Я. Салига в своєму дослідженні «Система раннього попередження кризового стану підприємства» [5] проводить огляд близько 10 вітчизняних методик оцінювання фінансового стану підприємств. Методика кожної групи передбачає розрахунок показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості і стабільності та порівняння їх з нормативними значеннями. Це дає змогу зробити висновки щодо якості фінансового стану підприємства.

Але автор зазначає, що використання деяких нормативних значень недостатньо обґрунтоване, є суб'єктивність при виборі показників та важливості їх впливу на загальний фінансовий стан підприємства.

Підсумовуючи вищенаведене, слід зазначити, що оцінювання фінансового стану підприємства, яке на перший погляд здається добре проаналізованим і розвиненим різними науковцями, а також підкріпленим нормативними документами, потребує доопрацювання, оскільки наведені показники фінансового аналізу, які найчастіше використовують підприємства мають певні недоліки, оскільки важко вибрати зручну методику для проведення фінансового аналізу через їх різноманітність, а наявні методики не застосовують галузеві відмінності, крім того деякі методики побудовані із закордонних методик, які не враховують особливості роботи вітчизняних підприємств.

Література:

1. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / М.Д.Білик // Фінанси України. – 2017. – № 12. – С. 24-37.
2. Антонова О. Систематизація методичних підходів до оцінки фінансової безпеки підприємства / О. Антонова // Економіка. - 2016. - № 6 (106). С. 3–7.
3. Бень Т. Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / Т. Г. Бень, С. Б. Довбня // Фінанси України. – 2012. – № 6. – С. 53-60.
4. Азарова А.О. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства / А.О. Азарова, О.В. Рузакова : монографія – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 172 с.
5. Салига С.Я. Система раннього попередження кризового стану підприємства / С.Я. Салига, К.С. Салига, Н.В. Нестеренко, О.В. Паршакова : монографія. – Запоріжжя : ЗЦНТЕІ, 2018. – 135 с.

СИСТЕМА ПОКАЗАТЕЛЕЙ И АНАЛИЗ УРОВНЯ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ

О.Н. Будько

к.ф.-м.н., доцент кафедры математического и информационного
обеспечения экономических систем

С.В. Бахарь

студент 4 курса

Гродненский государственный университет имени Я. Купалы

Уровню и качеству жизни населения уделяется в настоящее время большое внимание со стороны мировых рейтинговых агентств, правительств государств, общественных организаций и др.

Цель работы – уточнить систему показателей и осуществить общий анализ уровня жизни населения в районах Гродненской области за 2016 г.

Обоснование выбора системы показателей. Из официальных статистических данных за 2016 г. [1] для оценки уровня жизни населения в 16 административных районах Гродненской области и г. Гродно была сформирована следующая система показателей: X1 – рождаемость на 1000 человек населения района; X2 – смертность на 1000 человек населения; X3 – средняя номинальная заработная плата; X4 – средняя обеспеченность населения жильём, кв. м на 1 жителя; X5 – жилищный фонд, кв. м общей площади; X6 – число построенных квартир; X7 – число построенных квартир на 1000 чел. населения; X8 – численность занятого населения; X9 – численность безработных; X10 – количество учреждений дошкольного образования; X11 – численность детей в учреждениях дошкольного образования (УДО); X12 – количество дневных учреждений общего среднего образования (УОСО); X13 – численность учащихся в дневных учреждениях общего среднего образования; X14 – число больничных коек в расчёте на 10000 чел. населения.

Эти показатели можно объединить в следующие группы:

- 1) X1-X2 – демографические характеристики населения;
- 2) X3 – доходы населения;
- 3) X4-X7 – обеспеченность населения жильём;
- 4) X8-X9 – занятость населения;
- 5) X10-X13 – показатели образования;

6) X14 – показатели здравоохранения.

В работе [2] с помощью метода главных компонент факторного анализа, реализованного в пакете Statistica, был построен интегральный показатель уровня жизни и на его основе получен рейтинг районов Гродненской области по уровню жизни населения. Это исследование и анализ рейтингов районов по каждому показателю показали, что использование показателей X8-X13 в первоначальном виде не является корректным. Так, показатели X8 и X9 не учитывают средней численности населения, показатели уровня образования – не учитывают наполненность УДО и УОСО, а количество детей и учащихся не соотносится со средней численности населения.

В связи с этим, примем за основу следующие показатели: X1-X7 – без изменений; X8 – доля занятого населения, %; X9 – доля безработных (в средней численности населения), %; X10 – количество УДО на 1000 детей в УДО, ед.; X11 – количество детей в УДО на 1000 чел. населения, чел.; X12 – количество УОСО на 1000 учащихся, ед.; X13 – количество учащихся в УОСО на 1000 чел. населения, чел.

Анализ уровня жизни населения. По значениям показателей, частично представленным в таблице, можно сделать следующие выводы.

Таблица – Средние, максимальные и минимальные значения показателей

Значения	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
Max	14,6	25,0	721,5	43,8	8699,6	2452,0	37,7
Min	9,5	8,0	487,7	23,6	540,2	10,0	0,6
Среднее	12,1	18,5	563,3	34,2	1709,7	312,2	4,8
Значения	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14
Max	54,6	0,54	22,2	51,4	8,7	119,9	97,0
Min	40,1	0,13	4,8	31,0	1,3	90,1	63,5
Среднее	45,0	0,34	15,2	38,8	5,2	106,2	80,0

1. Во всех районах области кроме г. Гродно (X1=14,6; X2=8 чел.) смертность (X2) превышает рождаемость (X1), что является проблемой и негативной тенденцией.

2. По средней заработной плате (X3) лидируют г. Гродно (721,5 руб. в 2016 г.), Гродненский и Островецкий районы (ведется строительство АЭС), в отстающих Ивьевский район, там минимальная средняя зарплата – 487,7 руб.

3. Лучше всех обеспечены жильем на 1 чел. (X4) жители Дятловского района (43,8 кв. м), хуже всех – г. Гродно (23,6 кв. м). В тоже время в г. Гродно было построено максимальное число квартир

($X_6=2452$). Активно строят жилье в Островецком, Лидском, Слонимском, Гродненском районах. В ряде районов были построены единицы квартир: Зельвенский район – 10, Берестовицкий – 13, Дятловский – 15 квартир. По количеству построенных квартир на 1000 чел. населения (X_7) лидирует Островецкий район (37,7 квартир), в отстающих – Дятловский и Зельвенский районы (0,6 квартир).

4. По доле занятого населения (X_8) среди лучших Гродненский район (54,6%), самое низкое значения этого показателя в Сморгонском районе (40,1%). Область в целом характеризуется низким уровнем зарегистрированной безработицы: доля безработных от средней численности населения района составляет от 0,13% в Берестовицком районе до 0,54% в Лидском районе. В г. Гродно доля безработных составляет 0,45%, в Гродненском районе – 0,36%.

5. По показателям образования (дошкольного X_{10} - X_{11} и общего среднего образования X_{12} - X_{13}) можно выделить Кореличский район. Здесь минимальное количество детей в УДО на 1000 чел. населения ($X_{11}=31,0$ чел.) и максимальное количество УДО на 1000 детей, посещающих УДО ($X_{10}=22,2$ ед.). В г. Гродно ситуация противоположная: максимальное количество детей и минимальное количество дошкольных учреждений ($X_{11}=51,4$ чел.; $X_{10}=4,8$ ед.). Количество учащихся в УОСО на 1000 чел. населения (X_{13}) не сильно отличается, количество школ на 1000 учащихся (X_{12}) варьирует от 1,3 до 8,7. Самый низкий показатель X_{12} в г. Гродно (школ не хватает), самый высокий – в Дятловском районе.

Таким образом, нельзя сделать однозначного вывода об уровне жизни населения, кроме г. Гродно и Островецкого района, что вполне предсказуемо, нужно строить, например, интегральный показатель.

Литература:

1. Главное статистическое управление Гродненской области [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://grodno.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/publications/public_bulletin/. – Дата доступа: 06.03.2019.

2. Бахарь С.В. Рейтинг районов Гродненской области по уровню жизни населения // Молодь у світі сучасних технологій за тематикою: Інформаційні технології в економіці, менеджменті та управлінні проектами. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (Херсон 1-2, червня 2018 р.) / за заг. ред. Г.О. Райко. Херсон, ФОП Вишемирський В. С., 2018. С.153-155.

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Г.Л. Вербицька

к.е.н., доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національний університет «Львівська політехніка»

В умовах міжнародних економічних відносин та гострої конкуренції на ринку проблема аналізування фінансового стану підприємства та його удосконалення є актуальною, оскільки з одного боку, він є результатом діяльності підприємства, а з другого боку – визначає передумови його розвитку.

Дослідження публікацій, присвячених питанням оцінки фінансового стану підприємств, дає підстави визначити, що фінансовий стан підприємства характеризується сукупністю параметрів, які виражають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів підприємства [1].

Фінансовий стан характеризує конкурентоспроможність підприємства на ринку в умовах міжнародних економічних відносин, його потенціал у діловому співробітництві, визначає, наскільки гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів у фінансових та інших відносинах. Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Насамперед на фінансовий стан підприємства позитивно впливає безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції.

Зумовити виникнення кризових явищ на підприємстві та навіть призвести до його банкрутства та ліквідації або навпаки вплинути на отримання суб'єктом господарювання додаткових вигод можуть різні чинники середовища підприємства [3]. До основних таких, належать: зовнішні, або екзогенні (які не залежать від діяльності підприємства) та внутрішні, або ендогенні (що залежать від підприємства).

До зовнішніх чинників впливу на фінансовий стан суб'єктів господарювання належать: кон'юнктурний спад економіки; висока конкуренція на ринку, нестабільність фінансового та валютного ринків, висока інфляція, нестабільність податкового та господарського

законодавства, соціально-економічна та політична ситуація в державі тощо.

Внутрішніми чинниками впливу на фінансовий стан суб'єктів господарювання є: відсутність стратегії розвитку підприємства, низький рівень менеджменту, низький рівень маркетингу, втрата ринків збуту, неоптимальне використання ресурсів, надлишок товарно-матеріальних цінностей, непродуктивне утримання зайвих робочих місць тощо.

Фінансовий аналіз має важливе значення в економічній діяльності підприємства, оскільки дає змогу: вишукувати резерви поліпшення фінансового стану підприємства; об'єктивно оцінювати раціональність використання усіх видів фінансових ресурсів; своєчасно вживати заходів, спрямованих на підвищення платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості підприємства; забезпечувати оптимальний виробничий та соціальний розвиток колективу за рахунок використання виявлених у результаті аналізу резервів; забезпечити розробку плану фінансового оздоровлення підприємства [2].

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Таким чином, пошук резервів, які можуть бути використані для покращення фінансового стану підприємства, може проводитися шляхом ґрунтовної оцінки всіх складових його діяльності.

Першочерговим етапом у покращення фінансового стану українських підприємств є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу. Доцільно також звернути увагу на те, що для покращення свого фінансового становища підприємству необхідно активізувати збутову діяльність, впроваджувати інновації, знизити собівартість продукції та максимізувати прибуток.

Література:

1. Воробйова Н.П. Аналіз фінансового стану підприємства: сутність і необхідність / Н.П. Воробйова, Р.О. Музиченко // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. – 2017. – № 13. – С. 116-122.
2. Денисенко М.П., Зазимко О.В. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств / М.П. Денисенко, О.В. Зазимко // Агросвіт. – 2015. – №10. – С. 52-58.
3. Юрій Е.О. Шляхи покращення фінансового стану підприємства в сучасних умовах / Е.О. Юрій, Т.В. Руснак // Економіка і суспільство. – 2018. – Вип. 16. – С. 560-565.

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ

Ю.І. Грицан

д.б.н., професор, проректор з наукової роботи
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Сучасний розвиток України, складна екологічна ситуація та тенденції в її змінах, які ускладнюються тим, що Україна серед європейських держав має найвищий інтегральний рівень антропогенного навантаження на довкілля і в той же час має досить незначні внутрішні фінансові можливості до вирішення цієї проблеми, обумовлюють необхідність пошуку ефективних шляхів подальшого розвитку. Тому проблема формування механізму екологізації економіки є надзвичайно актуальною і вимагає узагальнених поглядів, завдяки яким можливо обґрунтувати практичні рекомендації щодо шляхів становлення, форм функціонування і розвитку екологоекономічної системи країни

Екологізація - це поширення екологічних принципів і підходів на природничі та гуманітарні науки, на виробничі процеси й соціальні явища. Основу суспільного розвитку складають економічні процеси, пов'язані з виробництвом і споживанням товарів і послуг. Формування стійкого розвитку і забезпечення національної екологічної безпеки в будь-якій країні неможливі без екологізації суспільного виробництва.

Під екологізацією економіки розуміється зниження природосмності виробництва, зменшення навантаження на природу. Потрібно вирішити триєдине завдання: суттєво зменшити ресурсоемність, енергоемність та відходність виробництва.

В умовах економічної кризи в Україні і світі будь-яке підприємство країни фактично не має вільних фінансових ресурсів, що гостро ставить питання пошуку інвестицій. Проте складно залучити інвесторів такими проектами як будівництво очисних споруд, створення заповідних територій, що охороняються, відновлення земель і т. д. Та все ж сьогодні життя і здоров'я населення безпосередньо залежить від стану довкілля (якості води, повітря тощо), на що слід робити основний упор в залученні інвесторів. Інвесторами у вирішенні природоохоронних проблем окремого підприємства, регіону, країни в цілому можуть виступати як сама

держава, так і приватні особи, компанії внутрішні й іноземні.

Екологізація повинна спиратися на перехід до природозберігаючих методів господарювання, а отже на екологізацію технологій виробництва і природокористування. Вітчизняні промислові підприємства в технологічному рівні дуже відстали (енергоємність і ресурсоемність перевищує в рази європейські підприємства і навіть деякі російські), підприємствам необхідна модернізація і технологічна допомога українських фахівців. А отже, цей напрям екологізації економіки України - один з найскладніших і вимагає значних капіталовкладень у зв'язку з масштабним моральним і фізичним зносом обладнання на підприємствах країни.

Екологічна економіка об'єктивно включена водночас до двох традиційних великих розділів наукового знання - економіки та екології. Адже предметом екологічної економіки є вивчення шляхів вибору раціональних способів виробництва матеріальних благ в умовах обмежених природних ресурсів, необмежених потреб та нестабільних (динамічних) умов природного життєвого доквілля. Виходячи з цього, екологічна економіка як міждисциплінарна (інтегративна, гібридна) наука базується на принципах і методах економічної теорії, прикладної економіки, екології та інших природничих наук. Через соціальну ж екологію вона безпосередньо пов'язана з усім комплексом соціальних дисциплін. З одного боку, екологічна економіка є складовою частиною економічної теорії, з іншого — вона вимагає докорінної зміни сутності й змісту економічних наук щодо відображення ними екологічного імперативу

Під екологізацією економіки також розуміється цілеспрямований процес перетворення економіки, спрямований на зниження інтегрального екодеструктивного впливу процесів виробництва і споживання товарів і послуг на одиницю сукупного суспільного продукту. Екологізація - не синонім "охорони природи", вона спрямована на екологічне вдосконалення, а отже, на зменшення необхідності в охороні природи. У приведеному визначенні є два поняття, які треба пояснити: сукупний суспільний продукт та інтегральний екодеструктивний вплив.

Сукупний суспільний продукт - це сукупність створених матеріальних благ за відповідний період часу. Визначається він як сума валової продукції галузей матеріального виробництва: промисловості, сільського господарства, лісового господарства, будівництва, вантажного транспорту, зв'язку, торгівлі і громадського харчування, матеріально-технічного забезпечення, заготівлі

сільськогосподарських продуктів, а також інших галузей матеріального виробництва.

Під інтегральним екодеструктивним впливом розуміються результати негативних впливів на людину і природні системи процесів виробництва і споживання товарів і послуг.

Процеси екодеструкції можна згрупувати в такі п'ять напрямків: забруднення; порушення ландшафтів; пряма дія на організм людини; дія на особистісні характеристики людини; пряма дія на тварин і рослини.

Треба зазначити, що з приведених п'яти видів впливу не всі піддаються на сьогодні економічній оцінці. Лише стосовно перших двох можна говорити про наявність науково-методичної та інформаційної бази дослідження, і то не в повній мірі. Зокрема дуже мало (на рівні якісних оцінок) досліджені наслідки електромагнітного, акустичного, біологічного, полевого та інших видів забруднення. Крім окремих публікацій, відсутні дослідження з комплексної оцінки антропогенної дії на ландшафти.

Що стосується трьох решти видів екодеструкції, їх взагалі не прийнято зв'язувати з економічними факторами.

Сприяння екологічно орієнтованому розвитку глобального економічної системи є важливим пріоритетом функціонування всіх суб'єктів світогосподарських відносин. Своєю чергою, для України в контексті європейського вектору розвитку екологізація економіки виступає однією із суттєвих складових частин інтеграційної співпраці. Незважаючи на існуючі досі окремі проблеми у сфері екологічно безпечного природокористування, сучасному етапу формування системи взаємодії економічних та екологізаційних механізмів притаманні позитивні зрушення, зумовлені перспективними можливостями, зокрема в контексті підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Вони стосуються, насамперед, законодавчих та організаційних трансформацій у сфері ефективного використання природних ресурсів, поглиблення міжнародної екологічної співпраці, приведення механізмів використання екологічних ресурсів у відповідність до вимог світового економічного співтовариства.

Література:

1. Цибуляк А.Г. Екологізація економіки України в умовах розширення співпраці з ЄС. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип.8. С.31-35 [Електронний ресурс] .URL: <http://bses.in.ua/journals/2016/8-2016/8.pdf>

2. Туниця Ю.Ю., Семенюк Е.П., Туниця Т.Ю. Екологізація економіки: теоретико-методологічний аспект. *Економічна теорія*. 2011. № 2. С. 5-15. [Електронний ресурс]. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/28455>

3. Смирнова К.В. Екологізація економіки України: необхідність та основні напрямки. *Вісник Одеського державного екологічного університету*. 2010. Вип.9. С.49-55 [Електронний ресурс]. URL: <http://bulletin.odetu.edu.ua/uk/ekologizatsiya-ekonomiki-ukrainy-neobhodimost-i-osnovnye-napravleniya/>

УДК 336+658

СПІЛЬНЕ ІНВЕСТУВАННЯ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Х.Б. Джурик

аспірант кафедри фінансів

Національний університет «Львівська політехніка»

Спільне інвестування в об'єднаних територіальних громадах (ОТГ) пропонується розглядати як процес вкладення майнових та інтелектуальних цінностей у суб'єкти, які є учасниками ОТГ із залученням внутрішніх та зовнішніх джерел за різних умов середовища, у якому таке об'єднання перебуває.

Можна виділити такі типи спільного інвестування в ОТГ за джерелом походження інвестиційних ресурсів:

- 1) із використанням внутрішніх джерел;
- 2) із використанням зовнішніх джерел;
- 3) із використанням змішаних джерел (зовнішніх і внутрішніх водночас).

Об'єктом інвестицій може бути як окремий інвестиційний проєкт в сфері інновацій, так і окремий учасник ОТГ.

До першого типу джерел відносять внутрішні джерела спільного інвестування, зокрема, кошти, якими можуть розпоряджатись учасники об'єднання для їх ефективного використання з рівнем очікуваного доходу, що є достатнім для забезпечення стійкості, а також досягнення короткострокових та довгострокових цілей такого об'єднання.

Зовнішніми джерелами для спільного інвестування ОТГ слід вважати всі джерела, які беруть початок від будь-якої організації, процесу, чи іншої структури, що знаходиться поза адміністративними та юридичними межами такого об'єднання (співпраця ОТГ та зовнішніх інвесторів у вигляді інвестиційних компаній та фондів).

Держава та банки є найдавнішими учасниками процесу інвестування. Вони створюють умови та забезпечують розвиток і вдосконалення системи грошово-кредитних відносин. У фокусі спільного інвестування, держава може брати участь у окремих проектах, зокрема соціального спрямування. Також, держава може виступити стабілізаційним гарантом, який своєю участю надає окремим ідеям більший рівень довіри, тощо. Банки також мають, у своїй основі численні підходи до інвестування загалом, та у конкретних проявах, як спільне інвестування.

Очевидно, потреба у інвестиціях різних учасників чи проектів, що реалізуються у рамках ОТГ завжди не може задовольнятися лише силами самих учасників (в т.ч. фінансових інституцій). Тому, тут постає необхідність у використанні нових джерел залучення, в першу чергу, грошових ресурсів. Одним із них є краудфандинг, який разом із більш складним по процесу реалізації - краудінвестигом посідають відчутне місце на ринку краудфінансових технологій.

При формуванні стратегії ефективного управління фінансами ОТГ актуальним елементом їхньої діяльності є залучення інвестицій із зовнішніх та внутрішніх джерел. Цей процес ускладнений певними факторами і потребує чіткої стратегії та обґрунтування кожного етапу здійснення, при особливій увазі до спільного інвестування у різних типах його реалізації.

Формування стратегії управління фінансами об'єднаних територіальних громад (ОТГ) зумовлена низкою важливих чинників.

1) фінанси об'єднаної територіальної громади охоплюють територію декількох населених пунктів;

2) відсутній досвід управління фінансами об'єднаної територіальної громади;

3) запроваджуються прямі міжбюджетні відносини між бюджетом об'єднаної територіальної громади та державного бюджету;

4) відбувається концентрація значних фінансових ресурсів у бюджеті об'єднаної територіальної громади [1; 2; 3].

На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки та пропозиції: процес спільного інвестування в ОТГ – це

багаторівневий та багатофакторний процес, який реалізується в численних формах; сформульоване автором визначення спільного інвестування в ОТГ, дає вичерпну відповідь, щодо сутності та основних елементів цього процесу за сучасних умов; існує три типи залучення інвестиційних ресурсів через спільне інвестування: зовнішнє, внутрішнє та змішане; крауд-технології є інноваційним елементом у структурі спільного інвестування ОТГ.

Література:

1. Бюджетна система України: підруч. / За ред. С.І. Юрія, В.Г. Дем'янишина, О.П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – 624 с.
2. Карпінський Б. А. Збалансованість фінансової системи території як один з чинників сталого розвитку / Б. А. Карпінський, О. В. Герасименко // Фінанси України. – 2015. – С. 80-88.

УДК 330.3:338

СТАН ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

М.А. Дем'янчук

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Н.Д.Маслій

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Від фінансового забезпечення розвитку підприємства залежить спроможність їх оновлення, формування виробничих резервів, досягнення сталого розвитку, а як наслідок можливість забезпечення життєздатності підприємства, його конкурентоспроможності, широких можливостей розвитку та розширення діяльності за рахунок виходу на нові ринки збуту в довгостроковій перспективі.

Підприємства всіх сфер в процесі проведення своєї господарської діяльності використовують загальновідомі на сьогоднішній день способи фінансування [1]: а) власні кошти (чистий прибуток, амортизаційні відрахування, страхові відшкодування, нематеріальні активи, тимчасово вільні основні та оборотні кошти, статутний фонд, резервний фонд, ремонтний фонд, фонд охорони праці, фонд спеціальних програм, фонд розвитку виробництва,

розрахунки за майно (при даванні його в оренду) та інші.); б) залучені кошти, отримані від продажу акцій, випуску фінансових інструментів, емісії облігацій, а також внески, цільові надходження та ін.; в) позикові кошти у вигляді бюджетних, банківських і комерційних кредитів тощо.

Аналіз фінансування діяльності підприємств [2] дозволяє зробити висновок, що на теперішній час переважно застосовуються традиційні джерела і форми фінансування. Основним джерелом фінансування є власні кошти підприємств. Фінансування за рахунок державного бюджету зменшилось, як і користування кредитними коштами банків та інших позик [2].

Скорочення банківського кредитування підприємств на потреби у технічному переоснащенні, модернізації технологій, впровадженні інновацій з екологічної безпеки, соціальної відповідальності тощо викликано нестабільністю економічної ситуації та великими фінансовими ризиками, однак підприємства у даних умовах також не мають в розпорядженні власних коштів в достатній кількості для фінансового забезпечення свого сталого розвитку.

В умовах, що вимагають проведення реорганізації фінансового забезпечення сталого розвитку підприємства, коли за якомога менший період часу потрібно домогтися виходу на беззбиткову діяльність і забезпечити можливість витривалого розвитку підприємства, пошук найбільш ефективних схем фінансування стає першочерговим завданням. Найбільш значні втрати підприємства несуть внаслідок відсутності сформованої стратегії фінансового забезпечення. Сучасні керівники не повинні спиратися тільки на класичні, давно відомі моделі та механізми вирішення проблеми нестачі фінансових ресурсів, дуже важливо бути в курсі останніх наукових і практичних розробок у сфері питань пошуку джерел фінансування бізнесу. Тобто використовувати альтернативні джерел фінансового забезпечення сталого розвитку підприємства.

Однак з урахування мети реалізації стратегії сталого розвитку країни та векторів її руху [3], фінансове забезпечення сталого розвитку не тільки країни, а й регіонів та підприємств, на думку автора, можна запропонувати запровадити і використовувати такі рівні джерел фінансового забезпечення підприємств: з боку держави (макрорівень), органів місцевого самоврядування (мезорівень) та підприємств (мікрорівень):

1) макрорівень – з метою розбудови сприятливого інвестиційного середовища для інвестування значущих інноваційних

проектів та науково-технічної діяльності підприємств, особливо що відносяться до конкурентоспроможних наукомістких галузей та виробництв, необхідно формування стимулюючої інвестиційно-інноваційної політики, так і спеціальних стимулів, які слід запроваджувати на державному рівні;

2) мезорівень – з метою підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, територіальної соціально-економічної інтеграції і просторового розвитку, а також ефективного державного управління у сфері регіонального розвитку необхідним є сприяння розвитку консалтингової, інформаційної, аудиторської допомоги; стимулювання учасників фінансового ринку (комерційних банків, страхових і лізингових компаній, венчурних фондів) у кредитуванні і страхуванні підприємств;

3) мікрорівень –використання таких альтернативних і гібридних джерел фінансового забезпечення сталого розвитку підприємства як факторинг, лізинг, форфейтинг, венчурне фінансування, ЕСА-фінансування, ЛВО-фінансування, кредитні ноти, еврооблігації тощо.

Використовуючи такі рівні джерел фінансового забезпечення сталого розвитку підприємства матимуть можливість оптимізувати оподаткування бізнесу, оскільки згідно діючого законодавства підприємство має можливість перенести на вартість продукції частину своїх витрат.

Література

1. Близнюк О.П. Горпинченко А.П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства . *Вісник Міжнародного Слов'янського університету*. Серія «Економічні науки». Том XV. №2. 2012, Харків. С. 52-58.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Указ Перзидента України «Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

PROBLEMS OF INVESTMENT OF DEVELOPMENT OF APK UKRAINE

O.O. Dragan

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the
Department of Finance, Banking and Insurance
Bila Tserkva National Agrarian University

Clear strategy for economic development has not yet been formed in Ukraine, the main directions and measures for its realization are not defined yet. A first-rate solution requires a wide range of issues, but due to the lack of sufficient resources, support for these priorities is not sufficiently achieved. Naturally, this is caused by some misunderstanding by foreign investors, primarily on issues of entrepreneurship development, the development of efficient infrastructure in rural areas, information development, land purchase and sale, mortgage lending, income growth and poverty reduction.

The analysis allowed to identify the main problems of attracting investment in agriculture.

Among the problems of macroeconomic nature, it is possible to distinguish several groups.

Among the macroeconomic factors that do not promote investment attraction, one should admit: the imperfection of the legal framework, the high level of shadow economy and corruption, high level of taxes, lack of a well-established system of sales of products, etc. The economic situation in the country is characterized by a rather high level of risk for investors. The formation of a large market is not conducive to low solvency of the population [1, c. 34].

The main factor in reducing the activity of the investment process in the agrarian sector should be considered the lack of long-term lending. Due to the lack of appropriate collateral, seasonality and riskiness of agricultural production, banks can not provide agricultural enterprises with medium- and long-term loans. In this situation, leasing is one of the most

affordable and effective means of financing the purchase of agricultural machinery and equipment. In countries with a market economy of up to 50 percent of investment is carried out through leasing operations [2, c. 13].

However, the possibilities of this financial instrument are still not fully utilized in Ukraine. The rates of development of leasing are low, especially in the field of agriculture [3, c. 29].

The problem of low solvency is also added to the problem of unequal conditions for the market of leasing services. A powerful monopoly position of state leasing companies is due to the use of non-interest-bearing budget funds. This allows you to reduce the size of lease payments to the bank lending rate.

In order to ensure the stable development of the agroindustrial complex of Ukraine, it is necessary to create conditions for the active inflow of investments and increase their volume. In order to improve the investment climate in the agrarian sector of Ukraine's economy, the following tasks need to be addressed [1, c. 68]:

- creation of conditions for economic interest of agribusiness enterprises in increasing investment volumes;
- to increase the efficiency of agricultural production, to ensure the growth of financial savings and their transformation into investment;
- definition of strategic goals and tasks depending on the real situation in the country, taking into account external and internal conditions;
- formation of a favorable investment climate for attraction of investments into long-term investment projects;
- reduction of the level of investment risks of economic and social nature.

In this regard, taking into account domestic needs and world experience, especially in the countries of Eastern Europe, Ukraine can offer the following priority areas for attraction of foreign investments in order to ensure the dynamic development of processing industries:

- production of technological equipment for sugar, oil-fat, baking, flour-grits, meat and dairy industry;
- production of packaging and packaging;
- biotechnology in the processing industry of agroindustrial complex;

- creation of social infrastructure objects.

The scenario of attraction of foreign investments in the agroindustrial complex of Ukraine is a step-by-step transition from the import of small batches of technological equipment or other goods of production purpose for the purpose of studying and mastering the probable market of product sales to the creation of joint ventures with their subsequent expansion into markets outside Ukraine. The possibility of such an option depends on the sequence in conducting radical economic reforms. It should be noted that all decisions on the conclusion of contracts should be taken by independent operators from the state, entrepreneurs who will dispose of their own or borrowed resources and be responsible for the results of the decision taken by their property. The state should be given the role of a tax, customs, and indirectly - and credit policy regulator. Only on this basis attracting foreign investment will contribute to the recovery of the agro-industrial complex and the economy of Ukraine as a whole.

Referances:

1. Butko M.P. Methodical approach to the evaluation of the effectiveness of investment projects / MP Butko, O.Yu. Akimenko // European Science of the XXI Century. - 2007. - T. 1. - Dnipropetrovsk: Science and Education, 2007. - P. 67-70.
2. Reznik N.P. Principles of formation of the investment potential of the agro-industrial complex of the state / N.P. Reznik // Innovative economy. - 2012 (10). - No. 36. - P. 9-24.
3. Yaroshenko F.O. Investments in agricultural development / F.O. Yaroshenko // Current problems of the economy. - 2003. - No. 6. - P. 34-36.

ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ВЗАЄМОДІЇ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ З ВИРОБНИЧИМИ СТРУКТУРАМИ

Ю.З.Драчук

д.е.н., професор,

Л.О.Сав'юк

к.т.н., доцент, докторант,

О.Д.Прогнімак

головний економіст

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

Сучасні умови розвитку економіки України характеризуються динамічними змінами, які вимагають від суб'єктів господарювання, незалежно від форми власності та виду діяльності, нових підходів до реалізації процесів залучення та використання ресурсів. Зважаючи на гостроту проблеми обмеженості матеріальних ресурсів, перед вітчизняними підприємствами постає важливе завдання пошуку дієвих механізмів їх компенсації.

В умовах економіки, заснованої на знаннях (Knowledge-Based Economy) – ЕЗ, головним компенсатором ресурсодефіцитності мають стати генеровані людиною ідеї. Їх поява, головним чином, зумовлена отриманням нових знань, вмій та навичок, джерелом яких стає освіта у найрізноманітніших формах (формальна, неформальна, інформальна та дуальна). Виходячи з вище викладеного, важливою науковою проблемою в теоретичному та прикладному аспекті є розробка та удосконалення інструментарію взаємодії освітніх закладів з виробничими структурами, в першу чергу тими, результати діяльності яких значною мірою залежать від наявності високопрофесійних кадрів, здатних генерувати власні та використовувати залучені ідеї, пропозиції, ноу-хау тощо.

Промисловий сектор повинен безпосередньо опікуватись процесами підготовки кваліфікованих інженерних кадрів, як у матеріально технологічному, так і в методичному та професійному сенсі.

Звичною практикою, майже для всіх галузей промисловості, є життєва необхідність перепідготовки молодих спеціалістів на

виробництві або за його межами. Як відзначається в роботі [1], питання кадрового забезпечення мають вирішуватися шляхом створення умов для розвитку ринку праці, зниження дефіциту висококваліфікованих кадрів промислових підприємств, формування та виконання комплексних заходів щодо підготовки, перепідготовки та закріплення кадрів на підприємствах.

Вже сьогодні фахівці та підприємці відзначають нестачу кваліфікованих працівників для багатьох галузей промисловості. Однак, для формування у працівників необхідних якісних характеристик та компетенцій необхідний тривалий процес загальної освіти, профорієнтаційної роботи, професійної теоретичної та практичної підготовки, адаптації працівників до сучасних вимог трудової діяльності.

Ефективну організаційно-правову базу такої інтеграції ще потрібно сформувати, адже закони України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, навіть “Загальнодержавна комплексна програма розвитку високих наукоємних технологій” та інші нормативно-правові акти не містять чітко визначеного механізму реалізації цього процесу.

Найбільш оптимальною формою інтеграції освіти, науки та виробництва, на засадах якої йде концентрація людського капіталу, вважаються науково-освітньо-виробничі комплекси на платформі провідних закладів вищої освіти (ЗВО) із чітко встановленою взаємною відповідальністю. Створення таких центрів дозволить залучити в інноваційний процес професорсько-викладацький персонал, аспірантів, студентів, забезпечити єдність учбового, наукового процесів і підготовку кадрів за перспективними напрямками.

В умовах ЕЗ виробництво знань виступає послугами та продуктами на ринку, чим забезпечується швидке прискорення у технічній та науковій сфері та прокладання шляху до інновацій в економіці в цілому [2]. Такі процеси мають призвести до гармонійного поєднання економіки, виробництва й освіти у збалансовану систему відносин, коли кожний випускник університету стає сформованим спеціалістом, забезпеченим відповідним до його кваліфікації робочим місцем, а його компетенції відповідають потребам розвитку виробництва без необхідності перекваліфікації та повторного навчання.

Соціокультурні особливості формування та розвитку людського потенціалу визначаються насамперед сформованими ціннісними

установками населення країни [3].

Для прискорення трансформаційних та інноваційних процесів у сфері економіки необхідний всебічний аналіз витоків виникнення, етапів розвитку та сучасного стану такого глобального явища як ЕЗ. На наш погляд, в Україні у наявності достатня кількість інтелектуального капіталу, прагнення та волі до кардинальних і якісних державних змін у економічній сфері, драйвером яких має стати творче використання закордонного досвіду становлення ЕЗ та успіхів у впровадженні креативних підходів трансформації системи вищої професійної освіти [2, С. 59].

Досвід розвинених країн світу доводить ефективність дуальної освіти, сутність якої полягає в тому, що майбутні спеціалісти набувають компетенції за замовленням та під контролем досвідчених спеціалістів промислових підприємств та бізнес-структур, де проходять практику, а в подальшому зараховуються на інженерні посади вже сформованими професіоналами. [4, С. 140-141].

Зрозуміло, що впровадження системи дуальної освіти в умовах Українських реалій, пов'язано із об'єктивними та суб'єктивними факторами, в основному, стримуючого характеру. Однак, іншого шляху для підвищення економічної безпеки та конкурентоспроможності освітньої та економічної системи у незалежній українській державі не має. Подолання кризових явищ українського суспільства можливе лише за умов сприйняття, що вища освіта повинна відповідати сучасним потребам суспільства та ринку праці, забезпечувати формування у кожній особистості здатності швидко адаптуватися до сучасних соціоекономічних реалій, які стають найважливішою умовою успішного і стійкого розвитку соціуму.

Література:

1. Внутрішньо переміщені особи: від подолання перешкод до стратегії успіху: монографія / О.Ф.Новікова, О.І.Амоша, В.П.Антонюк та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті.- Київ, 2016.- 448 с. – С.49- 58.
2. Драчук Ю.З., Сав'юк Л.О Сфера освітніх послуг як вирішальний фактор формування економіки знань на теренах України. // Науковий економічний журнал ІНТЕЛЕКТ ХХІ. – 2018. – №1. – С. 58–63.
3. Антонюк В.П., Прогнімак О.Д. Особливості формування людського потенціалу Донбасу. Специфіка регіональної ідентичності та ціннісних установок населення Донбасу .– Модернізація соціально-трудова сфери Донбасу: загрози та можливості: наукова доповідь / за ред. канд. екон. наук

В.В. Близнюк ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України» – К., 2017. – 136 с. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/docs/sr/297.pdf> – С. 20-33.

4. Драчук Ю.З., Сав'юк Л.О. Забезпечення доданої академічної вартості в рамках системи дуальної освіти.- Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Змішане навчання – інновація ХХІ сторіччя».- 139-144.

УДК 658

КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Я. А. Дроботя

к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту
Полтавська державна аграрна академія

Діяльність суб'єктів господарювання досить часто провокує умови розширення. Однак, прагнучі до розширення суб'єкти господарювання стають перед дилемою залучення позикових коштів.

Залучення коштів вимагає забезпечення ефективності діяльності повсякчас.

Окрім того залучення коштів вимагає чіткого виваженого рішення стосовно переваг та недоліків залучення позикового капіталу.

Проаналізуємо базові позитивні та негативні аспекти залучення позикових коштів в діяльність суб'єктів господарювання.

Вважаємо, що до позитивних аспектів від залучення позикових коштів слід віднести:

- можливість розширення виробничого процесу та фінансового потенціалу;
- можливість забезпечення додаткових конкурентних переваг;
- можливість розрахунку за сировину, матеріали ще до настання періоду реалізації кінцевої продукції;
- формування додаткових можливостей щодо розвитку;
- можливість зменшення податкового навантаження;
- необмеженість залучення;
- генерація, шляхом ефекту фінансового важеля, додаткового прибутку до власного капіталу;
- низька вартість залучення;

- варіабельність джерел формування;
- можливість пошуку дешевшої вартості залучення.

Базовими негативними тенденціями стосовно позикового капіталу є:

- зниження коефіцієнту автономії та відповідно фінансової стійкості;
- ймовірність виникнення неплатоспроможності щодо боргових зобов'язань у разі неотримання прибутку;
- підсилення можливості виникнення банкрутства якщо борг вчасно не буде сплачено;
- залежність ціни боргу від кон'юнктурних змін фінансового ринку;
- здійснення постійного моніторингу кредиторів;
- цільове спрямування боргових засобів;
- оформлення додаткових документів для залучення.

З нашого погляду, перед тим як здійснювати залучення позикового капіталу господарюючий суб'єкт повинен досить виважено врахувати всі переваги та недоліки залучення, розрахувати ефект фінансового левериджу. І лише у випадку отримання додатного значення ефекту фінансового левериджу, тобто у випадку отримання стабільного прибутку, який є більшим за обсяги виплат по кредитним зобов'язанням приймати рішення стосовно залучення позикового капіталу. Окрім того слід звернути увагу на обсяги залучення. А залучати позиковий капітал варто лише в тих обсягах, які відповідають оптимізаційній структурі за одним із критерієм:

- максимізація рівня рентабельності;
- мінімізація середньозваженої вартості;
- мінімізація фінансового ризику [1, 2, 6].

Література

- 1.Бланк И. А. Управление финансовыми рисками : [учебник] /– К. : Ника-Центр, 2005. – 600 с.
- 2.Кузнецова С. А. Финансовый менеджмент [текст] : навч. посіб. / К. : Центр учбової літератури, 2014. – 124 с.
- 3.Пікус Р. В. Управління фінансовими ризиками : [навч. посібник] / 2-ге вид., виправ. – К. : Знання, 2011. – 598 с.

4.Рэдхэд К., Хьюс С. Управление финансовыми рисками. М.: ИНФРА-М, 1996. – 288 с.

5.Стрельніков П. В., Стрельнікова Д. П. Управління ризиками *Математичні машини і системи*. 2017. № 1. С.131-133.

6.Фінансовий менеджмент : підручник / В. П. Мартиненко, Н. І. Климаш, К. В. Багацька, І. В. Дем'яненко, [та ін.] за заг. ред. Т. А. Говорушко. – Львів : Магнолія 2006, 2014. – 344 с.

УДК 332.122 (477.83)

СІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІЇ ЛЬВІВЩИНИ: ПОЗИТИВНІ СТОРОНИ ДЛЯ ІНВЕСТУВАННЯ

Л.Ф.Дрогомирецька

аспірант відділу просторового розвитку
ДУ “Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долишнього НАН України”

Особливість сільських територій Львівської області визначається тим, що вона є джерелом безлічі благ: продовольства і сільськогосподарської сировини, джерелом природних ресурсів, місцем проживання, рекреаційним об'єктом тощо. Тому аналіз розвитку сільських територій даної області є актуальним.

Сільська поселенська мережа Львівської області включає 633 сільських і 34 селищних рад, близько 1850 населених пунктів. У сільській місцевості регіону проживає 991,6 тис. населення, або 39,1% усього населення області і 7,04% сільського населення країни [2].

Земельний фонд Львівської області складає 2183,1 тис. га, з яких 1265 тис. га (58%) зайнято сільськогосподарськими угіддями, з них 796,1 тис. га – рілля. Третину території області (31,8%) займають ліси та лісовкриті території. На одного жителя області припадає 0,5 га сільгоспугідь і 0,31 га ріллі, що на 50% менше, ніж в середньому по Україні. Частка земель, що перебувають у власності громадян, складає 61,8%, відповідно частка сільськогосподарських підприємств як державних, так і недержавних, у виробництві сільськогосподарської продукції – 30% [5].

На сьогодні сільське господарство області складає близько 10%, а продуктивність на одного працівника є достатньо високою.

Пріоритетним для сільськогосподарського комплексу Львівської області завжди було і на перспективу буде зернове господарство, зокрема виробництво продовольчого зерна, виробництво цукрової сировини, олійних культур, картоплі та плодоовочевої продукції, а також кормових культур [4-5].

Найефективнішою формою господарювання в області є і будуть великотоварні підприємства середніх розмірів 2000–3000 га сільськогосподарських угідь. Вони мають кращі можливості для ефективного використання виробничих ресурсів та впровадження досягнень НТП. Великої ефективності досягають ті підприємства, де поєднуються рослинницькі та тваринницькі галузі.

Все більш актуальним стає виробництво органічної продукції. Слід відмітити, що треба віддати належне першим господарям-аматорам, які зважилися відмовитися від застосування хімічних засобів для виробництва сільськогосподарської продукції.

В області працюють 11 господарств, що виробляють органічну продукцію, яка підтверджується відповідними сертифікатами [4].

Окремо заслуговує на увагу розвиток промислового садівництва і хмелярства. За сприяння державної програми підтримки цієї галузі протягом трьох останніх років на Львівщині закладено 1,5 тис.га садів і ягідників [4]. Цією галуззю цікавляться як малі підприємці, так і великі господарства. Проте на даний час лише частково погашено заборгованість за минулі роки перед сільськогосподарськими виробниками.

Галузь тваринництва гостро потребує залучення інвестицій всіх рівнів, проте цікавими для інвесторів є свинарство, птахівництво, тобто так звані швидкоокупні галузі.

Харчова і переробна промисловість області також включилася у процес євроінтеграції. На 40 підприємствах впроваджено міжнародні системи управління якістю та безпечністю харчових продуктів.

Львівська область характеризується високою питомою вагою рекреаційних ресурсів (14,28 %). Територіальна концентрація земель рекреаційного призначення області у розрахунку: на 1000 км² складає (5,339), 1 тис. жителів (0,046), 1 тис. рекреантів (0,474), що свідчить про її значний потенціал для туристично-рекреаційної економічної діяльності. Частка лісів для відпочинку у загальній площі лісів складає (1,8 %), площа водних ресурсів (85,4 тис. га), є 6 родовищ мінеральних вод із експлуатаційними запасами 1284м³/добу та 1579 тис. м³ запасів торфових грязей. У Львівській області заповідні території складають

12,2 %. Серед них природний заповідник “Розточчя”, національні природні парки “Яворівський”, “Сколівські Бескиди”, “Північне Поділля” [3, с. 47].

Важливо виділити також потенціал лісового господарства області, що на цей час реалізовується передусім через вирубку та реалізацію деревини у сировинному вигляді, у той час як існують значні можливості розвитку виробництва готових видів продукції та забезпечення місцевого населення додатковими джерелами доходів.

Важливим показником, який відображає перспективи та потенціал розвитку сільських територій є рівень активності та інтенсивності інвестиційних процесів. У Мостиському районі введено в дію першу чергу комбікормово-елеваторного комплексу потужністю 104,4 тис.тонн одночасного зберігання зерна. У Буську голландськими інвесторами проводиться будівництво тепличного комплексу для вирощування овочевої продукції [1].

В цілому в Львівській області, спостерігається поступове зростання частки інвестицій в аграрний сектор економіки на фоні нарощування обсягів капітальних вкладень за всіма видами економічної діяльності.

Безумовно, важливим напрямком надходження інвестиційних потоків в розвиток сільських територій є агрокластери, які розвинути соціальний, культурний та туристичний потенціал області. Для соціальної сфери – це створення нових робочих місць, збереження та відновлення історико-культурної спадщини, розвиток відпочинково-рекреаційної зони, створення мережі сервісних підприємств. Для економічної – розвиток малого і середнього підприємництва, залучення туристичного потоку, додатковий дохід від обслуговування туристів і відпочиваючих, зростання бюджетних надходжень [1].

Нинішні умови потребують створення дієвих механізмів, орієнтованих на формування сприятливих умов для високоефективної, конкурентоспроможної та збалансованої сільської економіки.

Для вирішення цього завдання необхідно окреслити стратегічні пріоритети розвитку сільських територій, які базуються на сучасних підходах і принципах, поєднуючи існуючий український досвід та інституційні стандарти країн-членів ЄС.

Слід відзначити, що в рамках імплементації положень Угоди про асоціацію з ЄС лише через рік після її ратифікації Україною, розпорядженням Кабінету Міністрів України 23 вересня 2015 року схвалено чинну Концепцію розвитку сільських територій, яка

окреслює головні пріоритети розвитку сільських територій та механізм підготовки аграрного та сільського сектору держави до функціонування в умовах зони вільної торгівлі з ЄС. Важливо, що положеннями Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 року №385, розроблення та реалізацію Концепції розвитку сільських територій було віднесено до заходів державної регіональної політики.

Реалізація Концепції розрахована на період до 2025 року та покликана перемістити фокус аграрної політики держави з підтримки аграрного сектору економіки на підтримку сільського розвитку – поліпшення якості життя та економічного благополуччя сільського населення шляхом диверсифікації економічної діяльності; збільшення рівня реальних доходів від сільськогосподарської та несільськогосподарської діяльності на селі; досягнення гарантованих соціальних стандартів і покращення умов проживання сільського населення; охорони навколишнього природного середовища, збереження та відновлення природних ресурсів у сільській місцевості; збереження сільського населення як носія української ідентичності, культури і духовності; створення умов для розширення можливостей територіальних громад села, селища для розв’язання існуючих в них проблем; приведення законодавства у сфері сільського розвитку у відповідність із стандартами ЄС.

Так, диверсифікація та розвиток сільської економіки мали б досягатися створенням умов для розвитку різноманітних видів економічної діяльності та форм господарювання; розвитком туристичної та рекреаційної діяльності у сільській місцевості; сприянням формуванню ринків збуту твердого біопалива; удосконаленням податкової та бюджетної системи з метою наповнення бюджетів територіальних громад сіл, селищ; наданням підтримки для розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації шляхом стимулювання створення постачальницької, заготівельно-збутової інфраструктури на засадах кооперації; запровадженням економічного стимулювання виконання заходів з охорони земель; спрощенням умов доступу сільського населення до фінансових ресурсів, в тому числі через розвиток кредитної кооперації та розроблення альтернативного механізму кредитування із залученням соціально відповідального бізнесу та банків.

Література:

1. Агрокластери. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/24564>
2. База даних Головного управління статистики у Львівській області. – URL: <http://database.ukrcensus.gov.ua>.
3. Горин Г. В. Комплексна оцінка ефективності використання рекреаційно-туристичного потенціалу сільських територій Західного регіону України/ *Наукові записки Львівського університету бізнесу і права*. Серія економічна. Вип. 17, 2017. – 209 с. – С. 45-53.
4. Остапчук А. (2013) Рівень розвитку сільських територій як індикатор сталості аграрного сектору. URL: <http://elibrary.nubip.edu.ua/8563/1/OAD.pdf/>
5. Сільське господарство та розвиток сільських територій. – URL: http://www.ier.com.ua/ua/Ukraine_EU_project/materials/AA_title_5/agriculture/
6. The European Association for Rural Development and Village Renewal (ARGE). Взято з http://enrd.ec.europa.eu/networks-and-networking/eu-organisations/en/arge_en.cfm/

УДК 339.92.

ФІНАНСОВИЙ ЛЕВЕРИДЖ В ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ

Н.П.Дуброва

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Підвищення ефективності бізнесу в аграрному секторі економіки України неможливо тільки в рамках власних ресурсів суб'єктів господарювання. Для розширення фінансових можливостей сільськогосподарських підприємств необхідним є залучення додаткових позикових коштів, з метою збільшення вкладень у власний бізнес і одержання більшого прибутку.

У сучасних умовах, однією з найважливіших проблем, яку доводиться вирішувати керівникам сільськогосподарських підприємств, є забезпечення фінансовими ресурсами обсязі, який би дозволив ефективно розвиватись з мінімальними втратами та максимальною ефективністю. Тому питання оптимізації структури капіталу є одним з ключових факторів фінансового менеджменту підприємства.

Вплив залучення позикового капіталу на рівень рентабельності власних вкладень акціонерного товариства називається фінансовим

левериджом (від англ. «lever» - ричаг, «leverage» — підйомна сила). Даний термін запозичений в американців і широко використовується вітчизняними фінансовими аналітиками. У системі корпоративних фінансів «леверидж» - це використання постійних операційних та постійних фінансових витрат у намаганнях збільшити прибутковість підприємства. Фінансовий леверидж (Financial Leverage) виникає у випадку використання акціонерним товариством позикових засобів фінансування, плата за які постійна, тобто фінансовий леверидж має місце, коли підприємство залучає позиковий капітал [2].

Диференціал фінансового левериджу є головною умовою, що формує позитивний ефект фінансового левериджу. Цей ефект виявляється тільки в тому випадку, якщо рівень прибутку, що утворюється активами підприємства, перевищує середній розмір відсотка за кредит, який використовується, тобто якщо диференціал фінансового левериджу є позитивною величиною. Чим вище позитивне значення диференціала фінансового левериджу, тим вищим при інших рівних умовах буде його ефект. При негативному значенні диференціала фінансового левериджу використання підприємствами позикового капіталу дає негативний ефект [1].

У літературних джерелах виокремлено дві концепції визначення ефекту фінансового левериджу: американську та європейську. За американською концепцією під ефектом фінансового левериджу розуміють відсоткову зміну грошового потоку, що отримує власник власного капіталу за умов одновідсоткової зміни загальної віддачі активів. За європейською концепцією ефект фінансового левериджу являє собою різницю між дохідністю власного капіталу та дохідністю активів, тобто додаткову дохідність у власника власного капіталу, що виникає при залученні позикових коштів з фіксованим відсотком [3].

Основним критерієм залучення позикових засобів є таке співвідношення між власним та позиковим капіталом, при якому збільшується віддача на власні кошти. Підприємству вигідно використовувати позиковий капітал до тих пір, доки дохід на власні кошти перевищує відсоток за кредит. Таким чином, використання механізму фінансового левериджу дозволяє цілеспрямовано управляти процесом формування оптимальної структури капіталу підприємства.

Література:

1. Давиденко Н.М. Фінансовий леверидж в оптимізації структури капіталу акціонерних товариств / Н.М. Давиденко // Агросвіт. – 2015. - №1. – С. 10-13.

2. Захарова Н.Ю. Фінансовий леверидж в управлінні капіталом підприємства / Н.Ю. Захарова // Збірник наукових праць ТДАТУ. 2010. - №8. – С. 1-5.

3. Чайковська О.В. Фінансовий леверидж як елемент політики формування позикового капіталу [Електронний ресурс]/ О.В. Чайковська, Г.О. Ходова // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону. – 2012. – Режим доступу: ea.donntu.edu.ua.

UDC 339.1:338

ECONOMIC-ECONOMIC COMPOSITION IN PRODUCTION OF AGRICULTURAL PRODUCTS

Jose Manuei Recio Espejo

Professor Plant Physiology
University of Cordoba, Spain

Improving the production capacity of agriculture in developing countries through productivity increases is an important policy goal where agriculture represents an important sector in the economy. The agricultural sector provides livelihood directly and indirectly to a significant portion of the population of all developing countries, especially in rural areas, where poverty is more pronounced. Thus, a growing agricultural sector contributes to both overall growth and poverty alleviation.

Within the context of growth in food and agriculture, emphasis is placed on productivity because expansion of arable land is very limited in most countries due to physical lack of suitable land and/or because of environmental priorities. In addition, the difference between actual and technically feasible yields for most crops implies great potential for increasing food and agriculture production through improvements in productivity, even without further advances in technology.

Investment is of special interest as a limiting factor to agricultural production capacity and production because an alarming trend is being observed: public and private investment in agriculture has been declining. The decline in public investment is of particular concern because public investment in basic infrastructure, human capital formation and research and development (R&D) are necessary conditions for private investment. Public investments also promote technology adoption, stimulate complementary on-farm investment and input use and are needed for

marketing the agricultural goods produced.

This paper provides an overview of the economic terminology, research findings, modelling techniques and their limitations that are used to link agricultural investment to output and productivity. After an introduction to the basic concepts and terminology of agricultural productivity and investment in the next section, the paper introduces three methodological approaches used to measure production growth, along with their advantages and disadvantages. In Section 1.4 findings from various agricultural growth studies are presented, focusing on the linkage between different types of agricultural investments and growth. Section 1.5 addresses the data needs and limitations in measuring the linkages between investments and growth in agriculture. These are of particular importance because data availability can limit the type of analysis done and consequently the questions that can be answered regarding agricultural growth and productivity. Concluding remarks are presented in the final section.

Agricultural products are usually measured by weight or volume. An immediate question arises as to how to best combine different agricultural products since summing over weights or volumes is not very meaningful. One approach when dealing with crops is to convert them to a common physical unit, such as wheat units. More commonly, aggregate output in agriculture is measured in monetary units as the sum of the value of all production in the agricultural sector minus the value of intermediate inputs originating within the agricultural sector. Both cash and non-cash (barter, trade and self-consumption) transactions of final products should be included. This is referred to as "final output" and differs from agricultural GDP by not subtracting out the value of non-agricultural inputs. In other words, final output is the amount of agricultural output available for the rest of the economy, while agricultural GDP measures the net contribution of agriculture to the GDP of a country.

Productivity measures are subdivided into partial or total measures. Partial measures are the amount of output per unit of a particular input. Commonly used partial measures are yield (output per unit of land), labour productivity (output per economically active person (EAP) or per agricultural person-hour). Yield is commonly used to assess the success of new production practices or technology. Labour productivity is often used as a means of comparing the productivity of sectors within or across economies. It is also used as an indicator of rural welfare or living standards since it reflects the ability to acquire income through sale of agricultural goods or agricultural production.

Partial measures of productivity can be misleading, as there is no clear indicator of why they change. For example, land and labour productivity may rise due to increased use of tractors, fertilizer or output mix (move to high value crops). To account for at least some of those problems a total measure of productivity, the Total Factor Productivity (TFP) was devised. TFP is the ratio of an index of agricultural output to an index of agricultural inputs.

The index of agricultural output is a value-weighted sum of all agricultural production components. The index of agricultural inputs is the value-weighted sum of conventional agricultural inputs. These generally include land, labour, physical capital, livestock and chemical fertilizers and pesticides. Growth in TFP is referred to as the Solow residual. It is generally considered a measure of technological progress that can be attributed to changes in agricultural research and development (R&D), extension services, human capital development such as education and physical, commercial infrastructure, as well as government policies and environmental degradation (Ahearn *et al.*, 1998). Change in TFP can also be due to unmeasured inputs or imperfectly measured inputs.

Investment is the change in fixed inputs used in a production process. In the most narrow definition, investment is the change in the physical capital stock, that is, physical inputs that have a useful life of one year or longer (land, equipment, machinery, storage facilities, livestock). However, Eisner estimated that less than 20 percent of total growth in the United States comes from physical capital formation, while Denison's estimates were 10 to 15 percent.

Economists recognize that, though difficult to measure, a comprehensive agricultural investment measure should include improvements in land, development of natural resources and development of human and social capital in addition to physical capital formation. Human capital is the stock of knowledge, expertise or management ability. Since it is directly influenced by educational, training and extension institutions, variables such as education level or extension contacts are often used as proxy measures. Public and private expenditures on R & D are often used to proxy the level of human capital as well. Coen and Eisner specifically include R&D, education and training as forms of human capital investment.

Social capital is the stock of personal relationships and knowledge of institutions that an individual or household has. This affects the individual's access to risk minimizing inputs like credit, insurance and land title. In other words, social capital measures the ability to utilize social networks

and institutions. Status, gender and group affiliations are often used as proxies for social capital in economic studies. However, education and transportation, as well as the range of social institutions available, can also influence social capital.

Referances:

1. Lydia Zepeda. Agricultural Investment, Production Capacity and Productivity. [Electronic resource] .URL: <http://www.fao.org/3/X9447E/x9447e03.htm>
2. J Hunger Environ Nutr. Economies of Size in Production Agriculture [Electronic resource] .URL:: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3489134/>

УДК 336.717.3

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ

Землякова І. С.

студентка гр. МгФБС-18

Науковий керівник – к.е.н., доцент Добровольська О.В.
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Банки, як основні інститути фінансового ринку, відіграють провідну роль в економіці. Банківські установи акумулюють кошти суб'єктів ринку з метою їх подальшої трансформації у кошти необхідні для проведення активних банківських операцій, внаслідок чого економіка насичується інвестиційними ресурсами. Таким чином, банки реалізують перерозподіл коштів від економічних суб'єктів, у яких є їх надлишок, до тих, які відчувають в них потребу. Ефективність виконання даної функції банків напряму залежить від наявності достатнього рівня залучених грошових коштів. Саме з метою збільшення обсягів залучених грошових коштів, в банках формується та реалізується депозитна політика.

За ступенем державного втручання у діяльність банків в економічній літературі виділяють такі типи депозитної політики: консервативна політика (політика жорсткого державного втручання в роботу банків), ліберальна політика державного регулювання, змішані форми.

На мікрорівні депозитна політика банківської установи має за мету визначити найбільш пріоритетні напрями акумулювання депозитних коштів, сприяти розвитку та вдосконаленню депозитних операцій, шляхом розширення спектра послуг, покращення їх якості та ефективності надання, через всебічне задоволення потреб вкладників (юридичних та фізичних осіб). Кінцевим результатом депозитної політики банку є забезпечення стійкості окремої банківської установи шляхом досягнення встановленого рівня ліквідності та рентабельності. Депозитна політика на мікрорівні являє собою складову загальної стратегії банку щодо реалізації пасивних та активних банківських операцій, метою якої є формування необхідного обсягу грошей задля здійснення активних операцій, кінцевою ціллю чого є отримання банком прибутку [1].

На сьогодні поняття депозитна політика найчастіше пропонують визначати, як певний комплекс або ж систему управлінських рішень, які дозволяють забезпечити формування фінансових ресурсів банків та поділяються на стратегічні та тактичні. Першочерговим завданням при цьому є забезпечення достатнього для банківської установи рівня ліквідності, необхідного для проведення активних операцій. На нашу думку, депозитна політика банку – це сукупність заходів, методів та інструментів щодо залучення коштів вкладників (суб'єктів господарювання та домогосподарств), в розмірах необхідних для забезпечення формування достатнього рівня депозитної бази, з метою здійснення активних операцій, що дозволяє банку бути конкурентоспроможним на грошовому ринку та отримувати прибуток.

Розробка індивідуальної депозитної політики банку передбачає врахування загальних для всіх банків передумов депозитної політики:

- щільність взаємозв'язків та взаємовпливів депозитної політики банку з кредитною;
- забезпечення достатнього для банку обсягу ліквідності за рахунок залучення грошових коштів;
- депозитна політика має передбачати наявність у банківської установи досить широкого переліку якісних депозитних послуг;
- наявність чіткої депозитної політики дає можливість забезпечити стабільний рівень депозитної бази банку [2].

Первинним етапом реалізації депозитної політики в банку є дослідження депозитного ринку та тенденцій, які є характерними для нього в певний період часу. Аналіз зовнішнього середовища та оцінка

його стану, закладає основу для подальшої розробки підходів до визначення напрямків і шляхів реалізації депозитних продуктів.

При реалізації заходів депозитної політики в умовах кризи важливим є фактор конкуренції за депозитні ресурси. В умовах їх обмеженості банки, нажаль, вдаються до використання прийомів недобросовісної конкуренції, до яких, в тому числі, належить розповсюдження неправдивої інформації щодо діяльності конкурентів. Відтак робота всіх структурних підрозділів банку має бути спрямована не лише на реалізацію визначених заходів депозитної політики, але й на упередження негативних дій конкурентів.

Не менш важливим етапом реалізації депозитної політики банку є контроль за напрямками реалізації депозитної політики, а також за ефективністю її здійснення, з точки зору оцінки обсягу та структури залученої депозитної бази. Важливим є і контроль ризиків, що виникають на різних етапах реалізації депозитної політики. Особливо в умовах наявності кризових станів, перманентне повторення яких в останні роки стало характерним для вітчизняного банківського сектора.

Дослідники розглядають депозитну політику: як стратегію та тактику; як систему заходів в процесі здійснення управлінської діяльності щодо депозитних операцій банку; у широкому і вузькому розумінні. Основною метою депозитної політики є максимізація обсягів депозитів за мінімізації ціни задля забезпечення високого рівня ліквідності, рентабельності та прибутковості, і як наслідок зростання конкурентоспроможності банку.

Література:

1. Банковский менеджмент: учебник / под ред. О. И. Лаврушина. – 4-е изд., стер. – М. : Кнорус, 2011. – 560 с.
2. Бартош, О. М. Депозитна політика як складова системи управління діяльністю банку / О. М. Бартош // Фінансовий простір. – 2014. – № 4(16). – С. 19-24.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Л.І. Катан

д.е.н., професор,

завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування

А.О. Бугай

магістрант

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Фінансова стабільність держави визначається фінансовою стійкістю підприємств, а виняткове місце агропромислового комплексу та аграрного сектора в народному господарстві зумовлює необхідність забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств.

В ринкових умовах суб'єкти господарювання самостійно залучають фінансові ресурси, намагаються ефективно їх розміщувати з метою забезпечення безперервної підприємницької діяльності, здійснюють самостійний пошук контрагентів. Фінансова стійкість підприємства характеризується таким станом фінансових ресурсів, який відповідає потребам розвитку та вимогам ринку. А в сучасних умовах фінансова стійкість стає якісною характеристикою фінансових можливостей підприємства та його партнерів.

Ринкова трансформація підприємств у сільському господарстві вимагає якісно нового підходу до оцінки фінансового стану підприємств, до його необхідності та значущості в системі фінансового управління. Виняткового значення набуває визначення кількісних і якісних величин, які б характеризували стабільність, надійність підприємства як партнера в ринкових відносинах, його здатність маневрувати фінансовими ресурсами для досягнення ефективної підприємницької діяльності.

Тому важливим є обґрунтування методики визначення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств, основних критеріїв та показників її визначення, встановлення місця цієї оцінки в системі фінансового менеджменту. Особливої уваги потребує

виявлення закономірностей дії внутрішніх та зовнішніх факторів зміцнення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств.

У загальному розумінні "стійкість" трактується як властивість системи так реагувати на зміни зовнішнього середовища, щоб не лише генерувати чинники, які зумовлюють її врівноважений стан, а й забезпечувати подальший розвиток. Іншими словами, стійкість системи характеризується її здатністю зберігати рівновагу і повертатись у вихідне положення незалежно від зовнішнього впливу.

Стойкість підприємства є якісною характеристикою його стану, індикатором його "здоров'я", запорукою його життєздатності і підґрунтям стабільності на ринку і розвитку у конкурентному середовищі. Розрізняючи категорії "фінансовий стан" та "фінансове положення" підприємства, ми поділяємо точку зору тих учених-фінансистів, які визначають фінансовий стан підприємства як "відображення внутрішніх процесів, що відбуваються на підприємстві, і їх результатів", а фінансове положення підприємства – через "його роль і значення як господарюючого суб'єкта на ринку".

В умовах ринку фінансовий стан підприємства розкриває не лише сутність його життєдіяльності, а й потужність чинників розвитку, що акумулюються в стійкості цього суб'єкта господарювання. Очевидно, що найстійкішим є статичний стан, тобто стан спокою. Проте, коли йдеться про фінансовий стан, як характеристику господарсько-фінансового функціонування підприємства, слід вважати, що він є динамічним за сутністю свого прояву. Найважливішою характеристикою фінансового стану підприємства є фінансова стійкість. Вона дозволяє визначити рівень фінансового ризику, що пов'язаний з формуванням структури джерел капіталу, а, відповідно, і міру стабільності фінансової бази розвитку підприємства на перспективу.

Фінансова стійкість підприємства формується у процесі виробничої та фінансово-інвестиційної діяльності і є головним компонентом загальної стійкості підприємства. Економічна категорія "фінансова стійкість" є категорією відтворювального процесу. Вона розкриває економічні відносини, що складають фінансовий механізм забезпечення розвитку підприємства.

Категорія "фінансова сталість" характеризує фінансовий стан підприємства як статичну, незмінну величину, за якої відсутній розвиток підприємства. Категорія "фінансова стабільність підприємства" свідчить про наявність виробничо-економічних умов

здійснення розширеного відтворення виробництва, забезпечення ефективного господарювання протягом тривалого періоду.

Іноді сутність фінансової стійкості обмежують ступенем незалежності підприємства від зовнішніх фінансових джерел. Проте це не зовсім вірно, оскільки залучення позикових коштів для фінансування сезонних потреб підприємницької діяльності фінансовими ресурсами є важливою передумовою стійкості сільськогосподарських підприємств.

На відміну від категорій "платоспроможність", "ліквідність" і "кредитоспроможність", категорія "фінансова стійкість" – більш широка та багатогранна і включає в себе оцінку усіх видів діяльності підприємства, перебуває під впливом різних фінансово-економічних процесів, які потрібно враховувати при здійсненні фінансового вибору.

Наукове узагальнення дозволило автору сформулювати фінансову стійкість підприємств як такий обсяг фінансових ресурсів і такий ступінь їх використання, при якому підприємство, вільно і ефективно маневруючи грошовими коштами забезпечує безперервність і розвиток процесу виробництва та реалізації продукції за рахунок зростання капіталу при збереженні платоспроможності в умовах допустимого рівня ризику.

Основними завданнями оцінки фінансової стійкості підприємства є: вивчення відповідності між засобами і джерелами, раціональності їх розміщення та ефективності використання; загальна оцінка стійкості фінансового стану та факторів її зміни; визначення резервів підвищення фінансової стійкості; прогнозування фінансової стабільності. Оцінка рівня фінансової стійкості підприємства повинна відповідати таким вимогам: однозначність, комплексність і лояльність.

Зазначимо, що фінансова стійкість характеризує такий обсяг фінансових ресурсів і такий ступінь їх використання, за яким підприємство, вільно й ефективно маневруючи грошовими коштами, забезпечує безперервність і розвиток процесу виробництва та реалізації продукції за рахунок зростання капіталу при збереженні платоспроможності в умовах допустимого рівня ризику. Для оцінки фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств доцільно використовувати існуючі методичні підходи, враховуючи специфіку діяльності таких підприємств, зокрема у розрізі встановлення нормативних значень показників оцінки.

Література:

1. Лях Л.М. Забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. степ. канд. економ. наук. 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит / Лях Людмила Миколаївна. Київ. 2002. 17с.
2. Пятківська К.В. Особливості аналізу фінансово-економічної стійкості сільськогосподарських підприємств. *Управління розвитком*. 2014. №3. С.35-37 [Електронний ресурс] – URL <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/6429/1/%D0%9F%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2.pdf>

УДК 351.334

ДЕРЖАВНИЙ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПРОЦЕСІВ КООПЕРАЦІЇ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ В УМОВАХ КРИЗИ

А.С. Кобець

д.н.з держ. упр., професор, ректор

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Проблеми державної підтримки процесів інтеграції та кооперації в агропромисловому комплексі висвітлені в дослідженнях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Однак вони залишаються актуальними з огляду на нестабільне економічне середовище, накопичення досвіду реформ, пошуки шляхів оптимізації процесів державної підтримки, бюджетного фінансування, інформаційного забезпечення. Провідні вчені та фахівці аграрної сфери вітчизняної економіки вказують на уповільнення процесів кооперації та інтеграції у виробництві, зберіганні, переробці й реалізації продукції цієї життєво важливої галузі громадського виробництва. Багато в чому виявилися порушеними зв'язки в підсистемі виробництво – переробка, в цілому відбуваються процеси, спрямовані не на інтеграцію та кооперацію підприємств аграрно-промислового комплексу, а на їх організаційне та економічне відокремлення. В існуючих виробничих і організаційно-економічних умовах необхідним є формування й удосконалення концепції розвитку та впровадження кооперації, горизонтальної (галузевої) та вертикальної (міжгалузевої) інтеграції

аграрного виробництва переробних підприємств задля подолання негативних явищ у вітчизняному агропромисловому комплексі[1].

Не зважаючи на наявність правового підґрунтя для створення та функціонування сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, не можна стверджувати, що складний процес правового регулювання у даній сфері завершений. Економічні реалії сьогодення вимагають адекватного правового реагування. Від рівня досконалості кооперативного законодавства безпосередньо залежать стабільність і ефективність діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Наступним суттєвим компонентом державної регулятивної діяльності є стимулювання процесів розвитку кооперативного руху на селі шляхом запровадження державної підтримки, зокрема, бюджетного та податкового стимулювання, ресурсного та технічного кредитування.

Відсутність розгалуженої кооперативної системи свідчить про те, що існуючі організаційно-економічні та правові умови не сприяють розвитку обслуговуючої кооперації на селі. Безумовно, стримуючим чинником розвитку сільськогосподарської кооперації є не лише недосконала законодавча база та відсутність стабільної державної підтримки.

Останнім часом стає більш очевидним необхідність науково обґрунтованої політики держави і органів територіального управління щодо регулювання діяльності суб'єктів аграрного сектору, введення нових ринкових форм господарювання і землеволодіння, розробки оригінальних технологій виробництва і переробки сільськогосподарської продукції. Зокрема, слід наголосити на взаємодії сільського господарства з пов'язаних з ним галузей економіки від виробництва сільськогосподарської техніки до реалізації продуктів харчування, від яких залежать технології, що використовуються в сільському господарстві, спеціалізація і концентрація виробництва на сільськогосподарських підприємствах, характер і рівень зайнятості, інші найважливіші аспекти організації виробництва.

Світовий і вітчизняний досвід яскраво демонструє, що кооперація не виникає сама по собі, має проводитися просвітницька й організаційна робота. Недооцінка проблем формування системи інформаційного забезпечення сільськогосподарських кооперативів є помилкою з боку органів влади. Саме просвітницька робота може відновити довіру селян до обслуговуючої кооперації, допомогти

відродити давні українські кооперативні традиції, сформувати потужну сучасну кооперативну мережу в Україні. Значну роль в організації такої роботи мають відігравати дорадчі служби через організацію та проведення навчання сільського населення, популяризацію кооперативних переваг, консультацій та підтримки кооперативів на етапі створення і подальшої діяльності.

Література

1. Лукіна Т., Павлюк Є. Державна підтримка інтеграції та кооперації в АПК України: зарубіжний досвід та основні напрями. *Економіст*. 2013. №4. С.37-39 URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgiibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/econ_213_4_11.pdf
2. Щуревич Л.М. Механізми державної аграрної політики України. *Управління та розвиток*. 2018. №5. [Електронний ресурс] . URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/103.pdf

УДК: 330.322

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

М.В. Кравченко

к.е.н., доцент кафедри обліку, оподаткування та УФЕБ
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Аграрні підприємства є базовою складовою аграрного сектору України, що в свою чергу є потенціалом для розвитку національної економіки та чинником для збереження суверенності держави через забезпечення продовольчої та екологічної безпеки, формування соціально-економічних основ розвитку сільських територій, та підвищення матеріального добробуту населення.

Основоположним чинником ефективної діяльності та стійкого розвитку аграрних підприємств є отримання і максимізація прибутку. За допомогою інвестування підприємства можуть досягати бажаного результату.

Про стан справ в економіці аграрного сектора можна судити за характером процесів, що відбуваються в інвестиційній

сфері. Вона є певним індикатором, що вказує на загальне положення всередині країни. Інвестиції – це об’єкти цивільних прав, що мають грошову оцінку, призначені (виділені) для внесення в будь-який об’єкт діяльності, що не носить протиправного характеру з метою отримання позитивного соціального ефекту [1].

Будь-яка держава регулює свою інвестиційну діяльність законодавчо. На кожному рівні законодавчої влади є нормативні акти, що в тій чи іншій мірі регулюють інвестиційну діяльність. У самому широкому сенсі інвестиції забезпечують механізм, необхідний для фінансування, росту і розвитку економіки країни.

Якщо держава зацікавлена в стабільній і сильній економіці, то воно повинна на законодавчому та виконавчому рівнях створити сприятливий інвестиційний клімат. Аналіз показує, що у всіх розвинених країнах сільськогосподарська галузь економіки користується державною підтримкою. Адже дана галузь безпосередньо впливає на продовольчу безпеку країни, що само по собі є потужним політичним аргументом на світовій арені. Попит на продукцію АПК є нееластичним. Сільське господарство – основоположна галузь будь-якої економіки, яка спочатку є малопробуктовою і малопривабливою для інвестицій, але від розвитку сільського господарства залежить розвиток всієї економіки. Сьогодні питання про вкладення інвестицій в сільське господарство є ключовим у розвитку економіки України. До 1992 р агропромисловий комплекс України був державною, регульованою галуззю зі значними обсягами щорічних капіталовкладень, велика частина яких здійснювалася за рахунок коштів державного бюджету [2]. Різке скорочення державного фінансування, відсутність ефективно та обґрунтованої кредитної системи в сільському господарстві, жорстка податкова політика, збільшення імпорту сільськогосподарської продукції сприяли тому, що вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники позбулися всіх джерел утворення та накопичення капіталу, що, в свою чергу, негативно відбилося на функціонуванні галузей, технологічно пов’язаних із сільським господарством. Сьогодні обсяг інвестицій в сільське господарство нижче середнього рівня інвестицій в економіці. Масштаби іноземних інвестицій, інтенсивність їх потоку залежать від цілого комплексу чинників – «інвестиційного клімату», який включає в себе стан економіки, соціально-економічну стабільність, розвиток інфраструктури, рівень розвитку підприємництва і т. д., які

оцінюються іноземними інвесторами при ухваленні рішення, що стосується масштабів і напрямів інвестицій.

Література:

1. Однорог М.А. Особливості інвестиційної діяльності в аграрному секторі. Actual problems of international relations. Release 126 (part II). 2015. С. 108-115.

2. Кравченко М.В., Науменко О.О. Організація та функціонування системи економічної безпеки аграрного сектору. *Науковий вісник Херсонського державного університету* - Херсон.: 2018.- 245с.

УДК 338.1:627.217

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН В УКРАЇНІ

Ю. О. Кусакова

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів і економіки міжнародного туризму

О. О. Садомський

Студент 4 курсу економічного факультету напряму підготовки «міжнародна економіка»

Запорізький національний університет

Економічний розвиток країн характеризується територіальною неоднорідністю та відмінністю в інтенсивності господарської діяльності. Поява слабо розвинених регіонів становить проблему ширшого залучення інвестицій.

Для вирішення даної проблеми світова практика накопичила досвід створення вільних економічних зон (ВЕЗ). Особливістю ВЕЗ є те, що формування цих зон залежить від акумулювання іноземних інвестицій, а діяльність здійснюється на умовах пільгового оподаткування. Загалом традиційно виділяють чотири основні характеристики, які належать будь-якій ВЕЗ у світі:

- використання різних видів пільг і стимулів, які створюють найбільш сприятливі умови для інвестицій і ведення бізнесу;
- наявність локальної, відносно відокремленої системи органів управління ВЕЗ, які мають право самостійно приймати рішення;

- всезагальна підтримка ВЕЗ центральною, регіональною і місцевою гілкою влади;
- максимальна відкритість ВЕЗ для іноземного капіталу та світового ринку.

Проте ефективність розвитку та функціонування ВЕЗ великою мірою залежить від узгодження інтересів інвесторів, держави та регіонів. Для інвесторів важливий прибуток, для держави – поповнення бюджетів різних рівнів, для місцевого населення – нові робочі місця. Без урахування таких інтересів створення ВЕЗ є не вигідним та проблематичним. У зв'язку з цим аналіз переваг та недоліків національних ВЕЗ є напроцуд актуальним, оскільки стає базою для розробки шляхів подальшого розвитку ВЕЗ на території України [1].

Досвід України у створенні ВЕЗ далеко невтішний. Першою була Північнокримська експериментальна економічна зона "Сиваш", яка була відкрита у 1996 році як пілотний проект для відпрацювання на практиці механізмів і методів господарювання в межах економічних зон, залучення інвестицій і розвитку експортного потенціалу, впровадження передових технологій, вирішення соціальних проблем на території зони та ін. Але у 2001 році, у зв'язку із закінченням терміну проведення експерименту та не високою успішністю, КМУ СЕЗ "Сиваш" ліквідував [2].

На сьогоднішній день, за інформацією Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, налічується 11 ВЕЗ, створених у кінці 1990-х – початку 2000-х років. Але пільговий режим оподаткування на цих територіях скасований у 2005 році [2]. Підприємства, що здійснюють діяльність у межах ВЕЗ, працюють на загальних підставах та не мають державних пільг. Це негативно позначається на стані інвестиційного клімату, і як наслідок на показниках діяльності вітчизняної промисловості, якості національного продукту.

На нашу думку, найближчим часом через політичні та соціально-економічні причини не слід очікувати значної активізації інвестиційної діяльності з боку держави. У даній ситуації актуальною є необхідність створення сприятливого інвестиційного клімату для іноземних інвесторів.

Проте слід зазначити, що інтереси інвесторів часто не збігаються з пріоритетами розвитку економіки України. Наприклад, найцікавішими об'єктами для іноземних інвесторів є

сільськогосподарська сировина, метал, деревина, хімічна промисловість тощо. Тобто, іноземних інвесторів приваблюють можливості доступного і дешевого українського ринку сировини та висококваліфікованої робочої сили. Тоді як важливі для економічного розвитку держави галузі, а саме: машинобудування, приладобудування, будівництво, транспорт – залишаються без особливої уваги.

Також спостерігається певна територіальна диспропорція в розподілі інвестицій. Найбільша частка інвестицій припадала до цього часу на місто Київ і такі області як Дніпровська, Запорізька, Київська, Львівська, Одеська, Харківська. Тоді як в інших областях, наприклад, Чернівецькій, Полтавській, Тернопільській, Житомирській рівень інвестицій на 1 особу в рази нижчий.

Якщо аналізувати поточну діяльність ВЕЗ в Україні, то можна виділити такі основні проблеми:

- недосконалість та практична відсутність системних документів, які програмують та регулюють діяльність ВЕЗ в Україні. Тобто відсутня процедура надання пільг; пільги не диверсифіковані залежно від розмірів підприємств, що функціонують у зонах; реальні регіональні і галузеві програми розвитку таких зон не розроблені. А з 2005 р. повне скасування пільгового оподаткування;

- складність, неоднозначність та багаторівневість системи управління ВЕЗ в Україні. Більшість з таких зон повністю контролювалися і керувалися державними органами, які надавали пільги підприємствам на власний розсуд. З іншого боку державою не було створено необхідної інфраструктури для їх розвитку (наприклад, доріг);

- використання ВЕЗ для тінізації економіки.

Перелічені недоліки свідчать, що жодна з характеристик вільної економічної зони в Україні не виконується. Це призводить до того, що їх основна мета (залучати іноземні інвестиції) не реалізується і ВЕЗ в Україні окрім назви вільними не являються.

Отже, сьогодні створення вільних економічних зон поки що не відіграло важливої ролі у вирішенні проблеми залучення іноземних інвестицій. Так, від початку функціонування ВЕЗ до них було залучено 600 млн дол. іноземних інвестицій, що становить лише 17,6 % запланованого обсягу [2].

Однак позитивний досвід зарубіжних країн свідчить про потенціал такого напрямку економічного розвитку в умовах

становлення ринкової економіки та дефіциту внутрішніх інвестиційних ресурсів. З цією метою потрібно створити нову концепцію діяльності ВЕЗ, яка би ґрунтувалася на таких засадах:

- залучати інвестиції інноваційного спрямування, в основні галузі, в промислово слабо розвинені регіони, в науково-дослідницьку діяльність, в сферу сучасних послуг зі створенням нових робочих місць;

- децентралізація господарської діяльності, яка вже почалась в Україні, мусить привести до зміни регіональної політики держави та забезпечити передачу повноважень з керівництва ВЕЗ на окремі території та місцеві влади;

- потрібно внести відповідні зміни до законодавства щодо гнучкої диференційованої системи пільг для закордонних інвесторів, що враховують особливості ресурсного потенціалу регіону;

- для приваблення стратегічних іноземних інвесторів треба забезпечити державні гарантії стабільної діяльності іноземного капіталу на довгострокову перспективу [1].

Отже, на сьогоднішній день проблема доцільності та ефективності функціонування ВЕЗ в Україні потребує подальшого дослідження, оскільки може стати важливим чинником стимулювання розвитку економіки та залучення іноземних інвестицій.

Література:

1. Войцеховська Ю. В., Мавріна А. О., Войцеховська В. В. Спеціальні економічні зони: зарубіжний досвід та перспективи в Україні. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository*. URL : http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/34857/1/8_42-74.pdf (дата звернення: 14.03.2015).

2. Підоричева І. СЕЗам не відкриється? *ZN.UA*. № 5, 11 – 17 лютого 2017. URL : <https://dt.ua/macrolevel/sezam-ne-vidkriyetsya-pro-svitoviy-dosvid-vikoristannya-specialnih-ekonomichnih-zon-ta-umovi-za-yakih-yih-instrumentariy-mozhe-stati-pridatnim-dlya-vikoristannya-i-v-ukrayini-.html> (дата звернення: 14.03.2015).

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Ю.В. Масюк

к.е.н., професор кафедри фінансів, банківської справи та
страхування

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Аграрний сектор України з його базовою складовою, сільським господарством, є системоутворюючим в національній економіці, формує засади збереження суверенності держави – продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та формує соціально-економічні основи розвитку сільських територій.

Окрім стабільного забезпечення населення країни якісним, безпечним, доступним продовольством, аграрний сектор України безперечно спроможний на вагомий внесок у вирішення світової проблеми голоду.

Подальше входження до світового економічного простору, посилення процесів глобалізації, лібералізації торгівлі вимагають адаптації до нових та постійно змінних умов, а відповідно – подальшого удосконалення аграрної політики.

Український аграрний сектор з потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, є ланкою, що з одного боку може стати локомотивом розвитку національної економіки та її ефективної інтеграції в світовий економічний простір, а з іншого – зростання доходів, задіяного в аграрній економіці сільського населення, що складає понад третину всього населення країни, дати мультиплікативний ефект у розвитку інших галузей національної економіки.

Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України спрямована на формування ефективного соціально спрямованого сектору економіки держави, здатного задовольнити потреби внутрішнього ринку та забезпечити провідні позиції на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства на основі закріплення його багатокладності, що на даному етапі розвитку вимагає пріоритету формування різних категорій господарств

(селоутворюючих господарств), власники яких проживають у сільській місцевості, поєднують право на землю із працею на ній, а також – власні економічні інтереси із соціальною відповідальністю перед громадою.

Ключовими проблемами розвитку аграрного сектору економіки України є:

- нерівномірність розвитку різних форм господарювання (укладів) при послабленні позицій середньорозмірного виробника внаслідок створення для різних за розмірами та соціальним навантаженням економічних суб'єктів формально однакових, але не рівних умов господарювання;

- недостатність нормативно-правових засад та відсутність мотивації до кооперації та укрупнення дрібних сільськогосподарських виробників в рамках сільських громад, низька товарність виробництва продукції, ослаблення економічного підґрунтя розвитку сільських громад;

- нестабільні конкурентні позиції вітчизняної сільськогосподарської продукції та продовольства на зовнішньому ринках через не завершення процесів адаптації до європейських вимог щодо якості та безпечності сільськогосподарської сировини та харчових продуктів;

- низькі темпи техніко-технологічного оновлення виробництва;

- ризики збільшення виробничих витрат через зростання зношеності техніки, переважання використання застарілих технологій, при зростанні вартості невідновлювальних природних ресурсів в структурі собівартості;

- значні втрати продукції через недосконалість інфраструктури аграрного ринку, логістики зберігання;

- відсутність мотивації виробників до дотримання агроекологічних вимог виробництва;

- обмежена ємність внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, обумовлена низькою платоспроможністю населення;

- недостатня ефективність самоорганізації та саморегулювання ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, складність у виробленні консолідованої позиції сільськогосподарських товаровиробників у захисті своїх інтересів;

- непоінформованість значної частини сільськогосподарських виробників про кон'юнктуру ринків та умови ведення бізнесу в галузі;

- незавершеність земельної реформи.

Пріоритетними напрямми досягнення стратегічних цілей

1. Забезпечення продовольчої безпеки держави:

- формування стратегічних продовольчих запасів держави;
- забезпечення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства відповідно до вимог продовольчої безпеки та можливості реалізації експортного потенціалу;

- забезпечення якості та безпечності сільськогосподарської сировини та харчових продуктів, дотримання вимог до їх виробництва:

- удосконалення системи сертифікації виробництв та стандартизації продукції сільського господарства, максимальне охоплення системами управління якістю та безпечністю підприємств переробної та харчової промисловості;

- формування мережі лабораторій для визначення якості сільськогосподарської продукції та продовольства;

- делегування частини повноважень із контролю відповідності стандартам сільськогосподарської продукції та продовольства саморегульвним об'єднанням на основі взаємовідповідальності.

- створення системи логістики і забійних пунктів живої худоби та птиці, інших елементів ринкової інфраструктури для дрібних господарств;

- моніторинг та прогнозування ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, реагування на ринкові ризики.

2. Земельні відносини:

- гарантування захисту прав власності та законних інтересів власників земельних ділянок;

- створення сприятливих умов для набуття пріоритетного права власності/користування сільськогосподарськими землями особами, які проживають в сільській місцевості та господарюють виключно та переважно власною працею;

- включення земель сільськогосподарського призначення до ринкового обігу та державне регулювання обігу сільськогосподарських земель, зокрема шляхом:

- поетапне запровадження обігу земель сільськогосподарського призначення:

- на першому етапі – вихід на ринок Державного Земельного Банку з метою формування передумов для запровадження вільного обігу земель сільськогосподарського призначення, зокрема шляхом їх консолідації (до зняття мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення);

- на другому етапі – запровадження обігу земель сільськогосподарського призначення на всій території країни.

- поліпшення системи державного контролю в сфері земельних відносин, зокрема шляхом недопущення неконтрольованої зміни цільового призначення;

- запобігання спекулятивним операціям в сфері обігу земель сільсько -господарського призначення через заборону перепродажу земельних ділянок протягом певного строку та встановлення диференційного підходу до оподаткування таких операцій;

- недопущення монополізації обігу земель сільськогосподарського призначення, зокрема через обмеження площі земель сільськогосподарського призначення, що може знаходитись у власності або орендійної особи;

4) удосконалення орендних відносин, зокрема шляхом стимулювання довгострокової оренди земель сільськогосподарського призначення, встановлення мінімального терміну укладання угоди оренди земель сільськогосподарського призначення та визначенні умов дострокового їх розірвання, запровадження консолідованої відповідальності колективу орендарів при наданні в оренду консолідованих масивів земель сільськогосподарського призначення;

5) стимулювання раціонального і ефективного використання земель та підвищення рівня екологізації сільськогосподарського землекористування.

Література:

1. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року [Електронний ресурс] – URL: <http://minagro.gov.ua/node/7644>

2. Бондар Т.В., Швед В.М., Кулакова С.Ю. Ризики та перспективи розвитку аграрного бізнесу України в умовах глобалізації. *Нфнктивна економіка*. 2018. №6.. [Електронний ресурс] – URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/158.pdf

UDC 631.147(043.2)

FOREIGN EXPERIENCE OF ORGANIC PRODUCTION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

W. Meyers

Ph.D

Howard Cowden Professor of Agriculture and Applied Economics

Austrian organic farming is far more developed compared to the Czech organic farming, therefore also the problems vary. Several general problems that have been present now in the Czech Republic, had already been solved in Austria, but further problems that Austrian organic farming faces to at this time will appear in the Czech Republic in the future yet. If we studied current problems of advanced Austrian organic farming we might be able to prevent Czech organic farming from future problems or partially eliminate them at least. Correspondingly our experience can be useful for other countries with beginning organic farming

According to expert estimates, the cumulative impact of Ukraine's accession to the WTO is positive for national economy. However, liberalization of foreign trade revealed problems of weakening of competitive positions of producers of agricultural food products. In addition, most of the exports of agricultural products have raw character with low added value and the capacity of the domestic market is limited by many factors of specific direction of agribusiness development and state regulation of the industry. The limitation of the capacity of domestic agricultural market reorients the efforts of producers to the export marketing direction, the production of commercial products that are in demand on the world market.

The analysis of recent researches and publications. Domestic scientists pay much attention to such issues as the dynamics, structure, prospects of exports of agricultural food products to the countries of European Union, the structure of agricultural exports, the benefits and problems of grain export from Ukraine, the demand for grain products on the international market, which is formed under the influence of the growth of planet population, geographical structure of Ukrainian exports of agricultural products and others. However, studies of export of agricultural food products that were conducted make it difficult to establish reserves and limitations of export potential of enterprises of agricultural sphere of

the economy.

The **aim** of the article is the analysis of sales activity of agricultural producers, evaluation of the effectiveness of exports of agricultural food products, determination of ways of increasing the export potential of marketing of agricultural enterprises.

Legislative and normative acts of the Verkhovna Rada and the Cabinet of Ministers of Ukraine, the official data of the State Statistics Service of Ukraine, materials of agricultural enterprises, analytical and review and scientific and methodical publications of this problem which were received as a result of personal research served as information source of the research. To achieve this goal the methods of analysis of time series of agricultural products and sales channels for the comparison, the index method for production volumes in foreign trade, summing up and synthesis conditions for the release of agricultural enterprises on the international market were used.

The consequences of accession to the world trade organization were considered. The capacity of internal food market, its limiting factors and development potential was established. General volumes and product sales channels by agricultural enterprises, structure and balance of export-import agricultural food products for worthy indicators of volume and price index of foreign trade overall and product groups were analyzed. Experience of spreading of the production of organic products is highlighted. The cost of logistics in Ukraine and EU countries is established. Actions of state support of agricultural food products export and recommendations of increasing export potential of agricultural enterprises are prompted.

The priority task of agricultural enterprises on the safety and quality of food products on the basis of certification Global GAP for marketing their products in domestic and foreign agro-food market. A shift from traditional to organic production, whose products are in demand in the European market. The experience spread organic production.

Proven importance of certification of organic produce to market participants and the importance of its implementation on the basis of the basic standards of international organizations, used in the production of organic products, and Ukrainian legislation. Established logistics costs in Ukraine and the EU. The measures of state support for exports of agri-food products and recommended increasing the export potential of agricultural marketing enterprises.

Organic farming principles that conform to legislative binds for fulfilment of further nonproduction functions compared to conventional

farming systems bring organic farmers particular problems that conventional farmers do not encounter much or at all. These limitations result in lower yield and higher costs per production unit reached within organic farming. Even under optimal conditions and by using the most suitable crops, organic farming does not reach yields comparable with conventional farming and price per labour unit is always higher, which eventuates the necessity of grant support or marked bioproducts price rise in case of economic independence, or combination of both. However, higher price of bioproducts that should compensate for hardly expressible or nonexpressible benefits of organic farming causes some potential buyers to reconsider their decision to buy a bioproduct. There is generally accepted fact, that the less developed country the higher unwillingness of average customer to buy bioproducts. Important role plays also overall bioproduction and organic farming support and customers intelligence. Other important role represent cheap imported rival products. This price comparison with these rival products on the background of global food shortage has been another problem of organic farming arising. Organic farming systems encounter these problems in general even in most developed countries.

Some organic farmers are predominantly dependent on grants which results from one-sided organic farming focused on non-milk beef raising on permanent grasslands using minimal stocking rates combined with insufficient earnings and activities diversification. In addition to this fact this problem is also increased due to insufficient processing capacities and generally low consumption of bioproducts. Measures: While finding solutions important role will play very good information background about products diversification possibilities for primary producers, grants policy trends assessment, supporting economic, social and political independence and farmers education development. Effective bioproduction will be less dependent on grants, whereas energy management efficiency needs to be increased and multifunctionality needs to be supported in all aspects (agrobiodiversity, production diversity, income sectors etc.) Supporting communication and cooperation between young organic farmers should be useful as well. Further steps of this measure should concern customers interested in bioproduction. Here accessibility of information for customers needs to be increased and middle-class and low-income class customers to be motivated to buy. Direct bioproduction sell volume rise can be achieved by customer education increase.

Referances:

1. Major problems of organic farming – experience transmission / Jan Moudrý Jr. , Wilfried Hartl, Eva Cudlínová, Jan Moudrý, Petr Konvalina, Jan Šrámek[Electronic resource] .URL: http://orgprints.org/21037/1/Moudry_-_organic_farming...2009_en-f_%282009_-_RumunskoI%29.pdf

УДК 334.15.64

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ КРИЗОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДИ ЙОГО ДІАГНОСТУВАННЯ

О.О.Олійник

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

В умовах ринкової економіки будь-який суб'єкт господарювання може опинитись у кризовому фінансовому стані. Причинами такого стану можуть бути як негативний вплив зовнішнього середовища на діяльність підприємства, так і недостатність управління його фінансово-господарською діяльністю. Множинність кризових формуючих чинників свідчить про необхідність застосування спеціальних методів управління діяльністю підприємства з метою його фінансового оздоровлення, так як прийняття зважених і ефективних управлінських рішень здатне багато в чому згладити негативні наслідки кризових явищ.

Фінансове оздоровлення визначається як процес розробки заходів в царині фінансового менеджменту, спрямованих на відновлення платоспроможності підприємства. На практиці розглядаються лише окремі заходи в рамках фінансового оздоровлення, які застосовуються без їх систематизації і взаємозв'язку один з одним. Разом з тим фінансова криза як індикатор протиріч у фінансовій системі є наслідком впливу своєрідного «синергетичного» ефекту різних видів кризи на підприємстві, а тому фрагментарний підхід до фінансового оздоровлення є однією з причин невдач у оздоровленні кризових підприємств.

Відновлення платоспроможності є метою лише початком етапу оздоровлення підприємства що дозволяє, але допускає ситуацію банкрутства. Разом з тим під фінансовим оздоровленням підприємства

розуміються умови для стабільної підтримки його платоспроможності та фінансової стійкості. Необхідний базис підтримки довгострокової фінансової спроможності підприємства створює лише достатньо ефективне використання всіх його активів, що дозволяє найбільш повно реалізувати потенціальні можливості підприємства [1].

Критерієм оцінки доцільності фінансового оздоровлення підприємства є наявність невикористаних потенційних можливостей забезпечення прибуткової діяльності. В результаті чого фінансове оздоровлення являє собою процес розробки і реалізації комплексної антикризової стратегії діяльності підприємства, спрямованої на відновлення його платоспроможності в поточному періоді і забезпечення оптимального використання фінансового потенціалу в довгостроковій перспективі.

Акцентуючи увагу на забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, що скоріше характеризує його фінансовий стан, поняття «потенціал» має відображати інтегральні здібності і можливості економічної системи із досягненням бажаного результату. Звідси фінансовий потенціал підприємства можна визначити як максимально можливу вартість усіх його активів за умови їх найкращого і найбільш ефективного використання.

Більшість розроблених методик оцінки фінансового потенціалу підприємства передбачають використання показників його фінансового стану. Запропоновані методики оцінки фінансового потенціалу засновані на експертній оцінці значень цих показників з присвоєнням певної кількості балів, сумарне значення яких визначає якісну характеристику рівня фінансового потенціалу підприємства [2]. Проте у визначенні фінансового потенціалу, показники фінансової стійкості, платоспроможності і рентабельності не можуть використовуватися в якості його оцінки, так як вони не дають уявлення ні про потенційні можливості підприємства, ні про вартість його активів. Вони характеризують лише фінансовий стан підприємства за період який закінчився. Оціночним критерієм фінансового потенціалу є вартість підприємства або вартість бізнесу.

Для оцінки фінансового потенціалу необхідно використовувати ринкову вартість підприємства (бізнесу), яка відобразить його можливості з формування максимального фінансового результату за умови найкращого і найбільш ефективного використання ресурсів. При цьому важливо підкреслити, що ринкова вартість підприємства повинна бути розрахована саме з урахуванням принципу найкращого і найбільш ефективного використання.

Існуючі методики оцінки доцільності фінансового оздоровлення підприємства спрямовані на прогнозування можливості відновлення його платоспроможності [3].

Відповідно до вищевикладеного, критерій фінансового оздоровлення підприємства доцільний тільки в тому випадку, якщо криза зумовлена прорахунками менеджменту, і підприємство повністю не вичерпало свій фінансовий потенціал. В процесі оцінки доцільності фінансового оздоровлення необхідно довести, що величина витрат, необхідних для виходу з кризи підприємства, не перевищує величину невикористаного фінансового потенціалу, що виступає певною величиною віддачі фінансового оздоровлення.

Розглядаючи фінансовий потенціал підприємства як максимально можливий, то для розрахунку такої вартості необхідно застосовувати метод дисконтування грошових потоків, оскільки саме такий підхід до оцінки фінансового потенціалу дозволить отримати кількісну характеристику потенційних можливостей підприємства з формування максимального фінансового результату.

Заходи фінансового оздоровлення повинні ґрунтуватися на визначеній сукупності інформації, що дозволяє прийняти певне управлінське рішення. Отримання такої інформації може бути в результаті проведення діагностики – раннє виявлення ознак кризового розвитку підприємства на основі тенденцій що спостерігаються.

Традиційно в процесі діагностики рекомендується використовувати показники платоспроможності та фінансової стійкості підприємства, а також різні методи які дозволяють оцінити ймовірність розвитку кризової ситуації [4]. Однак діагностика стану підприємства повинна забезпечувати не тільки постановку діагнозу, але й вихідну інформацію для розробки проектів управлінських рішень. При цьому, необхідно врахувати, що основним недоліком використання показників фінансового стану підприємства на основі діагностики, є низька їх інформативна смість, так як результати аналізу цих показників не дають необхідних вихідних даних для розробки управлінських рішень щодо фінансового оздоровлення підприємства.

Література:

1. Колтович С.П. Критерии, стратегия и методы финансового оздоровления предприятий / С.П. Колтович С.П. // Финансовый менеджмент. – 2009. – № 2. – С. 136–144.
2. Олійник Т.І. Діагностика в системі менеджменту вітчизняних підприємств – [Електронний ресурс] – Економіка та суспільство – 2018. – № 19. – Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua>.

3. Давиденко Н.М. Фінансовий менеджмент підприємств / Н.М. Давиденко // Фінанси України. – 2014. – № 6. – С. 84–90.

4. Плікус І.Й. Система моніторингу для фінансового прогнозу діяльності підприємства / І.Й Плікус // Фінанси України. – 2013. – № 4. – С. 31–37.

УДК 332.145

КОНКУРЕНТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ З БОКУ ДЕРЖАВИ: ЗАРУБІЖНА ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

К.В.Павлов

д.е.н., доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та природокористування e-mail: pavlovkv@icloud.com

О.М.Павлова

д.е.н., професор, завідувач кафедри аналітичної економіки та природокористування e-mail: strishenec.olena@eenu.edu.ua

В.Р.Купчак

д.е.н., доцент, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування e-mail: vrvrua@gmail.com

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки

Сучасне розуміння антимонопольного законодавства виникло ще у ХІХ столітті в Канаді та США , де на той час відбувалися перші процеси монополізації , що здійснювали негативний вплив на економіку цих країн . Розуміння монополій, в той час сприймалося як повне усунення будь -яких конкуренцій з метою панування певної компанії на ринку , а нормативно -правове антимонопольне забезпечення діяло лише умовно . В найкращому випадку здійснювалися антимонопольні заходи шляхом заключення угод щодо ціноутворення та поділу ринків [2].

Законодавство антимонопольного спрямування , на сьогодні є сформованим в більш, ніж 60 країнах світу, хоча і різниться за назвою. Від так, в країнах Європейського Союзу – це боротьба з обмеженням конкурентних свобод; безпосередньо в Австрії, Німеччині Швеції – антикартельне законодавство; в Сполучених Штатах Америки –

антитрестівські законодавчі основи ; в азіатських країнах – антимонопольне законодавство.

В кожній з країн світу існують свої підходи до теоретичних основ та практичної ефективності дій що пов'язане, з регулюванням конкурентних норм та правил на ринку . Загалом на сьогоднішній день існує три загальноприйнятих системних підходи до регулювання конкуренції

В переважній більшості європейських країн панує “*Регуляторна система*”. Характеризується вона спрямованістю щодо протидії зловживанню монополічним становищем на ринку . В її основі покладено основні норми контролю та регуляторні принципи . Слід також зазначити те, що утворено Європейську регуляторну систему у післявоєнні часи , що значно пізніше , ніж в Сполучених Штатах Америки. За змістом основних антимонопольних законодавчих норм Європи, монополістична діяльність на території країн -членів Європейського Союзу не є забороненою та допускається до того часу , поки не порушує законодавства [2].

Європейська антимонопольна правова система “вбачає” в картельних об'єднаннях певну користь для економічного розвитку держав і шляхом обліку та реєстрації організації картельних змов спеціальними державними органами направлена, в першу чергу , на процес регулювання їх діяльності . В Німеччині цю функцію виконує Федеральне управління картелів.

У свою чергу , в процесі формування антимонопольного законодавства в Східноєвропейських країнах було взято досвід Японії та Сполучених Штатів Америки . В Росії процес регулювання конкурентних відносин забезпечує Державний комітет Російської Федерації з антимонопольної підтримки [2].

Система антимонопольного спрямування американського типу, що активно застосовується насамперед в Сполучених Штатах Америки та інших країнах західної півкулі , спирається на принципи заборон на монополію в любых її проявах . В її основу покладено захист чесної конкуренції на національному ринку та обов'язкове збереження національних компаній , виробництв, що є неконкурентоспроможними. “*Заборонна система*” законодавства антимонопольної дії характеризується повною заборонаю будь-яких монополій та спроб щодо монополізації ринку. Вона бере свій початок ще з 1890 року у США, з моменту прийняття закону Шермана. Вона і по цей день залишається основним антитрестовським законом , метою

якого є попередження можливості таємних змов з метою поділу ринків [10].

В Сполучених Штатах Америки реалізація антимонопольного законодавства здійснюється шляхом діяльності Антитрестовського управління Міністерства юстиції та Федеральної торгової комісії, діяльність якої ґрунтується на Законі про Федеральну торгову комісію з 1914 року. Основними шляхами щодо забезпечення реалізації антимонопольної політики в США є контроль за процесом ціноутворення монополістів та оподаткування монопольних прибутків за спеціальними ставками [2].

Азіатська антимонопольна система використовується на сьогодні в Північній Кореї, Японії та інших провідних державах азійської частини і східної півкулі. Завданням даної системи є створення умов для забезпечення та сприяння розвитку чесних конкурентних засад в діяльності всіх учасників внутрішнього ринку.

В Японії ж, органом, що контролює дотримання антимонопольного законодавства, являється Комітет по справедливих угодах. Також зазначимо, що японське антимонопольне законодавство теж базується на системі заборонного характеру. Одним з основних законів є Закон “Про заборону приватної монополії та забезпечення чесних угод”. При розробці даного законопроекту було взято за основу практику США. В його зміст державою покладено кількісне обмеження виробництва певного виду товарів чи послуг [2].

Монопольним також вважається становище, за умов якого ціноутворення з боку монополіста здійснюється на необґрунтовано високому рівні. До того ж, значна увага з боку держави приділяється контролю щодо не завищення реалізаційних та управлінських витрат відносно опосередкованих показників [2].

Загалом, особливості антимонопольних систем та відмінності між ними полягають насамперед в пріоритетності та кінцевій меті їх реалізації, а саме: індустріалізації чи боротьбі з монополіями.

До прикладу, в Сполучених Штатах Америки індустріальні засади значно поступаються антимонопольній політиці, тобто заходи, що спрямовано на забезпечення чесної конкуренції для країни є важливішими а, ніж, її загальний економічний розвиток. В свою чергу, в країнах Європейського Союзу та Азіатських країнах, навпаки, за мету стоїть, в першу чергу, розвиток загальних економічних позицій держави а не конкурентних умов співіснування учасників ринку [2].

Література:

1. Економіка нерухомості : навч. посіб. / А. М. Асаул, В. І. Павлов, І. І. Пилипенко, Н. В. Павліха, І. В. Кривов'язюк. – Київ : ІВЦ Держкомстату України., 2004. – 350 с.
2. Павлов К.В. Оцінка конкурентоспроможності регіональних ринків житлової нерухомості України : монографія / К. В. Павлов. – Луцьк : ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2018. – 482.
3. Павлов К.В. Регулювання інвестиційно-житлових відносин в Україні. – Монографія. – Рівне: НУВГП, 2013. – 250 с.
4. Стрішинець О.М. Економічна теорія навч. посіб. для студентів вищучб. навч. закл. / О. М. Стрішинець, В. І. Ліщук, Л. В. Єлісеєва – Луцьк: СЛУ ім. Лесі Українки 2014. – 240 с.
5. Стрішинець О.М. Особливості конкурентних відносин на регіональних ринках нерухомості / О.М. Стрішинець, К.В. Павлов // Науковий вісник ужгородського університету. Серія «Економіка». Збірник наукових праць. Випуск 1 (47). Том 2. / Ужгород, 2016. – С. 35-38.

УДК 330.161:330.32:330.322

ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВА ІНТЕНСИВНОГО ТИПУ ВІДТВОРЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ

В.Л. Смесова

доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Український державний хіміко-технологічний університет

Одним із напрямів розвитку економіки України в кризових умовах є її переорієнтація в бік інтенсивного типу відтворення економічних відносин та економічних інтересів, під яким ми розуміємо суттєві зміни в якісних і одночасно кількісних результатах економічної взаємодії, якісні трансформації можливостей реалізації економічних інтересів суб'єктів, затвердження нових форм реалізації економічних відносин та економічних інтересів, що детермінує їх розвиток у динаміці і одночасно підтримання їх стійкої відтворювальної основи.

Виходячи з цього, основою для досягнення даного типу

відтворювальних взаємодій є кількісно-якісні зміни як у продуктивних силах, економічних відносинах, так і в економічних інтересах як форми прояву останніх. Отже, зазначене передбачає спрямованість господарства на удосконалення наявних і розвиток нових форм та механізмів відносин привласнення-відчуження, а також механізмів реалізації економічних інтересів суб'єктами, перехід до якісно нових видів енергії і сировини, новітніх технологій виробництва і реалізації продукції, підвищення рівня освіченості, інформованості, інтелектуалізації робочої сили, отриманні нею необхідних знань, навиків і здібностей, які б можна було використати для підвищення рівня економічного доходу (користі), якості життя і задоволення потреб економічних суб'єктів.

Відповідно основою інтенсивного типу відтворення економічних відносин та економічних інтересів є інноваційні зміни, які й обумовлюють якісні зміни у продуктивних силах і виробничих відносинах.

Якщо оцінити сучасний стан розвитку інновацій в економіці України, впровадження інноваційних продуктів, технологій та новітніх економічних ресурсів, то на жаль слід констатувати про їх недостатність та обмеженість.

Відповідно до результатів аналізу світових тенденцій випуску високотехнологічних продуктів та ефективності політики держав в сфері розвитку високих технологій, який було проведено Одолюк І.В., для вітчизняної економіки є характерним їх стрімке падіння у 2013-2016 рр. за всіма галузями і секторами (рівень падіння від (-50% до -97% відповідно), крім авіабудування, частка якого на світовому ринку складає 0,1% [1].

Отримані результати є наслідком значного скорочення фінансування державою витрат на розвиток науки, техніки, технологій, проведення наукових досліджень інноваційного характеру, відсутністю у наукових установ відповідного обладнання і оборотних коштів, низьким рівнем заробітної плати науковців, що призводить до значного відставання вітчизняної науки від закордонної.

Зокрема, офіційні дані Державної служби статистики України свідчать про те, що у 2017 р. частка вчених-дослідників у загальному

обсязі зайнятих складає тільки 0,37%, коли в європейських країнах даний показник коливається на рівні 2-3,2% [2].

При цьому переважна більшість досліджень (більше 65%) проводиться в сфері гуманітарних, медичинських та суспільних, а не технічних наук, які у першу чергу є джерелом новітніх продуктів і технологій.

В Україні постійно знижується рівень витрат держави на фінансування наукових досліджень та інноваційних розробок, який у 2017 р. становив тільки 0,16% загального обсягу Державного бюджету. Для порівняння – аналогічний показник у бюджеті Європейського Союзу складав у середньому 2,03%.

Зрозуміло, що за такої неефективної економічної політики влади у зазначених сферах в Україні формується несприятливе економічне середовище для кількісно-якісних інноваційних змін, відбувається катастрофічне зменшення і відтік наукових кадрів вищого рангу в інші країни, зниження рівня впровадження нових технологій, обмеження інноваційного кредитування, орієнтація вітчизняної економіки на розвиток сировинного сектора.

Хоча основою інтенсивного типу відтворення економічних відносин та економічних інтересів навпаки повинен стати відхід від сировинної та аграрної спеціалізації, перехід і розвиток принаймні галузей шостого технологічного укладу, переорієнтація на нові види енергії та енергозберігаючі технології, актуалізація нових форм і механізмів привласнення-відчуження, інформатизація сфер виробництва і послуг, впровадження нових видів економічної діяльності тощо.

Аналіз структури інноваційних витрат за рахунок коштів підприємств в економіці України у 2000-2016 рр. також свідчить про значне зниження витрат на дослідження і розробки (до 10,58% у 2016 р.) (див. рис. 1).

Переважна частка витрат здійснюється на придбання інноваційних продуктів, зокрема, машин, обладнання, програмного забезпечення, однак частка самих підприємств, які впроваджують інноваційні зміни незначна – на рівні 18,9% із загального обсягу

Рис. 1 Інноваційна активність підприємств та витрати на інновації в Україні у 2000-2016рр. (%)*

*Побудовано автором на основі даних Державної служби статистики України [2]

Таким чином, досягнення інтенсивного типу відтворення економічних відносин та економічних інтересів можливе тільки на основі стимулювання державою якісних інноваційних змін через реалізацію сумісних приватно-державних проєктів, збільшення державного фінансування високотехнологічних розробок, залучення капіталу великих корпорацій до інноваційних форм економічної діяльності, що і стане основою для одночасної реалізації приватних і державних інтересів у даній сфері.

Література:

1. Одотюк І.В. Крок уперед і два назад – декларації та реальність державної політики розвитку науки, інновацій та високотехнологічного виробництва в Україні. Економіка України. 2018. №10. С. 127-141
2. Статистичні дані. Державна служба статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Т.М. Сторожук

к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Університет державної фіскальної служби України

Перехід економіки України на ринкові засади господарювання здійснюється нерівномірно в різних галузях та сферах діяльності. На наш погляд лісове господарство найменше змінилось з часів командно-адміністративної економіки, тому потребує швидкого та радикального реформування. Така економічна реформа повинна забезпечити функціонування лісового господарства на засадах ринкових економічних систем. При цьому важливим є досвід інших передових країн світу щодо організації лісового управління і державної підтримки лісового господарства. Глибокого вивчення потребує досвід країн-сусідів (зокрема країн Європейського союзу), країн зі значним відсотком державної власності лісів (наприклад, Канада) та країн, які мають високий рівень організації лісового менеджменту і які є найбільшими експортерами лісових матеріалів.

На думку багатьох вчених та практиків в галузі лісового господарства, реформування галузі потребує вдосконалення механізму фінансування лісового господарства з урахуванням регіональних особливостей, вдосконалення системи оподаткування, оновлення системи продажу необробленої деревини тощо[1]. Державне агентство лісових ресурсів скаржиться на недостатнє бюджетне фінансування для покриття витрат лісових господарств. Безумовно, для стабільного розвитку лісової галузі потрібне відповідне фінансування. Проблема фінансування галузі пов'язана з особливостями лісового господарства, особливо те, що виробничий процес передбачає поєднання сил природи і господарювання людини та довготривалий період вирощування лісу. Немає і спільної стратегії розвитку галузі: деревообробники шукають вільний ринок, а екологи вимагають створювати нові заповідники. Пріоритетним завданням є пошук шляхів самостійного виживання державних лісгосподарських підприємств на основі реальної оцінки їх конкурентної позиції на ринку та обґрунтування адекватних управлінських рішень відповідно

до ринкової кон'юнктури. Але не всі мають можливість і ресурси для самофінансування. Лісові підприємства на півночі і заході країни здатні покривати свої витрати за рахунок продажу деревини, а лісові господарства у південній і східній частинах України через незначну лісистість (до 5%), де ліси виконують функцію попередження пилових бур, ерозії і виникнення пустель, ведення лісового господарства є нерентабельним і потребує державної підтримки.

Г.Я. Ільницька-Гикавчук [2, с.16] одним з джерел інвестування лісового господарства бачить Фонд лісових ресурсів, який доцільно створити на державному та обласному рівнях за рахунок таких джерел, як трансферти з бюджету та фондів охорони навколишнього природного середовища, штрафи і санкції за порушення лісового законодавства, плата за спеціальне використання лісових ресурсів та інше. Держлісагентство презентувало стратегію сталого розвитку та реформування української лісової галузі на період до 2022 року, згідно з якою пропонується створити Лісовий фінансовий фонд для фінансування проектів у цій сфері, що дозволить відомству своєчасно боротися з лісовими шкідниками і реагувати на спалахи захворювань лісу, вести збалансоване лісове господарство, проводити лісову інвентаризацію і облік тощо. Досвід передових країн Європи свідчить, що науково-обгрунтоване ведення лісового господарства, раціональне комплексне використання лісових ресурсів в поєднанні з ефективними заходами їх збереження і відтворення незалежно від форми власності і призначення, стає важливим підґрунтям створення власної еколого-економічно орієнтованої системи фінансування лісовирощування [1, с.622]. Це вимагає обліку ресурсного потенціалу лісогосподарських підприємств і науково-обгрунтованого нормування користування ресурсами та послугами лісу. Визначальну роль в даному плані має організація бухгалтерського обліку деревних та недеревних ресурсів лісогосподарських підприємств та їх грошова оцінка.

Важливим кроком в досягненні збалансованого ведення лісового господарства є побудова прозорого ринку деревини, орієнтованого на невиснажливе, раціональне лісокористування та стимулювання поглибленої переробки деревини. Важливе значення при цьому має розвиток системи електронного обліку деревини за всіма етапами її руху від моменту зрізу в лісі до одержання готової продукції деревообробної промисловості.

Тому виникла необхідність розробки законопроекту щодо створення державного фонду розвитку лісового господарства з визначенням джерел його наповнення. Функціонування лісового фонду, як незалежного фінансового інструменту, дозволить забезпечити безкомпромісну достовірність лісовпорядкування, залучити кошти інвесторів і міжнародних організацій.

І. Сиякевич [3] вважає неефективним використання державного фінансування підприємствами лісового господарства. Основний недолік державної фінансової підтримки лісового господарства в Україні автор вбачає у тому, що кошти Державного бюджету розподіляються між лісокористувачами без урахування пріоритетності окремих видів робіт для відтворення і використання лісових ресурсів. У зв'язку з цим варто законодавчо затвердити порядок фінансування підприємства лісового господарства. «Кошти, що їх виділяють на підтримку лісового господарства, треба не розподіляти між лісокористувачами, а спрямовувати на фінансування конкретних проектів, орієнтованих на підвищення ефективності лісового сектора економіки. У фінансуванні лісового господарства України повинна зростати роль довгострокових пільгових кредитів, які в кінцевому підсумку повинні потіснити систему прямого безповоротного фінансування»[3].

Крім того, оподаткування лісової галузі України має виконувати стимулюючу функцію замість фіскальної спрямованості, яка є зараз. При цьому, варто посилити контроль з боку незалежних громадських структур, місцевих органів влади та наукових установ. Отже, державна підтримка лісового господарства має мати чітке цільове призначення, охоплювати ліси усіх форм власності і бути спрямована на розвиток сталого лісового господарства

Література:

1. Мостепанюк В.А., Гайдучок Т.С. Фінансування лісового господарства України в контексті європейського досвіду //Аграрна наука, освіта, виробництво: європейський досвід для України.С.619-622.

2. Ільницька-Гикавчук Г. Я. Фінансовий механізм екологічно збалансованого лісокористування. Автореферат дис. на здобуття наук. ст. к. е.н. спец. 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. Рівне – 2009.23с.

3. Сиякевич І. Державна підтримка лісового господарства в країнах європейського союзу. Яка вона має бути в Україні? <https://www.derevo.info/content/detail/103>.

POSITIVE AND NEGATIVE FACTORS OF INVESTMENT CLIMATE IN UKRAINE

K.V. Tkachenko

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the
Department of Finance, Banking and Insurance
Bila Tserkva National Agrarian University

The investment climate is a combination of political, legal, economic, financial, cultural, natural and other conditions that determine the degree of attractiveness of investment activity, its profitability, the level of risks, which determine the motives of investors to invest. It is related to the level of economic development, its problems and destructions.

Much of the economic destruction occurred in Ukraine after the transformation decline. The vulnerability of external markets and prices was shaped by a deformed industry structure of the raw material economy. The GDP of the country has sharply decreased the share of industry, especially the processing industry. The shadow economy, shadow revenues, and corresponding employment have expanded.

For many years, there are deficits of public finances, in particular, the state budget, state corporations, the Pension Fund of Ukraine.

There is a systemic dependence of Ukraine on loans from the IMF and other international organizations. There was an uncontrollable depreciation of the national currency. Loss of international reserves. There is a creeping drop in people's living standards, real incomes, savings, purchasing power, and rising prices. Emigration streams of an economic nature and internal displacement of citizens caused by the war have become massive.

Disproportionately to the incomes of citizens, their purchasing power increased prices for housing and communal services and tariffs for heat, hot and cold water, other services. The dominant part of the population is transferred to the subsidy.

Major economic, military-strategic losses incurred as a result of the annexation of the Crimea, occupation of part of the territory of Donetsk and Lugansk regions, hybrid warfare. Lost bulk

Naval Fleet, strategic industrial enterprises, there were imbalances in the production and consumption of industrial products, in particular coal.

The country has become risky with a negative investment image and a "destructive economy".

It is important for the development of the investment market, its attractiveness and the improvement of the investment climate, the creation of conditions for attraction of foreign investments, first of all, direct.

The negative impact on the volume of foreign direct investment in Ukraine was caused by the global economic crisis of 2007-2009 and the hybrid war against Ukraine, launched in 2014.

Consider the positive and negative factors of the investment climate.

Positive factors of the investment climate include favorable geographical position of the country, availability of available resources, and developed economic potential. Among these factors are the entry of the country into the advancing integration unions of the states, significant size of its territory, sufficient population, stable political environment, absence of conflicts, permanent government changes, pre-term expenditures, unregulated legal environment, stability and impartiality of legislation, protection of investors' property rights, the existence of a system of state support and guarantees developed by them, and the efficiency of the judicial system.

This is social and economic stability, the modern domestic market, the absence of double taxation, a stable and transparent tax system, moderate tax pressure, a strong banking system, convertible money, affordable loans, low level of inflation, no restrictions for entering and withdrawing capital, duty free regime, or low duty regime. This presence is rival in competition, low, predicted and controlled risks, their insurance.

An important factor in a favorable investment climate is the nature of regulatory influence, registration requirements for investors, licensing, certification, standardization, government control, corruption, bribery, shadow and lobbying decision-making mechanisms, degree of consistency of national legislation with international instruments.

These are the procedures, time and number of documents for connecting to the electricity grid, obtaining permits for construction, land, opening and liquidation of the enterprise, overcoming insolvency. Issues for the introduction of EU technical regulations, NATO standards in the army are especially important for Ukraine.

The most painful issues in Ukraine are the issuance of permits, the quality of the state control system, hopelessly outdated technical regulation, the existence of restrictions on the introduction / withdrawal of capital, profits, dividends, currency, as well as the lack of real government support

and investor guarantees.

The unfavorable investment climate in Ukraine results from instability, threats and risks of hybrid warfare, inflation, imperfect legislation, changing tax system, high duties, cost of resources, risks of loss or impairment of capital, bureaucracy, corruption, shadow relations with power, low level of people's solvent demand and high level of poverty.

Ukraine has no mechanism to protect property rights, which is the ground for widespread raiding. There are no equity instruments in the country that are conducive to investing, resulting in virtually no opportunity for a reliable and effective placement of pension funds, other institutional and direct investors. The function of such an instrument can be executed unless government securities. In the state a corrupted, ineffective, corrupt, virtually idle civil system in which it is impossible to solve a single issue without money.

Positive and negative factors of the investment climate are estimated by international ratings and indices.

References:

1. Investing: a textbook / MI Krupka, D.V. Van'kovich, NB Demchishak, Ya.B. Drop, VM Kovalenko, MI Kulchytsky, ed.: MI Krupka, Lviv, nats. Untitled I. Franko - Lviv, 2014 - 452 pp.

2. Index of Indicators Competitive Ukraine COMPETITIVE UKRAINE. Project of the Foundation for Effective Governance [Electronic resource].Accessmode:
http://www.feq.org.ua/ua/cms/opisanie_indeksov.html

3. The EU is ready to offer Ukraine the European Investment Plan [Electronic resource]. - Mode of access: http://www.unian.ua/evrobusiness/225_5284-es_gotovly-zaproponuvati-ukrainian-evropeyski-investitsiynly-plan.html

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИВАННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ В КРИЗОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Н.В. Трушкіна

к.е.н., чл.-кор. АЕН України
старший науковий співробітник

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

Важливим фактором економічного зростання, підвищення рівня конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості національної економіки є формування транспортно-логістичної системи.

Однак у сучасних умовах кризової економіки України розвиток національної транспортно-логістичної системи здійснюється недостатньо ефективно внаслідок недосконалої реалізації інвестиційно-фінансової стратегії.

Це підтверджує й статистичний аналіз. За даними Державної служби статистики України, частка обсягу капітальних інвестицій у розвиток сфери транспорту та складського господарства скоротилася за 2010-2017 рр. на 1,9 відсоткових пункти, або з 10,3 до 8,4% [1, с. 12; 2, с. 13; 3, с. 363].

Обсяг прямих інвестицій у вітчизняні підприємства в сфері транспорту та складського господарства знизився в 2017 р. порівняно з 2010 р. на 32%, або з 1711,2 до 1164,4 млн дол. США. При цьому варто зазначити, що прямі інвестиції у цій галузі становлять малу частку в загальноукраїнському обсязі. За 2010-2017 рр. питома вага прямих інвестицій у сфері транспорту та складського господарства зменшилася на 0,7 відсоткових пункти, або з 3,7 до 3% [1, с. 23; 2, с. 16; 3, с. 402].

За досліджуваний період спостерігається й позитивна тенденція інвестиційно-фінансового забезпечення розвитку транспортно-логістичної системи. Так, обсяг капітальних інвестицій у сферу транспорту та складського господарства у порівняних цінах зріс за 2010-2017 рр. на 57,3%, або з 16972,1 до 26694,8 млн грн. Це обумовлено збільшенням обсягу прямих інвестицій у розвиток наземного і трубопровідного транспорту на 154,8% (з 5923,9 до 15092,3 млн грн), водного – на 77,1% (з 136,2 до 241,2 млн грн),

авіаційного – на 56,5% (з 518,1 до 810,7 млн грн), складського господарства та допоміжної діяльності в сфері транспорту – лише на 1,5% (з 10393,9 до 10550,6 млн грн).

Як видно з аналізу, структура капітальних інвестицій у сферу транспорту та складського господарства зазнала змін. Так, у 2010 р. значну частину склали капітальні інвестиції у розвиток складського господарства та допоміжної діяльності в сфері транспорту (61,1%), на другому місці – питома вага капітальних інвестицій у сферу наземного і трубопровідного транспорту (34,8%). А в 2017 р., навпаки, більше половини становили капітальні інвестиції у сферу наземного і трубопровідного транспорту (59,2%), а потім вже – капітальні інвестиції у розвиток складського господарства та допоміжної діяльності в сфері транспорту (36,6%). Треба відмітити, що частка капітальних інвестицій у розвиток наземного і трубопровідного транспорту збільшилася на 24,4 відсоткових пункти, а авіаційного – на 0,3 в.п. Питома вага капітальних інвестицій у розвиток складського господарства та допоміжної діяльності в сфері транспорту зменшилася на 24,5 в.п., а водного транспорту – на 0,2 в.п. [3, с. 363, 364].

Зростання питомої ваги капітальних інвестицій у розвиток наземного і трубопровідного транспорту пов'язано із збільшенням частки капітальних інвестицій у сферу вантажного залізничного транспорту на 20 відсоткових пункти (з 30,9 до 50,9%) і вантажного автомобільного транспорту – на 2,2 в.п. (з 17,7 до 19,9%). Частка капітальних інвестицій у розвиток трубопровідного транспорту зменшилася за 2010-2017 рр. на 16,2 в.п., або з 27,1 до 10,9%. У структурі капітальних інвестицій у розвиток водного транспорту спостерігалася така тенденція: питома вага капітальних інвестицій у сферу вантажного річкового транспорту зросла на 73,6 відсоткових пункти (з 14,2 до 87,8%), а у сферу вантажного морського транспорту скоротилася на 5,9 в.п. (з 17,8 до 11,9%) [2, с. 13; 3, с. 359].

Отже, з метою формування й розвитку дієвої транспортно-логістичної системи в Україні доцільно розробити та реалізувати механізм інвестиційно-фінансового забезпечення, який полягає в застосуванні різних інструментів фінансування (кредитування, венчурне інвестування, краудінвестинг, факторинг, впровадження публічно-приватного партнерства на основі залучення приватних інвестицій, зовнішніх фінансових ресурсів, коштів технічної допомоги, грантів міжнародних фінансових організацій).

Це відповідає Національній транспортній стратегії України на період до 2030 року, в якій визначено такі заходи: запровадження механізму цільового фінансування розвитку внутрішнього водного транспорту; залучення приватних інвестицій у розвиток внутрішнього водного транспорту за контрактами державно-приватного партнерства; розроблення механізму державно-приватного партнерства для об'єктів логістичної інфраструктури.

Реалізація механізму інвестиційно-фінансового забезпечення розвитку національної транспортно-логістичної системи сприятиме одержанню синергетичного ефекту за рахунок:

збільшення надходжень до бюджету шляхом підвищення ділової економічної активності;

створення нових робочих місць і зростання рівня зайнятості;

збільшення обсягів вантажоперевезень і вантажообігу;

оптимізації переміщення логістичних потоків;

зменшення транспортної складової у вартості послуг;

скорочення часу на виконання митних процедур при оформленні вантажів;

забезпечення сприятливих умов функціонування ринку логістичних послуг і підвищення рівня й якості логістичних послуг;

створення сучасної логістичної інфраструктури;

удосконалення технології перевезень на основі формування логістичних центрів.

Література

1. Транспорт і зв'язок України за 2010 рік: стат. збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2011. 267 с.

2. Транспорт і зв'язок України за 2017 рік: стат. збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2018. 168 с.

3. Статистичний щорічник України за 2017 рік. Київ: Державна служба статистики України, 2018. 541 с.

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНТЕНТ-МАРКЕТИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

С.М. Халатур

д.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

А.П. Лисенко

студентка групи МТ-1-17

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Світовий досвід та практика показують нам, що в сучасних умовах інноваційна діяльність займає одне із провідних місць і є одним із головних факторів розвитку підприємств та організацій. Безперервні зміни мікро- та макросередовища впливають на підвищення ступеню невизначеності бізнесу і вимагають від нього постійних дій мета яких – забезпечення відповідності внутрішніх можливостей розвитку (потенціалу організації) зовнішнім. Природним шляхом забезпечення такої відповідності є інноваційна діяльність. Проте вона пов'язана з високим ступенем ризику, який стримує інноваційну активність організацій. Однак ті підприємства, що не створюють і не впроваджують інновації, ризикують ще більше. Нездатність вести інноваційну діяльність приводить до неможливості адаптуватися до змін умов зовнішнього середовища з усіма наслідками, які витікають з цього. На світовий ринок щорічно виводиться близько 100 тис. найменувань нових продуктів, з яких лише 2 % є справжніми інноваціями, однак комерційного успіху досягають не більше ніж 25 % [1].

Сучасна світова економіка дедалі більше набуває рис інноваційної економіки, пов'язаної із розробленням, управлінням і використанням нововведень, а також з перебудовою організаційно-економічного механізму господарювання. У цих умовах основною суперечністю у сфері інноваційного розвитку економіки нашої країни на всіх її рівнях є те, що в нас, з одного боку, досить високий інноваційний потенціал, а з іншого – такі механізми господарювання та структури економіки, які цей потенціал просто не сприймають і не реалізують.

Отже, інноваційна напрямки маркетингових інструментів національної економіки це не лише традиційна проблема грошей та

інституцій, але й проблема ефективного менеджменту на рівні підприємства, який повинен задавати вектор і визнати загальну програму дій щодо інвестицій в інновації на підприємстві у всіх ланках формування споживчої вартості продуктів кожного виду бізнесу підприємства [2].

Діяльність інноваційного маркетингу поширюється не тільки на просування на ринок нових продуктів (виробів чи послуг), але і на просування на ринок нових технологій (продаж ліцензій на винаходи та ноу-хау, закладені в новий продукт або в технологічний процес, а також в обладнання для його виготовлення). Нові технології (окрім ліцензій) можуть продаватися в формі: командировання на платній основі працівників носіїв відповідного ноу-хау; виконання замовлень на підрядні наукові розробки (дослідно-конструкторські і проектно-технологічні); надання інжиніринго-консультаційних послуг; продажу освітніх послуг, що мають на меті навчання персоналу замовника знанням і навичкам, які втілюються в нові технології тощо [3, с. 109].

На основі аналізу ринку і ринкових можливостей інноваційного розвитку розробляють маркетингову стратегію створення і просування (впровадження) інновацій на ринок, сутність якої полягає в забезпеченні відповідності внутрішніх можливостей розвитку підприємства зовнішнім умовам як на даний момент, так і на перспективу. Важливу роль у цій стратегії відіграють нові методи і інструменти маркетингу, які підвищують шанси на сприйняття нової продукції споживачами, забезпечують можливості реалізації наявних конкурентних переваг і перемоги в конкурентній боротьбі [4].

Зважаючи на різноманіття інноваційної продукції, для її просування на ринок кожне підприємство розробляє свою маркетингову стратегію інноваційного розвитку. Кожен товар потребує своєї програми маркетингових заходів, яка відображає специфіку товару [5].

Маркетологи, що її розробляють, повинні мати комплекс знань і умінь у галузі створення цінності для покупців за рахунок надання їм нових продуктів (виробів та послуг) вищої ніж у традиційних продуктів якості, розроблення (використання) новітніх інструментів і методів просування і збуту продукції, комерціалізації інновацій, тощо.

Підводячи підсумок вище поданій інформації можна сказати, що маркетинг інновацій відіграє ключову роль в інноваційних процесах останнього покоління. Він спрямований на вивчення сформованого соціально-економічного та науково-технічного

середовища, що забезпечує або гальмує розвиток інноваційної діяльності підприємства. Будь-яка інноваційна діяльність підприємства потребує відповідного маркетингового супроводу.

Література

1. Киселев Б. Стратегические факторы успеха маркетинговых инноваций / Б. Киселев, В. Дегтярева // Маркетинг. - 2017. - №5. - С. 50-59.
2. Стратегічні бізнес-моделі інноваційного розвитку підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/85867/ekonomika/strategichni_biznes-modeli_innovatsiyного_rozvitku_pidpriyemstv#99
3. Балабанова Л.В. Маркетинг : Учебник / Л.В. Балабанова. – Донецк: ГНОМ-ПРЕСС, 2016. – 462 с.
4. Білоконь О.І. Обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства / О.І. Білоконь. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/metaopus/2015/1-2_07_02_01_2015.htm.
5. Кревенс Д. Стратегический маркетинг / Д. Кревенс. – Москва: Вильямс, 2015. – 512 с.

УДК 334

УПРАВЛЕНИЕ ПРЕДПРИЯТИЯМИ АПК НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ: ОПЫТ УКРАИНЫ И КАЗАХСТАНА

А.Г.Череп

д.э.н., профессор

Запорожский национальный университет

У.К. Джакишева

к.э.н., доцент,

Казахский национальный педагогический университет им. Абая

В современных условиях предприятия сельскохозяйственного комплекса переживают трудные времена, связанные с мировым финансовым кризисом. Проблемы развития предприятий продовольственного комплекса предопределены прежде всего нестабильностью земледелия, в частности, колебанием погодных условий.

Сельское хозяйство является базовой отраслью национальных экономик Украины и Казахстана, уровень его развития

определяется уровнем инновационного развития страны и определяет, в значительной степени, состояние и перспективы развития других отраслей. При этих обстоятельствах создание предпосылок для эффективной работы аграриев, обеспечения прибыльного ведения сельскохозяйственного производства является чрезвычайно актуальным. Полное же решение проблемы увеличения доходов товаропроизводителей невозможно без повышения эффективности их деятельности.

Получение доходов является, безусловно, основным, ключевым вопросом, однако как только предприятие получает доходы, появляется вопрос их рационального использования, распределения. Экономически обоснованное решение этого вопроса имеет целью максимальное удовлетворение интересов государства, владельцев предприятия, наемных работников.

Для сельскохозяйственных предприятий Украины и Казахстана важным является использование всех имеющихся ресурсов : трудовых, материальных, капиталу (в том числе земли), финансовых. В АПК материальные потоки формируются в результате действия различных участников, каждый из которых имеет целью лишь свою собственную цель. Если участники смогут согласовать свою деятельность с целью рационализации совместного объекта управления - сквозного материального потока, то все вместе они получают весомый экономический эффект.

Основными направлениями повышения эффективности производства продукции сельскохозяйственных предприятий Украины и Казахстана являются: снижение себестоимости продукции, чего можно достичь за счет повышения урожайности культур и производительности скота через внедрение новых прогрессивных ресурсосберегающих технологий, лучшего использования техники, увеличения объемов внесения минеральных и органических удобрений, за счет совершенствования ценообразования на сельскохозяйственную продукцию.

На эффективное развитие предприятий сельского хозяйства Казахстана и Украины, влияют огромное количество факторов, приоритетными среди которых является: система ведения хозяйства, характер производственных отношений, уровень социально-экономического развития страны, природные ресурсы и структура земельного фонда, технический уровень и состояние основных средств предприятий сельского хозяйства, обеспеченность трудовыми

ресурсами, транспортно-географические условия, управление запасами АПК, агрологистика. Решающее значение имеют экономические факторы, от которых зависит рациональное использование природных ресурсов, удовлетворения потребительского спроса населения, участие в международном разделении труда, сохранения окружающей среды.

Устойчивая экономическая деятельность предприятия развивается за следующими основными направлениями: внутренняя деятельность предприятия : материально-техническое обеспечение и производственная деятельность; деятельность предприятия на рынке: реализация продукции на внутреннем рынке страны и внешнеэкономическая деятельность как элемент хозяйственно-предпринимательской деятельности предприятий.

Нами установлено, что производственная эффективность формально к прибыльноформирующим факторам не относится, однако она влияет на величину и динамику валового дохода предприятия, поскольку управление запасами, ресурсоемкость продукции непосредственно влияет на себестоимость выпуска, а ресурсоотдача производственных факторов непосредственно формирует выручку от продажи.

Повысить эффективность и результативность управления запасами АПК можно благодаря принципу системного подхода, предполагающего сочетание в единый последовательный процесс материально-техническое обеспечение, производство, заготовку, хранение, переработку, сбыт и транспортировку.

Эффективность материально-технического обеспечения зависит от взаимосвязи работы отдела закупок с поставщиками. Отдел закупки занимается мониторингом предложений от поставщиков и выбором наиболее оптимального поставщика и материального потока по критерию «цена-качество», и сроков поставок. Примером может быть поставки минеральных удобрений и гербицидов, посевного материала, горюче-смазочных материалов, запасных частей для транспортных средств и с / х техники, и прочее [1].

От взаимодействия отдела закупок с другими отделами АПК будет зависеть оптимальное управление запасами в целом. Например, своевременное обеспечение производства зерновых культур необходимыми компонентами позволяет придерживаться агротехнических норм и сроков посева той или иной культуры. Сейчас это весьма актуальным и связано с постепенным изменением

климатических условий (ранняя весна, засушливое лето). Также для производственного процесса в данном случае необходим ряд технологических операций по обработке и подготовке почвы. Этот процесс зависит от технического состояния сельскохозяйственных машин и обеспечения их топливо- смазочными материалами [2].

Плотная взаимосвязь производства с машино-тракторным парком способствует управлению складским хозяйством, которое выполняет функции хранения, переработки и распределения материалопотоком. Функционирование складского хозяйства играет одну из важнейших функций в управлинни запасама АПК на основании инновационных технологий. Процесс хранения предусматривает накопление материалопотоком в зависимости от его специфики и сезонности. Процесс переработки дает возможность сформировать материальный поток в необходимый формат для конечного потребителя или заказчика. Примером может быть распределение зерновых по классам качества, степени очистки и прочее. Процесс распределения выполняет функцию снабжения материалопотоком необходимого качества, количества и в установленный срок для реализации [3].

На отдел сбыта возложена важная функция, а именно поиск потребителей для непосредственной реализации определенных материалопотоков, то есть процесс замены материального потока финансовым

Осложнения, возникающие при управлении запасами АПК, зависят от факторов, которые невозможно учесть и предупредить. К таким следует отнести погодные условия той или иной климатической зоны, непосредственно влияют на уровень урожайности, а, соответственно, на объем материалопотоком. Другой фактор - это нестабильность на рынках сбыта продукции, то есть нет четкой ценовой политики по реализации продукции сельскохозяйственного производства. Также весомым фактором является отсутствие прогнозирования изменений по отрасли в целом. Примером этому может быть не прогнозируемый рост цены на горюче-смазочные материалы, гербициды, посевной материал и прочее. То есть аграрий на сегодняшний день не может полноценно рассчитать все текущие расходы, связанные с получением конечного материалопотока и доведения его до потребителя. И последнее, весомым фактором можно назвать отсутствие квалифицированных кадров в сфере агрологистики.

Таким образом внедрения научных принципов, методов позволят планировать, контролировать и управлять транспортировкой, организации производственного процесса, доведение аграрной продукции до потребителя в соответствии с его требований.

Взаимосвязь эффективности деятельности сельскохозяйственных предприятий и финансовых результатов определяется через формирование и использование ресурсов предприятия, которые обеспечивают повышение ресурсоотдачи и снижение фондоемкости и трудоемкости производства.

Нами установлено, что прирост физического объема производства в проектном периоде обеспечивается изменением факторов как экстенсивных, так и интенсивных. Прирост объема за счет изменения количества ресурсов определяется как произведение разницы проектного и базового ресурса на эффективность его использования, которая достигнута в базовом периоде. Прирост объема за счет изменения интенсивного фактора сложит произведение прироста (снижение) эффективности на ресурс проектного периода. Прирост эффективности в проектном периоде обеспечивается общим влиянием двух факторов экстенсивного (ресурс) и интенсивного (физический объем выпуска).

Выводы. Рыночные условия ведения хозяйства в Украине и Казахстане заставляют внимательно относиться к методам оценки эффективности работы западных компаний, накопленным в последнее десятилетие и что претендуют стать общепризнанными через свою универсальность. Научные исследования позволяют нам предложить показатели рентабельности финансово-хозяйственной деятельности, которая дает возможность одновременно анализировать практику западных компаний, связанную с оценкой эффективности ведения хозяйства, и методические рекомендации ученых, выполненные в последние годы.

Эффективное сельскохозяйственное предприятие определяется показателями использования ресурсов, инвестиций и понесенных расходов, что позволяет определить экономическую эффективность, создает предпосылки для определения резервов роста эффективности и стимулирует внедрения данных резервов, которые есть на предприятии в производство.

Экономически-эффективным предприятием является то, которое получает наибольший результат не только за счет увеличения

количества входных ресурсов, но и за счет повышения ресурсоотдачи, фондоотдачи, материалоотдачи.

Литература:

1. Аграрна економіка : підручник / [Д.К. Семенда, О.І. Здоровцов, П.С. Котик та ін.] ; за ред. Д.К. Семенди та О.І. Здоровцова. – Умань, 2005. – 318 с.

2. Агропромисловий комплекс України: стан та перспективи розвитку : Науковий збірник за матеріалами VII Пленуму Спілки економістів України та Всеукраїнської науково-практичної конференції / За заг. ред. В.В. Оскольського. – К. : Аратта, 2009. – 350 с.

3. Коваленко К.В. Забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств в умовах регіонального господарювання : дис. ... канд. екон. наук спец. : 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Коваленко Катерина Володимирівна. – Луганськ, 2009. – 223 с.

УДК 338.2

ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПОЛИТИКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Г.В. Язкова

старший преподаватель кафедры финансов и контроля в
сельском хозяйстве

Е.В. Галушко

студентка 3 курса специальности «Финансы и кредит»
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»

В современных условиях перспективы социально-экономического развития Беларуси в значительной степени определяются эффективностью проводимой государством инвестиционной политики.

Актуальность выбранной темы определяется также и тем что, в экономике накопились и продолжают действовать негативные факторы внутри самой инвестиционной сферы. Это, прежде всего, отсутствие мотиваций инвестирования, а также существенное изменение структуры инвестиций в сторону сокращения доли централизованных государственных вложений.

Сложившаяся в инвестиционной сфере критическая ситуация резко осложняет экономическое и социальное развитие, ухудшает возможности выхода из кризиса. Поэтому необходимо коренное изменение самой сути инвестиционной политики, выработка новых принципов и процессов ее формирования, методов реализации.

В настоящее время практически вся территория республики представляет собой совокупность успешно функционирующих различных преференциальных режимов для осуществления инвестиций, в рамках которых инвесторам предоставляются льготы по таможенным пошлинам, налогам и иные преимущества для создания и ведения успешного бизнеса.

Выделяются следующие основные преференциальные режимы осуществления инвестиций:

- свободные экономические зоны (далее – СЭЗ);
- Китайско-Белорусский индустриальный парк «Индустриальный парк «Великий камень»»;
- Парк высоких технологий;
- инвестиционный договор с Республикой Беларусь;
- малые и средние городские поселения, сельская местность;
- туристско-рекреационный парк «Августовский канал».

В рейтинге Doing Business 2016 (Ведение бизнеса 2016) Беларусь занимает 44-е место. Таковы последние исследования Всемирного банка. Позиция Беларуси является одной из самых сильных в СНГ. Выше в рейтинге только Казахстан (41-е место) и Армения (35-е место), Россия – на 7 позиций ниже.

Всего в списке представлено 189 стран. Страной с самыми благоприятными условиями для ведения бизнеса в этом году остался Сингапур, 2-е место по-прежнему занимает Новая Зеландия. 3-е место получила Дания, которая потеснила Гонконг [1].

Несмотря на улучшение рейтинговых позиций республики, статистические данные свидетельствуют о падении объемов инвестиций за последние годы как иностранных, так и национальных. Основными инвесторами организаций республики были субъекты хозяйствования России (41,7% от всех поступивших инвестиций), Соединенного Королевства (19,9%), Нидерландов (13,8%), Кипра (7%), Австрии (3,3%) [2].

Государство может влиять на инвестиционную деятельность с помощью амортизационной политики, политики в области инноваций, политики в отношении иностранных инвестиций.

Следовательно, одним из приоритетных направлений государственной политики Беларуси является создание благоприятных условий для максимального увеличения притока средств от иностранных инвесторов.

Основные направления инвестиционной политики Республики Беларусь определены Программой социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016 –2020 годы. Инвестиционная политика в предстоящем пятилетии будет базироваться на рыночных принципах предоставления и повышении эффективности использования инвестиционных ресурсов. Инвестиции, не имеющие прямого экономического эффекта и окупаемости, при необходимости будут осуществляться в пределах бюджетных возможностей без привлечения на эти цели кредитных ресурсов [3].

Планируется постепенное сокращение объемов директивного кредитования с выходом на нулевой прирост в 2020 г. при расширении коммерческого кредитования за счет снижения процентных ставок. Реализация инвестиционных проектов на принципах государственно-частного партнерства, эффективное распределение рисков и ответственности между бизнесом и государством позволит реализовать долгосрочные инфраструктурные проекты с привлечением частного капитала. Реализация предложенных мероприятий обеспечит рост конкурентоспособности экономики на основе активизации рыночных институтов и инновационного развития.

Литература:

1. Отчет Группы Всемирного банка «Ведение бизнеса – 2018» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/belarus>.
2. Об иностранных инвестициях [Электронный ресурс]. – 2019. – Режим доступа: <http://belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika//>.
3. Основные положения Программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016–2020 годы (краткий вариант) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://belsp.com/doc/1-osn_polozhenija-samyj_poslednij_variant_dlja_pec.doc.

ПРОГНОЗ ОБСЯГУ РЕАЛІЗОВАНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

О.Ф. Андросова

к.е.н., доцент

Запорізький національний технічний університет

Розвиток підприємств машинобудування потребує системної державної політики в цій галузі, спрямованої на координацію та підтримку інноваційної та інвестиційної діяльності, лобювання інтересів вітчизняних машинобудівників (особливо у рамках тендерних закупівель та інфраструктурних проєктів), а також підтримку присутності на пріоритетних експортних ринках збуту. Тому в даній ситуації великого значення набуває трендовий аналіз, розрахунок тренду, який допомагає машинобудівним підприємствам прогнозувати обсяг своєї продукції на майбутнє.

Здійснимо розрахунок прогнозу обсягу реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) машинобудівним підприємствам за видами економічної діяльності у 2014-2018 рр. в табл. 1.

Таблиця 1. Розрахунок прогнозу обсягу реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) машинобудівних підприємств за видами економічної діяльності у 2014-2018 рр.

Період (рік/квартал)	Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	Ковзаюча середня за чотири квартали	Сума двох сусідніх значень	Центрована середня, тренд, тис. грн.	Витрати /Тренд *100
1	2	3	4	5	6
2014/1	19775,5				
2014/2	45597,2				
2014/3	68221,1	56920,55	113887,88	56944,0	59,90
2014/4	94088,4	56967,33	113673,08	56836,5	82,77
2015/1	19962,6	56705,75	114378,43	57189,2	17,45
2015/2	44550,9	57672,68	117750,28	58875,1	37,84

Закінчення табл.1

1	2	3	4	5	6
2015/3	72088,8	60077,5	120905,1	60452,6	59,62
2015/4	103708,1	60827,5	123267,9	61634,0	84,13
2016/1	22962,2	62440,4	126841,08	63420,5	18,10
2016/2	51002,5	64400,68	131966,16	65983,1	38,65
2016/3	79929,9	67565,48	1377198,4	68599,2	5,80
2016/4	116367,3	69632,9	142686,63	71343,3	81,55
2017/1	31231,9	73054,63	151381,8	75691,0	20,63
2017/2	64689,4	78327,15	165166,71	82583,4	39,17
2017/3	101020,0	8683,56			
2017/4	150417,0				
Сезонна варіація					
Рік	Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4	
2014			59,90	82,77	
2015	17,45	37,84	59,62	84,13	
2016	18,1	38,65	3	5,8	
2017	20,63	39,17			
Нескоректована середня	19,04	38,5	31,45	44,28	133,27
Скоректована середня	18,73	38,5	31,45	57,57	146,25
Прогноз тренда, тис. грн.	Квартал 1	Квартал 2	Квартал 3	Квартал 4	
2018 рік	205,6	207,0	208,6	210,0	
Сезонний чинник, %	18,73	38,5	31,45	57,57	
Прогноз обсягу продажів на 2018р., тис. грн.	38,5	79,7	65,6	120,9	

Згідно даних табл. 1., побудуємо прогноз тренда та обсягів продажів товарів, послуг машинобудівним підприємствам на 2018 р., рис. 1.

Рисунок 1 -Прогноз тренда та обсягів продажів товарів, послуг машинобудівних підприємств на 2018 р.

Зміна маси вироблених матеріальних благ у поточному періоді порівняно з базисом свідчить про поживавлення діяльності машинобудівних підприємств галузі у 2016-2017 рр.

Збільшення маси вироблених матеріальних благ на машинобудівних підприємствах видно на рис. 2.

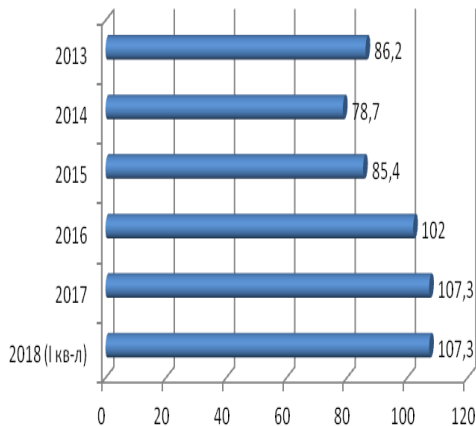

Рисунок 2- Індекси промислової продукції за видами діяльності, % машинобудівних підприємств, крім ремонту і монтажу машин і устаткування.

Література:

Державна служба статистики України.
http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/pr/prm_ric/prm_ric_u/ipv2013_u_bez.html

УДК 336.02

АНАЛІЗ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ, СПРЯМОВАНИХ НА ПІДТРИМКУ ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Л.Г. Олейнікова

к.е.н., ст.н.сп., завідувач відділу фіскальної політики,
податкових та митних платежів
ДННУ «Академія фінансового управління»
Міністерства фінансів України

Згідно з британською державною програмою підтримки благодійності, надання таких благодійних внесків на користь ЗВО є вигідним як для жертводавців, так і для закладів освіти. На кожен фунт стерлінгів, пожертвований платником податку Великобританії – фізичною особою, як благодійна допомога, додається 25 пенсів за рахунок державної програми. Це означає, що у разі пожертви на суму 100 фунтів, університет отримає 125 фунтів стерлінгів. Університет надає відповідні дані про внесені пожертви від платників Казначейству Її Величності (HMRC), для того, щоб отримати відповідну надбавку. Пожертвування від компаній не підпадають під дію даної програми. Однак компанія, що здійснює благодійний внесок, зменшує об'єкт оподаткування на суму такого внеску.

Благодійні пожертви з акціонерного капіталу мають найбільш сприятливі податкові умови здійснення, доступні доброчинцям, і поєднують знижку з податку на прибуток та з податку на приріст капіталу. У Великобританії Благодійні пожертви з акціонерного капіталу надають право на податкову пільгу, яка дорівнює ринковій вартості акцій на день здійснення пожертви, включаючи пов'язані

витрати, такі як комісійні брокерам. Податкова пільга може бути отримана в той рік, коли була здійснена пожертва. Наприклад, пожертва Оксфордському університету в сумі 1000 фунтів з акціонерного капіталу може зменшити податкові зобов'язання (з податку на прибуток) на 500 фунтів стерлінгів за рік. Крім того, благодійник у цьому році не повинен буде платити податок на прибуток від капіталу (CGT) на будь-яке збільшення вартості акцій з моменту їх придбання. Однак, якщо акції знизились у вартості, неможливо використати цю втрату для компенсації будь-яких інших зобов'язань за CGT. Також у Великобританії благодійні внески звільняються від податку на спадщину у Великобританії, шляхом надання пільги у разі, коли особа спрямовує 10 відсотків або більше успадкованого майна на благодійність.

В межах Європи діє так звана Транснаціональна європейська благодійна програма. Це спільна схема благодійності, пропонується партнерством європейських фондів. Це дозволяє донорам (як корпораціям, так і фізичним особам), які проживають в одній із країн-учасниць, запропонувати фінансову підтримку неприбутковим організаціям інших країн-членів. Бенефіціари користуються безпосередньо податковими перевагами, передбаченими законодавством країни, резидентом якої вони є.

Аналіз податкових пільг, спрямованих на підтримку галузі освіти в шести країнах ЄС (Німеччина, Ірландія, Франція, Нідерланди, Австрія і Фінляндія) показав наявність суттєвих відмінностей між країнами у режимах їх надання в залежності від особливостей національного законодавства (види витрат, що підлягають відрахуванню, ставки, особливості обліку, адміністрування), та тих пріоритетів, що країни визначили, незважаючи на наявність наднаціонального регулювання на рівні ЄС. Найчастіше такі стимулюючі заходи застосовуються в межах індивідуального прибуткового податку, податку на прибуток підприємств та податку на додану вартість. Основних реципієнтів пільг умовно можна розділити на постачальників (державні та приватні) та споживачів освітніх послуг (підприємства та фізичні особи).

В межах податку на прибуток підприємств витрати на освіту та підвищення кваліфікації, а також на організацію баз практики, як правило, можуть бути вираховані з доходів, як витрати на ведення бізнесу.

Перелік податкових пільг для фізичних осіб у всіх аналізованих країнах значно ширший ніж для підприємств, регулюючі, адміністративні норми більш різноманітні, більш точно врегульовані, основне спрямування - підтримка осіб, які здобувають вищу або спеціальну освіту.

В більшості проаналізованих країн приватні та державні заклади освіти розглядаються по-різному, що, очевидно, впливає на горизонтальну справедливість та вартість послуг різних постачальників.

Незважаючи на тривалу історію застосування податкових пільг у розглянутих країнах, кількісна та якісна інформація про їхню фактичну ефективність є відносно низькою, а всебічна державна громадська оцінка їх впливу на пропозицію та попит на освіту та навчання практично не існує. Це часто є причиною того, що стимули зберігаються або вводяться нові без повного розуміння та аналізу витрат і вигод, а також з меншим контролем, ніж прямі державні витрати.

Загалом, наявні дані показують, що податкові витрати, пов'язані з застосуванням податкових пільг, пов'язаних з підтримкою освіти складають незначну частку (від 0,5 до 3%) загальних державних видатків на освітні та навчальні заходи [1, с.100]. Тобто, податкові пільги на освіту та навчання, очевидно, не є основною за обсягом витратою держави в межах політики у сфері освіти та підвищення кваліфікації.

Цей досвід показує, що податкові пільги вважаються більш ефективними, якщо вони використовуються спільно з іншими заходами державної політики, а не як окремий інструмент.

Література:

1. Commission Recommendation 2003/361/EC. The Official Journal of the European Union. L 124. – 2003.

СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД В ПРОЦЕССЕ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ И РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЙ АПК

А. Г. Череп

д. э. н., профессор

Запорожский национальный университет

У.К. Джакишева

к.э.н., доцент

Казахский национальный педагогический университет
имени Абая, Республика Казахстан

На эффективное развитие предприятий сельского хозяйства Казахстана и Украины, влияют огромное количество факторов, приоритетными среди которых является: система ведения хозяйства, характер производственных отношений, уровень социально-экономического развития страны, природные ресурсы и структура земельного фонда, технический уровень и состояние основных средств предприятий сельского хозяйства, обеспеченность трудовыми ресурсами, транспортно-географические условия, управление запасами АПК, агрологистика. Решающее значение имеют экономические факторы, от которых зависит рациональное использование природных ресурсов, удовлетворения потребительского спроса населения, участие в международном разделении труда, сохранения окружающей среды.

Устойчивая экономическая деятельность предприятия развивается за следующими основными направлениями: внутренняя деятельность предприятия : материально-техническое обеспечение и производственная деятельность; деятельность предприятия на рынке: реализация продукции на внутреннем рынке страны и внешнеэкономическая деятельность как элемент хозяйственно-предпринимательской деятельности предприятий.

Нами установлено, что производственная эффективность формально к прибыльноформирующим факторам не относится, однако она влияет на величину и динамику валового дохода предприятия, поскольку управление запасами, ресурсоемкость продукции непосредственно влияет на себестоимость выпуска, а

ресурсоотдача производственных факторов непосредственно формирует выручку от продажи.

Повысить эффективность и результативность управления запасами АПК можно благодаря принципу системного подхода, предполагающего сочетание в единый последовательный процесс материально-техническое обеспечение, производство, заготовку, хранение, переработку, сбыт и транспортировку.

Эффективность материально-технического обеспечения зависит от взаимосвязи работы отдела закупок с поставщиками. Отдел закупки занимается мониторингом предложений от поставщиков и выбором наиболее оптимального поставщика и материального потока по критерию «цена-качество», и сроков поставок. Примером может быть поставки минеральных удобрений и гербицидов, посевного материала, горюче-смазочных материалов, запасных частей для транспортных средств и с / х техники, и прочее [1].

От взаимодействия отдела закупок с другими отделами АПК будет зависеть оптимальное управление запасами в целом. Например, своевременное обеспечение производства зерновых культур необходимыми компонентами позволяет придерживаться агротехнических норм и сроков посева той или иной культуры. Сейчас это весьма актуальным и связано с постепенным изменением климатических условий (ранняя весна, засушливое лето). Также для производственного процесса в данном случае необходим ряд технологических операций по обработке и подготовке почвы. Этот процесс зависит от технического состояния сельскохозяйственных машин и обеспечения их топливно- смазочными материалами [2].

Функционирование складского хозяйства играет одну из важнейших функций в управлении запасами АПК на основании инновационных технологий. Процесс хранения предусматривает накопление материалопотоком в зависимости от его специфики и сезонности [3].

Осложнения, возникающие при управлении запасами АПК, зависят от факторов, которые невозможно учесть и предупредить. К таким следует отнести погодные условия той или иной климатической зоны, непосредственно влияют на уровень урожайности, а, соответственно, на объем материалопотоком. Другой фактор - это нестабильность на рынках сбыта продукции, то есть нет четкой ценовой политики по реализации продукции сельскохозяйственного производства. Также весомым фактором является отсутствие

прогнозирования изменений по отрасли в целом. Примером этому может быть не прогнозируемый рост цены на горюче-смазочные материалы, гербициды, посевной материал и прочее. То есть аграрий на сегодняшний день не может полноценно рассчитать все текущие расходы, связанные с получением конечного материалопотока и доведения его до потребителя. И последнее, весомым фактором можно назвать отсутствие квалифицированных кадров в сфере агрологистики.

Литература:

1. Аграрна економіка : підручник / [Д.К. Семенда, О.І. Здоровцов, П.С. Котик та ін.] ; за ред. Д.К. Семенди та О.І. Здоровцова. – Умань, 2005. – 318 с.
2. Агропромисловий комплекс України: стан та перспективи розвитку : Науковий збірник за матеріалами VII Пленуму Спілки економістів України та Всеукраїнської науково-практичної конференції / За заг. ред. В.В. Оскольського. – К. : Аратта, 2009. – 350 с.
3. Коваленко К.В. Забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств в умовах регіонального господарювання : дис. ... канд. екон. наук спец. : 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Коваленко Катерина Володимирівна. – Луганськ, 2009. – 223 с.

ЗМІСТ СОДЕРЖАНИЕ

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

СЕКЦИЯ 1. ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА РАЗВИТИЯ ФИНАНСОВ В УСЛОВИЯХ КРИЗИСНОЙ ЭКОНОМИКИ

<i>Благун І.І.</i>	7
Сучасний стан та тенденції розвитку фінансового ринку України	
<i>Гальцов В.С.</i>	10
Развитие финансов частного предпринимательства в Республике Беларусь	
<i>Горин Г. В.</i>	13
Оцінювання інвестиційної привабливості регіону: методичні підходи	
<i>Демчук Н.И., Деменкова А. Е.</i>	19
Применение системно-динамического подхода к совершенствованию финансово-кредитной системы	
<i>Дехтяр Н.А., Босак І.Л.</i>	22
Реалізація розподільчої функції фінансів	
<i>Катан Л.І.</i>	24
Стратегія управління державним боргом України	
<i>Ключник Л. В.</i>	27
Світова практика використання міграційного капіталу як ресурсу розвитку економіки регіону	
<i>Крюкова Г.В.</i>	31
Особливості управління фінансовими потоками бюджету в період нестабільності	

Кусакова Ю. О., Федан Є. І.	33
Національна конкурентоспроможність економіки України як передумова активізації інвестиційної діяльності	
Павлова Г.Є., Павлов Д.І.	37
Особливості забезпечення фінансової безпеки України на макрорівні	
Патицька Х. О.	40
Проблеми та тенденції адміністративно-фінансової децентралізації в Україні: за результатами і етапу реформи	
Платоненко Е.И., Амброжко М.В.	43
Анализ деятельности кредитного рынка Республики Беларусь	
Сильванович В.И.	46
Финансовые инновации как инструмент модернизации финансовой системы транзитивной экономики	
Ткаліч О.В.	49
Підвищення ліквідності державних боргових цінних паперів та еталонні фінансові інструменти	
Хома І.Б.	53
Роль та значення трансформації стратегії фінансового управління підприємством в умовах невизначеності	
Череп А.В., Маткаримова Л. К.	56
Концепция модернизации экономики Казахстана с учетом управления социально-экономическим развитием регионов	
Чумак В. Д., Ю. В. Токар	58
Вітчизняний та зарубіжний досвід діагностики кризових явищ на підприємстві	
Язкова Г.В.	61
Платежный баланс Республики Беларусь: проблемы его регулирования	
Ярмантович В.А.	63
Проблемы бюджетной системы Республики Беларусь	

СЕКЦІЯ 2. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА НАПРЯМКИ ВИХОДУ З КРИЗИ
СЕКЦИЈА 2. ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЈА БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ ВЫХОДА ИЗ КРИЗИСА

Власюк В. Є. 67

Банківська діяльність: напрями та форми проведення в умовах формування нових господарських відносин

Журавельова Т.О. 74

Банківська система України: тенденції в діяльності протягом 2014-2018рр.

Іванова О.І. 77

Банківська криза в Україні та перспективи відновлення ефективного функціонування вітчизняної банківської системи

Карпова Д.Д., Демчук Н.І., Сірко А.Ю. 82

Проблеми банківської системи України та шляхи їх подолання

Катан Л.І., Комський Л.М. 85

Управління платоспроможністю та кредитоспроможністю сільськогосподарських підприємств

Македон В.В. 87

Інноваційний аспект розвитку національного банківського сектора під впливом іноземного капіталу

Мамчур Г.С., Демчук Н.І., Сірко А.Ю. 90

Проблеми банківської системи в Україні

Платоненко Е.И. 93

Пути увеличения доходности карт-бизнеса коммерческого банка

Платоненко Е.И., Хилько И.А.	96
Пути оптимизации портфеля финансовых активов коммерческого банка	
Рондова М.А.	98
Криза банківської системи та методи її подолання	
Rudysh O.O.	101
Banking System of Ukraine: Current State and Prospects of Development	
Руцишин Н. М., Мединська Т. В.	104
Актуальні проблеми банківської системи України та шляхи їх подолання	
Cherep A.V., Gulimbetova R. U.	107
Analysis Of The Own Bank Stock Structure Of The Major Banks Of Kazakhstan	
Шевцова О.Й., Сидорчук Н. О.	111
Конкуренція в банківській сфері: управлінські аспекти	

СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

СЕКЦИЯ 3. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СТРАХОВОГО РЫНКА В УСЛОВИЯХ КРИЗИСНОЙ ЭКОНОМИКИ

Аберніхіна І.Г.

До питання сутності фінансів страхових організацій 115

Волощук Д.В., Задерака Н.М. 118

Страховий ринок: загибель чи процвітання

Коваль С.І. 121

Соціально-страховий маркетинг у системі обов'язкового соціального страхування

Малік Є.О. 124

Розвиток добровільного медичного страхування в Україні

Мичко Т.Н., Болбат М.А. 126

Проблеми и перспективы развития страхового рынка Республики Беларусь

Павленко О.П. 129

Сучасні тенденції перспективного розвитку ринку аграрного страхування в Україні

Параніч А.Г., Задерака Н.М. 133

Становище страхового ринку України в кризових умовах

Петренко Т.С. 135

Проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України в умовах нестабільної економіки

Саргіна В.С. 138

Сучасний стан страхового ринку України

Стожок Л.Г. 140

Сучасні принципи соціального захисту працюючого населення	
<i>Троцюк К.Р., Задерака Н.М.</i>	143
Сучасний стан та тенденції розвитку автотранспортного страхування в Україні	
<i>Якимчук Ю.М., Демчук Н.І., Сірко А.Ю.</i>	146
Проблемні напрями соціального страхування в Україні	

СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСУВАННЯ ТА ІНВЕСТУВАННЯ ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ПЕРМАНЕНТНОЇ КРИЗИ

СЕКЦИЈА 4. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ И ИНВЕСТИРОВАНИЯ ОТРАСЛЕЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ ПЕРМАНЕНТНОГО КРИЗИСА

<i>Бандоріна Л.М., Т.О. Климкович</i>	150
Розробка системи аналізу формування прибутку підприємств інформаційного бізнесу	
<i>Бестужева С. В.</i>	154
Регулювання міжнародної інвестиційної діяльності підприємств України: правові аспекти	
<i>Бондарчук М.К.</i>	158
Напрями управління кризами у виробничо-господарському об'єднанні	
<i>Бровко Л.І., Курченко Ю.А.</i>	160
Фінансове управління діловою активністю сільськогосподарського підприємства	

<i>Бровко Л.І., Пасечник О.В.</i>	163
Методичні аспекти аналізу фінансового стану підприємства та їх вплив на фінансовий результат	
<i>Будько О.Н., Бахарь С.В.</i>	166
Система показателів и анализ уровня жизни населения	
<i>Вербицька Г.Л.</i>	169
Напрямки удосконалення фінансового стану підприємств в умовах міжнародних економічних відносин	
<i>Грицан Ю.І.</i>	171
Екологізація економіки України в умовах кризи	
<i>Джурик Х.Б.</i>	174
Спільне інвестування в об'єднаних територіальних громадах	
<i>Дем'янчук М.А., Маслій Н.Д.</i>	176
Стан фінансового забезпечення розвитку підприємств	
<i>Dragan O.O.</i>	179
Problems Of Investment Of Development Of Apk Ukraine	
<i>Драчук Ю.З., Сав'юк Л.О., Прогнімак О.Д.</i>	182
Щодо удосконалення інструментарію взаємодії освітніх закладів з виробничими структурами	
<i>Дроботя Я. А.</i>	185
Кредитування підприємств: переваги та недоліки	
<i>Дрогомирецька Л.Ф.</i>	187
Сільські території Львівщини: позитивні сторони для інвестування	
<i>Дуброва Н.П.</i>	191
Фінансовий леверидж в оптимізації структури капіталу	

<i>Jose Manuei Recio Espejo</i>	193
Economic-Economic Composition In Production Of Agricultural Products	
<i>Землякова І.С.</i>	196
Теоретичні аспекти депозитної політики банків	
<i>Катан Л.І., Бугай А.О.</i>	199
Особливості фінансового менеджменту фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств	
<i>Кобець А.С.</i>	202
Державний вплив на розвиток процесів кооперації в агропромисловому комплексі в умовах кризи	
<i>Кравченко М.В.</i>	204
Проблеми інвестування аграрних підприємств	
<i>Кусакова Ю. О., Садомський О. О.</i>	206
Проблеми створення вільних економічних зон в Україні	
<i>Масюк Ю.В.</i>	210
Стратегія розвитку аграрного бізнесу в Україні	
<i>Meyers W.</i>	214
Foreign Experience Of Organic Production Of Agricultural Enterprises	
<i>Олійник О.О.</i>	217
Фінансові аспекти кризового стану підприємства та методи його діагностування	
<i>Павлов К.В., Павлова О.М., Купчак В.Р.</i>	220
Конкурентне регулювання з боку держави:зарубіжна та вітчизняна практика	
<i>Смєсова В.Л.</i>	223
Інновації як основа інтенсивного типу відтворення економічних відносин та економічних інтересів	

Сторожук Т.М.	227
Проблеми фінансування підприємств лісового господарства	
Ткаченко К.В.	230
Positive and Negative Factors of Investment Climate in Ukraine	
Трушкіна Н.В.	233
Проблеми інвестування розвитку національної транспортно-логістичної системи в кризовій економіці	
Халатур С.М., Лисенко А.П.	236
Інноваційні напрямки реалізації контент-маркетингових інструментів розвитку національної економіки	
Череп А.Г., Джакишева У.К.	238
Управление предприятиями АПК на основе инновационного развития: опыт Украины и Казахстана	
Язкова Г.В., Галушко Е.В.	243
Инвестиционная политика Республики Беларусь на современном этапе	
Андросова О.Ф.	246
Прогноз обсягу реалізованої промислової продукції машинобудівних підприємств	
Олейнікова Л.Г.	249
Аналіз податкових пільг, спрямованих на підтримку галузі освіти	
Череп А. Г., Джакишева У.К.	252
Системный подход в процессе повышения эффективности и результативности управления деятельностью предприятий АПК	

Наукове видання

**ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СИСТЕМА
ТА СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ В КРИЗОВІЙ ЕКОНОМІЦІ**

Матеріали міжнародної науково-практичної
інтернет- конференції
21-22 березня 2019р.

Подається в авторській редакції

Відповідальний редактор – Демчук Н.І., д.е.н., професор